

ULUSAL LİSANSÜSTÜ
PSİKOLOJİ ÖĞRENCİLERİ
KONGRESİ
“YİNE YENİ YENİDEN”

BİLDİRİ ÖZET
KİTAPÇIĞI

5-7 EYLÜL 2024

İçindekiler

Kongre Başkanı	6
Kongre Eş Başkanı	6
Kongre Düzenleme Kurulu	6
Kongre Bilim Kurulu	7
Deneysel/Bilişsel Psikoloji/Sinirbilim	7
Sosyal Psikoloji	7
Klinik Psikoloji	7
Gelişim Psikolojisi	8
Uygulamalı Psikoloji	8
Endüstri/Örgüt Psikolojisi	8
DAVET YAZISI	9
DAVETLİ KONUŞMACILAR	10
Prof. Dr. Nesrin Hisli Şahin	11
Prof. Dr. Hakan ÇETİNKAYA	12
Prof. Dr. Melike Sayıl	13
Prof. Dr. Ferhunde Öktem	14
Prof. Dr. Canan Sümer	15
Prof. Dr. Nebi SÜMER	16
Prof. Dr. Canan Başar Eroğlu	17
KONGRE PROGRAMI	18
PANELLER	29
PANEL 1. Psikoloji, Yapay Zekâ ve VR Uygulamaları	30
PANEL 2. Türk Psikoloji Tarihinde Önemli Bir İsim: Prof. Dr. Nail Şahin'i Anma ve Anlama	31
PANEL 3. İnfaz Koruma Memurlarında Travmatik Stres ve Travma Sonrası Büyüme: Müdahale Programları için Öneriler	32
PANEL4. İnsan ve Yapı İlişkisi Üzerine: Temel Psikolojik Mekanizmalarla Politik Psikoloji Perspektifinden İnsanı Anlamak	34
PANEL 5. Aile Mahkemeleri Özelinde Güncel	37
Konular: Adli Görüşme Odaları ve Çocuk Teslim Süreçleri	37
Bu panelde boşanma sürecinde çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması konuları, güncel bir uygulama olan "çocuk teslim merkezleri" özelinde tartışılmıştır. Çocuk teslim merkezlerinin, çocuk ile anne-baba arasındaki duygusal bağların korunmasındaki rolü ve bu süreçte yaşanan çatışmaların etkileri ele alınmıştır. Çocuğun temel haklarını korumaya yönelik düzenlemeler ve taraflar arasındaki hukuki süreçlerde yaşanan sorunlar değerlendirilen önemli başlıklar arasındadır.	37
Ayrıca hukuk sisteminde yapay zekâ uygulamalarının artan önemi ve faydaları da tartışılmıştır. Hukuki danışmanlık, alternatif uyuşmazlık çözümleri, içtihat tarama, analiz ve istatistik gibi alanlarda yapay zekanın etkisi örneklerle açıklanmıştır. Psikolojik açıdan yapay zekâ ile ilgili çalışmaların daha çok insan beyninin karar verme mekanizmalarına odaklandığı, ancak duygusal boyutun ihmal edildiği belirtilmiştir.	37
Panelin genel vurgusu, yapay zekanın gelecekte hukuk ve diğer alanlarda sağlayacağı fırsatlar ve bu sürecin hukuk sistemine etkileri olmuştur. Çocuk teslim süreçlerinden yapay zeka uygulamalarına kadar geniş bir yelpazede, teknolojik gelişmelerin toplum üzerindeki etkileri detaylı şekilde incelenmiştir.	37
Seda Bayraktar -Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasında ve Çocuk Teslim Süreçlerinde Teknolojinin Kullanımı	37
Şelale Süer -Aile Mahkemelerinde Velayet ve Şahsi İlişki Meselelerinde Alternatif Bir Çözüm Yolu Olarak Adli Görüşme Odalarının Kullanımı	37
Büşra Patiz Dönmez -Ebeveyn Yabancılaşması	37
Halil Dönmez İki Ev: Çocukların İki Ev Arasında Geçişleri Sırasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri	37
PANEL 6. Şimdi Bir Sayı Doğrusu Hayal Edin: SMART Lab Perspektifinden Uzam-Sayı İlişkileri	38
PANEL 7. 6 Şubat Depremlerinin Ardından: Görünmeyen Kayıplar, Tutulamayan Yaslar	40
ÇALIŞTAYLAR	42
Psikodramayla "Karşılaşma"	43
Vikipedi'ye Psikoloji Maddeleri Yazmak: Bir Dijital Gönüllülük Eylemi	44

Sistemik Derlemenin ABC'si	45
Olgu Örnekleriyle Metakognitif Terapi Uygulamaları	46
Çocuk ve Yetişkinlerde Bağlanma Örüntülerinin Yaşam Senaryoları Aracılığıyla Değerlendirilmesi: Güvenli Yer Senaryoları Testi (GYST)	47
Ergenlerle Cinselliği Çalışmak: "Bunu Bir Yetişkinle İlk Defa Konuşuyorum."	48
Erken Dönem Çocuk (0-5 yaş) Zihin Sağlığı Çalışanları İçin Aileleri Dahil Eden Ortak Ebeveynlik Modeli	49
Transgender ve Nonbinary Bireyler ve Ailelerine Yönelik Psikolojik Danışmanlık: Temel İlkeler ve Etik Konular	50
Cinsiyet Hoşnutsuzluğu Gösteren Çocuklarla Çalışmak: Temel Danışmanlık İlkeleri	51
Psikodrama ile Tanışıyorum: Sınırlarımı Keşfedeceğim Bir Yolculuğa Hazırım	52
Travmatik Yas ile Çalışmak	53
Şema Terapide Yaşantısal Tekniklerden "Sandalye Tekniği": İçimizdeki Seslere Ses Çıkarmak	54
İnsanı Anlama Yolcuğunda Geştalt Terapi	55
Afet Sahasında Kültüre ve Bağlama Uyumlanarak Çalışma	56
Saat Çizim ve Sözel Akıcılık Testlerinin Uygulanması ve Yorumlanması	57
Psikoterapide Sanal Gerçeklik Teknolojisi Kullanımı	58
Sporda Yeni Nesil Bir Zihinsel Antrenman: Mindfulness	59
Kayıp ve Yas Psikolojisi: Kavramdan uygulamaya yas ile klinik çalışma	60
Kişilerarası Nörobiyoloji Açısından: Bilgece Farkındalığa (Mindfulness) Bilgece Farkındalık Kazanmak	61

SÖZEL BİLDİRİ ÖZETLERİ **62**

Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Kadınların Somatizasyon Belirtilerinin İncelenmesi	63
Suçluluk ve Utanç ile İlişkili Otobiyografik Bellekte Görsel Perspektifin Duygu Düzenleme Üzerindeki İşlevi	64
Aleksitimi Düzeyi ve Duygusal Yanlış Bellek	65
Rastlantısal Duyguların Ahlaki Yargılar Üzerindeki Etkisinin CNI Modeli Temelinde İncelenmesi	66
Geçmişten Geleceğe Dikkatin Ölçümü	67
Sözcük Edinim Yaşı ve Morfolojik Karmaşıklığın Bellek Üzerindeki Farklı Etkileri: Türkçe'de Serbest Hatırlama Çalışması	68
Köpeklerdeki AU101 Yüz İfadesinin İnsanların Yüz Algısı Üzerindeki Etkisinin Beyin Osilasyonlarıyla İncelenmesi	69
"PSYWORD" Kelime Oyunu Geliştirme Çalışması	70
Uzam-Sayı İlişkilerinin Sayılara İlişkin Tepki Kodları ve Sayıların Uzamsal Konumları Temelinde İncelenmesi	71
Liste Değiştirme Etkisinin Pratik Temelinde İncelenmesi	72
Duygusal Yüz İfadelerinin Algılanmasında Gözyaşının Etkisi ve Değerlik Hipotezi	73
Sahte Anıların Oluşumunda Uyku, Duygu ve Duygudurumun Paradoksal Etkisi	74
Üniversite Öğrencilerinde Çoklu Medya Görevi Yürütme ile İlişkili Faktörler: Bir Profil Belirleme Çalışması	75
Duygudurumun Merkezi ve Çevresel Kaza Algısı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi	76
Holland Temelli O*Net İlgili Profili'nin Kültüre Özgü Uyarılma Çalışması ve Bireylerin Kariyer Stresleriyle İlişkilendirilmesi	77
Otobiyografik Anıların Sosyal Medyada Paylaşımı ile İlgili Unsurların İncelenmesi	78
Çocuk ve Ergenlerde Üzüntü Yönetimi Becerileri: Türkiye Temsili Örneklem	79
Ebeveyn Kimliği ile Psikolojik İyi Oluş ve Tükenmişlik Arasındaki İlişkide Temel Psikolojik İhtiyaçların Aracı Rolü	80
Özgül Öğrenme Bozukluğu Klinik Gözlem (ÖÖB-KG) Bataryasının Matematik, Laterizasyon, Sağ-Sol Ayırt Etme ve Gessel Alt Testlerinin Normlarının Geliştirilmesi	81
Olumlu ve Olumsuz Ruminasyon ile Mental İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	82
Cam Çocuk: Özel Gereksinimli Kardeşi Olan Tipik Gelişim Gösteren Ergenlerde Mükemmeliyetçi Öz Sunumun Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Güçlükler Üzerindeki Etkisi	83
Romantik İlişkilerde Deneyimlenen Ayrılık Sonrası Uyumsuz Davranışları Etkileyen Psikososyal Faktörlerin İncelenmesi	84
Erkek Beliren Yetişkinlerde Instagram Kullanımının Kas Dismorfisi ile İlişkinin İncelenmesi: Mükemmeliyetçilik ve Narsisizm Düzenleyici Rolü	85
Üniversite Öğrencilerinde Yapay Zekâ Kaygısı, Psikolojik Belirtiler, Stres Belirtileri ve Öz Yeterlilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	86
Bağlanma Stilleri, Panik Bozukluk ve Ölüm Kaygısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	87
Yakın İlişki Şiddeti Mağduru Kadınların Psikolojik Sağlığı Üzerinde Çocukluk Çağı Olumsuz Deneyimleri, DEHB Semptomları ve Failliğin Etkileri	88
Yeme Bozukluğu Belirti Gruplarında Duygu Örüntülerinin İncelenmesi	89
Yetişkinlerde Kişilik Özellikleri ve Algılanan Sosyal Desteğin Travma Sonrası Büyüme ile Arasındaki İlişkide Bilişsel Duygu Düzenlemenin Aracılık Rolü	90
Erişkinlerde Görülen Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) Belirtilerinin Kişilerarası Nörobiyoloji Temelli Prefrontal İşlevler, Bağlanma Stili ve Aleksitimi ile İlişkinin İncelenmesi	91
Psikolojik Dayanıklılık ve Psikolojik Dayanıklılığı Güçlendirici Bileşenlerin Travmatik Stresi Yordayıcılığı	92

Ekonomik Güvensizlik Algısı ile Sosyal İçerme/Dışlanma Arasındaki İlişkide Temel Psikolojik İhtiyaçların Aracı Rolü	93
Babaların Algılanan Ebeveynlik Tutumları ve Kendi Ebeveynlik Tutumları Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Rolü	94

Travma Sonrası Stres ve Travma Sonrası Büyüme Belirtileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	95
Kontrol Etme Kompulsyonlarında Biliş Güven ve Obsesif İnançların Dikkat Yanlılıklarıyla İlişkinin Göz İzleme Teknolojisi Aracılığıyla İncelenmesi	96
Aşırı Kilolu ve Obez Bireylerde Kilo Açısından Kendini Damgalama ile Duygusal Yeme Arasındaki İlişkinin İncelenmesinde Yaşantısal Kaçınmanın Aracı Rolü	97
Genç Yetişkin Kadınlarda Öz saygı, Beden İmajı ve Kadınsılık Algısının Flört Şiddeti ile İlişkisi	98
"Travma ile Başa Çıkabilme Algısının Bazı Varoluşsal Değişkenler ve Psikolojik Belirtiler Açısından İncelenmesi"	99
Travmaya Maruz Kalmış Bir Örnekte Travma Sonrası Stres Belirtileri Alt Kümelerinin Bozulmuş Yeme Davranışlarını Yordaması	100
Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinden Duygusal Manipülasyona Giden Yol: Şefkatli İlgı ve Eylemin Aracı Rolü	101
Her Yarıda Bırakma Bir Yarıda Bırakma mıdır?	102
Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygının İncelenmesi: Bilişsel Çarpıtmalar, Reddedilme Duyarlılığı ve Öz-Şefkat Rolü Nedir?	103
Yeme Davranışlarının Sosyal Anksiyete ve Ruminatif Düşünme Biçimi ile İlişkinin İncelenmesi	104
Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sağlıklı Yetişkin Modu Arasındaki İlişkide Zihinselleştirmenin Aracı Rolü	105
Sosyal Medya Bağımlılığı Yordayıcıları Olarak Boş Zaman Can Sıkıntısı, Stresle Başa Çıkma Tazları ve Kısa Video İzleme Süresi	106
Beliren Yetişkinlik Döneminde Romantik Yakınlığı Başlatma, Algılanan Sosyal Yetkinlik ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	107
Genç Yetişkinlerde Kendine ve Başkalarına Zarar Verme Davranışlarının, Kişilik İnançları ve Duygu Düzenleme Güçlükleri Açısından İncelenmesi	108
Obsesif İnançlar Üzerinde Etik Temeller, Suçluluk ve Utancın Etkilerinin Değerlendirilmesi	109
Çocuklarının Dijital Oyun Oynama Davranışına Yönelik Ebeveynlerle Gerçekleştirilen Psiko eğitim Müdahalesinin Etkinliği	110
Bilişsel Esneklik ile Depresyon, Anksiyete, Stres Arasındaki İlişkide Bilişsel Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü	111
Postpartum Dönemde Depresyon ve Travma Sonrası Stres Belirtileri: Obstetrik Şiddet Açısından Bir Karşılaştırma	112
Örümcek ve Kan Yaralanma Fobilerinin Afektif Mekanizması: Tiksinmenin Rolü	113
Depresyon ve Kaygı Bozukluklarının Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Bilişsel Esneklik ve Bilişsel Kontrol ile İlişkisi	114
Çiftlerin Mizah Kullanma Tazlarının İlişki Doyumlarına ve Stresle Çift Olarak Baş Etmelerine Olan Etkisi	115
OKB'ye Yönelik Sanal Gerçeklik Yazılımı Geliştirilmesi: Etkililik Çalışması	116
TMS Uygulamasının Depresyon Belirti Düzeyi ve Duygu Durumu Üzerine Etkileri: Eş Tanılı Hastalarla Karşılaştırmalı Bir Araştırma	117
6 Şubat Kahramanmaraş Depremi Sonrası 18-35 Yaş Aralığındaki Bireylerin Manevi Danışmanlık ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetinden Beklentilerinin Araştırılması	118
Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Akademik Yılmazlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Duygusal Zekanın Aracı Rolü	119
Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları ve Algılanan Sosyal Desteğin Algılanan Gelir Düzeyi ve Travma Sonrası Gelişim Üzerindeki Etkisi	120
Kayıp Sonrası Farklı Seyirler: Uzamış Yaş Bozukluğu, Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Depresyon Belirti Kümeleri	121
Genç Yetişkinlerde Beden Memnuniyetsizliğini Azaltmaya Yönelik Müdahale Programı: Aynaya Maruz Bırakma Protokolü	122
Zimbardo'nun Zaman Perspektifinin Üniversite Sınavına Hazırlanan Gençlerde Sınav Kaygısı Düzeyiyle İlişkinde Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü	123
Üniversite Öğrencilerinde Duygular, Duygu Düzenleme, Duygusal Şemalar ve Bağlanma ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	124
Benliğin Ayrışması, Utanç ve Suçluluk ile Kişi içi ve Kişilerarası Duygu Düzenlemenin çeşitli demografik değişkenlere göre farklılaşması	125
Yıldızlar Mı Sayılar Mı? Sağlıklı Erişkinlerde Çevrim İçi Satın Alma Niyetinde Puanlama ve Yorum Etkilerinin Göz İzleme ile İncelenmesi	126
Mekanik ve İnsansı Robot Yüzlerinin Yaklaşma Etkisi Bağlamında Oluşturduğu Tehdit Algısının İnsan Yüzleri ve Pareidolia Uyarıcıları ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi	127
Farklı Türlerin ve Türlerin Robot Modellerinin Hareket Algısının ve Onlara İlişkin Tehdit Algısının Ayna Nöron Sistemi Aracılığıyla İncelenmesi	128
KKTC'de Okuyan Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı, Yaşam Doyumu ve Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	129
Cinsiyet Çeşitliliği ve Cinsel Yönelime Yönelik Önyargılarla Mücadele İçin LGBTI+'ya Yönelik Mit İnanışının Azaltılması	130
Sağlık Mı Mutluluğu, Mutluluk Mu Sağlığı Beraberinde Getirir? 64 Ülkeyi Kapsayan Çok Düzeyli Bir Analiz	131
İlişkisel Belirsizlik, Partner Müdahalesi ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkiler; Algılanan Partner Duyarlılığının Aracı Rolü	132
Birey-Grup Uyum ve Çevresel Kolektif Eylem: Sosyo-Yapısal ve Psikososyal Faktörlerin Rolü	133
Olası Ayrılık Kararının Yordayıcıları Olarak İlişki Odaklı Obsesif Kompulsif Belirtiler, İlişkisel Güç ve Yakınlık Korkusunun İncelenmesi	134
Bireylerin Kolektif Eyleme Katılım Niyetlerini Etkileyen Unsurların, Sosyal Kimlik Modeli ve Benlik Düzenleme Odağı Kuramı Açısından İncelenmesi	135
Eğer Üreme Başarısına Katkı Sağlıyorsa, Ölümlülük Belirginliği, Etik Dışı Bir Davranış İçin Kültürel Dünya Görüşü Savunmasını Tetiklemiyor	136
Vajinal ve Elektif-Sezaryen Doğumlu Bireylerde Duygu Tanıma ve Empati Becerisi: Oksitosin Hormonunun Olası Organizasyonel Etkileri	

İç-Grup Özdeşiminin, Ödüle Dayalı Geri Bildirimden Öğrenme ve Adaptif Karar Verme ile İlişkinin İncelenmesi	137
Yakın İlişki Dinamiklerine Çift Taraflı Bakış: Aktör-Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli Çerçevesinde Yapılmış Çalışmaların Gözden Geçirilmesi	138
Kişisel Adil Dünya İnancı ve Tehdit Algısı ile Suriyeli Sığınmacılara Yönelik İnsandılaştırma Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	139
Romantik İlişkisi Olan ve Evli Bireylerin İlişki İnançlarındaki Farklılıkların İlişki Doyumuna ve Psikolojik İyi Oluşa Etkisi	141
Benlik Kurguları ile Çatışma Eğilimi ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	142
Ebeveynleşme olgusunun, romantik ilişki mitleri, kişilik özellikleri ve toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkisinin incelenmesi	143
Kutsal Kitap Yorumlamalarının Cinsiyetçilik üzerindeki Rolü	144
Kalp Yetmezliği Hastalarında Sosyal İzolasyon ve Yalnızlık: Nitel Bir Araştırma	145
6 Şubat 2023 Depremi Öncesinde ve Sonrasında Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Medya Paylaşımlarının Yapısı	146

POSTER BİLDİRİLER **147**

İstemi ve istemsiz zihin gezinmesi düzeyi ile çalışma belleği kapasitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi	148
Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinde Tütün Kullanımı, Bilişsel Yansıma Testi ve Sayısal Beceriler	149
Bilingual (Çift dilli) ve Multilingual (Çok dilli) Genç Yetişkinlerde Bilişsel Esneklik ve Sosyal Biliş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	150
Bedenselleşmiş Bilişin SNARC Kapsamında İncelenmesi: El Pozisyonunun Ayak Tepkileri Üzerindeki Etkisi	151
Yönel Tercihler Ölçeği Geliştirme Çalışması	152
Köpeklerde El İşareti Takip Etme Davranışının Şans Oranı Manipülasyonuna Dayalı Testi	153
Özendirilmiş Tercih Müdahalesinde Cezanın Etkisinin Değerlendirilmesi	154
Negatif Değerlikli Görsel ve İşitsel Uyarıların Algılanmasının Karşılaştırılması	155
SNARC Etkisinin Farklı Yoğunluktaki Duygu İfadeleri Kapsamında İncelenmesi	156
Stroop ve MNL Etkilerinin Nesne Büyüklüğü Değerlendirme Görevi Kapsamında İncelenmesi	157
İnsan Yüzleri ve Paredoliaların Thatcher Efekt Bağlamında Karşılaştırılması	158
Farklı Büyüklük-Uzam Örüntülerinin Duygularla Eşleştirilmesi Yoluyla Öğrenme Etkilerinin İncelenmesi	159
Kamu Kurumlarında Motivasyon Ölçeği: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması	160
Flört Şiddetine Yönelik Tutum ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bir Gözden Geçirme	161
Eşitsizlikten Kaçınma Davranışının Gelişimini Etkileyen Olası Faktörler ve İtibar Kaygısının Rolünün İncelenmesi	162
Beliren Yetişkinlerin Bölümleri ve Üniversitelerine İlişkin Değerlendirmeleri ile Gelişimsel Düzenleme Stratejileri Arasındaki İlişkiler	163
Çocuk ve Ergenlerde Cinsiyet Rollerini	164
Ebeveynin DEHB semptomları ile çocukların öz-düzenleme becerileri arasındaki ilişkide aracı değişkenlerin incelenmesi: Bir ön çalışma	165
Lise Türlerinin Duygu Yüklü Otobiyografik Anılarda Bahsedilen Kişiler Üzerindeki Etkisi	166
Algılanan Ebeveynliğin Genç Yetişkinlerin Dolaylı Anılarına Etkisi: Bir Pilot Çalışma	167
İlkokul Çocuklarında Akran Zorbalığını Önleyici Empati Eğitim Müdahale Programının Oluşturulması ve Etkililiğinin Araştırılması	168
Kovid-19 Geçirmiş Bireylerde Bağlanma, Travma Sonrası Stres Belirtileri, Algılanan Sosyal Destek ve Travma Sonrası Gelişim Değişkenleri Arasındaki İlişkiler	169
Yetişkinlerde Algılanan Ebeveyn-Çocuk İlişkinin Romantik İlişkilere Etkisi ve Öz Saygının Aracı Rolü	170
Sosyal Kaygı ve Çevrim İçi Alışveriş İlişkinin İncelenmesi	171
Algılanan Kabul-Red Düzeyinin Bağımlılığa Etkisinin İncelenmesi	172
2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremi Yaşayan Kişilerde Travma Sonrası Büyüme, Algılanan Sosyal Destek, Prososyal Davranış ve Tutarlılık Duygusu İlişkinin İncelenmesi	173
Belirsizlikten Bağımlılığa Doğru: Deprem Sonrası Sosyal Medyanın Rolü	174
Kendini Sabotaj ve Akademik Erteleme Arasındaki İlişkide Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Mükemmeliyetçiliğin Aracı Rolü	175
Otizm Spektrum Bozukluğunda Damgalama Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması	176
Dikkat Eksikliği Yaşayan Kişilerin Bağlanma Stillерinin Özdenetim Becerilerine Etkisinin İncelenmesi	177
Premenstrual Sendrom Görülme Sıklığı ve Menstrual Dönem ile Agresyon ve Duygu Durum Profili Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	178
Flört Şiddet Tutumu ve Depresyon Düzeyinin Talep Etme Geri Çekilme İletişim Örüntüsü Üzerindeki Etkisi	179
Genç yetişkinlerde kardeş sahibi olmanın farklı bellek türlerine etkisi	180
Lohusa Kadınların Maruz Kaldıkları Obstetrik Şiddetin Doğum Sonrası Depresyona Etkisi: Atıflar ve Algılanan Eş Desteği	181
Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ile İlişkisinde Otobiyografik Bellek Özelliklerinin Aracı Rolünün İncelenmesi	182
Psikoloji Öğrencilerinin Bölümlerine Karşı Değişen Tutumları	183
Çocukluk Çağı Travmalarının ve Sağlıklı Ailenin Psikolojik İyi Oluşa Etkisi	184
Bipolar Bozukluğu Olan Katılımcılarda Çocukluk Çağı Travması ve Sosyal biliş: Bağlanmanın Düzenleyici Rolü	185
Cinsel Suç Mağdurlarına Yönelik Müdahale Programları ve Modelleri	186
Türk Üniversite Öğrencilerinde Yeme Bozukluğu Riskinin ve Yardım Arama Davranışlarının İncelenmesi	187
Astrolojiye İnanç Envanteri'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması	188

Sosyal Kaygı Belirtilerinin Danışanın BDT Uygulamasına Uyumuna ve Terapist ile İlişisine Etkisi: Bir Vaka Örneği _____	189
Suç Davranışının Psikolojik Temelleri ve Şiddet Türleri ile İlişkisi _____	190
Bulimia Nervosa Tedavisinde Bilişsel Davranışçı Terapinin Rolü: Klinik Deneyimler _____	191
Travma Sonrası Stres Belirtileri, Adil Dünya İnancı, Psikolojik Dayanıklılık ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi _____	192
Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Duygu Düzenleme Sürecinde Çocuğa ve Ebeveyne Bağlı Faktörlerin İncelenmesi _____	193
İki Dillilerde Olay Sonrası Yanlış Bilginin Bellek Performansına Etkisi _____	194
Uluslararası Öğrencilerde Genel Sağlık, Bireysel Aidiyet ve Sosyal Güvenin Akademik Yaşam Doyumuna Etkisi _____	195
Dövüş Sporcularında Ruh Sağlığı Sürekliliği ile Psikolojik Beceri Düzeyi Arasındaki İlişki _____	196
Sağlık Kaygısı by Proxy: Tanımı, Bedensel Belirtiyle İlişkili Bozukluklar Arasındaki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Derleme _____	197
Üniversite Öğrencilerinin Just Stop Oil Eylemlerini Ahlaki Olarak Değerlendirmesinin Ahlaki Temeller Kuramına Göre İncelenmesi _____	198
Sosyal Medyada Yayılan Sahte Haberler: Deneysel Bir Çalışma İçin Uyararı Seti Oluşturulması _____	199
Yaklaşan Atıştırmalıklar Altında Zamanın Uçuşu _____	200
Geleceği Düşünmenin İşlevleri Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması ve Güvenirlik ve Geçerlik Analizi _____	201
Üniversite Öğrencilerinde Müziğin Olumlu ve Olumsuz Kimlik Algısı ile İlişkisinin İncelenmesi _____	202
Romantik İlişkilerde Kendini Suskunlaştırma: Kadınların Erkek Adına Dolaylı Tehdit Algısı ve Romantik İlişkilerde Kadının Güçlenmesine Psikolojik Bir Bakış _____	203
Farklı Müzik Türlerinin Duygular ve Galvanik Cilt Tepkisi Üzerindeki Etkisinin Araştırılması _____	204
Ergenlerin Algıladığı Ebeveynlik Tutumu ve Bilişsel Esneklik _____	205
Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddet Algısı Ölçeği Geliştirme Çalışması _____	206
Terapistler için Sosyal Medya Etiği: Derleme Çalışması _____	207
Duygu Tanıma Performanslarının Empati ve Aleksitimi Düzeyleri ile Duygudurum Açısından İncelenmesi: Deneysel Bir Çalışma _____	208
Ebeveyn-Çocuk Sınırları Ölçeği'nin Türk Örnekleminde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi _____	209
Algılanan Sosyal Statü Ölçeği (ASSÖ): Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması _____	210
Erkeklik, Psikolojik Sorunlar ve Yardım Arama Davranışları Hakkında Ne Söyler? Kırılgan Erkeklik ve Kastrasyon Kaygısı Temelinde Erkeklerin Psikolojik Yardım Arama Davranışlarına Yönelik Tutumlarının Araştırılması _____	211
Yürütücü İşlev Becerileri ve Sosyoekonomik Düzey İlişkisinin Sosyokültürel Kuram Açısından İncelenmesi _____	212
Sağlıkta Baba Katılımı Ölçümü Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması _____	213
İkiz Kardeşlik İlişki Dinamikleri: Yetişkin Örnekleminde Dayalı Fenomenolojik Bir Çalışma _____	214

Kongre Başkanı

Prof. Dr. Evrim GÜLBETEKİN

Akdeniz Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Kongre Eş Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Ece VARLIK ÖZSOY

Akdeniz Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Akdeniz Üniversitesi Psikoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi

Kongre Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Evrim Gülbetekin

Prof. Dr. Seda Bayraktar

Doç. Dr. Ayça Özen Çıplak

Doç. Dr. Aydın Çivilidağ

Dr. Öğr. Üyesi Ece Varlık Özsoy

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Mahperi Uluyol

Dr. Turan Gündüz

Dr. Enes Yalçın

Kongre Bilim Kurulu

Deneysel/Bilişsel

Psikoloji/Sinirbilim

Prof. Dr. Canan Başar Eroğlu

Prof. Dr. Hakan Çetinkaya

Prof. Dr. Sonia Amado

Prof. Dr. Seda Dural

Prof. Dr. Münire Özlem Çevik

Prof. Dr. Evrim Gülbetekin

Prof. Dr. İnci Boyacıoğlu Bal

Prof. Dr. Mehmet Koyuncu

Doç. Dr. Nart Bedin Atalay

Doç. Dr. Zeynel Baran

Doç. Dr. Osman İyilikçi

Doç. Dr. Aycan Kapucu Eryar

Doç. Dr. Belma Bekçi

Dr. Öğr. Üyesi Burcu Ayşen Ürgen

Dr. Öğr. Üyesi Arzu Özkan Ceylan

Dr. Öğr. Üyesi Didem Kadıhasanoğlu

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Gündüz

Dr. Öğr. Üyesi Özlem Ertan Kaya

Dr. Öğr. Üyesi Bahadır Oktay

Dr. Öğr. Üyesi Gün Pakyürek

Sosyal Psikoloji

Prof. Dr. Derya Hasdağ

Prof. Dr. Ayda Büyüksahin Sunal

Prof. Dr. Serap Akfirat

Prof. Dr. Leman Pınar Tosun

Prof. Dr. Ebru Taysi

Doç. Dr. Canay Doğulu

Doç. Dr. Ayça Özen Çıplak

Doç. Dr. Göklem Tekdemir

Doç. Dr. Mert Teközel

Doç. Dr. Beril Türkoğlu Demirel

Doç. Dr. Burak Doğruyol

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Yaşın Tekizoğlu

Dr. Öğr. Üyesi Leman Korkmaz Karaoğlu

Dr. Öğr. Üyesi Meryem Kaynak Malatyalı

Dr. Öğr. Üyesi Bağdat Deniz Kaynak

Dr. Öğr. Üyesi Ezgi Beşikçi

Dr. Turan Gündüz

Dr. Ezgi Sakman

Dr. Enes Yalçın

Klinik Psikoloji

Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün

Doç. Dr. İbrahim Yiğit

Doç. Dr. Gözde İkizer

Doç. Dr. Yasemin Kahya

Doç. Dr. Emrah Keser

Dr. Öğr. Üyesi Ece Varlık Özsoy

Dr. Öğr. Üyesi Nağme Gör

Dr. Öğr. Üyesi İpek Şenkal Ertürk

Dr. Öğr. Üyesi Melike Guzey Yiğit

Dr. Öğr. Üyesi Ebru Akün Kaçar
 Dr. Öğr. Üyesi Fatma Oktay
 Dr. Öğr. Üyesi Gamze Şen
 Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Nergiz
 Dr. Öğr. Üyesi Nuray Mustafaoğlu Çiçek
 Dr. Öğr. Üyesi Belgin Üstün Güllü
 Dr. Öğr. Üyesi Buket Ünver
 Dr. Öğr. Üyesi Sezin Andiç
 Dr. Öğr. Üyesi Fatma Mahperi Uluyol
 Dr. Öğr. Üyesi Elif Üzümcü Özdemir
 Dr. Öğr. Üyesi Fatma OKTAY
 Dr. Nermin Taşkale
 Dr. Buse Şencan
 Dr. Meryem Dedeler
 Dr. Sema Erel
 Dr. Mübeccel Yeniada Kırseven
 Dr. Tuğba Çapar Taşkesen
 Dr. Fatma Uçar Boyraz
 Dr. Özge Şahin
 Dr. Burcu Kömürcü Akik
 Dr. Özge Eraslan İnceç
 Bükre Kahramanol

Gelişim Psikolojisi

Prof. Dr. Ayşen Güre

Doç. Dr. Başak Şahin Acar
 Doç. Dr. Dilek Sarıtaş Atalar
 Doç. Dr. Nilay Pekel Uludağlı
 Doç. Dr. Selin Salman Engin
 Doç. Dr. Buse Gönül Atalay
 Doç. Dr. Ahu Öztürk
 Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Bayar
 Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Büşra İplikçi

Uygulamalı Psikoloji

Prof. Dr. Seda Bayraktar
 Dr. Öğr. Üyesi Duygu Buğa
 Dr. Öğr. Üyesi Burcu Türk
 Dr. Öğr. Üyesi Ezgi Ildırım
 Dr. Öğr. Üyesi Ece Naz Ermiş
 Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Cihandide Ayalp
 Dr. Gökçe Baykuzu Gündüz

Endüstri/Örgüt Psikolojisi

Prof. Dr. Pınar Ünsal Bayrakçı
 Prof. Dr. İlknur Özalp Türetgen
 Doç. Dr. Meryem Berrin Bulut
 Doç. Dr. Aydın Çivilidağ
 Doç. Dr. Yonca Toker Gültaş
 Doç. Dr. Yeşim Üzümcüoğlu Zihni

DAVET YAZISI

Değerli Meslektaşlarımız ve Psikoloji Bölümü Öğrencileri,

Sizleri, 5-7 Eylül 2024 tarihinde Akdeniz'in incisi olan Antalya'da Akdeniz Üniversitesi'nde gerçekleştirilecek olan Ulusal Psikoloji Lisansüstü Öğrencileri Kongresi'ne Yine Yeni Yeniden temasıyla davet etmekten büyük mutluluk duyuyoruz.

Türkiye'de ilkinin düzenlenmesinde değerli hocalarımız ve Psikoloji öğrencileriyle birlikte lisansüstü öğrencisi olarak görev aldığımız Psikoloji Lisansüstü Öğrencileri Kongresi'ne yıllar sonra yeniden kongre düzenleme kuruluyla birlikte Akdeniz Üniversitesinde ev sahipliği yapmaktan büyük gurur ve heyecan duyuyoruz. Bu önemli etkinlik, Psikoloji alanında lisansüstü eğitim gören öğrencileri, akademisyenleri ve alandaki profesyonelleri bir araya getirme fırsatı sunmaktadır. Kongremiz, alanında uzman konuşmacıların katılımıyla güncel araştırmalar, yenilikçi yaklaşımlar ve Psikoloji alanındaki son gelişmeler hakkında bilgi alışverişinde bulunmak için benzersiz bir platform sunmaktadır. Kongremizde, siz değerli katılımcılarımızın da katkılarıyla, Psikolojinin tüm alanlarında paneller, çalıştaylar, sözlü sunumlar ve poster sunumları gerçekleştirilecektir. Ayrıca, yapay zeka, beyin görüntüleme yöntemleri, bilgece farkındalık temelli uygulamalar gibi güncel konularda çalıştaylara yer verilecektir.

Bu kongrede Psikoloji bilimine yıllardır emek veren ve katkıda bulunan çok değerli hocalarımızın deneyimleriyle Psikoloji öğrencilerinin öğrenme hevesi ve dinamizminin bir sinerji ortaya çıkaracağına inanıyoruz. Bu motivasyonla, bilgi birikiminizi artırmanın yanı sıra, meslektaşlarımızla ağ kurma ve iş birliği fırsatları bulacağınız bu etkinlikte sizleri aramızda görmeyi ve bu bilimsel yolculukta sizlerle birlikte olmayı sabırsızlıkla bekliyoruz.

Saygılarımızla,

Kongre Başkanı

Prof. Dr. Evrim GÜLBETEKİN

Akdeniz Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Kongre Eş Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Ece VARLIK ÖZSOY

Akdeniz Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Akdeniz Üniversitesi Psikoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi

DAVETLİ KONUŞMACILAR

Prof. Dr. Nesrin Hisli Şahin

İzmir’de 1948 de dünyaya gelen Nesrin Hisli Şahin, ODTÜ Psikoloji Bölümü’nü 1969’da kazandığında aldığı Atatürk bursu ile lisans 1. ve 2. sınıfı tamamlamıştır. Lisans eğitiminin daha sonraki yıllarını Amerika’da, University of Tulsa psikoloji bölümünde tamamlamıştır. 1976 yılında Türkiye’ye dönmüş, Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nde önce asistanlık sonra sırayla klinik psikoloji yüksek lisans ve doktora derecelerini almıştır. Aynı bölümde doçentliğini alana kadar çalışan Şahin, 1989 yılında Ankara’ya taşınarak öncelikle, kurucusu olduğu Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Gelişim Merkezi’nde çalışmaya başlamıştır. Aynı sene kendisi gibi psikolog ve akademisyen olan Prof. Dr. Nail Şahin ile evlenmiştir. 1994 yılında Ankara Üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü’nde Profesör kadrosuyla akademik hayata dönmüş ve 2008 de emekli olmuştur. Sonrasında Başkent Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nün kurulmasına öncülük etmiş ve 2017 yılına kadar bölüm başkanlığı yapmıştır. 2017 yılında Amerika’ya (New Jersey) taşınmış ve ek görevli profesör olarak Fairleigh Dickinson Üniversitesi’nde çalışmaya başlamıştır. Bir yandan da New Jersey eyaletinde klinik psikolog olarak çalışma iznini almıştır. Üç yıl önce de kendi kurduğu Stres Yönetimi Merkezinde klinik psikolog olarak çalışmaya devam etmektedir. Yetişkin ve grup terapileri konusunda alanında öncü olan Şahin akademik yaşamı süresince bağlanma, stres ve stres yönetimi, kişilerarası nörobiyoloji gibi çeşitli konularda araştırmalar yapmıştır.

Prof. Dr. Hakan ÇETİNKAYA

Hakan Çetinkaya, Hacettepe Üniversitesi'nde Psikoloji alanında elde ettiği lisans derecesinin ardından, The University of Texas at Austin'de "Deneysel Psikoloji/ Davranışsal Sinirbilim" alanında doktora derecesini almıştır. Doçent ve Profesörlük unvanlarını İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde yürüttüğü çalışmalarla elde eden Çetinkaya, bir süre Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümünde görev almıştır. İnsan ve hayvanda hemisferik asimetriler ve özelleşmeler, travma sonrası stres ve kaygının, belleğin yeniden konsolidasyonu sürecine müdahale yoluyla söndürülmesi, östrojen, testosteron gibi cinsiyet hormonları ile oksitosin ve vazopressin gibi nöropeptidlerin biliş üzerindeki organizasyonel ve aktivasyonel etkileri, bellek üzerinde ketleyici yayılım etkileri, zihnin organizasyonuna ve işleyişine yönelik evrimsel modeller, deneysel psikolojide laboratuvar teknikleri ve enstrümantasyon konularında çalışmalarda bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası çok sayıda projeye ve uluslararası ortaklıklara sahip olan Hakan Çetinkaya, ülkemizde çeşitli üniversitelerde modern psikoloji laboratuvarlarının kuruculuğunu yapmış, zihin ve davranışın bilimsel olarak incelenmesine yönelik düzeneklerin geliştirilmesinde rol oynamıştır. Çok sayıda yayımlanmış bilimsel eser ve ödüle sahip olan Çetinkaya, evli ve iki çocuk babasıdır.

Prof. Dr. Melike Sayıl

Melike Sayıl, Hacettepe Üniversitesi psikoloji bölümü mezunu olup doktora derecesini aynı üniversiteden 1990 yılında gelişim psikolojisi alanında almıştır. 1985-2015 yılları arasında Hacettepe Üniversitesinde çalışan Sayıl, 2002 yılında meslektaşlarıyla birlikte kurduğu Gelişim Psikolojisi Araştırma Laboratuvarında, çalışan kadınlarda anneliğe geçiş, ergen gelişimi, ebeveyn davranışları, bu davranışların çok yönlü olarak anlaşılması, ebeveyn kontrolü ve ergen gelişimiyle bağlantıları üzerine araştırmalar yürütmüştür. 2015 yılında Hacettepe Üniversitesi'nden emekli olarak TED Üniversitesine geçen ve burada Psikoloji Bölümünü kurup, bölüm başkanlığı ve dekanlık görevlerinde bulunan Sayıl, halen aynı üniversitede ders vermeye devam etmektedir.

Prof. Dr. Ferhunde Öktem

Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde lisans derecesini aldıktan sonra aynı Üniversite'de 1983 yılında doktor, 1988 yılında doçent ve 1998 yılında profesör unvanlarını alan Ferhunde Öktem, daha sonra Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği'nde göreve başlamıştır. 1977-2017 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi yapan Öktem, 2017 yılında emekli olduktan sonra «Ferhunde Öktem Ruh Sağlığı Merkezi'nde» çalışmalarını sürdürmeye ve farklı üniversitelerde ders vermeye devam etmiştir. Öktem, kurucuları arasında olmaktan onur duyduğu Türk Psikologlar Derneğinin "1 Numaralı" üyesidir ve Etik Kurul ve Testler Komisyonu başkanlıklarını yürütmektedir. EUROPSY-Avrupa Psikoloji Sertifikası unvanı sahibi olan Öktem, Avrupa Psikoterapide Uzmanlık Sertifikası Ulusal Ödüllendirme Kurulu Türkiye Komisyonunun da üyesidir. Kuruluşundan 2018 yılına kadar Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi Bilim kurulu üyeliğinde bulunmuştur. Üstün yetenekli çocukların seçimi ve eğitimi, korunmaya muhtaç, yasayla sorun yaşayan çocuklar, engelli bireyler, zararlı alışkanlıkların ve ihmal ve istismarın önlenmesi, eğitim sistemlerinin iyileştirilmesi konuları ve çocuk, genç, ana-baba ve öğretmenlere yönelik çok sayıdaki eğitim ile buna yönelik radyo ve televizyon programları yaşamının her alanında var olmuştur. Kariyeri boyunca yer aldığı araştırmalar ile 1995 yılı Prof. Dr. Mualla Öztürk Çocuk Ruh Sağlığı Ödülü ve Türk Psikiyatri Dergisi 2009 araştırma ödülünü gibi çeşitli başarılarla imza atmıştır.

Prof. Dr. Canan Sümer

H. Canan Sümer, 1980 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden (ODTÜ) lisans derecesiyle mezun olmuştur. Endüstri ve Örgüt Psikolojisi alanındaki yüksek lisans derecesini 1991 yılında New Haven Üniversitesi'nden, doktora derecesini ise 1996 yılında Kansas State Üniversitesi'nden alan Sümer, 1996-2019 yılları arasında ODTÜ Psikoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmıştır. Halen Özyeğin Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanı olarak görev yapan Sümer'in personel seçimi ve muhafazası, kişilik değerlendirme, performans yönetimi, cinsiyet rolü kalıp yargıları ve iş yerinde ayrımcılık ve kötü muamele konularında çok sayıda ulusal ve uluslararası yayınları bulunmaktadır. Sümer ayrıca alanıyla ilgili çeşitli ulusal ve uluslararası derginin yayın kurulunda yer almakla birlikte Avrupa Psikoloji Dernekleri Federasyonu'nun Ölçme Değerlendirme Kurulunda da görev almıştır. Personel seçimi, performans yönetimi, iş yerinde kötü muamele ve kötü muamele ile baş etme konularında büyük ölçekli projelerin yürütücülüğünü yapan Sümer, beş ulusal ve iki uluslararası patentin sahipleri arasındadır. Son dönem araştırmalarında ise ağırlıklı olarak işyerinde farklı kötü muamele türlerini kültürel bir perspektiften ele almakta ve kötü muamelenin önlenmesine yönelik müdahale programlarının geliştirilmesine odaklanmaktadır.

Prof. Dr. Nebi SÜMER

Nebi Sümer, Sabancı Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nde çalışmaktadır. İki ana araştırma alanı vardır. Yakın ilişkileri kapsayan birinci araştırma alanı yaşam boyu bağlanma dinamikleri ve ebeveyn davranışlarına, ikincisi alanı ise ulaşım güvenliği ve yol kullanıcı davranışlarına odaklanmaktadır. Dr. Nebi Sümer ulusal ve uluslararası projelerin desteği ile ağırlıklı kültürel bakış açısından bağlanma, ebeveyn tutum ve davranışları, riskli sürücü davranışları, acemi sürücülerde tehlike algısı ve sürücü psikoteknik değerlendirme sistemi üzerine araştırmalar yürütmüş, çok sayıda bilimsel makale, kitap bölümü kitaplar yayınlamıştır. Sümer, aynı zamanda psikolojik ölçüm, işsizliğin ve iş güvencesizliğinin etkileri ve psikoloji öğretimi konularında araştırmalar yürütmüş ve yayınlar yapmıştır. ODTÜ Psikoloji Bölümünde lisans, Hacettepe Üniversitesi'nde Gelişim Psikolojisi alanında yüksek lisans dereceleri alan Nebi Sümer, doktora derecesini sosyal psikoloji alanında Kansas State Üniversitesi'nden 1996 yılında almıştır. 2011-2012 yıllarında Fulbright araştırma desteği ile ABD Cornell Üniversitesi'nde bulunan Nebi Sümer, Bilim Akademisi Derneği üyesidir ve İstanbul Politikalar Merkezi'nde kıdemli araştırmacıdır.

Prof. Dr. Canan Başar Eroğlu

Canan Başar-Eroğlu, Hacettepe Üniversitesi Biyoloji bölümü mezunu olup, doktora derecesini Biyofizik bölümünde düz kasların güç spektrumları üzerine yaptığı çalışmalar ile almıştır. Ardından, 1980 yılından 1990 yılına kadar, önce Lübeck Tıp Üniversitesi Fizyoloji Bölümünde EEG ve Dolaşım laboratuvarlarını kurmuş, daha sonra 1990 yılında ise Tıbbi Psikoloji bölümünde araştırmalarını genişletip Deneysel Nöropsikoloji alanında doçent olmuştur. Bunu takiben 1992 yılında Bremen Üniversitesi Psikoloji Bölümüne geçmiş ve orada yeniden EEG Laboratuvarını kurup beyin araştırmalarına özellikle beyin osilasyonlarının incelenmesi ile devam etmiştir. Profesörlük unvanını 1997 yılında aldıktan sonra uzun yıllar hem bölüm başkanlığı hem de bir çok idari görevde yer alan Dr. Başar-Eroğlu, 2017 yılında Türkiye'ye dönmüştür. Dr. Başar-Eroğlu şuan, İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin Psikoloji bölümünde öğretim üyeliğini sürdürmekte ve burada yeniden kurduğu EEG Laboratuvarında araştırmalarına devam etmektedir.

KONGRE PROGRAMI

05.09.2024 (Perşembe) Kongre I. Gün

Saatler	Etkinlik	Salonlar
08:30-09:00	Kongre Kayıt	Atatürk Konferans Salonu
09:00-09:30	Açılış Konuşmaları	Atatürk Konferans Salonu
09:30-10:30	Davetli Konuşmacı: Prof. Dr. Nesrin Hisli Şahin Yine, Yeni, Yeniden: Yapay Zeka, Psikoloji ve Psikoterapi Tartışmaları	Atatürk Konferans Salonu
10:30-10:45	Kahve Molası	Atatürk Konferans Salonu
10:45-12:15	Panel: Psikoloji, Yapay Zeka ve VR Uygulamaları Moderatör: Prof. Dr. Evrim Gülbetekin Konuşmacılar: Prof. Dr. Ümit Uluşar, Prof. Dr. Hilmi Uysal, Prof. Dr. Evrim Gülbetekin, Ulaş Aksan, Prof. Dr. Müjgan İnözü Mermerkaya	Atatürk Konferans Salonu
12:15-13:30	Öğle Yemeği Molası ve Edebiyat Fakültesine Geçiş	
14:00-15:00	Sözlü Bildiri Sunumları Yakın İlişkiler-1, Şiddet , Dikkat ve Bilişsel Süreçler-1, Bellek, Travma ve İlişkili Süreçler-1	Edebiyat Fakültesi Salonları
14:00-16:15	Çalıştay-1: Emre Ozan Tingaz. Sporda Yeni Nesil Bir Zihinsel Antrenman: Mindfulness	D-210 (Prof. Dr. Yıldız Kuzgun Dersliği)
14:00-16:15	Çalıştay-3: Feride Özlem Elagöz. Şema Terapide Yaşantısal Teknikler: Sandalye Tekniği	D-207 (Prof. Dr. Mümtaz Turhan Dersliği)
15:00-15:15	Kahve Molası	Fuaye Alanı
15:00-16:30	Çalıştay-2 Ezgi Yıldız. Travmatik Yas ile Çalışmak	D-210 (Prof. Dr. Yıldız Kuzgun Dersliği)
15:15-16:15	Davetli Konuşmacı: Prof. Dr. Hakan Çetinkaya Sayısal Biliş: SNARC Üzerine Evrimsel, Biyolojik ve Kültürel Denemeler	Kaşgarlı Mahmut Konferans Salonu
16:15-16:30	Kahve Molası	Fuaye Alanı
16:30-17:30	Sözlü Bildiri Sunumları Duygu ve İlişkili Süreçler, Grup Dinamikleri, Kariyer ve İlişkili Sosyal Süreçler, Psikolojik İyi Oluş ve Sağlık, Travma ve İlişkili Süreçler	Edebiyat Fakültesi Salonları
18:00-19:15	Kokteyl	Atatürk Konferans Salonu
19:15-20:30	Konser: PsyBAND Akdeniz Üniversitesi Psikoloji Bölümü Müzik Grubu	Atatürk Konferans Salonu

06.09.2024 (Cuma) Kongre II. Gün

Saatler	Etkinlik	Salonlar
09:00-10:00	Davetli Konuşmacı: Prof. Dr. Melike Sayıl Ebeveynin ve Ergenin Gözünden Otorite, Haklılık ve Kontrol	Kaşgarlı Mahmut Konferans Salonu
10:00-10:15	Kahve Molası	Fuaye Alanı
10:15-11:15	Panel: Türk Psikoloji Tarihinde Önemli Bir İsim: Prof. Dr. Nail Şahin'i Anma ve Anlama Moderatör: Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün Konuşmacılar: Prof. Dr. Nesrin Hisli Şahin, Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün, Prof. Dr. Ferhunde Öktem, Prof. Dr. Nebi Sümer, Prof. Dr. Yeşim Yasak	Kaşgarlı Mahmut Konferans Salonu
10:15-11:15	Sözlü Bildiri Sunumları Duygu ve İlişkili Süreçler-3, Psikolojide Teknolojik Yöntemler-1, Psikolojik Belirtiler-1, Ölümlülük ve Ölüm Kaygısı, Şema	Edebiyat Fakültesi Salonları
10:15-11:15	Çalıştay-4 Selin Salman Engin. Erken Dönem Çocuk (0-5 yaş) Zihin Sağlığı Çalışanları için Aileleri Dahil Eden Ortak Ebeveynlik Modeli	D-210 (Prof. Dr. Yıldız Kuzgun Dersliği)
11:15-12:45	Panel: İnfaz Koruma Memurlarında Travmatik Stres ve Travma Sonrası Büyüme Moderatör: Dr. Öğr. Üyesi Öznur Öncül Demir	Bumin Kağan Konferans Salonu

Saatler	Etkinlik	Salonlar
	Konuşmacılar: Dr. Öğr. Üyesi Öznur Öncül Demir, Dr. Öğr. Üyesi Gaye Zeynep Çenesiz, Dr. Öğr. Üyesi Feride Özlem Elagöz	
	Çalıştay-5 Leman Pınar Tosun ve Başak Tosun. Vikipedi'ye Psikoloji Maddeleri Yazmak: Bir Dijital Gönüllülük Eylemi, Yazar Notu: Dijital Bilgi Derneği tarafından desteklenmektedir.	D-209 (Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı Dersliği)
	Çalıştay-6 Fırat Uzun. Saat Çizim ve Sözel Akıcılık Testlerinin Uygulanması ve Yorumlanması	D-210 (Prof. Dr. Yıldız Kuzgun Dersliği)
	Çalıştay-7 Aybüke Yardımcı Ardor. Psikodramayla "Karşılaşma"	D-207 (Prof. Dr. Mümtaz Turhan Dersliği)
	Çalıştay-8 Mübeccel Yeniada. Kayıp ve Yas Psikolojisi: Kavramdan Uygulamaya Yas ile Klinik Çalışma	Tarih Bölümü Dersliği
12:45-14:00	Öğle Yemeği	
	Davetli Konuşmacı: Prof. Dr. Canan Sümer İş Yerinde Kötü Muameleyi Anlamada ve Önlemede Kültürel Bakışın Önemi	Kaşgarlı Mahmut Konferans Salonu
14:00-15:00	Çalıştay-5 devamı Leman Pınar Tosun ve Başak Tosun. Vikipedi'ye Psikoloji Maddeleri Yazmak: Bir Dijital Gönüllülük Eylemi Yazar Notu: Dijital Bilgi Derneği tarafından desteklenmektedir.	D-209 (Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı Dersliği)
	Çalıştay-6 devamı Fırat Uzun. Saat Çizim ve Sözel Akıcılık Testlerinin Uygulanması ve Yorumlanması	D-210 (Prof. Dr. Yıldız Kuzgun Dersliği)
	Çalıştay-7 devamı Aybüke Yardımcı Ardor. Psikodramayla "Karşılaşma"	D-207 (Prof. Dr. Mümtaz Turhan Dersliği)
	Çalıştay-8 devamı Mübeccel Yeniada. Kayıp ve Yas Psikolojisi: Kavramdan Uygulamaya Yas ile Klinik Çalışma	Tarih Bölümü Dersliği
15:00-15:15	Kahve Molası	Fuaye Alanı
15:15-16:15	Sözlü Bildiri Sunumları Duygu ve İlişkili Süreçler, Grup Dinamikleri, Kariyer ve İlişkili Sosyal Süreçler, Psikolojik İyi Oluş ve Sağlık, Travma ve İlişkili Süreçler	Edebiyat Fakültesi Salonları
	Çalıştay-11 Nesrin Hisli Şahin. Kişilerarası Nörobiyoloji Açısından: Bilgece Farkındalığa (Mindfulness) Bilgece Farkındalık Kazanmak	Tarih Bölümü Dersliği
14:00-18:00	Çalıştay-9 Özge Şahin ve Sait Uluç Çocuk ve Yetişkinlerde Bağlanma Örüntülerinin Yaşam Senaryoları Aracılığıyla Değerlendirilmesi: Güvenli Yer Senaryoları Testi (GYST)	D-210 (Prof. Dr. Yıldız Kuzgun Dersliği)
16:15-16:30	Kahve Molası	Fuaye Alanı
	Çalıştay-11 devamı Nesrin Hisli Şahin. Kişilerarası Nörobiyoloji Açısından: Bilgece Farkındalığa (Mindfulness) Bilgece Farkındalık Kazanmak	Tarih Bölümü Dersliği
	Panel: İnsan ve Yapı İlişkisi Üzerine: Temel Psikolojik Mekanizmalarla Politik Psikoloji Perspektifinden İnsanı Anlamak Moderatör: Doç. Dr. Ahmet Çoyamak Konuşmacılar: Arş. Gör. İlinur Can, Arş. Gör. Ömer Topuz, Arş. Gör. Nazlı Karakoçoğlu, Arş. Gör. Muhlis Eroğlu, Arş. Gör. Hasan Yentür	Kaşgarlı Mahmut Konferans Salonu
	Panel: Aile Mahkemeleri Özelinde Güncel Konular: Adli Görüşme Odaları ve Çocuk Teslim Süreçleri Moderatör: Prof. Dr. Seda Bayraktar Konuşmacılar: Prof. Dr. Seda Bayraktar, Hakim Şelale Süer, Uzm. Psk. Büşra Patiz, Psk. Danışman Halil Dönmez	Bumin Kağan Konferans Salonu
16:30-18:00	Çalıştay-12-13 Fatma Mahperi Uluyol. Transgender ve Nonbinary Bireyler ve Ailelerine Yönelik Psikolojik Danışmanlık: Temel İlkeler ve Etik Konular & Cinsiyet Hoşnutsuzluğu Gösteren Çocuklarla Çalışmak: Temel Danışmanlık İlkeleri	D-208 (Prof. Dr. Onur Güntürkün Dersliği)
	Çalıştay-14 Sedat Batmaz Olgu Örnekleriyle Metakognitif Terapi Uygulamaları	D-209 (Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı Dersliği)
	Çalıştay-15 Ahu Öztürk Sistemik Derlemenin ABC'si	D-207 (Prof. Dr. Mümtaz Turhan Dersliği)
18:00-19:00	Gala Yemeği	

07.09.2024 (Cumartesi) Kongre III. Gün

Saatler	Etkinlik	Salonlar
09:00-10:00	Davetli Konuşmacı: Prof. Dr. Canan Başar Eroğlu Bilişsel Süreçlerde EEG/ERP Beyin Osilasyonları: Geçmiş, Şimdi ve Gelecek	Kaşgarlı Mahmut Konferans Salonu
10:00-10:15	Kahve Molası	Fuaye Alanı
10:15-11:15	Sözlü Bildiri Sunumları Azınlık Gruplar ve Önyargı, Yeme Bozuklukları ve Beden Algısı, Toplumsal Cinsiyet, Kişilik, Çocuk ve Ergen Psikolojisi, Psikolojik İyi Oluş ve Sağlık	Edebiyat Fakültesi Salonları
	Çalıştay-15 Ali Yasin Kafes. Psikoterapide Sanal Gerçeklik Teknolojisi Kullanımı	D-207 (Prof. Dr. Mümtaz Turhan Dersliği)
11:15-11:30	Kahve Molası	Fuaye Alanı
11:30-12:30	Davetli Konuşmacı: Prof. Dr. Nebi Sümer Türkiye'de Ebeveynlik İnanışları ve Davranışları	Bumin Kağan Konferans Salonu
	Çalıştay-16 Ekin Çakır Afet Sahasında Kültüre ve Bağlama Uyumlanarak Çalışma	
12:30-13:30	Öğle Yemeği	Fuaye Alanı
13:30-15:00	Panel: Şimdi Bir Sayı Doğrusu Hayal Edin: SMART Lab Perspektifinden Uzam-Sayı İlişkileri Moderatör: Prof. Dr. Seda Dural Konuşmacılar: Dr. Merve Bulut, Dr. Ezgi Pal, Dr. Ezgi Gür	Kaşgarlı Mahmut Konferans Salonu
	Panel: 6 Şubat Depremlerinin Ardından: Görünmeyen Kayıplar, Tutulamayan Yaşlar Moderatör: Uzm. Psk. Ekin Çakır Konuşmacılar: Uzm. Psk. Ezgi Yıldız, Armağan Meşhur, Uzm. Psk. Ekin Çakır	Bumin Kağan Konferans Salonu
13.30-16.15	Çalıştay-17 Çiğdem Kudiaki. İnsanı Anlama Yolcuğunda Gestalt Terapi	D-210 (Prof. Dr. Yıldız Kuzgun Dersliği)
	Çalıştay-19 Sezin Andiç. Psikodrama ile Tanışıyorum: Sınırlarımı Keşfedeceğim Bir Yolculuğa Hazırım!	Tarih Bölümü Dersliği
16.15-16.30	Kahve Molası	Fuaye Alanı
16.30-17.30	DAVETLİ KONUŞMACI Prof. Dr. Ferhunde Öktem Bütünü Görebilmek	Bumin Kağan Konferans Salonu

NOT: Poster Bildiri Sunumları 05.09.2024 (Perşembe) 14.00-16.30, 06.09.2024 (Cuma) 10.15-12.45 ve 15.00-17.45, 07.09.2024 (Cumartesi) 10.00- 12.30 saatlerinde Fuaye Alanı'nda sergilenecektir.

Sözlü Bildiri Sunumları Program Akışı**05.09.2024 (Perşembe) Kongre I. Gün**

Saatler	Bildiriler	Salonlar
14.00-15.00	Yakın İlişkiler-1 Ayça Ilgaz, Kader Bahayı Sunum-1 (14:00-14:15) Çiftlerin Mizah Kullanma Tarzlarının İlişki Doyumlarına ve Stresle Çift Olarak Baş Etmelerine Olan Etkisi	Kaşgarlı Mahmut Salonu
	Ayşe Nur Akyüz, Ayda Büyüksahin Sunal Sunum-2 (14:20-14:35) İlişkisel Belirsizlik, Partner Müdahalesi ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkiler; Algılanan Partner Duyarlılığının Aracı Rolü	
	Özge Akkoç Tüzün, Emrah Keser Sunum-3 (14:40-14:55) Romantik İlişkilerde Deneyimlenen Ayrılık Sonrası Uyumsuz Davranışları Etkileyen Psikososyal Faktörlerin İncelenmesi	

14.00-15.00	<p>Şiddet</p> <p>Ümmü Nur İstanbul, Nermin Taşkale Sunum-4 (14:00-14:15) Yakın İlişki Şiddeti Mağduru Kadınların Psikolojik Sağlığı Üzerinde Çocukluk Çağı Olumsuz Deneyimleri, DEHB Semptomları ve Failliğin Etkileri</p> <p>Ayşenur İlhan Sedef, Gülbahar Baştuğ, Erguvan Tuğba Özel-Kızıl Sunum-5 (14:20-14:35) Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Kadınların Somatizasyon Belirtilerinin İncelenmesi</p> <p>Azra Eylül Temiz, Fatma Mahperi Uluyol Sunum-6 (14:40-14:55) Genç Yetişkin Kadınlarda Öz saygı, Beden İmajı ve Kadınsılık Algısının Flört Şiddeti ile İlişkisi</p>	Bumin Kağan Salonu
14.00-15.00	<p>Dikkat ve Bilişsel Süreçler-1</p> <p>Zehra Aycil Sunum-7 (14:00-14:15) Geçmişten Geleceğe Dikkatin Ölçümü</p> <p>Asiye Taşcı, Simge Şişman-Bal Sunum-8 (14:20-14:35) Üniversite Öğrencilerinde Çoklu Medya Görevi Yürütme ile İlişkili Faktörler: Bir Profil Belirleme Çalışması</p> <p>Yakup Yılmaz, Hasan Gündüz, Nart Bedin Atalay Sunum-9 (14:40-14:55) Liste Değiştirme Etkisinin Pratik Temelinde İncelenmesi</p>	D-208 (Prof. Dr. Onur Güntürkün Dersliği)
14.00-15.00	<p>Bellek</p> <p>Rümeysa Öztürk, Burcu Avcı, Özlem Ertan Sunum-10 (14:00-14:15) Aleksitimi Düzeyi ve Duygusal Yanlış Bellek</p> <p>Aysu Alkış, Fatma Betül Abut Sunum-11 (14:20-14:35) Otopiyografik Anıların Sosyal Medyada Paylaşımı ile İlgili Unsurların İncelenmesi</p> <p>Mehmet Aslan, Merve Hande Yağmur, Neslihan Remazan, Sakinatu Muhsa, İlhan Raman Sunum-12 (14:40-14:55) Sözcük Edinim Yaşı ve Morfolojik Karmaşıklık Bellek Üzerindeki Farklı Etkileri: Türkçe'de Serbest Hatırlama Çalışması</p>	D-209 (Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı Dersliği)
14.00-15.00	<p>Travma ve İlişkili Süreçler-1</p> <p>Esra Söylev, Gülbahar Baştuğ, Belgin Üstün Güllü Sunum-13 (14:00-14:15) Kanser Hastalarında Çocukluk Çağı Travmaları ile Kendine Zarar Verme Davranışı Arasındaki İlişki</p> <p>Fulya Toy, Merve Gölcük Sunum-14 (14:20-14:35) Yetişkinlerde Kişilik Özellikleri ve Algılanan Sosyal Desteğin Travma Sonrası Büyüme ile Arasındaki İlişkide Bilişsel Duygu Düzenlemenin Aracılık Rolü</p> <p>Caner Tülek, Sevginar Vatan Sunum-15 (14:40-14:55) Travma Sonrası Stres ve Travma Sonrası Büyüme Belirtileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi</p>	Tarih Bölümü Dersliği
16.30-17.30	<p>Duygu ve İlişkili Süreçler-1</p> <p>Kevser Ayanlar, Sevginar Vatan Sunum-16 (16:30-16:45) Üniversite Öğrencilerinde Duygular, Duygu Düzenleme, Duygusal Şemalar ve Bağlanma ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi</p> <p>Merve Nur Altınsoy Üyücü Sunum-17 (16:50-17:05) Öngörülemezlik İnançları ve psikolojik esneklik arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolü</p> <p>Mine Baysal, Cihat Çelik Sunum-18 (17:10-17:25) Babaların Algılanan Ebeveynlik Tutumları ve Kendi Ebeveynlik Tutumları Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlüğünün Rolü</p>	Kaşgarlı Mahmut Salonu

16.30-17.30	<p>Duygu ve İlişkili Süreçler-2</p> <p>Senem Ören, Fatma Güver Sunum-19 (16:30-16:45) Duygusal Yüz İfadelerine İlişkin Bilinçdışı Hazırlamanın Duygu İfadelerini Tanıma Süreçleri Üzerindeki Etkisi</p> <p>İslim Yılmaz, Öznur Öncül Demir Sunum-20 (16:50-17:05) Örümcek ve Kan Yaralanma Fobilerinin Afektif Mekanizması: Tiksindenin Rolü</p> <p>Şevval Düzgün, Hasan Galip Bahçekapılı Sunum-21 (17:10-17:25) Rastlantısal Duyguların Ahlaki Yargılar Üzerindeki Etkisinin CNI Modeli Temelinde İncelenmesi</p>	Bumin Kağan Salonu
16.30-17.30	<p>Grup Dinamikleri</p> <p>Hatice Kübra Tekşam, Leman Pınar Tosun Sunum-22 (16:30-16:45) Bireylerin Kolektif Eyleme Katılım Niyetlerini Etkileyen Unsurların, Sosyal Kimlik Modeli ve Benlik Düzenleme Odağı Kuramı Açısından İncelenmesi</p> <p>Hilal Karapınar, Özgün Özgönül, Gaye Eskicioğlu, Çiğdem Ulaşoğlu Yıldız, Hande Tasa Sunum-23 (16:50-17:05) İç-Grup Özdeşiminin, Ödüle Dayalı Geri Bildirimden Öğrenme Ve Adaptif Karar Verme İle İlişkisinin İncelenmesi</p> <p>Tolga Ergiyen, Serap Akfırat Sunum-24 (17:10-17:25) Birey-Grup Uyumu ve Çevresel Kolektif Eylem: Sosyo-Yapısal ve Psikososyal Faktörlerin Rolü</p>	D-208 (Prof. Dr. Onur Güntürkün Dersliği)
16.30-17.30	<p>Kariyer ve İlişkili Sosyal Süreçler</p> <p>Sezin Andiç, Şeyma Kuru Sunum-25 (16:30-16:45) Holland Temelli O*Net İlgi Profili'nin Kültüre Özgü Uyarlama Çalışması ve Bireylerin Kariyer Stresleriyle İlişkilendirilmesi</p> <p>Elif Nur Yenigün, Gülşen Kaynar Yaman Sunum-26 (16:50-17:05) Mükemmeliyetçiliğin Akademik Erteleme ile İlişkisinde Öz Denetimin Rolü</p> <p>Gizem Gül Kürekçi, Derya Hasdağ Sunum-27 (17:10-17:25) Ekonomik Güvensizlik Algısı İle Sosyal İçerme/Dışlanma Arasındaki İlişkide Temel Psikolojik İhtiyaçların Aracı Rolü</p>	D-209 (Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı Dersliği)
16.30-17.30	<p>Psikolojik İyi Oluş ve Sağlık-1</p> <p>Feyruz Usluoğlu, Emre Emrah Demirci, Hülya Karakaplan Sunum-28 (16:30-16:45) Kalp Yetmezliği Hastalarında Sosyal İzolasyon ve Yalnızlık: Nitel Bir Araştırma</p> <p>Nilgün Türkileri Arman, Kazım Solmaz, Yağmur Karaosman, Tuanna Taştan, Samet Doruncu Sunum-29 (16:50-17:05) Sosyal Medya Bağımlılığı Yordayıcıları Olarak Boş Zaman Can Sıkıntısı, Stresle Başa Çıkma Tarzları ve Kısa Video İzleme Süresi</p> <p>Emine Uysal, Yeliz Kındap Tepe Sunum-30 (17:10-17:25) Ebeveyn Kimliği ile Psikolojik İyi Oluş ve Tükenmişlik Arasındaki İlişkide Temel Psikolojik İhtiyaçların Aracı Rolü</p>	D-210 (Prof. Dr. Yıldız Kuzgun Dersliği)
	<p>Travma ve İlişkili Süreçler-2</p> <p>Nazif Tantan, Tuğba Karlı, Ece Varlık Özsoy Sunum-31 (16:30-16:45) Travma ile Başa Çıkabilme Algısının Bazı Varoluşsal Değişkenler ve Psikolojik Belirtiler Açısından İncelenmesi</p> <p>Nida Nur Önver, Rumeysa Akaydin, Yağmur Şimşek, Pınar Bürhan Sunum-32 (16:50-17:05) Suçluluk ve Utanç İle İlişkili Otobiyografik Bellekte Görsel Perspektifin Duygu Düzenleme Üzerindeki İşlevi</p> <p>Çekdar Aytımur, Nakşidil Torun Sunum-33 (17:10-17:25) Sahte Anıların Oluşumunda Uyku, Duygu Ve Duygudurumun Paradoksal Etkisi</p>	D-207 (Prof. Dr. Mümtaz Turhan Dersliği)

16.30-17.30	<p>Travma ve İlişkili Süreçler-3 Mübeccel Yeniada Kırseven</p> <p>Sunum-34 (16:30-16:45) Kayıp Sonrası Farklı Seyirler: Uzamış Yaş Bozukluğu, Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Depresyon Belirti Kümeleri Ayşegül Sarıca, Nermin Saraç, Ayşe Taşdelen, Azra Eylül Temiz</p> <p>Sunum-35 (16:50-17:05) Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantılarının, Algılanan Sosyal Destek Düzeyinin ve Algılanan Sosyal Gelir Düzeyinin Travma Sonrası Gelişim Üzerine Etkileri Ezgi Yıldız, Rümeyza Günay Öge, Müjgan İnözü</p> <p>Sunum-36 (17:10-17:25) Tarihsel Travmanın Kuşaklararası Aktarımı: Mekanizmaları, Risk ve Koruyucu Faktörleri-Sistematik Bir Derleme</p>	Tarih Bölümü Dersliği
-------------	---	-----------------------

06.09.2024 (Cuma) Kongre II. Gün

Saatler	Bildiriler	Salonlar
10.15-11.15	<p>Duygu ve İlişkili Süreçler-3</p> <p>Pınar Demir, Efe Soyman Sunum-37 (10:15-10:30) Akustik Pürüzlülük ve Duygusal Seselelendirmelerin Yaklaşma-Kaçınma Motivasyonlarına Olan Etkisinin İncelenmesi Tuba Kürne, Furkan Alagöz, Ahmet Semih Marufoğlu, Evrim Gülbetekin</p> <p>Sunum-38 (10:35-10:50) Köpeklerdeki AU101 Yüz İfadesinin İnsanların Yüz Algısı Üzerindeki Etkisinin Beyin Osilasyonlarıyla İncelenmesi</p> <p>Sema Çokoğlu, Mehmet Koyuncu Sunum-39 (10:55-11:10) Duygudurumun Merkezi ve Çevresel Kaza Algısı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi</p>	Bumin Kağan Salonu
10.15-11.15	<p>Psikolojide Teknolojik Yöntemler-1</p> <p>Fatma Mahperi Uluyol, Bestegül Bağcı, Murat Kuloğlu Sunum-40 (10:15-10:30) TMS Uygulamasının Depresyon Belirti Düzeyi ve Duygu Durumu Üzerine Etkileri: Eş Tanılı Hastalarla Karşılaştırmalı Bir Araştırma</p> <p>Kader Coşkun, Elif Minel Eş, Rümeyza Altın, Ece Varlık Özsoy Sunum-41 (10:35-10:50) Üniversite Öğrencilerinde Yapay Zeka Kaygısı, Psikolojik Belirtiler, Stres Belirtileri ve Öz Yeterlilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi</p> <p>Ali Yasin Kafes Sunum-42 (10:55-11:10) OKB'ye Yönelik Sanal Gerçeklik Yazılımı Geliştirilmesi: Etkililik Çalışması</p>	D-208 (Prof. Dr. Onur Güntürkün Dersliği)
10.15-11.15	<p>Psikolojik Belirtiler-1</p> <p>Ece Temel, Demet Kara Sunum-43 (10:15-10:30) Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygının İncelenmesi: Bilişsel Çarpıtmalar, Reddedilme Duyarlılığı ve Öz-Şefkatin Rolü Nedir? Büşra Alpaslan, Merve Gölcük</p> <p>Sunum-44 (10:35-10:50) Bilişsel Esneklik ile Depresyon, Anksiyete, Stres Arasındaki İlişkide Bilişsel Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü</p> <p>İlayda Türk Höl, Feyyaz Kaya, Gökçe Dik, Begüm Yılmazcan, Onur Can Matur, Emir Turan Sunum-45 (10:55-11:10) Depresyon ve Kaygı Bozukluklarının Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Bilişsel Esneklik ve Bilişsel Kontrol ile İlişkisi</p>	D-209 (Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı Dersliği)

10.15-11.15	<p>Ölümlülük ve Ölüm Kaygısı</p> <p>Ayşe Ayliz Gökbayrak, Elif Çelik, Ece Varlık Özsoy Sunum-46 (10:15-10:30) Bağlanma Stilleri, Panik Bozukluk ve Ölüm Kaygısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi</p> <p>Sema Usta, Burcu Pınar Bulut Sunum-47 (10:35-10:50) Beliren Yetişkinlikte Siberkondrinin Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Ölüm Kaygısı ile İlişkisi</p> <p>Turan Gündüz, Hasan Gündüz, Erkan Eyrikaya, Hakan Çetinkaya Sunum-48 (10:55-11:10) Eğer Üreme Başarısına Katkı Sağlıyorsa, Ölümlülük Belirginliği, Etik Dışı Bir Davranış İçin Kültürel Dünya Görüşü Savunmasını Tetiklemiyor</p>	D-207 (Prof. Dr. Mümtaz Turhan Dersliği)
10.15-11.15	<p>Şema</p> <p>Okan Demir, Sinem Gülser Karaman, Elif Sinem Şenel, Maide Tezcan Sunum-49 (10:15-10:30) Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Akademik Yılmazlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Duygusal Zekanın Aracı Rolü</p> <p>Fatih Çarkçı, Selma Özdemir, Nilhan Demircan, Aliye Canan Taşlıoğlu Sayiner Sunum-50 (10:35-10:50) Türk Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Üzerinde Tek Oturumluk Psikoeğitim ve Şema Modu Müdahalesinin Uygulanabilirliğinin ve Etkisinin Değerlendirilmesi</p> <p>Şeyma Kuru, Gizem Sarısoy Aksüt, Ayşe Berna Sarı Arasil Sunum-51 (10:55-11:10) Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sağlıklı Yetişkin Modu Arasındaki İlişkide Zihinselleştirmenin Aracı Rolü</p>	Tarih Bölümü Dersliği
15.15-16.15	<p>Perinatal Dönem Etkileri</p> <p>Nursena Kalkan, Burcu Pınar Bulut Sunum-52 (15:15-15:30) Doğum Sırasına Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Mükemmeliyetçiliğin İncelenmesi</p> <p>Burcu Kömürcü Akik, Hilal Karagöz, Nilay Özçelik, Tuğba Köseoğlu Sunum-53 (15:35-15:50) Postpartum Dönemde Depresyon ve Travma Sonrası Stres Belirtileri: Obstetrik Şiddet Açısından Bir Karşılaştırma</p> <p>Turan Gündüz, Hakan Çetinkaya Sunum-54 (15:55-16:10) Vajinal ve Elektif-Sezaryen Doğumlu Bireylerde Duygu Tanıma ve Empati Becerisi: Oksitosin Hormonunun Olası Organizasyonel Etkileri</p>	Kaşgarlı Mahmut Salonu
15.15-16.15	<p>Yakın İlişkiler-2</p> <p>Yaren Yüce, Umut Şah Sunum-55 (15:15-15:30) KKTC’de Okuyan Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı, Yaşam Doyumu ve Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi</p> <p>Nazlı Karakoçoğlu, Hafize Öznur Erem, Saliha Özkanlı, Ayda Büyüksahin Sunal Sunum-56 (15:35-15:50) Yakın İlişki Dinamiklerine Çift Taraflı Bakış: Aktör-Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli Çerçevesinde Yapılmış Çalışmaların Gözden Geçirilmesi</p> <p>Ayşe Taşdelen, Ayça Özen Çıplak, Ayşe Büşra İplikçi Sunum-57 (15:55-16:10) Romantik İlişkisi Olan ve Evli Bireylerin İlişki İnançlarındaki Farklılıkların İlişki Doyumuna ve Psikolojik İyi Oluşa Etkisi</p>	Bumin Kağan Salonu
15.15-16.15	<p>Psikoterapi Süreçleri</p> <p>Burçin Cihan, Özlem Bozo Sunum-58 (15:15-15:30) Psikoterapide Sözsüz Senkron: Bir Terapi Çifti Örneği</p> <p>Sevde Nur Yeşil, Beyza Nur Öztürk, Hümevra Güler Sunum-59 (15:35-15:50) Psikoterapistinizin Nasıl Görünmesini İstersiniz? Terapistin Görünür Özelliklerinin Psikoterapi Algısına Etkisi</p> <p>Beyza Nur Zeyrek, Şeyda Arslan, Merve Kartal, İ. Volkan Gülüm Sunum-60 (15:55-16:10) Her Yarıda Bırakma Bir Yarıda Bırakma Mıdır?</p>	D-208 (Prof. Dr. Onur Güntürkün Dersliği)

15.15-16.15	<p>Duygu ve İlişkili Süreçler-4</p> <p>Ahmet Tolgahan Taşçı, Alper Topaloğlu, Evrim Gülbetekin Sunum-61 (15:15-15:30) Farklı Türlerin ve Türlerin Robot Modellerinin Hareket Algısının ve Onlara İlişkin Tehdit Algısının Ayna Nöron Sistemi Aracılığıyla İncelenmesi</p> <p>Fatma Güver, Fatma Rabia Çibir Sunum-62 (15:35-15:50) Duygusal Yüz İfadelerinin Algılanmasında Gözyaşının Etkisi ve Değerlik Hipotezi</p> <p>Yakup Erbilir, Eren Tosun, Evrim Gülbetekin, Binnur Cengiz, Büşra Haliloğlu Sunum-63 (15:55-16:10) Mekanik ve İnsansı Robot Yüzlerinin Yaklaşma Etkisi Bağlamında Oluşturduğu Tehdit Algısının İnsan Yüzleri ve Pareidolia Uyarıcıları ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi</p>	D-209 (Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçibaşı Dersliği)
15.15-16.15	<p>Psikolojide Teknolojik Yöntemler-2</p> <p>Ayşe Ebrar Çolak, Sevim Yüce, Betül Yılmaz, Banu Tavat Sunum-64 (15:15-15:30) “PSYWORD” Kelime Oyunu Geliştirme Çalışması</p> <p>Sanay Unutmaz, Melek Elcircevi, Asude Berra Kaya Sunum-65 (15:35-15:50) Yıldızlar Mı Sayılar Mı? Sağlıklı Erişkinlerde Çevrim İçi Satın Alma Niyetinde Puanlama ve Yorum Etkilerinin Göz İzleme ile İncelenmesi</p> <p>Güzide Memişçi, Müjgan İnözü Mermerkaya Sunum-66 (15:55-16:10) Kontrol Etme Kompulsiyonlarında Biliş Güven ve Obsesif İnançların Dikkat Yanlılıklarıyla İlişkisinin Göz İzleme Teknolojisi Aracılığıyla İncelenmesi</p>	D-207 (Prof. Dr. Mümtaz Turhan Dersliği)

07.09.2024 (Cumartesi) Kongre III. Gün

Saatler	Bildiriler	Salonlar
10.15-11.15	<p>Azınlık Gruplar ve Önyargı</p> <p>Pınar Tekşen Rasheed, Şenel Hüsnü Raman Sunum-67 (10:15-10:30) Cinsiyet Çeşitliliği ve Cinsel Yönelime Yönelik Önyargılarla Mücadele İçin LGBTİ+'ya Yönelik Mit İnanışının Azaltılması</p> <p>Zehra Ülkü Çakır, Cennet Kayhan, Atakan Görgülü, Fatma Yaşın Tekizoğlu Sunum-68 (10:35-10:50) Kişisel Adil Dünya İnanıcı ve Tehdit Algısı ile Suriyeli Sığınmacılara Yönelik İnsandışılaştırma Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi</p> <p>Saliha Özkanlı, Derya Hasdağ Sunum-69 (10:55-11:10) 6 Şubat 2023 Depremi Öncesinde ve Sonrasında Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Medya Paylaşımlarının Yapısı</p>	Kaşgarlı Mahmut Salonu
10.15-11.15	<p>Yeme Bozuklukları ve Beden Algısı-1</p> <p>Fatma Mahperi Uluçol, Mustafa Madan, Başak Karaca, Selen Göz, Sümeyra Mutlubaş Sunum-70 (10:15-10:30) Genç Yetişkinlerde Beden Memnuniyetsizliğini Azaltmaya Yönelik Müdahale Programı: Aynaya Maruz Bırakma Protokolü</p> <p>Yusuf Topçu, Sevginar Vatan Sunum-71 (10:35-10:50) Yeme Bozukluğu Belirti Gruplarında Duygu Örüntülerinin İncelenmesi</p> <p>Dilan Gülaçan, Mehmet Oğuzhan Kılınçel Sunum-72 (10:55-11:10) Aşırı Kilolu ve Obez Bireylerde Kilo Açısından Kendini Damgalama ile Duygusal Yeme Arasındaki İlişkinin İncelenmesinde Yaşantısal Kaçınmanın Aracı Rolü</p>	Bumin Kağan Salonu

10.15-11.15	<p>Toplumsal Cinsiyet</p> <p>Büşra Ertürk, Ahmet Yasin Şenyurt Sunum-73 (10:15-10:30) Ebeveynleşme olgusunun, romantik ilişki mitleri, kişilik özellikleri ve toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkisinin incelenmesi</p> <p>Hamide Erzincan Sunum-74 (10:35-10:50) Türkiye'de Kadının Soyadı Sorunu: Toplumsal Cinsiyete Tepki Bağlamında Bir İnceleme</p> <p>Hasan Adar Sağnıç, Şenel Hüsnü Raman, Deniz Atalar Sunum-75 (10:55-11:10) Kutsal Kitap Yorumlamalarının Cinsiyetçilik üzerindeki Rolü</p>	D-208 (Prof. Dr. Onur Gündürkün Dersliği)
10.15-11.15	<p>Kişilik</p> <p>Fatmanur Dolu, Defne Akkuş, Ayça Ilgaz, Bengisu Büyükmumcu Sunum-76 (10:15-10:30) Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinden Duygusal Manipülasyona Giden Yol: Şefkatli İlgi ve Eylemin Aracı Rolü</p> <p>Semina Arslan, Ece Varlık Özsoy, Belma Bekçi Sunum-77 (10:35-10:50) Genç Yetişkinlerde Kendine ve Başkalarına Zarar Verme Davranışlarının, Kişilik İnançları ve Duygu Düzenleme Güçlükleri Açısından İncelenmesi</p> <p>Eda Damla Töngür Sunum-78 (10:55-11:10) Benlik Kurguları ile Çatışma Eğilimi ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi</p>	D-209 (Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı Dersliği)
10.15-11.15	<p>Çocuk ve Ergen Psikolojisi</p> <p>Fatma Betül Abut, Başak Şahin-Acar, Sibel Kazak Berument, Aysun Doğan, Deniz Tahiroğlu Sunum-79 (10:15-10:30) Çocuk ve Ergenlerde Üzüntü Yönetimi Becerileri: Türkiye Temsili Örnekleme</p> <p>Şevval Yıldız, Melek İlayda Yıldırım, Selin Akkuş Sunum-80 (10:35-10:50) Cam Çocuk: Özel Gereksinimli Kardeşi Olan Tipik Gelişim Gösteren Ergenlerde Mükemmeliyetçi Öz Sunumun Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Güçlükler Üzerindeki Etkisi</p> <p>Nermin Taşkale, Beyza Türker, Ebrar Ağca, Esmenur Ek, Melike Aydoğdu, Merve Gültekin, Rumeysa Akbulut, Sinem Öztürk, Zeynep Nil Aker Sunum-81 (10:55-11:10) Çocuklarının Dijital Oyun Oynama Davranışına Yönelik Ebeveynlerle Gerçekleştirilen Psikoeğitim Müdahalesinin Etkinliği</p>	D-210 (Prof. Dr. Yıldız Kuzgun Dersliği)
10.15-11.15	<p>Psikolojik İyi Oluş ve Sağlık-2</p> <p>Furkan Tosyalı Sunum-82 (10:15-10:30) Sağlık Mı Mutluluğu, Mutluluk Mu Sağlığı Beraberinde Getirir? 64 Ülkeyi Kapsayan Çok Düzeyli Bir Analiz</p> <p>Büşra Kök, Tuğba Uyar Suiçmez Sunum-83 (10:35-10:50) Psikolojik Dayanıklılığı Güçlendiren Bileşenlerin ve Psikolojik Dayanıklılığın Travmatik Stresi Yordayıcılığı</p> <p>Yağmur Nilay Cömertpay, Gizem Sarısoy Aksüt, Ayşe Berna Sarı Arasıl Sunum-84 (10:55-11:10) Olumlu ve Olumsuz Ruminasyon ile Mental İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi</p>	Tarih Bölümü Dersliği
15.15-16.15	<p>Dikkat ve Bilişsel Süreçler-2</p> <p>Eda Damla Töngür, Cihat Çelik, Burak Kaan Aktaş, Enes Sahir Şirin, Semih Görgün Sunum-85 (15:15-15:30) Özgül Öğrenme Bozukluğu Klinik Gözlem (ÖÖB-KG) Bataryasının Matematik, Laterizasyon, Sağ-Sol Ayırt Etme ve Gessel Alt Testlerinin Normlarının Geliştirilmesi</p> <p>Büşra Nur Dağdelen, Tuba Kürne, Sevim Sena Avdan, Ece Varlık Özsoy Sunum-86 (15:35-15:50) Erişkinlerde Görülen Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) Belirtilerinin Kişilerarası Nörobiyoloji Temelli Prefrontal İşlevler, Bağlanma Stili ve Aleksitimi İle İlişkisinin İncelenmesi</p> <p>Ayşenur Candemir, Melike Şefikoğlu, Beria Haugen, Merve Bulut, Hakan Çetinkaya, Seda Dural Sunum-87 (15:55-16:10) Uzam-Sayı İlişkilerinin Sayılara İlişkin Tepki Kodları ve Sayıların Uzamsal Konumları Temelinde İncelenmesi</p>	Kaşgarlı Mahmut Salonu

15.15-16.15	<p>Psikolojik Belirtiler-2</p> <p>Zeynep Özerol, Merve Gölcük Sunum-88 (15:15-15:30) Zimbardo'nun Zaman Perspektifinin Üniversite Sınavına Hazırlanan Gençlerde Sınav Kaygısı Düzeyiyle İlişkisinde Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü</p> <p>Zehra Sena Akdoğu, Talat Demirsöz Sunum-89 (15:35-15:50) Obsesif Kompulsif Bozukluk Belirtileri İle Obsesif İnançlar, Düşünce Bastırma, Düşünce Eylem Kaynaşması Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi</p> <p>Suna Vural, Esra Savaş Sunum-90 (15:55-16:10) Obsesif İnançlar Üzerinde Etik Temeller, Suçluluk ve Utancın Etkilerinin Değerlendirilmesi</p>	Bumin Kağan Salonu
15.15-16.15	<p>Yeme Bozuklukları ve Beden Algısı-2</p> <p>Hasibe Çavuşoğlu, Hilal Basrik, Fatma Uçar Boyraz Sunum-91 (15:15-15:30) Yeme Davranışlarının Sosyal Anksiyete ve Ruminatif Düşünme Biçimi ile İlişkisinin İncelenmesi</p> <p>Cem Kaya, Nilay Pekel Uludağlı Sunum-92 (15:35-15:50) Erkek Beliren Yetişkinlerde Instagram Kullanımının Kas Dismorfisi İle İlişkisinin İncelenmesi: Mükemmeliyetçilik ve Narsisizm Düzenleyici Rolü</p> <p>Kevser Ayanlar, Zehra Çakır Sunum-93 (15:55-16:10) Travmaya Maruz Kalmış Bir Örnekte Travma Sonrası Stres Belirtileri Alt Kümelerinin Bozulmuş Yeme Davranışlarını Yordaması</p>	D-208 (Prof. Dr. Onur Güntürkün Dersliği)
15.15-16.15	<p>Yakın İlişkiler-3</p> <p>Egemen İlmek Sunum-94 (15:15-15:30) Beliren Yetişkinlik Döneminde Romantik Yakınlığı Başlatma, Algılanan Sosyal Yetkinlik ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi</p> <p>Meral Baldemir, Atakan Karapolat, Ezgi Beşikci Sunum-95 (15:35-15:50) Olası Ayrılık Kararının Yordayıcıları Olarak İlişki Odaklı Obsesif Kompulsif Belirtiler, İlişkisel Güç ve Yakınlık Korkusunun İncelenmesi</p> <p>Elis Hacıhasanoğlu, Olga Selin Hünler Çıdam Sunum-96 (15:55-16:10) Üniversite Öğrencilerinde Aşırı Güvence Arayışı, Kişilerarası Yaşam Stresi, Reddedilme Duyarlılığı Ve Depresyon Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi</p>	D-209 (Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı Dersliği)

PANELLER

PANEL 1. Psikoloji, Yapay Zekâ ve VR Uygulamaları

Konuşmacılar:

Panel Başkanı: Evrim Gülbetekin, Akdeniz Üniversitesi

Panelistler:

Ümit Uluşar, Akdeniz Üniversitesi

Hilmi Uysal, Akdeniz Üniversitesi

Ulaş Aksan

Müjgan İnözü Mermerkaya, Hacettepe Üniversitesi

Panel Özeti

Bu panelde günümüzün güncel konulardan olan yapay zekâ ve VR-XR teknolojilerinin psikoloji ve diğer alanlardaki kullanımına ilişkin bilgi vermek amaçlanmıştır. Bu kapsamda insan zekâsı ve yapay zekâ karşılaştırması biyolojik ve psikolojik bakış açısından ele alınmıştır. Metaverse, yapay zekâ kavramları ve yapay zekâ programları tanıtılmıştır. Ayrıca sanal gerçekliğin nöropazarlama üzerindeki etkileri ve VR uygulama alanları hakkında bir sunum gerçekleştirilmiştir. Sanal gerçeklik teknolojisinin alışveriş deneyimlerinde kullanımı ile oryantasyon uygulamaları ele alınmış; eğitimde sanal gerçeklik uygulamalarının faydaları, sağlık ve turizm pazarlamasında sanal gerçeklik teknolojisinin etkili kullanımı örneklendirilmiştir. VR'ın psikolojide kullanımına ilişkin olarak geleneksel maruz bırakma yöntemlerine bir alternatif olarak VR kullanılarak yapılan maruz bırakma terapilerinin etkililiği ele alınmıştır.

Ümit Uluşar: *Eğitim, Metaverse ve Yapay Zekâ*

Hilmi Uysal: *Yapay Zekâ-İnsan Zekâsı Tartışmasına Biyolojik Bakış*

Evrım Gülbetekin: *Yapay Zekâ-İnsan Zekâsı Tartışmasına Psikolojik Bakış*

Ulaş Aksan: *VR ve XR Teknolojilerinin Kullanım Alanları*

Müjgan İnözü Mermerkaya: *OKB'nin Tedavisinde VR Kullanılarak Yapılan Maruz Bırakma Terapilerinin Etkililiği: VR Geleneksel Maruz Bırakma Yöntemlerine Bir Alternatif Olabilir Mi?*

PANEL 2. Türk Psikoloji Tarihinde Önemli Bir İsim: Prof. Dr. Nail Şahin’i Anma ve Anlama

Konuşmacılar:

Panel Başkanı: Ayşegül Durak Batıgün, Ankara Üniversitesi

Panelistler:

Ferhunde Öktem, Hacettepe Üniversitesi

Nebi Sümer, Sabancı Üniversitesi

Yeşim Yasak, Çankırı Karatekin Üniversitesi

Panel Özeti

Bu panelde Prof. Dr. Nail Şahin’in Türk psikoloji tarihindeki yeri ve etkisi, ampirik çalışmaları, öngörülleri ve bugünkü psikoloji çalışmalarına nasıl ışık tuttuğunu paylaşmak ve bu vesileyle duayen Hocamızı anmak hedeflenmiştir. Ayrıca panelde, Türk Psikoloji Tarihinde çok önemli bir isim olan Prof. Dr. Nail Şahin’in çalışmaları, bakış açısı, psikoloji bilimine ve alt alanlarına katkılarını paylaşarak, onu bütünüyle anlayabilmek ve bu ruhu yeni nesil psikoloji bölüm öğrencilerine aktarabilmek amaçlanmıştır.

Nesrin Hisli Şahin: *Nail Hoca ve Türk Psikolojisi için Bazı İlkler...*

Ayşegül Durak Batıgün: *Prof. Dr. Nail Şahin’in Bilimsel Çalışmalarından Bir Örnek: Susam Sokağı Türkiye Ortak Yapımı ve Genel Etki Araştırması*

Ferhunde Öktem: *Ölçeklere Can Veren Adam*

Nebi Sümer: *Nail Şahin’in Mesleki Örgütlenme Modeli: Bilim-Uygulama Bütünlüğü*

Yeşim Yasak: *Prof. Dr. Nail Şahin’in Türk Psikoloji Tarihine Katkıları: Trafik Psikolojisi*

PANEL 3. İnfaz Koruma Memurlarında Travmatik Stres ve Travma Sonrası Büyüme: Müdahale Programları için Öneriler

Konuşmacılar:

Panel Başkanı: Öznur Öncül-Demir

Panelistler: Feride Özlem Elagöz, Gaye Zeynep Çenesiz

Panel Özeti

Kapalı kapılar ardında işinin doğası gereği zor şartlar altında çalışmak zorunda olan infaz koruma memurlarını psikolojik açıdan güçlendirmeden görevlerini gereği gibi yerine getirmelerini beklemek gerçeklikten uzak bir yaklaşımdır. Çalışma alanları düşünüldüğünde demir parmaklıkların ardında tıpkı bir “hükümlü / gönüllü mahkûm” gibi çalışmak zorunda olan ve bir nevi dünyayla bağı kopan memurların yaşamları oldukça streslidir (Huckabee, 1992; Morgan ve ark., 2002). Örneğin, her sabah tam teşekküllü üst arama sürecinden geçtikten sonra işine başlayabilen memurların rutin olarak gün içinde cezaevinden her giriş çıkışında bu süreç yinelenmektedir. Mahkumlarla uzun süreli ve kaçınılmaz temas kuran, fiziksel mücadele, kavga, acil tıbbi durumlar ve beklenmedik olaylara ilk müdahalede bulunan ceza infaz koruma memurları, çeşitli bulaşıcı hastalıklara (AIDS, hepatit) yakalanma riskiyle karşı karşıyadır (Alarid, 2009; Schaufeli ve Peeters, 2000). Ayrıca, sıklıkla tehditle yüz yüze gelmektedirler (Botha ve Pienaar, 2006; Keinan ve Malach-Pines, 2007). Örneğin, yakın zamanlı bir olayda, Dumlu Açık Ceza İnfaz Kurumu ile Erzurum E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan infaz koruma memuru sokak ortasında katledilmiştir (İnfaz koruma memurunu öldürmüştü... Zanlı müebbet hapis cezasına çarptırıldı!, 2022). İş yaşamları mercek altına alındığında infaz koruma memurları ölümcül şekilde zarar görebilmekte ve kurbanlaştırılmaktadırlar (Konda ve ark., 2012; Steiner ve Wooldredge, 2016). Sonuç olarak yoğun ve uzun süreli strese maruz kalan memurların bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak etkilenmeleri ve uyum sorunları yaşamaları kaçınılmazdır.

Öznur Öncül-Demir

Abdullah Gül Üniversitesi

İnfaz koruma memurlarıyla yapılan araştırmalarda iş stresi ve tükenmişlik konuları üzerine yapılmış çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen infaz koruma memurlarının görevleri esnasında yaşadıkları travmatik strese daha az yer verilmiştir. İnfaz koruma memurları görev yaptıkları süre içerisinde iki tür travmatik strese maruz kalabilmektedir: (1) Birincil travma: infaz koruma memurları görevleri esnasında güvenlik endişesi yaşayabilmekte, rehin alınma gibi şiddetli bir olayın mağduru olma olasılığından söz etmekte ve bu nedenle kendilerini tedirgin hissedebilmektedir (Trounson ve ark., 2016). (2) Üstlenilmiş (ikincil) travma: Mahkumların kendi başlarından geçen ya da işledikleri suç dolayısıyla neden oldukları travmatik yaşantıları dinleme, mahkumların kendilerine zarar vermelerine tanık olma ya da bir mahkûmun ya da iş arkadaşlarından birinin intihar ettiğini öğrenme gibi olaylar infaz koruma memurlarının sıklıkla karşılaştığı durumlardır (Ferdik ve ark., 2024).

Gaye Zeynep Çenesiz
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

İnfaz koruma memurlarıyla yapılan nitel çalışmalar infaz koruma memurlarının yaşadıkları travmatik stres karşısında ne tür baş etme tepkileri geliştirdiğine işaret tutmaktadır. Örneğin Crawley (2002) infaz koruma memurlarının yaşadıkları duygusal yük ile başa çıkmak için bağlantıyı koparma ya da depersonalizasyon gibi savunmalar geliştirebildiklerine ve bu tepkilerin aileleriyle olan ilişkilerinde problemlere yol açtığına değinmiştir. Trounson ve Pfifer (2017) duygularını bastırma, duygusal estirme (emotional venting) ya da alkol/madde kullanımı gibi olumsuz tepkilerin ya da travmatik yaşantının işlenmesi, sosyal destek ve yardım arayışı, çözüm odaklı becerilerin kullanılması gibi olumlu tepkilerin görülebileceğine işaret etmiştir. Buna ek olarak Ferdik ve arkadaşları (2024) İKM'lerin birincil ve üstlenilmiş travma karşısında gösterdikleri tepkileri "olumsuz" (ör., alkol/madde kullanımı, kendini izole etme), "nötr" (ör., apati) ve "pozitif" (ör., psikolojik sağlık, sosyal destek) olmak üzere üç grupta değerlendirmiştir.

Travma sonrası büyüme kavramı, travmatik stres yaşayan kişilerde zaman içerisinde görülen pozitif değişime işaret etmektedir (Tedeschi ve Calhoun, 2004). Bu değişimler "yaşamın kıymetinin bilinmesi", "kişisel güç", "spiritüel ya da varoluşsal değişimler", "başkalarıyla ilişkiler ve yeni olasılıklar" olarak nitelendirilen beş alanda görülebilmektedir (Tedeschi ve ark., 2017). Travma sonrası büyümeyi infaz koruma memurları örneğinde çalışan güncel bir araştırma, adaptif başa çıkma becerilerinin infaz koruma memurlarında travma sonrası büyümeyi yordadığını ortaya koymuştur (Miller ve ark., 2024).

Feride Özlem Elagöz,
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Literatürde özellikle 1980'li yıllardan itibaren infaz koruma memurlarına yönelik uygulanan çeşitli müdahale programlarıyla ilgili çalışmalara rastlamak mümkündür (Evers et al., 2020; Schaufeli & Peeters, 2000). Krize müdahale, psikoeğitim, egzersiz programları, beceri geliştirme programları gibi uygulamaları içeren bu çalışmalarla ilgili en büyük sınırlılık programların etkilerinin uzun vadeli olmaması ve/veya programların sürdürülebilir olmamalarıdır. İnfaz koruma memurlarının ihtiyaçlarına yönelik tasarlanmış kanıt temelli müdahale programlarına önemli ölçüde ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Özetle, genelde yardım çalışanları için kullanılan üstlenilmiş travma kavramıyla ilgili olarak infaz koruma memurlarıyla yapılmış neredeyse hiç çalışma olmaması dikkat çekicidir. Bu panelde infaz koruma memurlarının yaşadıkları iş stresi, travmatik stres ve özellikle üstlenilmiş travma konusu üzerinde durulması ve müdahale programları geliştirilmesi için nasıl bir yol haritası izlenebileceği tartışmaya açılacaktır.

PANEL4. İnsan ve Yapı İlişkisi Üzerine: Temel Psikolojik Mekanizmalarla Politik Psikoloji Perspektifinden İnsanı Anlamak

Panel Başkanı: Ahmet Çoymak, Abdullah Gül Üniversitesi

Panelistler: Hasan Yentür, İlinur Can, Muhlis Eroğlu, Nazlı Karakoçoğlu, Ömer Topuz

Panel Özeti

İnsan ve Yapı İlişkisi Üzerine: Temel Psikolojik Mekanizmalara Politik Psikoloji Perspektifinden İnsanı Anlamak

Çeşitli sosyal bilim alanlarında, sosyal yapı kavramını ve bu kavramın içerdiği ilişkileri makro ve mikro düzeylerde anlamayı amaçlayan pek çok çalışmanın mevcut olduğunu söyleyebiliriz. Ancak mikro düzeyde ele aldığımızda ve yapı kavramını bireyin davranışlarını şekillendiren normlar olarak değerlendirdiğimizde, psikoloji biliminin, yapıyı ve bu yapının insanda ortaya çıkardığı bilişsel, duygusal ve davranışsal çıktılarını anlama arayışından oldukça uzak bir konumda olduğunu görebiliriz. Bu nedenle bu panelde yer alan aşağıdaki her bir çalışma politik psikoloji perspektifinden yapı içerisindeki en temel birim olan insanı temel psikolojik mekanizmalarıyla birlikte anlamayı amaçlamaktadır.

Mekansal Dönüşüm ile Kimliğin Yeniden İnşası: Kayseri'de Göçmen Uyum Sürecinin Bir Vaka Çalışması

Ar. Gör. İlinur Can¹, Doç. Dr. Ahmet Çoymak², Prof. Dr. Burak Asiliskender¹

¹Mimarlık Bölümü, Abdullah Gül Üniversitesi

²Psikoloji Bölümü, Abdullah Gül Üniversitesi

Bu araştırma, mekansal algı ve davranışın kesiştiği noktada konumlanarak, 1965 yılında, Çin hükümeti tarafından Uygurlara uygulanan asimilasyon politikaları nedeniyle zorunlu göç hareketi gerçekleştiren yaklaşık 400 kişilik göçmen grubu içinde yer alan bir ailenin uyum süreci ve barınma deneyimi arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Yer-edinim, aidiyet duygusu ve yere bağlılık gibi kuramsal çerçevelere odaklanarak çalışma, göçmen bir ailenin devlet desteği ile edindikleri konutların mekansal dönüşümlerini nasıl yönettiklerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Vaka çalışması yaklaşımıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, göçmenlerin evlerinde yaptıkları fiziksel değişiklikleri ve bu dönüşümlerin yeni bir kültürel bağlamda sosyal kimliklerinin yeniden inşasına nasıl yansıdığını ve katkıda bulunduğu analiz edilmektedir. Araştırmada, katılımcılarla gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlar ve dönüştürülmüş evlerin mekansal analizini birleştirerek karmaşık bir metodoloji kullanılmıştır. Bulgular, konut tasarımının aidiyet duygusunu teşvik etmek ve göçmenlerin yeni evlerini ve dolayısıyla Kayseri toplumu içindeki kimliklerini şekillendirmede özerklik kazanmalarını nasıl stratejik olarak kullanılabileceğini aydınlatmaktadır.

Dış Grup Kayırmacılığına Alternatif Bir Yaklaşım: Paylaşılan Gerçeklik Algısının Rolü Üzerine Deneysel Bir Çalışma

Ömer Topuz¹, Dr. Fatih Özdemir², Dr. Ahmet Çoymak¹

¹Abdullah Gül Üniversitesi

²Bursa Uludağ Üniversitesi

Dış grup kayırmacılığına ilişkin açıklama gücü bulunan kuramlar incelendiğinde; sosyal kimlik kuramı olguyu iç grupla düşük düzeyde özdeşleşme ile açıklarken ve sistemi meşrulaştırma kuramı olguyu sosyal sistemlere verilen ideolojik bir tepki olarak ele almaktadır. Bu kuramların dış grup kayırmacılığına yönelik temel hipotezlerinin ötesinde, tasarlanmış olduğumuz bu deneysel çalışmayla, insanlar arasında ortak bir gerçeklik algısı yaratan, ilişkisel ve epistemik ihtiyaçların karşılanması temelinde, dış gruplara yönelik olumlu bir değerlendirme içeren bir gerçekliğin grup içinde paylaşılan bir gerçeklik olarak algılanmasının, grupla özdeşleşmeden bağımsız bir şekilde dış grup kayırmacılığına neden olacağını iddiasını ortaya koymaktadır. Katılımcılar minimal grup paradigması yoluyla rastgele grup üyeliğine atandıktan sonra işbirlikçi tarafından sunulan dışgrup üyelerine yönelik; içgruptan gelen olumlu, dış gruptan gelen olumlu ve kontrol koşulundan oluşan gruplar oluşturulmuştur. Yapılan analizler paylaşılan gerçeklik motivasyonu manipüle edilen katılımcıların kontrol grubundaki katılımcılara göre daha fazla dış grup kayırmacılığı gösterdiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, katılımcıların grupla özdeşleşme düzeyinin rolü dikkate alındığında, koşullar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bireyin bir grubun üyesi olduğunda yalnızca kendi grubuna yönelik bilişsel yanlılık içerisinde olmayacağı, aynı zamanda insanın epistemik ve ilişkisel ihtiyaçları doğrultusunda oluşturdukları ortak bir gerçeklik inancı nedeniyle dış grubun üyelerini de kayırabileceğini bir bilişsel gerçekliği ortaya koymaktadır.

Nasıl Biz Olunur! Başa Çıkma Öz Yeterliliği, Genel Güven ve Politik Tutumların Kolektif Eylem Üzerine Etkileri Üzerine Birleşik Krallık Örneği

Arş. Gör. Nazlı Karakoçlu¹, Doç. Dr. Ahmet Çoymak², Dr. Emma O'Dwyer³

¹Ankara Üniversitesi, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi

²Abdullah Gül Üniversitesi

³Greenwich Üniversitesi, İngiltere

Kolektif eylem modeli, bir grubun üyelerinin statülerini iyileştirmek, eşitsizliği azaltmak veya ilgili bazı grup hedeflerine ulaşmak için birlikte hareket ettiği koşulları açıklar. Bu nedenle bu çalışmayı kolektif eylem modelinin temel aldığı "Bireylerin eşitsizliğe karşı mücadele etmeleri için birlikte harekete geçmelerini nasıl sağlayabiliriz?" sorusundan yola çıkarak yürüttük. Çalışmamız bireyin psikolojik sıkıntıya neden olabilecek durumları yönetme yeteneğine yönelik algısına karşılık gelen başa çıkma öz-yeterliliği, politik tutumları ve toplumsal güveninin düzeylerinin bu bireylerin dezavantajlı gruplar için kolektif eylemlere katılma niyetlerini ne ölçüde etkilediğini; Birleşik Krallıktan yaşayan 816 katılımcı ile incelemeyi amaçlamaktadır. Teorik modellemeler sonrasında gerçekleştirdiğimiz analiz sonuçları; toplumsal güven ve kolektif eylemlere katılma niyeti arasında, toplumsal güven ve başa çıkma öz yeterliliği arasında ve politik tutumlar ve kolektif eylemlere katılma niyeti arasında pozitif; politik tutumlar ve başa çıkma öz yeterliliği arasında ise negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan politik tutumların ve toplumsal güvenin kolektif eylemlere katılma niyetleri üzerindeki etkilerinin pozitif yönde, ancak başa çıkma öz yeterliliğinin etkisinin ise anlamsız olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlardan yola çıkarak

insanların dezavantajlı gruplar için harekete geçme isteklerinin sahip oldukları politik tutumlardan ve insanlara duydukları güvenden önemli ölçüde etkilenmekte olduğu söyleyebiliriz.

Et ve Diğer Hayvansal Protein Kaynakları Tüketiminin Ardındaki İnanç ve Motivasyonları Ölçmek: Bir Uyarılma Çalışmasının Sonuçları

Muhlis Eroğlu¹, Prof. Dr. M. Ersin Kuşdil²

¹Kapadokya Üniversitesi,

²Bursa Uludağ Üniversitesi

Hayvansal ürün sektöründeki üretim süreçlerinde ortaya çıkan metan gazının iklim krizine olumsuz etkileri giderek daha fazla önemsenen bir çevre sorunu haline gelmiş bulunmaktadır. Et ve diğer hayvansal ürün tüketiminin azaltılması yoluyla bu sektörün daraltılması ileri sürülen çözüm önerilerinin başında gelmektedir. Öte yandan yüzyıllar boyunca neredeyse tüm dünya toplumlarında hem kültürel hem de ticari nedenlerle yaygın bir alışkanlık halini almış olan bu tüketim ve beslenme tarzlarının kısa vadede değişmelerinin güç olduğu da anlaşılmaktadır. Bu çalışma, insanların et ve diğer hayvansal ürünlerin tüketmeyi sürdürmelerinin ardında yatan temel psikolojik mekanizmaları, özellikle de bireysel inanç ve motivasyonları saptamayı hedefleyen iki ölçüm aracının ('Et Tüketimi Gerekçelendirmeleri' ve 'Et Tüketim Motivasyonları' ölçekleri) yapı ve ölçüt geçerliğine ilişkin yapılan bir incelemenin sonuçlarını tanıtmayı amaçlamaktadır. Söz konusu iki ölçekle birlikte Sosyal Baskınlık Yönelimi, Türçülük ve politik konum ölçümlerini de kapsayan çevrimiçi bir anket 18-46 yaş aralığında 148 kadın ve 80 erkek katılımcıya uygulanmıştır. Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Et Tüketim Gerekçelendirmeleri Ölçeği'nin tek, Et Tüketim Motivasyonları Ölçeği'nin ise dört boyutlu bir yapıya sahip olduklarını göstermektedir. Söz konusu iki ölçekten ve alt boyutlardan elde edilen puanların diğer değişkenlerle korelasyonlarının büyük bir genelleme anlamı ve öngörülen yönlerde oldukları saptanmıştır. Bu bulgulardan hareketle, söz konusu ölçeklerin ülkemizde et ve diğer hayvansal protein kaynaklarının tüketiminin süregelmesinde etkili olan faktörlerin saptanmasına yönelik çalışmalarda kullanılabilecekleri kararına varılmıştır.

Ahlaki İhlallerde Bulunan Liderleri Hangi Koşullarda Tolere Ediyoruz?

Arş. Gör. Hasan Yentür¹, Prof. Dr. Serap Akfırat²

¹İzmir Demokrasi Üniversitesi

²Dokuz Eylül Üniversitesi

Bu 2X2 denek-içi desen (Zarar: iç grup, dış grup; Lider Tipi: Kimlik ilerletici ve değil) içeren deneysel çalışmanın amacı, sosyal kimlik yaklaşımına dayanan Kimlik Liderlik Modelinden yola çıkarak, liderlerin ahlaki olmayan davranışlarına rağmen, izleyenleri tarafından hangi koşullarda desteklenmeye devam edildiği ve liderin ahlaki olmayan davranışları karşısında izleyenlerin lidere ilişkin başarı ve etkililik değerlendirmelerinin hangi koşullarda farklılaştığını incelemektir. Çevrim içi yürütülen bu çalışmaya 389 kadın ve 226 erkek olmak üzere toplam 615 kişi deney gruplarına seçkisiz olarak atanmıştır. Analiz sonuçları; liderin kimlik ilerletici olduğu durumda, olmadığı duruma göre daha fazla desteklenmekte, daha başarılı ve daha etkili bulunmaktadır. Yine lider hem kimlik ilerleticisi olduğu hem de dış gruba zarar verdiğinde daha başarılı ve etkili değerlendirilmektedir. Liderin en başarısız ve etkisiz değerlendirildiği koşul ise kimlik ilerletici olmadığı ve iç gruba zarar verdiği koşul olduğu gözlenmektedir. Bu sonuçlar bireylerin liderlerini körü körüne takip etmediğini liderinin ahlaki ihlallerinin lidere gösterilen destek üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermektedir.

PANEL 5. Aile Mahkemeleri Özelinde Güncel

Konular: Adli Görüşme Odaları ve Çocuk Teslim Süreçleri

Konuşmacılar:

Panel Başkanı: Seda Bayraktar, Akdeniz Üniversitesi

Panelistler:

Şelale Süer, Antalya 7. Aile Mahkemesi Hakimi

Büşra Patiz

Halil Dönmez

Panel Özeti

Bu panelde boşanma sürecinde çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması konuları, güncel bir uygulama olan “çocuk teslim merkezleri” özelinde tartışılmıştır. Çocuk teslim merkezlerinin, çocuk ile anne-baba arasındaki duygusal bağların korunmasındaki rolü ve bu süreçte yaşanan çatışmaların etkileri ele alınmıştır. Çocuğun temel haklarını korumaya yönelik düzenlemeler ve taraflar arasındaki hukuki süreçlerde yaşanan sorunlar değerlendirilen önemli başlıklar arasındadır.

Ayrıca hukuk sisteminde yapay zekâ uygulamalarının artan önemi ve faydaları da tartışılmıştır. Hukuki danışmanlık, alternatif uyuşmazlık çözümleri, içtihat tarama, analiz ve istatistik gibi alanlarda yapay zekanın etkisi örneklerle açıklanmıştır. Psikolojik açıdan yapay zekâ ile ilgili çalışmaların daha çok insan beyninin karar verme mekanizmalarına odaklandığı, ancak duygusal boyutun ihmal edildiği belirtilmiştir.

Panelin genel vurgusu, yapay zekanın gelecekte hukuk ve diğer alanlarda sağlayacağı fırsatlar ve bu sürecin hukuk sistemine etkileri olmuştur. Çocuk teslim süreçlerinden yapay zeka uygulamalarına kadar geniş bir yelpazede, teknolojik gelişmelerin toplum üzerindeki etkileri detaylı şekilde incelenmiştir.

Seda Bayraktar -Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasında ve Çocuk Teslim Süreçlerinde Teknolojinin Kullanımı

Şelale Süer -Aile Mahkemelerinde Velayet ve Şahsi İlişki Meselelerinde Alternatif Bir Çözüm Yolu Olarak Adli Görüşme Odalarının Kullanımı

Büşra Patiz Dönmez -Ebeveyn Yabancılaşması

Halil Dönmez İki Ev: Çocukların İki Ev Arasında Geçişleri Sırasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

PANEL 6. Şimdi Bir Sayı Doğrusu Hayal Edin: SMART Lab Perspektifinden Uzam-Sayı İlişkileri

Konuşmacılar:

Panel Başkanı: Seda Dural, İzmir Ekonomi Üniversitesi

Panelistler: Merve Bulut, Ezgi Palaz, Ezgi Gür

Panel Özeti

Uzam-sayı ilişkileri (space-number association - SNA), sayıların uzamsal olarak işlendiğine işaret eden birtakım davranışsal ve nöral görüngüler olarak tanımlanabilir. SNA'ler, genellikle uzamın tepki kodları aracılığıyla değişimlendiği SNARC (Spatial-Numerical Association of Response Codes) etkisi kapsamında incelenmektedir. SNARC etkisi, bireylerin küçük sayılara sol elleriyle, büyük sayılara ise sağ elleriyle daha hızlı tepki verme örüntüsünü ifade eder (Dehaene ve ark., 1993). Bu görüngünün, sayıların soldan sağa artan zihinsel bir sayı doğrusu (mental number line - MNL) üzerinde temsil edilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. SNA'ler bağlamında yaygın olarak incelenen SNARC etkisi, kültürel ve bireysel farklılıklar, biyolojik temeller, uyarıcı-tepki (stimulus-response - S-R) ilişkileri, bağlamsal esneklik ve sayı dışındaki büyüklüklere genellenebilirlik gibi çeşitli konularda test edilmekte ve farklı kuramsal yaklaşımlar temelinde tartışılmaktadır. Bu panelde, SNARC etkisi üç ana başlık altında ele alınacak ve SMART Lab'da bu konuda yürütmekte olduğumuz çalışmalardan bahsedilecektir. İlk bölümde SNARC etkisi, kültürel ve bireysel farklılıklar ile biyolojik temeller açısından incelenecek; ikinci bölümde, SNARC etkisi bir S-R ilişkisi olarak ele alınacak ve farklı bağlamlardaki esnekliği ile sayı dışındaki büyüklüklere genellenebilirliği üzerinde durulacak; son bölümde ise, SNARC etkisi polarite uyumluluk (polarity correspondence - PC) ilkesi, ikili yol (dual route - DR) ve çalışma belleği (working memory - WM) modelleri ve bilişsel kontrol (cognitive control - CC) temelli açıklamalar kapsamında tartışılacaktır.

Merve Bulut

İzmir Ekonomi Üniversitesi

Biyolojik Temeller, Kültürel ve Bireysel Değişkenlerin Etkisi Sayıların soldan sağa uzamsal işlendiğine dair literatürde yer alan en önemli tartışma büyüklükleri soldan sağa işlemlenin biyolojik bir temele mi dayandığı yoksa kültür ile şekillenen bir bilişsel süreç mi olduğudur. Biyolojik temele dayandığını gösteren çalışmalar daha çok hayvanlarda (Rugani ve ark., 2015) ve bebeklerde (de Hevia ve ark., 2014) büyüklüğün uzamsal işlemlendiğini gösteren kanıtlar sunmaktadır. Sayı-uzam ilişkisinin biyolojik bir temelinden ziyade, önemli olarak pek çok faktöre bağlı olarak değiştiği bilinmektedir. Örneğin, Batılı toplumlarda sıkça rapor edilmesine rağmen (Wood ve ark., 2008), Batılı olmayan bazı toplumlarda SNARC etkisinin ortadan kalktığı (Dehaene ve ark., 1993), bazı çalışmalarda ise tersine döndüğü gösterilmiştir (Shaki ve ark., 2009). SNARC etkisini göstermeyen kültürlerin (İsrail, Filistin, İran) genellikle sağdan sola okuma

yönü olması nedeniyle okuma yönünün sayıların uzamsal işlemlerde belirleyici bir değişken olduğu öne sürülmüştür. Öte yandan daha yakın çalışmalar sadece okuma yönünün SNARC etkisini açıklamada yetersiz kaldığını (Bulut ve ark., 2023) başka birtakım kültüre bağlı uzamsal yönelimli davranışların (Bulut ve ark., 2024) ve deneyimlerin (Pitt ve Cassasanto, 2019) de etkili olduğunu öne sürmektedir. Kültürel etkilerin ötesinde SNARC etkisi bireysel birtakım değişkenlere bağlı olarak da değişiklik göstermektedir. Örneğin, matematik ve ketleme becerisi ve matematik kaygısı SNARC ile ilişkili bulunmuştur (Cipora ve ark., 2020).

Ezgi Palaz

İzmir Ekonomi Üniversitesi

S-R İlişkileri, Bağlamsal Esneklik ve Sayı Dışındaki Büyüklüklere Genellenebilirlik SNARC etkisi, S-R ilişkileri sonucunda ortaya çıkan bir etkidir. Bir uyarıcının zihinde temsil edildiği yön ile uyarıcıya verilen tepkinin yönü uyumlu olduğu durumlarda hızlı bir tepki meydana gelir. Bu bağlamda, birçok çalışma SNARC'ı S-R ilişkileri çerçevesinde araştırmış ve farklı yönlerde S-R ilişkileri ile alıştırmaya yapan katılımcıların yapılan alıştırmaya uyumlu yönlerde SNARC gösterdiğini ortaya koymuştur (Bae ve ark., 2009). Bu bulgular SNARC'ın esnek bir görüngü olduğuna dair sunulan diğer bulgularla tutarlıdır. Örneğin, saat kadranı gibi sağdan sola artan ve zihinsel olarak oldukça içselleştirilmiş temsil bağlamlarında yapılan alıştırmaların SNARC yönünü değiştirdiği gözlenmiştir (Bächtold ve ark., 1998). Ayrıca, bir metni ayna görüntüsünden okumak da benzer bir etki ortaya çıkarmaktadır (Roman ve ark., 2015). İlginç bir şekilde SNARC etkisi, yönünün ötesinde tepki yönleri ile ilişkilendirilen uyarıcıların büyüklük türleri bakımından da değişkenlik gösterebilmektedir. Sayısal olmayan büyüklükler ile yapılan çalışmalar; SNARC-benzeri etkileri varlık isimleriyle (Sellaro ve ark., 2015) ve geometrik şekillerle (Wühr ve Seegelke, 2018) ortaya koymuştur. Ayrıca zaman (önce ve sonra) ve duygu (mutlu ve üzgün) gibi her zaman sayılar ile doğrudan ilişkilendirilmeyen çeşitli özelliklerin de büyüklüklerle ve dolayısıyla zihinsel bir uzamlaştırma ile ilişkilendirildiği görülmüştür (Ishihara ve ark., 2008; Holmes ve Lourenco, 2011). Söz konusu bulgular, tıpkı Walsh (2003) tarafından önerildiği gibi hem sayısal hem de sayısal olmayan büyüklüklerin ortak bir sistemde temsil edildiğine işaret etmektedir.

Ezgi Gür

İzmir Ekonomi Üniversitesi

SNARC Etkisini Açıklamaya Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar

SNARC etkisini açıklamaya yönelik yaklaşımlar SNA'leri iki açıdan değerlendirmektedir. Bu yaklaşımlara göre, tepki kodları sayılara dair içsel temsiller temelinde ortaya çıkmaktadır ya da bu tepki kodları sayısal temsillerin bir görev temelinde kullanılması gerekli olduğunda üretilir. SNARC etkisini içsel temsiller temelinde açıklayan ve uzun süreli belleğe atıfta bulunan yaklaşımlara bir örnek MNL'dir (Dehaene ve ark., 1990). Görev temelinde uzam-sayı ilişkilerinin üretilmesi yaklaşımına bir örnek ise WM modelidir (van Dijk ve Fias, 2011). Benzer şekilde, PC ilkesi (Proctor ve Cho, 2006) de SNARC etkisinin tepki seçim aşamasında ortaya çıktığını iddia etmektedir. DR modeli (Gevers ve ark., 2006) ise, içsel temsiller ve görev temelinde ortaya çıkan temsilleri bir araya getiren bir yaklaşım benimseyerek, ilgili bir görevle karşılaşıldığında iki ayrı yolağın aktive olduğunu öne sürer: uzun süreli temsilleri barındıran kasıtsız yolak ve verilen görev bağlamında oluşan temsilleri barındıran kasıtlı yolak. Bu iki yolağın aktivasyonu birbirine paralel biçimde gerçekleşir ve bunların birbirine uyumlu ya da uyumsuz olmaları durumuna göre ortaya çıkan tepki örüntüsü SNARC etkisi olarak gözlenir. CC modeli (Zhang et al., 2022) ise, bir bakımdan DR modelini geliştirerek bu paralel süreçleri değerlendirirken WM kapasitesi, ketleme becerileri, çatışma adaptasyonu, bilişsel esneklik gibi birtakım bireysel farklılıkları da göz önünde bulundurur.

PANEL 7. 6 Şubat Depremlerinin Ardından: Görünmeyen Kayıplar, Tutulamayan Yaslar

Panel Başkanı: Ekin Çakır

Panelistler: Ezgi Yıldız, Armağan Meşhur

Panel Özeti

Genel Bilgi: 6 Şubat depremlerinin ardından ülkemizde büyük bir yıkım yaşanmış, depremi doğrudan deneyimleyenlerin yanı sıra halkın önemli bir kesiminde de kayıplar yaşanmıştır. Bu kayıplar ilk bakışta insan kayıplarına odaklansa da bunun çok daha ötesinde kayıplar yaşandığını görmek mümkündür. Bu panelde hem 6 Şubat depremlerinin ardından yaşanan ve toplum tarafından çok görülmeyen ya da kabul görmeyen kayıplara ve bu doğrultuda tutulamayan yaslara ilişkin bilgi ve deneyim paylaşılacak hem de olası gelecek afet ve kriz durumlarında uzmanların dikkat etmesi gereken noktalara dikkat çekilecektir.

Ezgi Yıldız
Hacettepe Üniversitesi

Yas, travmatik yas ve uzamış yas kavramları hakkında bilgi verilerek 6 Şubat depremleri bağlamında bu kavramların karşılıkları genel bir çerçeve üzerinden işlenecektir. Yas, bir kaybın ardından görülen oldukça doğal ve beklendik bir tepki iken travmatik yas, ani ve beklenmedik, şiddet ögesi içeren kayıplara verilen tepki olarak karşımıza çıkar. Bu yas türü normal yas sürecine kıyasla daha karmaşıktır. Daha ısrarcı bir şekilde girici düşünceler ve kaçınma karşımıza çıkabilirken, hem yasa dair psikopatolojik durumların (örn. uzamış yas bozukluğu) hem de travma sonrası stres bozukluğu belirtilerinin görülebildiği bir klinik tablo belirebilir. Uzamış yas ise yakın zamanda uluslararası tanı kitaplarında kendine yer bulan, kabaca yas tepkilerinin şiddetinin yüksek seyrettiği ve kültürel ve dini normların ötesinde olacak şekilde uzun sürdüğü, kişinin hayatını ciddi ölçüde etkilediği bir tablo şeklinde tanımlanabilir. Travmatik bir kaybın ardından uzamış yasin görülme ihtimali de artmaktadır. Panelin bu kısmında 6 Şubat depremlerindeki travmatik kayıpların ardından oluşan ve oluşması muhtemel yas ile ilintili problemler bu kavramlar eşliğinde tartışılacaktır.

Armağan Meşhur
Bilgi Üniversitesi

Yas ile ilişkili bir başka kavram da toplum tarafından çok kabul görmeyen ya da insan kayıplarının ardında kaldığı için görülemeyen kayıplara ilişkin olan haklarından mahrum bırakılmış yas kavramıdır. Bu kavram klinik psikoloji ve psikopatoloji alan yazarlarında baskın olarak gördüğümüz yası insan kaybı ile ilişkilendirme anlayışının dışına taşan, insan dışı kayıplar ya da yakın olduğumuz insanlar dışındaki insan kayıpları ile ilgili yas süreçlerini ve dolayısıyla da toplum tarafından “yas” dendiğinde ilk akla gelenlerden olmayan süreçleri ifade etmektedir. 6 Şubat depremlerinin yol açtığı kayıplar sevilen ve yakın olunan insanların çok ötesine geçmiştir. Bu bağlamda haklarından mahrum bırakılmış çok çeşitli yaslara da yol açmıştır. Panelin bu kısmında 6 Şubat depremlerinin yol açtığı kayıplar bu kavram doğrultusunda çeşitli kamuya açık istatistiklerle değerlendirilecektir.

Ekin akır
İzmir Ekonomi Üniversitesi

Panelin bu kısmında saha gözlemleri ve sahada yapılan pilot bir çalışmanın bulgularının bir kısmına yer verilecektir. Gözlemler ve bulgular depremi yaşamış kişilerin kendilerine yakın insan kayıplarının anlaşıldığına ancak bunun dışındaki kayıpları konusunda aynı afeti yaşamış kişiler tarafından bile anlaşılmayabildiklerine, bu durumun ek bir stres yükü yarattığına, bu kayıplara ilişkin üzüntülerini ifade etmelerinin ise özellikle de yakın insan kaybı yaşayan diğer kişilerce tepki aldığına ve bunların karmaşık duygulara yol açtığına işaret etmektedir. Ev kaybı, şehir/mahalle kaybı, finansal güvence kaybı, geleceğe ilişkin umut kaybı gibi kayıplar ve bunlara ilişkin yaslar özellikle ön plana çıkmaktadır. Panelin bu kısmında sahadan örnekler ve görüşmelerden alıntılarla görünmeyen bu kayıplara ve kişilerin tutmak isteyip tutamadıkları yaslara ilişkin paylaşımlar yapılacak, bunların olumsuz psikolojik çıktılarına ilişkin bilgiler paylaşılacak ve bunlara dair çeşitli öneriler aktarılacaktır.

ÇALIŞTAYLAR

Psikodramayla “Karşılaşma”

Aybüke Yardımcı Ardor

Atölyenin İçeriği:

- Bu atölye, içeriğinde eylemi ve psikodrama tekniklerini barındırmaktadır. Atölye süreci boyunca üyelerin, psikodramayı öğrenirken pasif dinleyici konumunda değil; aktif katılımcı konumunda olmaları planlanmaktadır. Bu yolla, katılımcılar, psikodramanın felsefesini, tek oturumluk bir psikodrama grubu içinde deneyimleyerek öğrenebileceklerdir.
- Oturumun başında ilk olarak üyelerin birbirini tanıması/tanıması amaçlanmaktadır. Tanışma faslı, psikodrama felsefesinin de öngördüğü ve uygulandığı şekliyle üyelerin bir çember şeklinde oturduğu bir düzende yapılmaktadır. Grup içerisinde, atölye boyunca yapılan paylaşımların üyelerin birbirine ve yöneticilerin de üyelere eşit uzaklıkta olduğu ve herkesin birbirini görebildiği bir oturma düzeninde olması gerekmektedir. Ancak üyelerin aktif rol alacakları, psikodrama oyunlarının oynanacağı zamanlarda, üyeler bulunan salonu aktif bir şekilde, çember olma zorundalığı olmaksızın kullanabileceklerdir.
- Psikodrama yaklaşımının içeriğinde “malzeme kullanımı” önemli bir yere sahiptir. Her psikodrama grubunda yöneticinin, içinde üyelerin içsel dünyasını temsil edebilecekleri bavulları (bir diğer deyişle alet çantası) bulunmaktadır. Atölyede, yöneticinin psikodrama malzemelerinin bulunduğu bir bavul bulunacak ve katılımcıların diledikleri şekilde bu malzemeleri kullanabilmesi teşvik edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Psikodrama, grup psikoterapileri, eylem, spontanlık

Vikipedi'ye Psikoloji Maddeleri Yazmak: Bir Dijital Gönüllülük Eylemi

Pınar Leman Tosun¹, Başak Tosun

¹Bursa Uludağ Üniversitesi

Psikoloji bilimine ilişkin konularda internet ansiklopedisi Vikipedi'de madde oluşturmak, büyük sorumluluktur. Hem Türkiye'de hem de başka ülkelerde Vikipedi Toplulukları, çeşitli üniversitelerin psikoloji bölümündeki öğretim üyeleri ve psikoloji toplulukları ile iş birliği içinde, Vikipedi'nin psikolojiye ilişkin maddelerini geliştirmeye çalışmaktadır. Bu deneyimlerin yıllara dayalı birikimi, "Vikipedi'de psikoloji maddeleri yazarken nelere dikkat edilmeli?" konulu yönergelerin gelişmesini mümkün kılmıştır. Bu atölye, psikoloji bilimine ilişkin doğru, güncel, anlaşılır ve yeterince kapsamlı bilgilerin yayılımını sağlamayı bir sosyal sorumluluk olan gören alanın uzmanlarına ve öğrencilerine yöneliktir. Bu atölye çalışması, katılımcıları, psikolojiye ilişkin Türkçe Vikipedi maddelerini geliştirecekleri bir dijital gönüllülük eylemine dahil edecektir. Katılımcılar, deneyimli Vikipedistler'in rehberliğinde, geliştirmeyi uygun gördükleri Vikipedi maddeleri üzerinde çalışacaktır. Katılımcılara, öncelikle Vikipedi'nin temel işleyiş ilkeleri anlatılıp madde yazma konusunda teknik bilgiler verilecek; psikoloji bilgilerini herkesin anlayabileceği yalın bir dil ve ansiklopedik üslupla Vikipedi'ye aktarmanın incelikleri anlatılacak ve ardından katılımcılar kendilerinin seçecekleri, psikolojiye ilişkin Vikipedi maddelerinde gördükleri eksiklik ve yanlışlıkları gidermek veya yeni madde yazmak üzere çalışacaktır. Atölye çalışmasına katılmak için temel düzeyde medya okuryazarlığına sahip olmak yeterlidir. Üç saatlik bu atölye çalışmasına katılmadan önce katılımcıların ön hazırlık olarak, Türkçe ve bildikleri diğer dillerin Vikipedi sürümlerindeki psikoloji maddelerini incelemeleri ve içerikleri zenginleştirmede yararlanabilecekleri kaynakları hazır bulundurmaları tavsiye edilir. Atölye çalışmasının planlanan kazanımları şunlardır: Vikipedi'nin işleyiş ilkelerini, temel felsefesini ve Vikipedi maddesi oluşturmanın tekniklerini öğrenmek; sahip olduğu akademik psikoloji bilgisini ansiklopedik bir üslupla ve orta düzey eğitilmiş insanlara hitap edebilecek şekilde yazma becerisine yönelik pratik yapmak; açık bilgi toplumuna katkı sağlamanın ve sahte bilgiyle mücadelenin bir yöntemi olarak Vikipedi maddesi yazma yöntemiyle tanışmak.

Anahtar Kelimeler: dijital gönüllülük, toplumsal sorumluluk, bilgi toplumu, psikoloji eğitimi, sahte bilgi ile mücadele

Sistemik Derlemenin ABC'si

Ahu Öztürk

Uludağ Üniversitesi

Derlemeler belirli bir konu, bir amaç doğrultusunda oluşturulmuş ve ilgilenilen bir araştırma sorusu için var olan tüm kanıtların bir arada bulabileceğimiz, eşsiz birer kaynaktır. Bu çalıştayda psikolojinin tüm alt alanlarında son yıllarda daha sık üretilen "sistemik derlemeleri" tanıyacağız. Tüm çalıştay boyunca "İyi bir sistemik derleme nasıl yazılır?" sorusunu yanıtlayacağız. Bu amaçla öncelikle araştırma yöntemleri temel bilgilerimizi gözden geçireceğiz. Bir giriş niteliğinde olan bu çalıştayda derleme, sistemik derleme ve meta-analiz yöntemi ile yapılan çalışmaları tanıyarak, akademide kullanım alanlarını gözden geçirecek ve bu üç türü hem kendi aralarında hem de görgül araştırma makaleleri ile farkları ve benzerlikleriyle ele alacağız. Psikoloji alanında akademik araştırmalara ulaşmada en kapsamlı veri tabanlarını ve sundukları olanakları tanıyarak/hatırlayarak, ölçümler de dâhil olmak üzere yazar ve kaynaklara dair sağladıkları erişimi karşılaştıracacağız. Veri tabanlarını kullanarak uygulamalar yapacak, sistemik bir değerlendirme hazırlarken örneğin literatür taraması yaparken anahtar kelime kullanımının nasıl genişletilebileceğini, hem alanda önde gelen temel kaynakları hem de son yıllardaki bilimsel üretimi dikkate almanın dengesini öğreneceğiz. Son senelerde artan sayılarıyla sistemik derlemelerin özellikle sağlık ile ilişkili alanlarda karşımıza çok fazla sonucun çıkmasına neden olmaktadır. Konumuzla en ilişkili sistemik derlemeleri seçmenin nasıl yapıldığını uygulayarak, iyi bir sistemik derleme nasıl yazılır sorusuna eş zamanlı biçimde "İyi bir sistemik derlemeye nasıl ulaşılır?" sorusunu da yanıtlayacağız. Son olarak, sistemik derleme ya da meta-analiz araştırma raporunun yazımı için bir kontrol listesi niteliği taşıyan, uluslararası bir kılavuz olan PRISMA 2020 Bildirimini tanıyacak kontrol listesindeki her bir madde üzerinden geçerek, önemi vurgulanan temel nitelikleri inceleyeceğiz. Katılımcılarla etkileşimli biçimde ilerlenecek çalıştayda eğer vakit kalırsa PRISMA listesini bir sistemik derleme örneği üzerinden inceleme fırsatımız olacak. Toplam 1 saat ve belki ek olarak 20 dakika sürmesi beklenen çalıştay sonunda, katılımcıların akademik kariyerleri için kıymetli birer kaynak olan "Sistemik Derleme" yazmak ve okumak/anlamak için en temel bilgileri ve motivasyonu elde etmiş olmaları beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: sistemik derleme, sistemik gözden geçirme, akademik makale türleri, bilimsel araştırma yöntemi

Olgu Örnekleriyle Metakognitif Terapi Uygulamaları

Sedat Batmaz

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Metakognitif terapi psikopatolojiyi ötetanısıl bakış açısıyla ele alan ve süreç temelli bir psikoterapi yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda psikopatolojinin ortaya çıkması ve sürmesinde bilişsel dikkat sendromunun ve yanlı üstbilişsel inanışların rol olduğu öne sürülmektedir. Bilişsel dikkat sendromunun bileşenleri arasında perseveratif düşünme tarzı, kendine, içsel yaşantılara ve tehlikeye yönelmiş dikkat ve ters tepen başa çıkma stratejileri yer almaktadır. Kişinin bu bileşenleri kontrol edemeyeceğine ve bir şekilde bunların işe yararlılığına dair inanışlara sahip olması da psikopatolojiyi etkilemektedir. Metakognitif terapi uygulamaları asıl olarak bu inanışların alternatiflerini bulmaya ve ruhsal bozuklukların altında yatan mekanizmaları değiştirmeye odaklanır. Bu amaçla görüşmeyi metakognitif düzeyde tutmaya çalışır, bireyselleştirilmiş bir olgu kavramsallaştırmasından hareket eder, rahatsızlık ve sağaltımı konusunda tanışıklık kurar ve psikoeğitim sunar, perseveratif düşünmeyi azaltıp ortadan kaldırmayı hedefler, dikkat yanlılıkları için alternatifler geliştirir ve işlevsel başa çıkma yollarını teşvik eder. Üstbilişsel inanışların geçerliliğini, işlevselliğini, avantaj ve dezavantajlarını konuşarak kişinin karşılaştığı sorunlara farklı bir perspektif getirmesini amaçlar. Bu uygulamalar esnasında da bilişlerin içeriğinden ziyade düşünme süreçlerine odaklanarak geleneksel bilişsel davranışçı terapilerin yaklaşımından farklı bir konumda olduğunu belli eder. Zira metakognitif kurama göre psikopatolojilerde bilişsel içeriğe müdahale etmektense onlarla kurulan ilişkiyi değiştirmek, kişiyi olumsuz duygusal tepkiler girdabında sokan fazla düşünme sürecini devreden çıkartmak, bu husustaki denetimin kişinin kendi elinde olduğunu göstermek değişimin asıl aracı olarak gösterilmektedir. Bu kurs sırasında metakognitif kurama kısaca değinilerek geleneksel bilişsel davranışçı yaklaşımlardan ne açılardan farklılaştığı anlatılacak sonrasında da olgu örneklerinin video gösterimleri üzerinden bu yaklaşımın kendine özgü yöntem ve teknikleri katılımcılarla paylaşılacaktır. Olgulara yaklaşımda katılımcıların izleyecekleri yol ile metakognitif yaklaşımın ne açılardan benzediği ya da birbirlerinden ne şekilde farklılaştıkları incelenecektir. Katılımcıların kendi olgularıyla ilgili sorularına metakognitif kuramın bakış açısıyla nasıl yaklaşılacağı tartışılacaktır. Soru-cevap ve aktif katılım olarak ilerlemesi planlanan kursta etkileşimi artırmak için rol oynama ya da küçük grup aktiviteleri de planlanacaktır. Bu yönüyle kursun kuramsal bilgi aktarılmasından çok uygulamaya dönük olması sağlanacaktır. Kursun temel amacı metakognitif kuram ve terapi hakkında temel düzeyde bir bilgi kazanılmasını sağlamak, geleneksel bilişsel davranışçı yaklaşımlardan farklı yönlerine vurgu yapmak ve özgül tekniklerinin ne şekilde uygulandığını göstermektir. Kurs sonunda katılımcıların metakognitif kuram ve terapi uygulamaları konusunda temel düzeyde farkındalığa ulaşmaları beklenmektedir

Anahtar Kelimeler: metakognitif terapi, bilişsel davranışçı terapi, psikoterapi

Çocuk ve Yetişkinlerde Bağlanma Örüntülerinin Yaşam Senaryoları Aracılığıyla Değerlendirilmesi: Güvenli Yer Senaryoları Testi (GYST)

Özge Şahin, Sait Uluç¹

¹Hacettepe Üniversitesi

Bowlby ve Ainsworth tarafından geliştirilen bağlanma kuramı, temel bakım veren kişi ile çocuk arasında kurulan iletişimin çocuğun gelişimine olan etkilerine odaklanmaktadır (Ainsworth ve Bowlby, 1991). Alanda bağlanmayı değerlendiren farklı ölçüm araçları bulunmaktadır. Güvenli Yer Senaryoları Testi ise çocuklarda ve yetişkinler minyatür oyuncaklar aracılığıyla bireylerin bağlanma ile ilgili zihinsel yapılarını ölçmeyi yönelik geliştirilmiştir.

Çalışma Grubunun Amacı:

Çocuk ve yetişkin bağlanma örüntülerinin değerlendirilmesinde kullanılan “Güvenli Yer Senaryoları Testinin” uygulama- değerlendirmesinin ve alanda kullanılmasının aktarılması

Çalışma Grubunun İçeriği: Çalışma grubunda bağlanma ve yaşam senaryoları hakkında kuramsal bilgi aktarımı yapılacaktır. „Güvenli Yer Senaryoları Testinin” uygulama ve değerlendirilmesi demonstrasyon ve görseller aracılığıyla aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: bağlanma, güvenli yer senaryoları, çocuk, yetişkin

Ergenlerle Cinselliği Çalışmak: "Bunu Bir Yetişkinle İlk Defa Konuşuyorum.

Özge Şahin

Alanda özellikle ergenlik dönemindeki bireylerle çalışırken cinsellik konusunu ele almak oldukça önem taşımaktadır. Okullarda cinsellikle ilgili yeterli müfredatın olmaması, ailelerin ilgili konuda konuşurken çekince yaşaması, günümüzde gençlerin pek çoğunun cinsellikle ilgili bilgileri pornolardan öğrenmeleri bu konuda uzmanların rolünü daha da önemli kılmaktadır. Cinselliğin sadece fiziksel bir bileşenden değil aynı zamanda duygusal ve sosyal bileşenlerinin de olduğu, sağlıklı bir cinsel eğitimin çocuğun ve gencin ve ilerleyen yıllarda yetişkinlerin de beden algısını, ilişkilerini şekillendirebileceği bilinmektedir.

Gençlerle çalışma olasılığı olan psikologların çocukluk- ergenlik ve cinsellik algılarını fark etmelerini, cinsel gelişimle ilgili bilgilerinin artmalarını, gençlerle ve aileleriyle/ öğretmenlerle çalışırken cinsellikle ilgili dikkat etmelerini gerektiren noktaları ve herhangi bir olumsuz yaşantıyla karşılaşıldığında (cinsel istismar gibi) başvuru mekanizmalarını öğrenmeleri ve amaçlanmaktadır.

Bu çalışma grubunun sonunda katılımcıların ergenlerle cinsellik konusunda çalışırken bilgi ve becerilerini geliştirmeyi hedeflerken, aynı zamanda etik ve duyarlılık konularında da farkındalık yaratması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: ergenlik dönemi, cinsel eğitim, cinsel gelişim, porno kültürü

Erken Dönem Çocuk (0-5 yaş) Zihin Sağlığı Çalışanları için Aileleri Dahil Eden Ortak Ebeveynlik Modeli

Selin Salman Engin

Bilkent Üniversitesi

Bu çalıştayın amacı, Uluslararası Ortak Ebeveynlik İşbirliği (International Coparenting Collaboration, ICC) isimli yeni bir girişimi Türkiye'ye tanıtmak, erken dönem çocuk (0-5 yaş) zihin sağlığı çalışanlarına uygulamalarında kullanabilecekleri, sadece çocuğu değil aileleri de dahil eden, ortak ebeveynlik çerçevesi içeren bir rehber sunmaktır. Sekiz farklı ülkeden (ABD, İsviçre, İtalya, İsveç, İsrail, Kanada, Türkiye ve Şili), yıllardır çocuklarla yaptıkları müdahale, terapi ve bilimsel araştırma görüşmelerinde Lozan Üçlü Oyun Paradigması'nı kullanan psikiyatrist, klinik psikolog, sosyal hizmet uzmanı, halkla ilişkiler uzmanı ve bilimsel araştırmacı bir araya gelerek bu iş birliğini oluşturmuşlardır. Bu uzmanlar 2022 yılından beri düzenli çevrimiçi görüşmeler yaparak uygulayıcılara ve ailelere ortak ebeveynliği ve bunun aile için önemini vurgulayan bir çerçeve çizen bir rehber geliştirmişlerdir. Bu rehber genel olarak şunları içermektedir: 1) çocuğa ilgi-bakım veren yetişkinlere ortak ebeveynliği ve önemini tanıtan, onların ortak ebeveynlik ile ilgili farkındalıklarını artıran kaynaklar sunmak; 2) Bu kaynakları uzmanların ailelere daha kolay tanıtabilmeleri için kısa yönergeler sunmak; 3) ortak ebeveynliği hem sözel hem de gözlemsel olarak nasıl ölçülebileceğine/değerlendirilebileceğine dair kaynaklar sunmak; 4) uygulayıcıların ailelere ortak ebeveynlikle ilgili geri bildirim verebilmeleri için kaynaklar sunmak. Geliştirilen bu rehber gerekli çeviri çalışmaları yapıldıktan sonra sekiz farklı ülkede 2023 yılından beri 10 farklı merkezde uygulanmaya başlanmış ve bu çalışmalardan elde edilen deneyimler paylaşılmaya başlanmıştır. Mevcut çalıştay ile geliştirilen bu rehber tanıtılacak, 10 farklı merkezden elde edilen deneyimler paylaşılacak ve sahada yaşanan zorluklar ve faydalar hem kültürlerarası hem de kurumlar arası farklar (örn. hastane, özel klinik) göz önüne alınarak tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ortak ebeveynlik, erken dönem çocukluk, çocuk zihin sağlığı

Transgender ve Nonbinary Bireyler ve Ailelerine Yönelik Psikolojik Danışmanlık: Temel İlkeler ve Etik Konular

Fatma Mahperi Uluyol

Akdeniz Üniversitesi

Bu atölye, trans gençlerle çalışan ruh sağlığı profesyonellerine yönelik kapsamlı bir eğitim sunarak, katılımcıların bu alandaki bilgi ve becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Cinsiyet doğrulayıcı bakımın temel ilkelerini ve uygulamalarını öğrenerek, trans gençlerin ve ailelerinin daha sağlıklı ve destekleyici bir çevrede yaşamalarını sağlamayı amaçlamaktadır. LGBTQ+ gençler, cinsiyet kimlikleri ve ifadeleri konusunda heteronoratif sistemin dayattığı ikili cinsiyet sistemi ile ilişkili toplumsal normlara uymadıkları için sıklıkla ayrımcılık, dışlanma ve psikolojik stres ile karşı karşıya kalmaktadır. Bilimsel araştırmalar, cinsiyet doğrulayıcı bakımın trans gençlerin ruh sağlığı ve genel iyilik hali üzerindeki olumlu etkilerini açıkça göstermektedir (Olson et al., 2016; Turban et al., 2020). Bu atölyede, katılımcılara bu alandaki en güncel bilimsel bilgileri sunarak, trans gençlerin ve ailelerinin daha sağlıklı ve destekleyici bir çevrede yaşamalarını sağlamak için bilimsel ve etik psikolojik danışmanlık ilkeleri konusunda bilgi aktarımını hedeflemektedir.

Bu doğrultuda atölye çalışmasında cinsiyet kimliği ve ifadesi ile ilgili temel terimler ve kavramlar ele alınacak ve doğru ve saygılı bir dil kullanmanın önemi ve cinsiyet kimliğinin toplumsal ve bireysel boyutları tartışılacaktır. Bununla birlikte LGBTQ+ bireylere yönelik danışmanlık yaklaşımları ve WPATH Standartları çerçevesinde cinsiyet doğrulayıcı bakımın temel ilkeleri ve uygulamaları hakkında bilgi verilecektir. Ayrıca travma ve azınlık stresi ve ayrımcı tanınların bireye özgü tedavi sürecinin nasıl planlanacağı ve uygulanacağı konusunda rehberlik edilecektir. Son olarak, danışmanlık sürecinde ailelerin destekleyici olmadıkları durumlarla nasıl çalışılacağı ve bu ailelerle etkili iletişim stratejileri üzerinde durulacaktır. Bu doğrultuda ailelerinin açılım sürecini destekleyecek stratejiler tartışılacak, sosyal destek ağları oluşturma ve psikolojik dayanıklılık artırma yöntemleri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Transgender, nonbinary, cinsiyet olumlama, cinsiyet geçiş süreci

Cinsiyet Hoşnutsuzluğu Gösteren Çocuklarla Çalışmak: Temel Danışmanlık İlkeleri

Fatma Mahperi Uluyol

Akdeniz Üniversitesi

Cinsiyet hoşnutsuzluğu, bireyin doğumda atanmış cinsiyeti ile cinsiyet kimliği arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanan sıkıntı ve rahatsızlık durumu olarak tanımlanır. Çocukluk çağında yaşanan cinsiyet hoşnutsuzluğu doğru yönlendirilmediğinde hem bireyin kendine olan güvenini hem de sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu nedenle, bu durumun erken tanınması ve uygun destek mekanizmalarının devreye sokulması, çocukların sağlıklı bir şekilde büyüüp gelişmelerini sağlamak açısından kritik öneme sahiptir. Psikoloji alanında yapılan araştırmalar, cinsiyet hoşnutsuzluğu yaşayan çocukların, uygun destek ve terapötik müdahalelerden önemli ölçüde fayda sağladığını göstermektedir. Bu atölye katılımcılara bu konuda bilimsel temellere dayalı bilgi ve beceriler kazandırmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda ele alınacak teknikler ve stratejiler, çocukların kendilerini ifade etmelerini kolaylaştırarak, bu süreçte ailelerin ve eğitimcilerin, çocukların ruhsal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde desteklemeleri hedeflemektedir. Bu doğrultuda LGBTQ+ çocuklarla psikolojik destek ve terapi konusunu ele alan bu atölye, bilimsel rehberlik ilkeleri çerçevesinde cinsiyet hoşnutsuzluğu (gender dysphoria) kavramını, çocuklar için erken belirtilerin nasıl tanınabileceği ve hangi durumların dikkatle izlenmesi gerektiği konusunda bilgi sahibi olma, çocuklara ve ailelere psikolojik destek ve uygun terapi yaklaşımları konusunda bilgi paylaşımını hedeflemektedir. İkinci olarak cinsiyet çeşitliliğine sahip çocuklarla etkili iletişim kurma stratejileri, empatik iletişim teknikleri, çocukların kendilerini güvende hissetmelerini nasıl sağlanabileceği ve onların duygusal ihtiyaçlarına nasıl cevap verebilecekleri ele alınarak terapötik ilişki konusuna vurgu yapılacaktır. Ayrıca bu atölyede, cinsiyet hoşnutsuzluğu yaşayan çocukların ailelerine yönelik danışmanlıkta, ailelerin bu süreçte nasıl bir rol oynamaları gerektiği, çocuklarına nasıl destek olabilecekleri ve aile içi dinamiklerin nasıl yönetilebileceği gibi konular da ele alınacaktır. Bu kursun sonunda, katılımcılar, cinsiyet hoşnutsuzluğu yaşayan çocukların ve ailelerinin yanında nasıl duracaklarını ve onları en iyi şekilde nasıl destekleyeceklerini öğrenmiş olacaklardır.

Anahtar Kelimeler: cinsiyet hoşnutsuzluğu, cinsiyet uyumsuzluğu, cinsiyet kimliği gelişimi

Psikodrama ile Tanışıyorum: Sınırlarımı Keşfedeceğim Bir Yolculuğa Hazırım

Sezin Andıç

Çukurova Üniversitesi

Duygusal ve sosyal sınırlarınızı keşfederek kendinizi daha iyi tanımak için iki saatlik bir kaçışa ne dersiniz? "Psikodrama ile Tanışıyorum: Sınırlarımı Keşfedeceğim Bir Yolculuğa Hazırım!" atölyemize katılarak, psikodramanın temel teknikleriyle tanışabilir ve kısa sürede içsel keşifleriniz için bir başlangıç yapabilirsiniz.

Psikodrama, bireylerin duygusal ve sosyal sorunlarını eylem aracılığıyla, spontanite ve yaratıcılık ile ele almalarını sağlayan bir grup terapi yöntemidir. Bu atölyede, çeşitli ısınma oyunları ile kendinizi ifade etmeyi yaşantısal olarak deneyimleyecek, duygusal ve sosyal ilişkilerinizdeki sınırlarınıza farklı bir bakış açısıyla bakmaya başlayacaksınız.

Atölyede Neler Yapacağız?

- Psikodrama Tanıtımı: Psikodramanın temel ilkeleri ve teknikleri hakkında kısa bir bilgilendirme.
- Yaratıcı İfade: Kısa ısınma oyunları ve dramatik canlandırmalarla kendinizi yaşantısal yöntemlerle ifade etme.
- Sınırlarınızı Keşfetme: Duygusal ve sosyal ilişkilerinizdeki sınırları fark etme ve anlamlandırma
- Grup Paylaşımı: Katılımcılarla birlikte güvenli ve destekleyici bir ortamda deneyim paylaşımı.

Katılımcı sayısı en az 20 en fazla 30 olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Psikodrama, sınırlar, farkındalık

Travmatik Yas ile Çalışmak

Ezgi Yıldız
Hacettepe Üniversitesi

Bu atölye çalışması, travmatik yasin ve bireyler üzerindeki etkisinin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamayı ve ruh sağlığı çalışanları olarak karşılaşıldığında nasıl ele alınması gerektiğine dair yol göstermeyi amaçlamıştır. Travmatik yas, olağan yastan farklı olarak, genellikle ani, beklenmedik ve şiddetli olan bir kayba verilen yoğun ve uzun süreli bir tepkiyi içerir. Katılımcılar, doğal yas sürecini zorlaştırabilen müdahaleci anılar, aşırı uyarılma ve kaçınma davranışları da dahil olmak üzere travmatik yasla ilişkili semptomlar ve zorluklar hakkında bilgi edineceklerdir.

Travmatik yasin altında yatan psikolojik mekanizmaları inceleyecek, travma ve bağlanma arasındaki etkileşimi ve çözülmemiş travmanın yas tepkilerini nasıl şiddetlendirebileceği vurgulanacaktır. Ayrıca hem terapötik bağlamda hem de afet sahalarında karşılaşıldığında nasıl müdahale edilmesi gerektiği ve nelerin yapılmaması gerektiğine dair yaklaşımlar ele alınacaktır. Vaka örnekleri ve interaktif tartışmalar aracılığıyla katılımcıların hem değerlendirme hem de kişileri güçlendirme alanlarında pratik beceriler kazanması hedeflenmektedir.

Ayrıca, yaşlı bireylerle çalışan klinisyenler için öz bakımın önemine değinilecek, dolaylı travma ve tükenmişlik potansiyelinin farkına varılacaktır. Atölye çalışmasının sonunda katılımcılar, travmatik yas hakkında daha derin bir anlayışa ve bu zorlu ve genellikle yanlış anlaşılan deneyimi yaşayanları desteklemek için etkili stratejilere sahip olacaklardır.

Anahtar Kelimeler: travmatik yas, kompleks yas, yas tepkileri, yas ile çalışmak

Şema Terapide Yaşantısal Tekniklerden “Sandalye Tekniği”: İçimizdeki Seslere Ses Çıkarmak

Feride Özlem Elagöz
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Şema terapide asıl amaç, incinmiş çocuğa ulaşmak ve sağlıklı yetişkin ile mutlu çocuk modunu arttırmaktır. Teslim, kaçınma ve aşırı telafi olarak adlandırılan baş etme yolları, erken dönem uyum bozucu şemaların sürdürülmesine yol açtığından, terapötik ittifakla bu başa çıkma modlarının ekarte edilmesi veya seslerinin kısılması hedeflenmektedir (Young ve ark., 2013). Bu amaçla, talepkâr ve cezalandırıcı ebeveyn seslerine karşı durma ve mücadele etmenin yanı sıra, çocuk modlarına (kırılgan, incinmiş gibi) bakım vererek sınırlı yeniden ebeveynlik yapılmaktadır. Bu bağlamda yaşantısal çalışmaların önemi yadsınamaz. Bu atölye çalışması kapsamında, yaşantısal çalışmalardan biri olan sandalye tekniği kullanılacaktır. Bu teknikle, herkesin içinde ve sonradan kazanılmış olan ebeveyn seslerini tanımak, fark etmek ve içimizdeki bu seslere karşı ses çıkarma pratiği yapmak hedeflenmektedir. Sandalye tekniği aracılığıyla bireyler, bir yanlarını dışarıdan görmekte, bunu daha iyi anlamakta ve fark etmektedirler (Kellogg, 2004). Ayrıca, çocuk modlarını sahiplenirken onlara ilgi ve bakım vermeye çalışacak, diğer taraftan da ebeveyn seslerini olabildiğince uzaklaştırmaya çalışacaklardır. Sandalye tekniğindeki amaçlardan biri, danışanın o yanını anlatması değil, yaşaması ve o role girmesini sağlamaktır. Bu çalışma kapsamında katılımcıları, içlerindeki o yan hakkında “konuşmak” yerine “o yanla konuşmaya” davet etmek ve o rolü yaşantılamasını sağlamak oldukça önemlidir (Perls, 1992). Bu amaçla bu atölyede, şema terapide modlar, baş etme ve yaşantısal çalışmaların nasıl yapılacağına dair bilgiler verilecek ve önemli noktalar vurgulandıktan sonra katılımcıların bu tekniği deneyimlemesi sağlanacaktır.

Modlar arasındaki çelişkili duyguları ve çatışmaları netleştirmek, yanı sıra başa çıkma modlarının artı ve eksilerini yansıtarak etkilerini azaltmak bu çalışmanın çıktıları arasındadır. Bireylerin içindeki talepkâr ve cezalandırıcı ebeveyn sesleri ortaya çıktığında tetiklenen çocuk modunun tanımlanması ve fark edilmesi için dört sandalye üzerinden ilgili atölye çalışması yapılacaktır. Uygulama sonrasında bireylerin deneyimleri üzerinden şema modları ve baş etme kapsamında değerlendirmeler yapılacaktır. Bu çalışma, lisans mezunu en az 10, en çok 15 kişi katılımcı ile sınırlıdır.

Anahtar Kelimeler: Şema terapi, modlar ve sandalye tekniği.

İnsanı Anlama Yolcuğunda Geştalt Terapi

Çiğdem Kudiaki

Geştalt terapi yaklaşımı insanı bedeniyle, duygularıyla, düşünceleriyle ve davranışları ile bir bütün olarak ele alan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın bütüncü doğası, insanı sadece kendi içinde bir bütün olarak ele almaz, çevrenin de bu bütünün bir parçası olduğunu varsayar. Çevre-insan bütünlüğü, bu yaklaşımın ilişkisel doğasını öne çıkarmakta ve tüm duygu ve davranışlarımız çevreyle ilişkimizin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum psikopatolojiler açısından da böyledir. Geştalt yaklaşımının kurucusu olan Perls, tüm psikolojik sorunların temelde büyüme bozuklukları olduğunu öne sürerek, büyüme sürecinde yaşananların sonrasında kişi-çevre temasını etkileyerek psikolojik sorunlara dönüştüğünden söz etmiştir. Günümüzde çağdaş Geştalt terapisinde ise psikolojik sorunlar, kendilik gelişimi etrafında örgütlenmekte, öznelerarası ilişki ve kendiliğin geliştiği alanın özelliklerinin kişinin çevreyle temasını ve psikolojik sağlığı nasıl etkilediği üzerinde durulmaktadır. Diğer deyişle psikolojik sağlık kişinin hem kendi içinde hem de çevresiyle temasına dayanmaktadır. Günümüzde beyin araştırmaları da benzer şekilde insanın bütünlüğünün bozulmasının psikolojik sorunların temelinde yattığını belirtmektedir. Bu atölye çalışmasında da Geştalt terapiye dair temel kavramlar, Geştalt kendilik modeli çerçevesinde çeşitli örneklerle ele alınacak ve beyin araştırmalarının sonuçları Geştalt terapi kavramları ile birlikte tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Geştalt terapi, kendilik, temas

Afet Sahasında Kültüre ve Bağlama Uyumlanarak Çalışma

Ekin Çakır
İzmir Ekonomi Üniversitesi

Geniş kitleleri etkileyen doğa kaynaklı veya insan eliyle gerçekleşen felaketlerden sonra afet sahalarında doğan psikososyal müdahale ve psikoterapi ihtiyaçları farklı zamanlarda kendini göstermektedir. Zaman zaman bölgenin kendi kaynaklarıyla bu ihtiyaçlar karşılanabilse de yıkımın boyutu büyüdükçe afet sahalarına farklı bölgelerden gönüllüler ve çalışanlar da gidebilmektedir. Bu tip durumlarda gidilen bölgenin kültürünün bilinmemesi, etkililiği farklı kültürlerde çalışılmış çeşitli müdahalelerin herhangi bir adaptasyon sürecinden geçirilmeden sunulması çeşitli zorluklara yol açabilmekte, kişilerin psikolojik sağlık hizmetlerine erişiminde aksaklıklara sebep olabilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün kültüre uyarlama için paylaştığı adımlar ve yöntemler, mevcut terapi yöntemlerinin etkililiğini artırmakta ve afetten etkilenen kişilerin destek almasını kolaylaştırabilmektedir. Psikolojik sağlık müdahalelerinin kültüre uyarlanmasının yanı sıra afet durumlarının getirdiği değişiklikler bağlama uyarlama da gerektirebilmekte, bunun hem müdahale içeriği hem de uygulama bazında sağlanması bu müdahalelerin etki alanını büyütebilmektedir.

Bu atölyenin amacı katılımcılara olası bir afet sonrası çeşitli müdahale yöntemlerini nasıl kültüre ve bağlama uyumlu bir şekilde uyarlayıp çalışabileceklerine yönelik çeşitli beceriler kazandırmaktır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün de önerdiği bir metodoloji olan kültüre uyarlama basamakları serbest listeleme, anahtar bilgi görüşmeleri, odak gruplar ve bilişsel mülakatlar adımlarıyla katılımcılarla paylaşılacak, afet bağlamında bunların yapılışına ilişkin inceliklere değinilecektir. Ardından bu basamaklara dair kısa bir demo uygulayıcılar tarafından sahnelenecek ve katılımcılar bunu takiben kendileri pratik yapma imkanına sahip olacaktır. Pratiklerin ardından deneyimler paylaşılacak ve zorluk yaşanan kısımlar grupça birlikte değerlendirilecektir. Son olarak bu yöntemlerle elde edilen uyarlama fikirlerinin müdahale kılavuzlarına nasıl entegre edilebileceği örneklerle gösterilecektir.

Atölye kapsamında planlanan kazanımlar; katılımcıların afet sahalarında yürütülecek müdahaleler için kültürel uyarlamanın adımlarına ilişkin bilgi edinmesi, kültürel uyarlama ve bağlama uyumlamayla ilgili yöntemlere aşinalık kazanması ve pratik edebilmesi ile bu yöntemlerden elde edilen verilerin mevcut müdahalelere entegre edebilmesine yönelik beceriler kazanmasıdır.

Anahtar Kelimeler: afet, kültürel uyarlama, kültüre uyarlanmış terapi

Saat izim ve Sözel Akıcılık Testlerinin Uygulanması ve Yorumlanması

Fırat Uzun

Saat izim Testi ve Sözel Akıcılık Testleri (KAS, Hayvan, Meyve-isim) bilindik nöropsikolojik testlerdendir. Uygulamasının kolaylığı ve uygulama sürelerinin kısa olmasından dolayı sadece nropsikologlar tarafından değil farklı alanlardaki klinisyenler ve araştırmacılar tarafından da tercih edilmektedir. Örneğin bir klinik psikolog hastanın subjektif dikkat eksikliği Őikayetini kısa sürede Sözel Akıcılık testleri ile değerlendirebilmektedir. Atölyenin amacı katılımcılara; frontal lob işlevlerinden planlama becerisinin, soyutta düşünme becerisinin ve dikkat süreçlerinin; Saat izim ve Sözel akıcılık testleriyle değerlendirilmesi ve farklı profillerdeki performansların yorumlanmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Saat

Psikoterapide Sanal Gerçeklik Teknolojisi Kullanımı

Ali Yasin Kafes
Süleyman Demirel Üniversitesi

Gelişen teknoloji ile birlikte psikoterapi süreçlerinde de teknoloji kullanımı gittikçe yaygınlaşmaktadır. Önde gelen teknolojilerden sanal gerçeklik teknolojisinin psikoterapilerdeki etkililiği tartışılmaz boyutlara ulaşmıştır. Yapılacak olan atölyede amaç Türkiye’de oldukça kısıtlı kullanıma sahip olan bu teknolojinin uzmanlara ve öğrencilere tanıtılmasıdır. Devlet destekli bir proje olan VRPsiko projesi kapsamında boylamsal bir model olan HiTOP modeli göz önüne alınarak yedi adet sanal gerçeklik yazılımı geliştirilmiştir. Bu yazılımlar; güvenli alan gevşeme ve nefes egzersizleri (iki adet), OKB maruz bırakma, erteleme davranışına yönelik, uyku hijyeni psikoeğitimi, pomodora tekniği ve cinsel terapi psikoeğitimi içeriklidir. Dünyada en yaygın kullanılan sanal gerçeklik gözlükleri olan Meta Quest 2 ve 3 marka gözlükler ile interaktif katılımlı deneyimlenebilen bu yazılımlar çoğu katılımcının ilk defa deneyimleyeceği bir uygulama olacaktır. Çalışma iki uzman tarafından gerçekleştirilecektir. Meta Quest 2 ve 3 marka sanal gerçeklik gözlükleri çalışma sorumlusu tarafında getirilecektir. Katılımcılara sıra ile sanal gerçeklik gözlükleri takılacak ve yazılım içerikleri tanıtılacaktır. Uygulama esnasında gözlüğü takmayan katılımcıların da gözlükteki görüntüleri bilgisayardan takip etme imkanı olacaktır. Çalışmanın kazanımları ise; Türkiye menşeli geliştirilen sanal gerçeklik yazılımlarının deneyimlenmesi, psikoterapi odalarında teknoloji kullanımının nasıl olduğuna dair fikirler edinmesi, ülkemizde nispeten yeni kullanılmaya başlayan bu teknolojinin öncü olarak deneyimlenmesi ve uzman ve öğrencilerin meslek hayatlarına nasıl entegre edebilecekleri konusunda fikir sahibi olmalarıdır.

Anahtar Kelimeler: Sanal Gerçeklik, Psikoterapi, OKB, Egzersizler, Uyku Bozuklukları

Sporda Yeni Nesil Bir Zihinsel Antrenman: Mindfulness

Emre Ozan Tingaz

Gazi Üniversitesi

Mindfulness temelli uygulamalar son 20 yıldır spor psikolojisi alanında gittikçe dikkat çekmektedir. Özellikle sporcular ve antrenörler için geliştirilmiş Mindful Spor Performansını Artırma (MSPA) programının performans üzerinde etkili olduğuna dair bilimsel kanıtlar gün geçtikçe artmaktadır. Bu atölye çalışmasının kısa girişi egzersiz ve spor psikolojisinin çalışma perspektifini tanıtmaktır. Asıl hedef ise atletik performansın önüne geçebilecek psikolojik yapılar ile Mindfulness arasındaki bağlantıya dair bilimsel bulguları paylaşmaktır.

Anahtar Kelimeler: Spor psikolojisi, mindfulness, zihinsel antrenman

Kayıp ve Yas Psikolojisi: Kavramdan uygulamaya yas ile klinik çalışma

Mübeccel Yeniada Kırseven

Hacettepe Üniversitesi

Mevcut çalışma ile kayıp sonrası süreçte yasin klinik olarak ele alınması amaçlanmaktadır. Buna göre, öncelikle kavramsal olarak kayıp ve yastan bahsedilecek olup farklı kayıp türleri üzerine tartışma yürütülmesi planlanmaktadır. Sonrasında, yas sürecindeki kişilerle çalışırken klinik tablonun değerlendirilmesinde dikkat edilmesi gerekenler ile müdahale sürecinin çerçevesi ele alınacaktır. Özetle, alanyazın ışığında kayıp ve yas psikolojisine dair teorik ve uygulamalı klinik bir çerçeve sunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kayıp, Yas, Uzamış Yas, Psikoterapi

Kişilerarası Nörobiyoloji Açısından: Bilgece Farkındalığa (Mindfulness) Bilgece Farkındalık Kazanmak

Nesrin Hisli Şahin

Fairleigh Dickinson University

Kişilerarası nörobiyoloji, beynimizin erken dönem ilişkisel deneyimleriyle şekillendiğini ve bu deneyimlerin zihinsel işlevlerimiz, sağlığımız, duygusal esnekliğimiz ve kişilik özelliklerimiz üzerinde derin etkiler bıraktığını varsayan bir bakış açisidir. Bilgece farkındalık ise bireyin içinde bulunduğu anda yaşadığı duyguları, onlarla birlikte oluşan düşünceleri ve davranışsal eğilimleri fark etmesini, yargılamadan, analiz etmeden, eleştirmeden, etiketlemeden, izlemesini sağlayan, hem beden hem de zihin sağlığı ile ilişkisi bilimsel çalışmalarla da gösterilmiş bir beceridir. Çalıştayda, bu becerinin hem nörobiyolojik hem de kişilerarası bağlamdaki temelleri ele alınacaktır.

Çalıştay Hedefleri

- “Bilgece farkındalık” olgusunu tanımlamak, tanımın altında yatan derin anlamı değerlendirmek
- “Bilgece farkındalık” ile bilişsel/bilinçli farkındalık, hipnoz, meditasyon, gevşeme egzersizleri arasındaki benzerlikler ve farklılıkları kavramak
- “Bilgece farkındalık” i bir kişilik özelliği ve bir uygulama olarak ayırtmak
- “Bilgece farkındalık” in nörolojik temellerini gözden geçirmek
- “Bilgece farkındalık”, prefrontal korteks işlevleri ve bağlanma ilişkisini kavramak
- “Bilgece farkındalık” pratiklerinin (egzersizlerinin) beyin yapısı (nöral bağlantıları) ve işlevleri üzerinde yol açabildiği olumlu değişimleri tartışmak
- “Bilgece farkındalık” pratiklerinin bu bağlamda, yetersiz bağlanma deneyimleri ile ilişkili olabilecek duygu yönetimi güçlükleri ve diğer psikolojik ve bedensel sorunlarda sağlayabileceği olumlu değişimleri tartışmak.
- Bu konuda yapılmış olan çeşitli araştırmalarla ilgili kaynaklarla tanışmak
- Özetle, bu çalıştayın temel hedefi, son yıllarda bir “moda” haline gelmiş ve gelişigüzel kullanılan uygulamalar tuzağına dikkati çekmek ve “Bilgece farkındalık” uygulamalarının altında yatan sağlam teorik temeli fark ederek, önemini kavramaktır.

Katılımcı Profili:

Çalışmaya klinik psikologlar veya klinik psikoloji yüksek lisans öğrencileri katılabilirler.

Anahtar Kelimeler: Bilgece farkındalık, nörobiyoloji, kişilerarası nörobiyoloji

SÖZEL BİLDİRİ ÖZETLERİ

Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Kadınların Somatizasyon Belirtilerinin İncelenmesi

Ayşenur İlhan Sedef¹, Gülbahar Baştuğ², Erguvan Tuğba Özel-Kızıl³

¹Ankara Üniversitesi Adli Bilimler Enstitüsü Adli Psikoloji AD

²Ankara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO- Adli Bilimler Enstitüsü Adli Psikoloji AD

³Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı AD

Bu çalışmada aile içi şiddete maruz kalan kadınların somatizasyon düzeyleri ile çocukluk çağı ruhsal travmaları, algıladıkları sosyal destek ve duygu düzenleme güçlüğü arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini Muğla ilinde şiddete maruz kaldığını bildiren 19-65 yaş arası 217 kadın oluşturmaktadır (Ort.=37,29, S.S.=10,13). Araştırmada katılımcılara yaş, eğitim süresi, gelir düzeyi gibi bilgilerin alındığı Sosyodemografik Veri Formu, Aile İçi Şiddet Ölçeği (AİŞÖ), Kısa Semptom Envanteri (KSE), Somatizasyon Ölçeği (SÖ), Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form (DDGÖ-16) ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) uygulanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 25.0 istatistik programından yararlanılmıştır. Normal dağılım gösteren değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon testi uygulanarak belirlenmiştir. Şiddete maruz kalan kadınlarda şiddetin düzeyi ile somatizasyon belirtileri, psikopatolojik belirtiler ve duygu düzenleme güçlükleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Şiddete maruz kalan kadınlarda algılanan sosyal destek ile somatizasyon belirtileri ve psikopatolojik belirtiler arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çocukluk çağı travmalarından duygusal ihmal, duygusal istismar ve fiziksel ihmal ile somatizasyon belirtileri ve psikopatolojik belirtiler arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Normal dağılım göstermeyen değişkenler arasındaki ilişkiler Spearman korelasyon testi uygulanarak belirlenmiştir. Çocukluk çağı travmalarından fiziksel istismar ve cinsel istismar ile somatizasyon belirtileri ve psikopatolojik belirtiler arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Şiddete maruz kalan kadınlarda somatizasyon puanlarının KSE ve alt ölçekleri ile duygu düzenleme güçlüğü, algılanan sosyal destek ile ilişkisini araştırmak amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmış ve analiz sonuçlarına göre depresyon, duygu düzenleme güçlüğü ve algılanan sosyal desteğin somatizasyon belirtilerini yordadığı bulunmuştur ($F(3, 213)=24.048, p<.01$). Yaş ve toplam eğitim süresi ile somatizasyon belirtileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bulgular alanyazın ışığında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: aile içi şiddet, somatizasyon, çocukluk çağı travmaları, duygu düzenleme güçlüğü, sosyal destek

Suçluluk ve Utanç ile İlişkili Otobiyografik Bellekte Görsel Perspektifin Duygu Düzenleme Üzerindeki İşlevi

Nida Nur Önver, Rümeysa Akaydın, Yağmur Şimşek, Pınar Bürhan

Bursa Teknik Üniversitesi

Bu çalışmada anılar doğrultusunda yaşanan farklı duygu kategorilerine (utanç: içsel ve dışsal utanç, suçluluk: haklı ve uyumsuz suçluluk) göre tercih edilen görsel perspektifin (birinci şahıs perspektifi, üçüncü şahıs perspektifi) duygu düzenleme üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bildiride devam eden bir tez çalışmasına ilişkin pilot çalışma verileri sunulacaktır.

Bu çalışmada deneysel araştırma yöntemi kullanılmış ve çalışmaya 58 katılımcı (Yaş ortalama: 23.23; 12 erkek, 43 kadın, 1 diğer) dâhil edilmiştir. Çalışmada klinik olmayan bir örneklem hedeflendiğinden 2 katılımcı analiz dışı tutulmuştur. Katılımcılar Demografik Bilgi Formu, Anı Özellikleri Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri, Beck Anksiyete Envanteri ölçeklerini doldurmuşlardır. Ayrıca çalışma boyunca katılımcıların duygulanım durumlarını ölçmek adına 11’li Likert derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Verilerin SPSS yazılımı aracılığıyla bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile değerlendirilmeleri planlanmaktadır. Çalışma verileri analiz aşamasındadır.

Yapılacak çalışmada dışsal utanç ve haklı suçlulukta, insanların üçüncü şahıs perspektifi ve soyut değerlendirmeyi nötr anı ve diğer duygu gruplarına kıyasla daha fazla kullanacakları varsayılmaktadır. Üçüncü şahıs perspektifini kullanan katılımcıların dışsal utanç ve haklı suçlulukta birinci şahıs perspektifine kıyasla daha fazla duygulanım yoğunluğu yaşamaları beklenilmektedir. Benliğin olumsuz değerlendirilmesi ile ilişkili oldukları düşünülen içsel utanç ve uyumsuz suçlulukta anılar anlatılırken daha çok somut bir bakış açısı benimseneceğinden birinci şahıs perspektifini diğer anı gruplarına kıyasla daha fazla kullanmaları beklenmektedir. Ayrıca içsel utanç ve uyumsuz suçluluk gruplarının anılarını birinci şahıs perspektiflerinden hatırlamalarının üçüncü şahıs perspektifi ile hatırlamalarına kıyasla duygulanımı daha fazla artıracığı beklenilmektedir. Bu yöndeki veriler varsayımlarımız doğrultusunda tartışılacaktır.

Otobiyografik bellekte görsel perspektif biçimlerinin ve utanç ile suçluluk alt boyutlarının duygu düzenleme üzerindeki etkileri daha önce incelenmemiş olup, bu çalışmanın, bu duyguların anılardaki perspektif değişimleriyle biliş ve duyguların düzenlenmesi arasındaki karmaşık ilişkileri aydınlatması amaçlanmaktadır. Araştırma bulgularının ilgili literatüre katkı sunabileceği, yeni müdahale ve terapötik uygulamaların geliştirilmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otobiyografik bellek, duygu düzenleme, görsel perspektif, öz-bilinçli duygular

Aleksitimi Düzeyi ve Duygusal Yanlış Bellek

Rümeysa Öztürk, Burcu Avcı, Özlem Ertan

Ankara Medipol Üniversitesi

Aleksitimi; duyguları tanımlayamama, ayırt edememe ve ifade edememe ile karakterize bir kişilik özelliğidir. Psikiyatrik bozukluklarla ilişkisinin yanında sosyal ilişkilerde yol açtığı zorluk da aleksitimiye anlamının önemini arttırmaktadır. Bilişsel süreçler ve duygu birbiriyle yakından ilişkilidir. Duygunun dikkat ve bellek gibi bilişsel işlevleri etkilediği bilinmektedir. Bu bağlamda, duyguyu tanıma ve tanımlamada sorun yaşayan aleksitimik bireylerin bilişsel işlevlerinin etkilenmesi beklendiktir. Çalışmanın amacı, aleksitimi düzeyinin duygusal yanlış bellek üzerindeki etkisini incelemektir. Katılımcıların yanlış belleğinin değerlendirilmesi için Yüvrük ve arkadaşlarının geliştirdiği olumlu, olumsuz ve nötr içerikli listeler kullanılarak DRM paradigması uygulanmıştır. Çalışma iki aşamalıdır. İlk aşama katılımcıların aleksitimi, depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin değerlendirildiği çevrimiçi ölçek uygulamasıdır. İkinci aşamada aleksitimi ölçeği puanlarına göre düşük ve yüksek aleksitimi olarak gruplanan katılımcılar yüz yüze DRM deneyine davet edilmiştir. Mevcut durumda 62 katılımcıdan (27 düşük aleksitimi, 35 yüksek aleksitimi) DRM görevi verisi toplanmıştır. Gruplar eşitlendiğinde veri toplama sonlandırılacaktır. Gruplar depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri açısından farklılaşmamaktadır. Yapılan 2 (aleksitimi düzeyi: düşük, yüksek) x 3 (listenin duygu türü: olumlu, olumsuz, nötr) x 3 (kelime türü: eski, kritik çeldirici, kritik olmayan çeldirici) karma ANOVA analizi sonucuna göre; listenin duygu türü [$F(1.92, 114.92)=35.97, p<.001, \eta^2=.38$], kelime türü [$F(1.52, 90.93)=109.75, p<.001, \eta^2=.65$] ve listenin duygu türü*kelime türü değişkenlerinin [$F(3.65, 219.16)=10.39, p<.001, \eta^2=.15$] “eski” deme oranları üzerindeki etkisi anlamlıdır. Buna göre; duygusal listelerde “eski” deme oranı, duygu türünden bağımsız olarak, nötr listeden daha fazladır ($p<.05$). Ayrıca, eski kelimeler için isabet oranı ile kritik çeldiriciler için yanlış alarm oranı farklılaşmamaktadır ($p>.05$); her ikisi de kritik olmayan çeldiriciler için yanlış alarm oranından fazladır ($p<.05$). Bu bulgu, klasik DRM etkisini göstermektedir. Son olarak; tüm kelime türlerinde duygusal değerlik fark etmeksizin nötr listelerde “eski” deme oranı daha düşüktür ($p<.05$). Diğer ana ve etkileşim etkileri anlamlı değildir ($p>.05$). Sonuçta, aleksitimi düzeyinden bağımsız olarak duygusal listelerin nötr listelerden daha fazla yanlış belleğe yol açtığı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: aleksitimi, duygu, yanlış bellek, duygusal bellek, DRM.

Rastlantısal Duyguların Ahlaki Yargılar Üzerindeki Etkisinin CNI Modeli Temelinde İncelenmesi

Şevval Düzgün¹, Hasan Galip Bahçekapılı²

¹Hasan Kalyoncu Üniversitesi

²İstanbul Medipol Üniversitesi

Ahlaki psikolojisi literatürüne bakıldığında insanların fayda ve zarar hesaplaması yaparak maksimum faydaya (Faydacılık) ya da normlara (Deontoloji) dikkat ederek ahlaki yargılama yaptıklarına dair iki temel görüş bulunduğu görülmektedir. Literatürde bu iki görüş çeşitli ikilemlerle ve ölçüm yöntemleriyle çalışılmıştır. Gawronski ve arkadaşları (2017) bu iki görüşü birbirinin zıttı olarak tek boyut şeklinde değerlendiren ölçümleri eleştirerek CNI modelini ortaya atmışlardır. CNI modeli, ahlaki ikilemlere verilen yanıtlarda sonuca (C) duyarlılığı, ahlaki normlara (N) duyarlılığı ve eylemsizliğe karşı eylem (I) için genel tercihi ölçen bir hesaplama modelidir. Mevcut çalışmada rastlantısal duyguların ahlaki yargılar üzerindeki etkileri CNI model aracılığıyla incelenmiştir. Katılımcılar (N=261) dört farklı duygu grubuna (neşe, iğrenme, ahlaki yükselme ve nötr) seçkisiz olarak atanmış ve videolar izletilerek duygu manipülasyonu yapılmıştır. Katılımcılar duygu bildirim ölçeğini doldurduktan sonra CNI modelinin 16 ahlaki ikilemini cevaplamışlardır. Ardından Karanlık Üçlü Ölçeği, Oxford Faydacılık Ölçeği, Üç Alanlı Tiksinme Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu'nu doldurmuşlardır. Yapılan CNI Model analizleri sonucunda rastlantısal neşenin N parametresini arttırdığı görülmüştür. Rastlantısal iğrenmenin C,N,I parametreleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamasına rağmen iğrenme manipülasyonu grubu yüksek ve düşük iğrenme hassasiyetine sahip olanlar olarak ikiye ayrıldığında yüksek iğrenme hassasiyetine sahip grubun I parametresi istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Rastlantısal ahlaki yükselme duygusunun ise C,N,I parametrelerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Mevcut çalışmanın bulguları, İkili Süreç Kuramı ve CNI Modelin kullanıldığı çalışmalardaki bulgular ile açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: ahlaki yargılar, CNI modeli, rastlantısal duygular, neşe, iğrenme, ahlaki yükselme.

Geçmişten Geleceğe Dikkatin Ölçümü

Zehra Aycil

Akdeniz Üniversitesi

Bilim insanları ve filozoflar uzun zamandır dikkat üzerine düşünmekte, tanımlamalar yapmakta ve dikkati ölçmektedirler. Dikkat hem “herkesin ne olduğunu bildiği” hem de “kimsenin ne olduğunu bilemeyeceği”, kimi yaklaşımlara göre soyut kimi yaklaşımlara göre somut bir kavramdır. Dikkat doğası gereği karmaşık olan yapısından ötürü araştırmacılara tanımlama ve ölçme konusunda kafa karıştırıcı bir literatür sunmaktadır. Bugüne kadar sınırlı kapasite, seçim, modülasyon ve tetikte olma tanımlanan ortak özellikleridir. Ayrıca dikkat içsel ve dışsal olarak da sınıflandırılabilen ve farklı zihinsel modeller üzerinden açıklanabilmektedir. Psikolojinin klinik psikoloji, nöropsikoloji, gelişim psikolojisi gibi alt alanları da dikkati ilgilendikleri yönüne göre farklı şekillerde ele almakta ve ölçmektedirler. Örneğin nöropsikoloji için parametre frontal elektrotlardaki teta gücü olabilirken klinik psikolojide Stroop testi başarısı araştırmalarda dikkat parametresi olarak kullanılabilir. Dikkatin ölçümü sırasında ortaya çıkan başka bir farklılıkta dikkatin manipülasyonudur. Burada kastedilen ölçümü alınması hedeflenen dikkat türünün test edilmesi sırasında bilişsel performans olarak ortaya çıkarılmasıdır. Bu konuda dikkat testleri işlev veya yapı odaklı olabilmektedir. Yapı odaklı testler (Stroop, Wisconsin Kart Eşleme, Sürekli Performans ve İz Sürme Testi gibi) ölçümü hedeflenen kavramı doğrudan yansıtır günlük hayattaki görevlere benzemesi gözetilmeksizin geliştirilir. Örneğin yapı odaklı Stroop testinde dikkat performansını ortaya çıkaracak olan öğeler, ifade ettiğinden farklı bir renkte basılmış kelimelerken; işlev odaklı bir sanal gerçeklik testinde kişinin elindeki bir alınacaklar listesiyle alışveriş yaparken gördüğü ürünler olabilir. Bahsedilen yapı odaklı testler psikolojinin alt alanlarda dikkati ölçmede sıklıkla kullanılmakta olsa da beraberinde bir dış geçerlik problemini getirmektedir. Dış geçerlik, elde edilen test sonuçlarının günlük hayattaki bilişsel performansı yordaması için oldukça önemlidir, alanyazınında dış geçerliği sağlamanın zaman ve maliyet açısından ekonomik yöntemleri tartışılmaktadır. Bu noktada son zamanlarda literatürde sıklıkla çalışılan sanal gerçeklik yeni bir ölçüm atmosferi sunabilir. Sanal gerçekliğin araştırmalarda yaygın olarak kullanımını yakın zamanda mümkün olmasa da ölçümle ilgili bazı temel problemlere farklı bakış açıları getirebilir. Bu bağlamda geçmişten günümüze dikkat ölçümünün değerlendirilmesi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dikkat, dış geçerlik, sanal gerçeklik, nöropsikolojik testler

Sözcük Edinim Yaşı ve Morfolojik Karmaşıklığın Bellek Üzerindeki Farklı Etkileri: Türkçe'de Serbest Hatırlama Çalışması

Mehmet Aslan, Merve Hande Yağmur, Neslihan Remazan, Sakinatu Musah, İlhan Raman

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Dillerin morfolojik yapısı ile sözcüklerin edinim yaşı, çeşitli dillerde sözcük tanıma ve adlandırma görevleri gibi psikodilbilimsel araştırmalara konu olmuş ve bu alanda merkezi bir öneme sahip araştırma konusudur. Türkçe'nin kendine has zengin morfolojik yapısı, eklemeli ve bileşken olması nedeniyle, tam listeleme ve ayrıştırma hipotezleri gibi güncel kuram ve modellerin varsayımlarını test etmek için dünya dilleri arasında benzersiz bir araştırma platformu sunmaktadır. Bu bağlamda, şimdiye kadar Türkçe'de morfolojik karmaşıklık ve edinim yaşının bellek, özellikle de epizodik bellek üzerindeki etkilerini inceleyen herhangi bir çalışma bulunmaması not edilmelidir. Bu deneyin amacı, 3 (Sözcüğün Morfolojik Karmaşıklığı: Kök, Yapım Ekli, Çekim Ekli) x 2 (Edinim Yaşı: Erken, Geç) karışık deney tasarımı kullanarak, morfolojik karmaşıklığın serbest hatırlama görevinde bellek performansını nasıl etkilediğini araştırmaktır. Bu dizaynda, edinim yaşı katılımcılar arası faktör, morfolojik karmaşıklık ise katılımcılar arası değişken olarak yer almıştır. Erken edinim yaşı sözcüklerinin, geç edinim yaşı sözcüklerine kıyasla anlamlı derecede daha fazla hatırlanacağı ve kök ve çekim ekli sözcüklerin, yapım ekli sözcüklere kıyasla anlamlı derecede daha fazla hatırlanacağı öngörülmüştür. Doğu Akdeniz Üniversitesi'nden toplam 60 ana dili Türkçe olan öğrenci (Ort.yaş = 23.03, SS = 2.28) serbest hatırlama görevini tamamlamıştır. Sonuçlar, hipotezin aksine, geç edinim yaşı sözcüklerinin erken edinim yaşı sözcüklerine göre anlamlı derecede daha iyi hatırlandığını göstermiştir ($F(1, 57) = 14.18, p < .001, \eta^2 = .21$). Ayrıca, morfolojik karmaşıklık açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F(2, 57) = .18, p > .05$). Bu ön bulgular, Türkçe'de bellek ve morfolojik işleme ile ilgili mevcut kuramsal çerçeveler ve metodolojik sınırlamalar bağlamında tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sözcük edinim yaşı, morfolojik karmaşıklık, Türkçe, psikodilbilim, serbest hatırlama.

Köpeklerdeki AU101 Yüz İfadesinin İnsanların Yüz Algısı Üzerindeki Etkisinin Beyin Osilasyonlarıyla İncelenmesi

Tuba Kürne, Furkan Alagöz, Ahmet Semih Marufoğlu, Evrim Gülbetekin

Akdeniz Üniversitesi

AMAÇ: Köpeklerin kaş bölgesinde bulunan AU101 kası hareketinin, yüz parametrelerinde değişime neden olduğu ve bu hareketin insanlar tarafından sevimli veya üzgün algılandığına dair farklı görüşler öne sürülmüştür. Mevcut çalışmada AU101 kasının, yüz ifadesi algısına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda yüz ifadelerini değerlendirmede önemli olduğu bilinen delta salınımları incelenmiştir.

YÖNTEM: 18-30 yaş aralığında (M=21.6; SD=2.08) toplam 30 katılımcıdan (14 Kadın, 16 Erkek) EEG ve davranış verisi toplanmıştır. EEG kaydı için 64 kanallı aktif elektrotlu EEG sistemi kullanılmıştır. Deney protokolü 2 farklı oturumda uygulanmıştır. Deneyde her uyarıcı grubundan 20 uyarıcı olmak üzere; ilk oturumda nötr köpek yüzleri, AU101 kasının manipüle edildiği köpek yüzleri, bebek-şemasının manipüle edildiği köpek yüzleri, ikinci oturumda ise nötr insan yüzleri, üzgün insan yüzleri ve AU101 kasının manipüle edildiği köpek yüzleri olmak üzere 5 farklı uyaran grubu kullanılmıştır. Katılımcılardan ilk oturumda uyarıcıyı ne kadar sevimli, ikinci oturumda ise ne kadar üzgün bulduklarını değerlendirmeleri istenmiştir. Analiz, olaya ilişkin osilasyonlar üzerinden maksimum genlik analizi ile gerçekleştirilmiş olup istatistiksel yöntem olarak tekrarlayan ölçümlerde ANOVA analizi uygulanmıştır.

BULGULAR: Delta yanıtında en yüksek değerlerin, oksipital ve parietal lokasyonda olduğu görülmektedir. İlk oturumda AU101 köpek yüzleri, nötr köpek yüzlerine oranla temporal ($F(2, 46)=4,191, p=.021$) ve temporo-parietal ($F(2, 46)=5,135, p=.010$) alanlarda anlamlı olarak daha yüksek genlikte delta yanıtları ortaya çıkarmıştır. İkinci oturumda ise köpek yüzlerine yönelik delta yanıtlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. İnsan üzgün yüz ifadesi ile köpek AU101 yüz ifadeleri arasında oksipital alanda ($F(3,69)=16,115, p=.000$) delta yanıtlarında anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. Davranışsal bulgularda ise insan üzgün yüz ifadesi ile köpek AU101 yüz ifadeleri arasında üzüntü değerlendirmesi açısından anlamlı farklılaşma görülmemiştir ($p>.05$).

SONUÇ: Bulgular, nötr olmayan yüz ifadelerine yönelik daha yüksek delta genliğini göstermektedir. Özellikle posterior bölgelerde görülen delta yanıtları, yüz ifadelerinin değerlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Davranışsal verilerden elde edilen sonuçlar ise köpek yüzündeki AU101 yüz ifadesinin, üzgün insan yüzü gibi algılandığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: AU101, yüz ifadeleri, EEG, olaya ilişkin osilasyonlar, delta yanıtı

“PSYWORD” Kelime Oyunu Geliştirme Çalışması

Ayşe Ebrar Çolak¹, Sevim Yüce², Betül Yılmaz², Banu Tavat²

¹Akdeniz Üniversitesi

²Hacettepe Üniversitesi

AMAÇ: Eğitimde oyunlaştırma ve akıllı telefonlarda kullanılan mobil uygulamalar incelendiğinde, psikoloji lisans öğrencilerine özgü içeriğe sahip olup, bilimsel temelli, açık erişimli, oyun türü eğitsel bir mobil uygulamaya rastlanmamıştır. Bu bilgiye dayanarak araştırmacılar tarafından oyunlaştırma, sınama, ipucu ve geribildirim öğelerini içeren “PSYWORD” adlı kelime oyunu geliştirilmiştir. Araştırmanın temel amacı, psikolojide kullanılan teknik terimleri ve tanımları eğlenerek öğretmeyi hedefleyen özgün “PSYWORD” kelime oyunu geliştirmektir. İkincil amacı ise “PSYWORD” kelime oyunu ile diğer öğrenme yöntemlerinin psikoloji kavramlarını ve tanımlarını öğrenme performansı üzerindeki etkisini karşılaştırmaktır.

YÖNTEM: Araştırma, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğrencisi olan 18-25 yaş arasındaki 70 gönüllü (K=63, E=7) ile gerçekleştirilmiştir. 21 denek kaybı sonrası araştırma 49 katılımcı (K=44, E=5) ile yürütülmüştür. Katılımcılar üç öğrenme yöntemine (okuma, sınama, "PSYWORD" oyun koşulu) sınıf düzeylerine göre bloklandıktan sonra seçkisiz olarak atanmıştır. Oyun içeriği olarak ön çalışmayla belirlenmiş kelime listeleri kullanılmıştır. Dört gün süren uygulamalardan bir hafta sonra öğrenme performansı, Öğrenme Testi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR: Tek yönlü faktöriyel desene uygun olarak yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrenme yöntemi temel etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F(2, 45) = .52, p > .05$).

TARTIŞMA: Sonuç olarak, psikoloji lisans öğrencilerinin psikoloji terimlerini eğlenerek öğrenmelerini sağlayacak, ipucu, sınama ve oyunlaştırma öğelerini barındıran “PSYWORD” Kelime Oyunu geliştirilmiştir. Oyun akıllı mobil telefonlara uyumlu özgün bir yardımcı ders aracı olarak kullanıma sunulmuştur. *Bu araştırma TÜBİTAK-BİDEB 2209-A1919B012303021 numaralı proje olarak destelenmiş olup, yazarlar olarak TÜBİTAK’a destekleri için teşekkür ederiz.

Anahtar Kelimeler: Oyunlaştırma, sınama etkisi, öğrenme, mobil oyun

Uzam-Sayı İlişkilerinin Sayılara İlişkin Tepki Kodları ve Sayıların Uzamsal Konumları Temelinde İncelenmesi

Ayşenur Candemir¹, Melike Şefikoğlu¹, Beria Haugen², Merve Bulut¹, Hakan Çetinkaya³, Seda Dural¹

¹İzmir Ekonomi Üniversitesi

²University of Minnesota

³Yaşar Üniversitesi

SNARC (Spatial-Numerical Association of Response Codes) etkisi, küçük sayılar için sol el ile, büyük sayılar için sağ el ile daha hızlı tepki verilmesini ifade eder. SNARC etkisi, Batı kültürlerinde sıkça rapor edilmesine rağmen, farklı kültürlerde okuma/yazma yönüne bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Soldan sağa okuma/yazma yönüne sahip Türk örnekleminde yapılan çalışmalar -beklenenin aksine- bu örnekleme grup düzeyinde SNARC etkisinin gözlenmediğini, göstermektedir. Yakın zamanda yapılan kültürlerarası bir çalışmada Türk örnekleminde SNARC etkisi gözlenmiş, ancak gözlenen etkinin aynı okuma/yazma yönüne sahip Alman örneklemine göre anlamlı şekilde zayıf olduğu gösterilmiştir. Söz konusu tutarsız bulgular etkinin zayıf ve istatistiksel olarak saptaması zor bir etki olabileceğini, dolayısıyla da deneysel düzenek, kullanılan görev, çalışmanın istatistiksel gücü ve ölçüm hassasiyeti (örn, deneme sayısı) gibi değişkenlerden etkilenebileceğini akla getirmektedir. Bu çalışma Türk örneklemindeki uzam-sayı ilişkisini yüksek istatistiksel güç ve ölçüm hassasiyetiyle test etmeye yönelik olarak ve farklı görevler kullanarak yürütülmüştür. İlk çalışmada, SNARC etkisi, sayıların tek/çift ve 5'ten küçük/büyük olmasının değerlendirildiği, tek-çift ($N = 92$) ve büyüklük sınıflandırma ($N = 106$) görevleri kapsamında incelenmiş ve katılımcıların SNARC puanları literatürde yaygın olarak kullanılan ve bu zamana kadar Türk örnekleminde yürütülen çalışmalarda da kullanılmış olan bireysel regresyon analizi yöntemiyle hesaplanmıştır. İkinci çalışmada ise bas/basma görevinin çalışma bağlamında sayı uzamsal konumu temelinde modifiye edilmiş iki versiyonu tek-çift ($N = 66$) ve büyüklük sınıflandırma ($N = 66$) görevleri çerçevesinde kullanılmıştır. Tek-çift sınıflandırma görevi için görevin klasik ve bas-basma versiyonlarını kıyasladığımızda klasik sınıflandırma görevinde ters SNARC eğilimi bulunmuş fakat bas-basma görevi kapsamında tipik SNARC eğilimi bulunmuştur. Büyük sınıflandırma görevi için ise görevin iki versiyonunda da SNARC etkisi gözlemlenmemiştir. Bulgular görevin doğası, görevin içeriği gibi deneysel yöntemlerin SNARC etkisinin yönünü etkileyebileceğini güçlü etki saptama ve ölçüm hassasiyeti ile göstermesi bakımından önemlidir. Bu bulguların önceki çalışmalarda gözlemlenen tutarsızlıklarının uzam-sayı sebeplerin anlaşılmasına yönelik olarak literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel Sayı Doğrusu (MNL), SNARC etkisi, uzam-sayı ilişkileri, bas-basma görevi

Liste Değiştirme Etkisinin Pratik Temelinde İncelenmesi

Yakup Yılmaz¹, Hasan Gündüz², Nart Bedin Atalay³

¹Sabancı Üniversitesi

²Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi

³Tobb Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

Liste Düzeyi Uyumluluk Oranı (LDUO) etkisi çoğunluklu uyumlu (ÇU) listedeki Stroop etkisinin çoğunlukla uyumsuz (ÇUZ) listedeki Stroop etkisinden daha fazla olmasını ifade eder. LDUO etkisi dikkatin farklı liste türleri için farklı şekilde organize edileceğini ifade eden proaktif dikkat kontrolü (PDK) vurgulanarak açıklanmıştır. Öte yandan, durumsal öğrenme (DÖ) açıklaması, LDUO etkisinin dikkatin liste düzeyinde bir PDK'dan ziyade, basit bir uyarın-tepki öğrenmesiyle açıklanabileceğini savunmaktadır. Bu tartışmayı açıklığa kavuşturmak için PDK ve DÖ'ye göre farklı sonuç beklentileri olan liste değiştirme paradigması önerilmiş ve ÇU listesinden ÇUZ listesine geçişte Stroop etkisindeki meydana gelen değişim miktarının ÇUZ – ÇU geçişindeki değişim miktarından farklı olduğu (asimetri) ortaya konmuştur. Bu sonucun PDK ile uyumlu olduğu ifade edilmiştir. Öte yandan bu asimetric liste değiştirme etkisinin (ALDE), DÖ'ye eklenen bir pratik etkisi ile de açıklanabileceği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda çalışmamızın temel amacı liste değiştirme paradigması kullanmak ve bu paradigmada ÇU ve ÇUZ listelerini aynı uyumluluk oranına sahip 6 alt listeye bölerek pratik edilme düzeyi açısından birbirine yakın ve uzak alt listeler arasındaki geçişlerde Stroop etkisindeki değişimleri incelemektir. 34 katılımcının verileri kullanılarak yapılan analiz sonuçları, liste değiştirme etkisinin simetric olduğunu ($p = .240$) ve pratiğin liste değiştirme etkisinde anlamlı bir fark yaratmadığını ($p = .702$) ortaya koydu. Elde ettiğimiz sonuçlar, liste değiştirme paradigmasının her zaman asimetric bir değişim etkisi ortaya çıkarmadığını göstermesi ve farklı uyumluluk oranına sahip listelerde pratik etkilerinin genel bir modellemesini ortaya koymasından dolayı kritiktir.

Anahtar Kelimeler: Stroop, dikkat, bilişsel kontrol, asimetric liste değiştirme etki

Duygusal Yüz İfadelerinin Algılanmasında Gözyaşının Etkisi ve Değerlik Hipotezi

Fatma Güver, Fatma Rabia Çibir

Akdeniz Üniversitesi

Gözyaşları, birçok duygusal durumda ortaya çıkan fizyolojik bir tepkidir. Gözyaşları, eşlik ettiği duygusal ifadenin algılanan yoğunluğunu etkiler. Gözyaşları net bir şekilde üzüntüyle ilişkiliyse üzüntünün algılanmasını kolaylaştırır. Belirli değerlendirmelerin varlığını veya ifadeye karşılık gelen davranışsal niyeti sinyalle ettiği için ifadeler hakkındaki çıkarımları etkileyebilirler. Dimorf duygu, insanlar için duygusal deneyimleriyle uyumlu kabul edilen ifadenin yanında, uyumsuz olarak kabul edilen ifadenin (mutluyken ağlamak gibi) sergilenmesidir. Yapılan bir çalışmaya göre dimorf duygulanımda gözyaşı dökmek duygunun algılanan yoğunluğunu artırır. Beynin duygu işleme için nasıl yanallaştığı çağdaş nöropsikolojik araştırmalarda kilit bir sorudur. Duyguların işlenmesinde sağ ve sol hemisferin özelleşme gösterdiğini ifade eden Değerlik Hipotezi'ne göre olumlu duygular beynin sol yarımküresinde işlenirken olumlu duygular sağ yarımküresinde işlenir. Sağ görsel alandan gelen bilgi beynin sol hemisferine, sol görsel alandan gelen bilgi ise beynin sağ hemisferine ulaşır. Bu araştırmada duygusal yüz ifadelerinin algılanmasında gözyaşının etkisi ve Değerlik Hipotezi birlikte test edilmiştir. Çalışmada 51 (35 kadın, 16 erkek) katılımcı bulunmaktadır. Mutluluk, korku, üzüntü ve öfke için yüz uyarıcıları Karolinska Directed Emotional Faces'ten seçilmiştir. Uyarıcıların bir kısmına Adobe Photoshop kullanılarak gözyaşı eklenmiştir. Deney, E-Prime 3 kullanılarak oluşturulmuştur. Deneye katılım bilgisayar aracılığıyla laboratuvar ortamında sağlanmıştır. Katılımcılardan sunulan yüz ifadelerini kategorize etmeleri ve ifadelerin yoğunluğunu değerlendirmeleri istenmiştir. Deney sırasında katılımcılardan GSR kaydı alınmıştır. Verilerin analizinde tekrarlayan ölçümlerde ANOVA kullanılmıştır. Üzüntü için sol görsel alanda sunulan gözyaşı, sağ görsel alanda sunulan gözyaşında göre anlamlı şekilde daha hızlı tepkiye yol açmıştır. Diğer duygular için anlamlı fark bulunamamıştır. Öfke ve üzüntü için gözyaşı içermeyen uyarıcılar anlamlı olarak daha hızlı kategorize edilmiştir. Gözyaşının sağ ve sol görsel alanda sunulması duygu yoğunluğunu değerlendirmede anlamlı bir farka yol açmamıştır. Öfke, üzüntü ve korku için gözyaşı olan uyarıcılar; mutluluk için ise gözyaşı olmayan uyarıcılar anlamlı olarak daha yoğun algılanmıştır. Yapılan GSR analizine göre gözyaşının sağ ve sol görsel alanda sunulması, fizyolojik olarak hiçbir duygu için anlamlı farka yol açmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Gözyaşı, duygusal yüz ifadeleri, değerlik hipotez

Sahte Anıların Oluşumunda Uyku, Duygu ve Duygudurumun Paradoksal Etkisi

Çekdar Aytimur, Nakşidil Torun

Dokuz Eylül Üniversitesi

Uyku insan yaşamının önemli bir bölümünü kaplamaktadır. Ancak ortalama uyku süresi son yıllarda azalma göstermektedir. Uykunun öğrenme, karar verme, bellek ve yürütücü işlevler gibi bilişsel süreçler üzerindeki etkileri dikkate alındığında bu durum özellikle endişe vericidir. Uyku yoksunluğu, uyku kalitesindeki düşüş veya kronik uyku sorunları özellikle günlük işlevselliği etkileyebilecek olan değişkenler üzerinde de anlamlı etkilere sahiptir. Bu değişkenlerden ikisi sahte anılar ve duygulardır. Uykunun sahte anılar üzerindeki etkisinin ele alındığı bazı çalışmalarda, uykuya kıyasla uyku yoksunluğunun; diğer çalışmalarda ise uyku yoksunluğuna kıyasla uykunun sahte anıları daha fazla ortaya çıkardığı saptanmıştır. Uyku yoksunluğu ile ilişki olarak en çok incelenen duygusal işlevsellik bileşeni ise duygudurumdur. Alanyazındaki hâkim görüş, yetersiz uykunun kişinin bildirdiği negatif duygudurum durumlarını arttırdığı ve pozitif duygudurum durumları azalttığı yönündedir. Ancak tıpkı sahte anılarda olduğu gibi bu alandaki çalışmalarda da çelişik bulgular mevcuttur. Duygular uyku süreçlerinden etkilendiği gibi sahte anıları da etkilemektedir. Nitekim duygular sahte anılar üzerinde etkileri incelenen en önemli değişkenlerden biridir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalarda da net bulguların olduğunu söylemek oldukça güçtür. Bazı çalışmalarda negatif duyguların, bazı çalışmalarda ise pozitif duyguların sahte anıları arttırdığı görülürken; diğer bazı çalışmalarda değerliğe kıyasla uyarılmanın sahte anılar üzerinde etkileri olduğu görülmüştür. Bu bulgular, uyku ve duyguların sahte anılar üzerindeki ortak etkisinin incelendiği çalışmaların yürütülmesine olanak sağlamıştır. Kısıtlı olan bu çalışmalar incelendiğinde yine çelişkili bulguların olduğu görülmüştür. Bu bağlamda mevcut çalışmada; uyku, sahte anılar ve duygular arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaları incelenmiş ve tutarsız bulguların olası nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır. Mevcut çalışmada ayrıca alanyazında elde edilmiş bulgular ilgili teori ve hipotezler doğrultusunda tartışılmıştır. Son olarak ileride ilgili değişkenlerle yürütülecek çalışmaların daha sistematik bir şekilde yürütülmesi için önerilerde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sahte anılar, uyku, duygu, duygudurum

Üniversite Öğrencilerinde Çoklu Medya Görevi Yürütme ile İlişkili Faktörler: Bir Profil Belirleme Çalışması

Asiye Taşcı¹, Simge Şişman-Bal²

¹İnönü Üniversitesi

²İstanbul Üniversitesi

Çoklu Medya Görevi (ÇMG) en az biri medya aktivitesi olmak üzere birden fazla görevin eş zamanlı veya geçişler yapılarak yürütülmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye üniversite öğrencisi örnekleminde ÇMG yürütme açısından genel bir profilin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin ÇMG yürütme düzeyleri, cinsiyet, medya cihazı sahipliği, akademik performansının yanı sıra çeşitli klinik ve kişilik özellikleri incelenmiştir. Araştırma iki farklı örneklem ile Çalışma 1 ve Çalışma 2 şeklinde oluşturulmuştur.

Çalışma 1'e yaş ortalaması 21.84 ± 2.13 olan 504 üniversite öğrencisi (388 kadın, 116 erkek) katılmıştır. Katılımcıların ÇMG puanlarını belirleyebilmek amacıyla Çoklu Medya Görevi Envanteri (ÇMGE) kullanılmıştır. Araştırma kapsamında ÇMGE, Türkçeye çevrildikten sonra güncel medya türlerinin yanı sıra medya dışı aktivitelerin de eklenmesi ile uyarlanmıştır. Envanterde, bireyin haftada medya ve medya dışı aktivitelerini ne kadar süre yaptığının yanı sıra bu tüketim zamanında yürüttüğü aktiviteler ile aynı anda ne sıklıkta meşgul olduğu hesaplanmaktadır. Katılımcılar, ÇMGE'den aldıkları puanların alt ve üst çeyreklerine göre, düşük (82'si kadın, 126 katılımcı) ve yüksek (99'u kadın, 126 katılımcı) ÇMG yürüten olarak sınıflandırılmıştır.

Çalışma 1'e katılan öğrencilerin 234'ü (184 kadın, 50 erkek), Çalışma 2'ye de katılmış olup yaş ortalamaları 21.88 ± 1.99 'dur. Çalışma 2'de Çalışma 1'e ek olarak, katılımcıların çeşitli klinik ve kişilik özellikleri değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, Türkiye'de geçerlik-güvenirliliği mevcut olan ölçek ve envanterler kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, ÇMG yürütme düzeyi arttıkça anksiyete, stres, günlük internet kullanım süresi, sahip olunan sosyal medya uygulaması sayısı, dikkat eksikliği, dürtüsellik, zihin gezinmesi, internet ve sosyal medya bağımlılığı, dışa dönüklük ve nevrozistik kişilik özelliği artarken; sahip olunan medya cihazı sayısı ve yılı, akademik performans, öz-kontrol ve uyumluluk kişilik özelliği azalmaktadır. Cinsiyet açısından ise kadınların erkeklere göre daha yüksek düzeyde ÇMG yürüttüğü bulgulanmıştır.

Bilindiği kadarıyla bu araştırma ile Türkiye'deki üniversite öğrencileri örnekleminde ÇMG yürütme açısından ilk kez kapsamlı bir tarama çalışması yapılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar, üniversite öğrencilerinde ÇMG yürütme ile ilişkili faktörleri genel hatlarıyla ortaya koyarak bir profil belirlenmesini sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Çoklu medya görevi, akademik performans, anksiyete, dikkat eksikliği, dürtüsellik

Duygudurumun Merkezi ve Çevresel Kaza Algısı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

Sema Çokoğlu¹, Mehmet Koyuncu²

¹Ege Üniversitesi

²Bakırçay Üniversitesi

Araç kullanımı birçok farklı bilişsel bileşenin katılımını gerektiren karmaşık bir beceridir ve sürüş performansı alkol, uykusuzluk ve araç kullanımı sırasında telefon kullanımı gibi birçok farklı faktörden etkilenmektedir. Araç kullanımını etkileyen faktörlerden bir diğeri de sürücünün içerisinde bulunduğu duygudurumdur. Duygu deneyimi gerek aşağıdan yukarıya (bottom-up) süreçlerle duygusal uyarana bağlı olarak, gerekse yukarıdan aşağıya (top-down) süreçlerle bireyin içerisinde bulunduğu duyguduruma bağlı olarak bilişsel bileşenlerin birçoğunu etkilemektedir. Mevcut çalışma, araç kullanımı sırasında kazaya karışma olasılığı ile yakından ilişkili olan kaza algısını negatif, pozitif ve nötr duygudurum koşulları altında incelemiştir. Bu amaçla duygudurum manipülasyonunda kullanılmak üzere trafik bağlamına özgü negatif, pozitif ve nötr duygu değerliğine sahip olduğu düşünülen videolar seçilmiş ve videoların değerlik, uyarılmışlık boyutlarının belirlenmesi için bir ön çalışma gerçekleştirilmiştir. Kaza algısı ölçümü için ise, İzmir ve Ankara’da her biri yaklaşık 1-3’er dakikalık olmak üzere 24 adet video çekilmiştir. Dört sürücü eğitmeni ve Ege Üniversitesi’nde trafik psikolojisi alanında çalışmalar yapan bir öğretim görevlisinden kaza algısı testinde uyarıcı olarak kullanılması için videolar içerisindeki tehlike olasılıklarını belirlemeleri istenmiştir. Daha sonra jüri tarafından belirlenen kaza olasılıkları periferal ve merkezi görüş alanında bulunmaları açısından bir algoritma yardımıyla sınıflandırılmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilmiş olan asıl deneyde katılımcıların üç farklı duygu koşulunda genel, merkezi, periferal, sol periferal ve sağ periferal kaza olasılıklarını ne kadar doğru ve ne kadar hızlı tespit ettiği incelenmiştir. Ayrıca deneyimin ve yaşın kaza algısı üzerindeki etkisi de analiz edilmiştir. Sonuçlara göre, deneyimli sürücüler deneyimsiz sürücülere oranla kaza algısı testindeki uyarıcılara daha doğru ve daha hızlı tepki vermişlerdir. Aynı zamanda, duygu durumunun kaza algısı üzerinde bir ana etkisi gözlenmiştir. Kaza olasılıklarına olan tepki doğruluğu açısından pozitif duygudurumun bir avantaj sağladığı ve bu durumun özellikle deneyimsiz sürücüler için baskın bir biçimde geçerli olduğu görülmüştür. Yine deneyimsiz sürücüler için geçerli olmak üzere, negatif duygudurumun kaza olasılıklarına verilen tepki hızını yavaşlattığı çalışmanın sonuçlarından biridir. Mevcut çalışmanın hipotezlerinden birinin temelini oluşturan Frederickson (1998)’in öne sürdüğü genişlet ve inşa et (broaden and build) teorisinin önerdiğinin aksine, negatif, pozitif ve nötr duygudurum ve görsel alan (merkezi ve periferal kaza olasılıkları) etkileşiminin kaza algısı üzerinde anlamlı bir etkisi gözlenmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaza algısı, duygudurum, algı alanı

Holland Temelli O*Net İlgi Profili'nin Kültüre Özgü Uyarlama Çalışması ve Bireylerin Kariyer Stresleriyle İlişkilendirilmesi

Sezin Andiç¹, Şeyma Kuru²

¹Çukurova Üniversitesi
²Antalya Bilim Üniversitesi

Meslek seçimi ve bu doğrultuda bir kariyer planlama sürecinin beliren yetişkinlikteki bireylerin psikolojik iyilik hallerinin sürdürülmesini zorlaştırdığı bilinmektedir. Beliren yetişkinlerin söz konusu sürece dair stres düzeylerinin bilinmesi ve mesleki kişilik özellikleriyle ilişkilendirilmesinin meslek seçimi ve kariyer planlaması açısından önemli sonuçları olabilir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte birçok yeni dünya meslek grubu için kod yazımı, veri ve bilgi işleme analizi, insan-makine etkileşimi gibi bilişim teknolojilerine yönelik ilgi ve beceriler önem taşımaya başlarken Türkiye’de ve dünyada iş alanları ve mesleklerin dönüşmeye başladığı, bu durumun yeni meslek gruplarının oluşmasına neden olduğu görülmektedir. Yeni meslek grupları, o mesleği icra etmek için yeni ilgi ve becerilerin de geliştirilmesi gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Bu doğrultuda mevcut çalışmanın amacı O*Net İlgi Profiline yeni dünya meslekleriyle uyumlu bir şekilde Türkiye kültürüne uyarlanmasıdır. Çalışmanın bir diğer amacı ise 18-27 yaş aralığındaki bireylerin meslek seçimi ve kariyer planlamasına ilişkin stres düzeylerini ortaya koymak ve söz konusu stres düzeyinin Holland’ın mesleki kişilik tiplerine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini incelemektir. Veri toplamak amacıyla O*NET İlgi Profili, Mesleki İlgi Ölçeği, Kariyer Stresi Ölçeği ve demografik bilgi formu kullanılmıştır. Örneklemi 18-27 yaş aralığındaki 143 kadın (%72.2) ve 55 erkek (%27.8) katılımcıdan oluşan ve veri toplama süreci devam eden çalışmanın ön bulguları, O*Net ilgi profilinin orijinal yapısı ile benzer bir yapı gösterdiğini, O*Net ilgi profilinin alt boyutları ile mesleki ilgi ölçeği alt boyutları arasında da pozitif yönde anlamlı korelasyonların olduğunu ortaya koymuştur. Altı alt boyuttan oluşan O*Net İlgi Profili alt ölçeklerinden yalnızca geleneksel tipoloji ile kariyer stres ölçeğinin dışsal çatışma alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Kariyer planlamasında geleneksel yapıdaki bireyler, ailelerinin veya çevrelerinin beklentileri nedeniyle çatışma yaşayabilirler. Bu çatışmaların varlığı da onların daha geleneksel bir yapıda olmasına katkı sağlıyor olabilir. Çalışma sonuçlarının, mesleki ilgi ve stres düzeyinin meslek seçimi üzerindeki etkileri konusunda kariyer planlaması literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İlgi profili, meslek seçimi, kariyer stresi, geçerlik güvenirlik

Otobiyografik Anıların Sosyal Medyada Paylaşımı ile İlgili Unsurların İncelenmesi

Aysu Alkış, Fatma Betül Abut

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Anı paylaşımı günlük hayatta sıklıkla yapılan bir aktivite olsa da, literatürde az sayıda çalışma sosyal medyada anı paylaşımlarına odaklanmıştır. Bu nedenle, sosyal medyada anı paylaşımları hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut çalışma, üniversite öğrencilerinde sosyal medya kullanım amaçlarının otobiyografik anılarını paylaşma sıklığındaki rolünü araştırmayı amaçlamaktadır. Otobiyografik anıların günlük yaşamda sosyalleşme aracı olarak kullanılması nedeniyle, sosyal medyanın iletişim amaçlı kullanılmasının anı paylaşımını daha fazla öngöreceği düşünülmüştür. Çalışmaya, 18-32 yaş aralığında (Ort = 21.65, SS = 1.83) 422 üniversite öğrencisi katılmış olup %68'i (N = 287) kız öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrenciler çevrimiçi anketler aracılığıyla demografik bilgilerini, sosyal medya kullanım amaçlarını (Sosyal Ağların Kullanım Amaçları Ölçeği) ve sosyal medyada anı paylaşım sıklığını belirtmişlerdir. Otobiyografik anıların paylaşım sıklığının öngörücülerini belirlemek amacıyla lineer regresyon analizi, cinsiyet farklılığının ölçümü için bağımsız örneklem t-test analizi gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar, öğrencilerin yaşının ($\beta = -.13$, $p = .004$) ve iletişim amaçlı sosyal medya kullanımlarının ($\beta = .31$, $p < .001$), sosyal medyadaki anı paylaşım sıklıklarını anlamlı biçimde yordadığını göstermektedir. Ayrıca bağımsız örneklem T-test analizi sonuçlarına göre, kız öğrencilerin (Ort = 2.78, SS = .91) erkek öğrencilere (Ort = 2.14, SS = .85) kıyasla sosyal medyada daha sıklıkla anı paylaşımı yaptıkları görülmüştür ($t(421) = -6.85$, $p < .001$, 95% CI [-.82, -.45]). Araştırma sonuçları, sosyal medyada anı paylaşımlarının önemini vurgulayarak bu konuda sosyal medyayı iletişim amaçlı kullanmanın, yaşın ve cinsiyetin anı paylaşım bağlamındaki önemini ortaya koymaktadır. Mevcut bulguların ilgili alanda yapılacak çalışmalarda yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otobiyografik anı, sosyal medya, anı paylaşımı

Çocuk ve Ergenlerde Üzüntü Yönetimi Becerileri: Türkiye Temsili Örneklem

Fatma Betül Abut¹, Başak Şahin-Acar¹, Sibel Kazak Berument¹, Aysun Doğan², Deniz Tahiroğlu³

¹Orta Doğu Teknik Üniversitesi

²Ege Üniversitesi

³Boğaziçi Üniversitesi

Duygu düzenleme becerilerinin, çocuk ve ergenlerin bilişsel, sosyal ve akademik gelişimlerinde önemli rol oynadığı bilinmekle birlikte, birçok olumlu gelişimsel çıktılarla ilişkili olduğu alanyazında ortaya konmaktadır. Duygu düzenleme stratejilerinden üzüntü yönetiminin, özellikle olumsuz duygularla başa çıkma bağlamında daha fazla bilgi verebilmesi nedeniyle çocuk ve ergenlerde araştırılmasının ilgili alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Türkiye temsili örneklemden veri toplanan bu çalışmada, çocuk ve ergenlerin üzüntü yönetimi becerilerinin betimsel incelenmesinin yapılması amaçlanmıştır. Çalışmaya, Türkiye genelinden rastgele seçilen 180 okul içerisinde 1. sınıftan 11.sınıfa kadar her sınıf düzeyinden öğrenciler dahil edilmek üzere toplam 6183 öğrenci katılmış olup %52'si (N=3255) kızlardan oluşmaktadır. Öğrencilere sorulan anket paketleri, okullarında tabletler aracılığıyla toplanmıştır. Veriler, tek yönlü ve iki yönlü varyans analizleri ile incelenmiştir. Sonuçlar üzüntü yönetimi alt ölçekleri için ayrı ayrı yorumlanmıştır. Buna göre, duygu düzenleme ile başa çıkma puanları erkeklerin kız öğrencilere göre daha yüksekken, düzensiz ifade düzeylerinin kızlarda erkeklere oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, ilkökul düzeyinden ortaokul ve lise düzeylerine gidildikçe duygu düzenleme puanlarında azalış görülürken engelleme ve düzensiz ifade puanlarında artış görülmüştür. Bunun yanı sıra, cinsiyet ve okul düzeyi etkileşiminin düzensiz ifade ve duygu düzenleme ile başa çıkma alt ölçeklerinde anlamlı olduğu bulunmuştur. Ayrıca, düzensiz ifade boyutunda bölgeler arası anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre, İstanbul ve Kuzeydoğu Anadolu bölgelerinde düzensiz ifade puanlarının Ege, Doğu Marmara ve Doğu Karadeniz bölgelerine kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sonuçlar, çocuk ve ergenlerde üzüntü yönetimi becerilerinin cinsiyet, okul düzeyi ve coğrafi bölgeye göre farklılaştığını göstermektedir. Bulguların, ülkemizdeki öğrenci gruplarıyla duygu düzenleme becerileri kapsamında yapılacak olan çalışmalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Duygu düzenleme, üzüntü yönetimi, çocuk, ergen

Ebeveyn Kimliği ile Psikolojik İyi Oluş ve Tükenmişlik Arasındaki İlişkide Temel Psikolojik İhtiyaçların Aracı Rolü

Emine Uysal¹, Yeliz Kındap Tepe²

¹Yalova Üniversitesi

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Ebeveyn kimliği, ebeveynlerin, ebeveynlik rollerine ilişkin açık ve tutarlı içsel yatırımlara sahip olma derecesi olarak tanımlanmaktadır. Ebeveyn kimliği konusunda içsel yatırımı olan ebeveynlerin olmak istedikleri ebeveyn türü hakkında açık ve kapsamlı bir görüşe sahip olduğu; buna karşı, ebeveynlik konusunda içsel yatırımı az olan ebeveynlerin daha az gelişmiş bir kimliğe (yani dağınık ebeveyn kimliğine) sahip olduğu ve ebeveyn rolleri hakkında sürekli şüpheleri olduğu düşünölmektedir. Ayrıca ebeveyn kimliği ile psikolojik iyi olma hali ve ebeveyn tükenmişliği arasındaki ilişkide temel psikolojik ihtiyaçların aracı rolünü inceleyen sınırlı sayıda araştırma olduğu; ölkemizde ise bu konuda bir araştırmaya rastlanamadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla bu araştırma kapsamında ebeveyn kimliğinin temel ihtiyaç tatmini ve sonrasındaki psikolojik iyi olma hali ile ilişkili olması beklenmektedir. Araştırmaya 259 anne ve 146 baba olmak üzere 405 ebeveyn katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 38.02'dir (S = 7.63). Yapılan ön analizlerde ebeveyn kimliği puanlarının ebeveyn cinsiyetine göre farklılaşmadığı buna karşı sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaştığı bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle üç ve daha fazla çocuk sahibi olan ebeveynler bir ve/veya iki çocuğa sahip olan ebeveynlerden daha fazla az ebeveyn kimliği puanı raporlamışlardır. Araştırmanın temel hipotezini sınamak için Hayes PROCESS makrosu yardımıyla model 4 kullanılarak bir dizi regresyon analizi ile aracı roller incelenmiştir. Analiz sonucunda ebeveyn kimliği puanları arttıkça psikolojik iyi olma puanlarının arttığı; buna karşı ebeveyn tükenmişliği puanını azalttığı, bu süreçte temel psikolojik ihtiyaçların tatmin edilmesi ve engellenmesi boyutlarının aracı bir role sahip olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular kendini belirleme kuramı kapsamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn kimliği, tükenmişlik, psikolojik iyi olma, temel psikolojik ihtiyaçlar

Özgül Öğrenme Bozukluğu Klinik Gözlem (ÖÖB-KG) Bataryasının Matematik, Laterizasyon, Sağ-Sol Ayırt Etme ve Gessel Alt Testlerinin Normlarının Geliştirilmesi

Eda Damla Töngür, Cihat Çelik, Burak Kaan Aktaş, Enes Sahir Şirin, Semih Görgün

Ankara Medipol Üniversitesi

Özgül Öğrenme Bozukluğu Klinik Gözlem Bataryası, Öğrenme Güçlüğü riski taşıyan çocuklarda okuma, yazma ve matematik gibi alanlarda yaşanan sorunları değerlendirmek için kullanılmaktadır. Çalışmada alt testlerin kesme değerleri belirlenmiştir ve 1.-5. sınıf aralığındaki 286 normal ve 341 ÖÖB tanılı çocuktan ölçüm alınmıştır. Kesme değerlerinin belirlenmesinde ROC analizi kullanılmıştır. Matematik alt testinde sayı kavramı, zihinden hesaplama, toplama ve çarpma soruları bulunmaktadır. Kesme değerleri, 1.sınıfta ≤ 8 (Duyarlılık = 69.86, Özgünlük = 81.48), 2.sınıfta ≤ 23 (Duyarlılık = 69.66, Özgünlük = 90.43), 3.sınıfta ≤ 23 (Duyarlılık = 64.94, Özgünlük = 94.81), 4.sınıfta ≤ 26 (Duyarlılık = 86.21, Özgünlük = 77.27) ve 5.sınıfta ≤ 25 (Duyarlılık = 70.37, Özgünlük = 85.71) çıkmıştır. Baskın olan el ve gözü tespit etmek için kullanılan laterizasyon alt testinin kesme değerleri, 1.sınıfta ≤ 13 (Duyarlılık = 72.22, Özgünlük = 46.30), 2.sınıfta ≤ 12 (Duyarlılık = 32.58, Özgünlük = 77.66), 3.sınıfta ≤ 13 (Duyarlılık = 71.43, Özgünlük = 38.96), 4.sınıfta ≤ 11 (Duyarlılık = 17.24, Özgünlük = 100.00) ve 5.sınıfta ≤ 13 (Duyarlılık = 70.37, Özgünlük = 54.29) çıkmıştır. Sağ-sol farkındalığını ve ayırt etme becerisini ölçen sağ-sol ayırt etmenin kesme değerleri, 1.sınıfta ≤ 29 (Duyarlılık = 68.06, Özgünlük = 69.09), 2.sınıfta ≤ 39 (Duyarlılık = 78.65, Özgünlük = 68.09), 3.sınıfta ≤ 42 (Duyarlılık = 75.32, Özgünlük = 70.13), 4.sınıfta ≤ 46 (Duyarlılık = 74.65, Özgünlük = 74.19) ve 5.sınıfta ≤ 38 (Duyarlılık = 46.88, Özgünlük = 93.33) çıkmıştır. Görsel-algısal ve zihinsel gelişimle ilgili bilgi edinmek için kullanılan Gessel alt testinin kesme değerleri 1.sınıfta > 10 (Duyarlılık = 39.44, Özgünlük = 92.59), 2.sınıfta > 7 (Duyarlılık = 59.77, Özgünlük = 75.53), 3.sınıfta > 6 (Duyarlılık = 67.11, Özgünlük = 85.71), 4.sınıfta > 5 (Duyarlılık = 60.00, Özgünlük = 77.42) ve 5.sınıfta > 4 (Duyarlılık = 71.87, Özgünlük = 56.67) çıkmıştır. Alt testlerde bulunan değerlerin ÖÖB'yi ayırt etmede klinisyenlere yol göstereceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özgül öğrenme bozukluğu, matematik, laterizasyon, sağ-sol ayırt etme, Gessel

Olumlu ve Olumsuz Ruminasyon ile Mental İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yağmur Nilay Cömertpay, Gizem Sarısoy Aksüt, Ayşe Berna Sarı Arasıl

Antalya Bilim Üniversitesi

Klinik psikoloji ortaya çıktığı ilk zamanlarda kişilerin hayatındaki olumsuz düşünce, duygu ve belirtileri azaltmaya odaklanmıştır. İlerleyen zamanlarda ise kişilerin mental iyi oluşlarının sadece olumsuzlukların ortadan kaldırılması ile ilgili değil aynı zamanda olumlunun inşa edilmesi ve geliştirilmesi ile ilişkili olduğunu ortaya atarak bütüncül bir yaklaşımı savunan pozitif klinik psikoloji akımı ortaya çıkmıştır. Mevcut literatür incelendiğinde bu alanda çalışmaların henüz çok az olduğu ülkemizde ise çalışmaların henüz başlangıç düzeyinde olduğu görülmektedir. Pozitif duyguların düzenlenmesi anlamına gelen pozitif duygu düzenleme bu alanda araştırılan konulardan biridir. Bu çalışmada da duygu düzenleme stratejilerinden ruminasyon bu çalışmanın ana odağında yer almaktadır. Mevcut çalışmada ruminasyonu olumlu ve olumsuz ruminasyon olarak bütüncül bir şekilde değerlendiren Olumlu ve Olumsuz Ruminasyon Ölçeği'nin alt ölçeklerini temel alarak mental iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Mental iyi oluş da bütüncül bir şekilde hem olumsuz duygulanımın az olması hem de mental iyi oluş ölçeği ile bütüncül şekilde ölçülmüştür. Çalışma yaşları 18 ile 70 arasında değişen (Ort= 28.57, SS= 10.40) 595 katılımcıyla yürütülmüştür. Çalışmaya 379 kadın, 209 erkek, 7 cinsiyetini belirtmek istemeyen kişi katılım sağlamıştır. Çalışmada veri toplamak için Demografik Bilgi Formu, Depresyon Anksiyete Stres-21 Ölçeği, Olumlu ve Olumsuz Ruminasyon Ölçeği ve Warwick Edinburg Mental İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın hipotezlerini test etmek amacıyla korelasyon analizleri ve çoklu doğrusal regresyon analizleri yürütülmüştür. Çalışmanın sonuçları, beklenenle uyumlu olarak, Olumlu ve Olumsuz Ruminasyon Ölçeği alt ölçeklerinin mental iyi oluş ve olumsuz duygulanımla anlamlı olarak ilişkili olduğunu göstermiştir. Olumlu ve olumsuz ruminasyon ölçeğinin, "mutluluğu bastırma" alt ölçeği hariç bütün alt ölçeklerinin mental iyi oluşu yordadığı, "olumlu başa çıkma" alt ölçeği hariç tüm alt ölçeklerinin ise olumsuz duygulanımı yordadığı bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen sonuçlar kültürel farklılıklar ve ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mental iyi oluş, Olumsuz ruminasyon, Olumlu ruminasyon, Pozitif duygu düzenleme, olumsuz duygulanım

Cam Çocuk: Özel Gereksinimli Kardeşi Olan Tipik Gelişim Gösteren Ergenlerde Mükemmeliyetçi Öz Sunumun Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Güçlükler Üzerindeki Etkisi

Şevval Yıldız, Melek İlayda Yıldırım, Selin Akkuş

Erzurum Teknik Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı, özel gereksinimli bir kardeşe sahip 12-16 yaş aralığında bulunan ve tipik gelişim gösteren ergenlerin bağlanma stilleri ve mükemmeliyetçi öz sunumlarının psikolojik güçlükleri üzerindeki etkisini incelemektir. Bireyin özellikle ergenlikle farklı bir boyut alan sosyalleşme sürecinde önemli bir etken olan aile içi ilişkileri, çocukların kişilik gelişimi ve sosyal ilişkilerini şekillendirir. Aile içinde özel gereksinimli bir kardeşe sahip olmanın söz konusu ergenlerde psikolojik sağlığı nasıl etkilediği araştırılmaktadır. Çalışma, Türkiye’de yaşayan ve özel gereksinimli kardeşe sahip olan 102 katılımcı ile hem yüz yüze hem çevrim içi anket kullanarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçları Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, Mükemmeliyetçi Öz Sunum Ölçeği, Güçler ve Güçlükler Anketi ve Demografik bilgi formudur. Elde edilen veriler, korelasyon ve regresyon analizleri ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, güvenli bağlanma puanı ile toplam güçlük puanı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-.286$, $p=.004$). Ayrıca hatanın gizlenmesi ile güvenli bağlanma puanı arasında da negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-.242$, $p=.0015$). Kaygılı bağlanma puanı ile toplam güçlük puanı ($r=.33$, $p<.001$) ve hatanın söylenmemesi ($r=.28$, $p=.005$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Kaçıngan bağlanma puanı ile toplam güçlük puanı ($r=.46$, $p<.001$) ve hatanın söylenmemesi ($r=.37$, $p<.001$) arasında da pozitif yönlü anlamlı ilişkiler mevcuttur. Adım adım doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre, cinsiyet değişkeni psikolojik güçlükleri anlamlı olarak yordarken ($R^2=0.042$, $F(1,99)=4.373$, $p=.039$), ikinci adımda eklenen bağlanma stilleri modelin açıklayıcılığını artırmıştır ($R^2=.288$, $F(4,96)=9.685$, $p<.001$). Üçüncü adımda mükemmeliyetçi öz sunum alt boyutları eklenmiş ancak anlamlı bir katkı sağlamamıştır ($R^2=.317$, $F(7,93)=6.161$, $p<.001$). Kızların TGP ortalaması (Ort.=14.2, SD=5.37), erkeklerden (Ort.=12, SD=6.17) anlamlı olarak daha yüksektir ($U=891$, $p=.019$). Sonuç olarak bağlanma stilleri ve mükemmeliyetçi öz sunum değişkenlerinin ergenlerin psikolojik sağlığı üzerinde önemli etkileri olduğu değerlendirilmektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip olan ergenlerde daha az psikolojik güçlük görülmesi, duygusal ve psikolojik gelişimin sağlıklı olabilmesi için güvenli bağlanmanın ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Mükemmeliyetçi öz sunum değişkeninin psikolojik güçlüklerle olan ilişkisi ise ergenlerin kendilerine karşı çok fazla eleştirel yargıda bulunmaları ve sürekli mükemmel görünme çabalarının psikolojik sağlıklarını olumsuz şekilde etkilediğini göstermektedir. Bu bulgular sonucunda, bir aile içerisinde özel gereksinimli kardeşe sahip ve tipik gelişim gösteren ergenlerin desteklenmesi, uygun müdahale stratejilerinin geliştirilmesi ve bu konuda daha çok araştırılma yapılması gerektiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli kardeş, bağlanma stilleri, mükemmeliyetçi öz-sunum, psikolojik güçlük, ergenler

Romantik İlişkilerde Deneyimlenen Ayrılık Sonrası Uyumsuz Davranışları Etkileyen Psikososyal Faktörlerin İncelenmesi

Özge Akkoç

TED Üniversitesi

Bu çalışma iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada, romantik ilişkilerinde deneyimledikleri ayrılıklardan sonra uyumsuz davranışları ölçmek için kapsamlı bir ölçme aracı geliştirilmesi amaçlanmıştır. İkinci aşamada ise üniversite öğrencilerinin bu bağlamdaki deneyimlerini psikolojik ve ilişki değişkenlerin ne kadar yordadığı incelenmiştir. Çalışmaya, son yıl içinde bir romantik ilişkisinin bitimini deneyimleyen 18-25 yaş arasındaki 512 üniversite öğrencisi katılmıştır. Veri toplama aracı olarak; Demografik Bilgi Formu, Algılanan İlişki Kalitesi Ölçeği, Bağlanma Temelli Zihinsel Temsil Ölçeği (BTZTÖ), Sıkıntıya Dayanıksızlık İndeksi (SDİ) ve bu çalışma kapsamında geliştirilen Ayrılık Sonrası Uyumsuz Davranışlar Ölçeği kullanılmıştır. Veriler, açıklayıcı faktör analizi (AFA) ve regresyon analizi gibi istatistiksel teknikler kullanılarak analiz edilmiştir. AFA sonucunda, "Başkaları Üzerinden Agresyon, Flört ve Cinsel Davranışlar, Sınırların İhlali ve Taciz, Zevke Eğilim ve İnkâr" olmak üzere dört alt boyuttan oluşan ve toplam 21 maddelik ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .83 olarak bulunmuştur. "Başkaları Üzerinden Agresyon" alt ölçeği, eski partnerin olumsuz özelliklerinin başkalarıyla paylaşılma davranışlarını; "Flört ve Cinsel Davranışlar" alt ölçeği, bireylerin yeni ilişkiler kurma girişimlerini; "Sınırların İhlali ve Taciz" alt ölçeği, eski partneri takip etme ve bilgi toplama gibi eylemleri; "Zevke Eğilim ve İnkâr" alt ölçeği ise ayrılık stresini azaltmaya yönelik kaçınma stratejilerini, örneğin aşırı yemek yeme ve aşırı sosyal medya kullanımı gibi davranışları içermektedir. İkinci aşamada yapılan çoklu regresyon analizinin sonuçlarına göre, ayrılıktan sonra geçen sürenin ayrılık sonrası uyumsuz davranışları yordadığı bulunmuştur. Çalışmanın sonucunda, Yüksek Komplike Yas puanının, güvensiz bağlanma stili ve düşük stres toleransı ile birlikte romantik ilişkilerde deneyimlenen ayrılık sonrası uyumsuz davranışları yordadığı gözlemlenmiştir. Olumsuz kendilik algısı ve ebeveyn temsillerine sahip bireylerin, romantik ilişkilerde ayrılık gibi bağlanma streslerine daha yıkıcı tepkiler verdiği bulgusu ortaya konmuştur. Bu bağlamda, ayrılık sonrasında güçlük çeken kişilere bağlanma teorisi temelli yaklaşımlarla destek sağlanarak, duygusal farkındalıklarının artırılması ve psikolojik iyileşme süreçlerinin kolaylaştırılması hedeflenebilir.

Anahtar Kelimeler: Romantik ilişki, ayrılık, uyumsuz davranışlar, güvensiz bağlanma, sıkıntıya dayanıksızlık

Erkek Beliren Yetişkinlerde Instagram Kullanımının Kas Dismorfisi ile İlişkisinin İncelenmesi: Mükemmeliyetçilik ve Narsisizm Düzenleyici Rolü

Cem Kaya, Nilay Pekel Uludağlı¹

¹Ankara Medipol Üniversitesi

İlgili literatürde kadınların medyada idealleştirilmiş modellere maruz kalmalarının olası etkilerine ilişkin çok sayıda çalışmaya rastlanırken, erkekler için yapılan çalışmalar görece daha sınırlıdır. Son yıllarda Instagram gibi görsel paylaşımına dayalı sosyal medya araçlarında erkekler için kaslı olmanın idealize edilmesinin, genç erkekler arasında da beden memnuniyetsizliğini arttırdığı görülmektedir. Bu kapsamda araştırmanın amacı erkek beliren yetişkinlerin Instagram kullanımlarının kas dismorfisi eğilimleri ile ilişkisini incelemek ve bu ilişkide mükemmeliyetçilik ile kırılğan ve büyüklenmeci narsisizmin düzenleyici rollerini ele almaktır. Araştırmaya 18-29 yaşları arasındaki (Ort. = 23.4) 195 erkek beliren yetişkin katılmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak Instagram Kullanım Nedenleri Ölçeği, Patolojik Narsisizm Envanteri, Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Kas Yoksunluğu Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma verileri, bağımsız gruplar için t-testi, korelasyon analizi, varyans analizi ve AMOS programı kullanılarak düzenleyici değişken analizleri ile değerlendirilmiştir. Yapılan analizlerde genç olmanın, vücut geliştirme yapıyor olmanın, sosyal medyada vücut geliştirme içeriklerini takip ediyor olmanın daha yüksek kas dismorfisi eğilimleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda; Instagram kullanımının, mükemmeliyetçiliğin ve kırılğan narsisizmin kas dismorfisini yordadığı bulunmuştur. Düzenleyici rollerin araştırıldığı analizlerde; kırılğan narsisizmin, Instagram kullanımı ile kas dismorfisi eğilimleri arasındaki ilişkide düzenleyici rolünün olduğu bulunmuştur. Araştırma bulguları literatür kapsamında tartışılmış, gelecek çalışmalara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kas dismorfisi, Instagram kullanımı, narsisizm, mükemmeliyetçilik, beliren yetişkinlik

Üniversite Öğrencilerinde Yapay Zekâ Kaygısı, Psikolojik Belirtiler, Stres Belirtileri ve Öz Yeterlilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Kader Coşkun, Elif Minel Eş, Rümeyza Altın, Ece Varlık Özsoy

Akdeniz Üniversitesi

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde yapay zekâ kaygısı, psikolojik belirtiler, stres belirtileri ve öz yeterlilik arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu çalışmada, üç farklı bölüm/fakültede okuyan öğrencilerin (psikoloji bölümü, eğitim fakültesi, mühendislik ve fen fakültesi) yapay zekâ kaygısı, psikolojik belirtileri, stres belirtileri ve genel öz yeterlilik puanları açısından karşılaştırılması hedeflenmiştir. Bu amaçla 18-30 yaş aralığındaki 104 psikoloji, 109 eğitim fakültesi, 119 mühendislik ve fen fakültesi öğrencisi olmak üzere, toplam 332 üniversite öğrencisinden [229 kadın (%69,3), 101 erkek (%30,7)] veri toplanmıştır. Çalışmada demografik bilgi formu, Yapay Zekâ Kaygısı Ölçeği (YZKÖ), Kısa Semptom Envanteri (KSE), Stres Belirtileri Ölçeği (SBÖ) ve Genel Öz Yeterlilik Ölçeği (GÖYÖ) kullanılmıştır. Araştırmada gruplar arası farka bakabilmek için yapılan ANOVA sonuçlarına göre bölüm-fakülte değişkeninin YZKÖ puanları [$F(2,329)=17,633, p<.01$], KSE puanları [$F(2,329)=4,696, p<.05$] ve SBÖ puanları [$F(2,329)=4,685, p<.05$] üzerinde anlamlı etkileri olduğu görülmektedir. Bu üç analiz sonucuna göre yapılan post-hoc analizlerine göre eğitim fakültesi öğrencilerinin YZKÖ, KSE ve SBÖ puanları, mühendislik-fen fakültesi öğrencilerinin puanlarından anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Değişkenler arası ilişkiye bakıldığında ise, YZKÖ ile KSE ($r=.29, p<0.01$), SBÖ arasında ($r=.27, p<0.01$) pozitif yönde anlamlı ilişki ve GÖYÖ arasında ($r=-.28, p<0.01$) negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin YZKÖ puanını yordayan değişkenleri belirlemek için kullanılan aşamalı regresyon analizi sonucuna göre sırasıyla, cinsiyet, KSE, yaş ve GÖYÖ yapay zekâ kaygısı puanını anlamlı olarak yordamıştır. SPSS'e Process Makro eklenerek yapılan aracı değişken analiz sonucuna göre GÖYÖ ile YZKÖ puanları arasındaki anlamlı ilişkiye KSE alt boyut puanlarının (depresyon, anksiyete, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite) aracılık ettiği bulunmuştur. Özellikle öz yeterliliğin yapay zeka kaygısı üzerindeki etkisinde olumsuz benliğin yüksek düzeyde aracılık etkisine sahip olduğu bulunmuştur (indirekt etki= $b=-.215, \beta=-.123, \%95 \text{ GA}[-.667, -.303]$). Küreselleşen dünyanın bir getirisi olan yapay zekâ kaygısı ve ona ilişkin psikolojik değişkenlerin incelendiği bu çalışmada, yapay zeka kaygısının stres, psikolojik belirtiler, öz yeterlilik ve benlik algısı gibi değişkenlerle ilişkili olduğu gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ kaygısı, psikolojik belirtiler, stres belirtileri, öz yeterlilik

Bağlanma Stilleri, Panik Bozukluk ve Ölüm Kaygısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Ayşe Ayliz Gökbayrak, Elif Çelik, Ece Varlık Özsoy

Akdeniz Üniversitesi

Araştırmanın amacı, bağlanma stilleri, panik bozukluk ve ölüm kaygısı arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Araştırmada yetişkin bağlanma stilleriyle panik bozukluk belirtilerinin, panik bozukluk belirtileriyle ölüm kaygısı puanlarının, yetişkin bağlanma stilleriyle ölüm kaygısı puanlarının ve aynı zamanda bu üç değişkenin de ilişkili çıkması hedeflenmiştir. Bu çalışmada, 18-30 yaş aralığındaki 319 katılımcıdan [204 kadın (%63,9), 115 erkek (%36,1)] veri toplanmıştır. Çalışmada demografik bilgi formu, Bağlanma Temelli Zihinsel Temsiller Ölçeği (BTZTÖ), DSM-5 Panik Bozukluğu Ölçeği (PBŞÖ), Türkçe Ölüm Kaygısı Ölçeği (TÖKÖ) kullanılmıştır. Araştırmada gruplar arası farka bakabilmek için yapılan ANOVA sonuçlarına göre BTZTÖ-güvensiz bağlanma değişkeninin düzeylerine (düşük, orta, yüksek) göre PBŞÖ puanları [$F(2,316)=29,53, p<.05$] ve TÖKÖ puanları [$F(2,316)=35,00, p<.05$] üzerinde anlamlı etkileri olduğu görülmektedir. Bu iki analiz sonucuna göre yapılan post-hoc analizlerine göre BTZTÖ-güvensiz bağlanma yüksek grubun TÖKÖ puanları orta ve düşük gruplara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. BTZTÖ-güvensiz bağlanma yüksek grubun PBŞÖ puanları orta ve düşük gruplara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Değişkenler arası ilişkiye bakıldığında ise, BTZTÖ-güvensiz bağlanma ile PBŞÖ ($r=.39, p<0.01$), TÖKÖ arasında ($r=.42, p<0.01$) pozitif yönde anlamlı ilişki ve PBŞÖ ile TÖKÖ arasında ($r=.32, p<0.01$) pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. BTZTÖ-güvensiz bağlanmayı yordayan değişkenleri belirlemek için kullanılan regresyon analizi sonucuna göre sırasıyla, TÖKÖ, PBŞÖ ve cinsiyet BTZTÖ-güvensiz bağlanma puanını anlamlı olarak yordamıştır. İnsan yaşamının her evresinde etkili olan bağlanmanın incelendiği bu çalışmada, bağlanma stillerinin panik bozukluk, ölüm kaygısı değişkenleriyle ilişkili olduğu gösterilmiştir

Anahtar Kelimeler: Bağlanma stili, güvensiz bağlanma, güvenli bağlanma, panik bozukluk, ölüm kaygısı

Yakın İlişki Şiddeti Mağduru Kadınların Psikolojik Sağlığı Üzerinde Çocukluk Çağı Olumsuz Deneyimleri, DEHB Semptomları ve Failliğin Etkileri

Ümmü Nur İstanbul¹, Nermin Taşkale²

¹İstanbul Kent Üniversitesi

²İstanbul Üniversitesi

Yakın ilişki şiddeti, sağlık üzerinde olumsuz etkileri olduğu bilinen bir durumdur. Şiddetin fiziksel ve psikolojik sağlık üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için biyopsikososyal yaklaşımın benimsenmesinin işlevsel olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, mevcut çalışmada birbirleri ile ilişkili olduğu bilinen çocukluk çağı olumsuz deneyimleri, DEHB semptomları ve başa çıkma çabalarının yakın ilişki şiddeti failliği, mağduriyeti ve psikolojik sağlık üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Araştırmaya 201 yakın ilişki şiddeti mağduru kadın katılmıştır. Veri toplama aşamasında Gözden Geçirilmiş Çatışmaların Çözümüne Yaklaşımlar Ölçeği, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği-33, Genel Sağlık Anketi-28, Yakın İlişkilerde Çok Boyutlu Başa çıkma Ölçeği, Erişkin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Kendi Bildirim Ölçeği ve demografik bilgi formundan faydalanılmıştır.

Araştırma sonuçları yakın ilişki şiddeti mağduru kadınların çocukluklarında yaşadıkları olumsuz deneyimlerin DEHB semptomları ile karşılıklı ilişki içinde olduğunu ve yaşamlarının ilerleyen yıllarında yakın ilişkilerinde şiddet mağduru olma ihtimalini yordadığını göstermiştir. Ek olarak DEHB semptomları ve yakın ilişki mağduriyetinin yakın ilişki şiddeti failliğini yordadığı görülmüştür. Yakın ilişki şiddeti mağduriyetinin psikolojik semptomlar üzerinde yordayıcı etkiye sahip olduğu ancak yakın ilişki failliğinin bu etkiyi zayıflattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda ulaşılan bulguların yakın ilişki şiddeti mağduru kadınların deneyimini daha iyi anlamaya katkı sağladığı düşünülmektedir. Mevcut çalışmanın yakın ilişki şiddeti mağduru kadınların mağduriyet ve faillik deneyimlerinin daha iyi anlaşılması için yeni araştırmalara ortam hazırladığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yakın İlişki Şiddeti, Çocukluk Çağı Olumsuz Deneyimleri, DEHB, Mağduriyet, Faillik, Psikolojik Sağlık

Yeme Bozukluğu Belirti Gruplarında Duygu Örüntülerinin İncelenmesi

Yusuf Topçu¹, Sevginar Vatan²

¹Süleyman Demirel Üniversitesi

²Hacettepe Üniversitesi

Yetişkinlerde yaygın olarak anoreksiya nervoza (AN), bulimiya nervoza (BN) ve tıknırcasına yeme bozukluğu (TYB) biçimlerinde görülen yeme bozuklukları (YB) olumsuz duygularla işlevsel bir biçimde baş edememeye karakterize edilmektedir. Olumsuz duygudurumu ve duygu düzenleme zorluklarının YB'nin gelişimi ve sürdürülmesinde önemli bir rolü vardır. Bu çalışmada; kaygı, üzüntü, tiksinti, öfke, suçluluk, neşe ve sakinlik duygularının şiddetinin farklı YB belirtilerindeki rollerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, 18-30 yaş aralığında yer alan (Ort.= 22.11, SS= 2.26) ve Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde öğrenim görmekte olan 533 (301 kadın, 232 erkek) katılımcı ile yürütülmüştür. Çalışmada, ölçüm araçları olarak Özgül Duygular Temelli Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği (DDBÖ-DÖ) ile Münih Yeme ve Beslenme Bozuklukları Anketi (MYBBA) kullanılmıştır. Katılımcıların YB belirtilerini deneyimleme düzeylerine bağlı olarak MYBBA'nın üç alt boyutu için grupların medyan değerleri referans alınarak belirti alt grubu ve belirti üst grubu oluşturulmuştur. Belirti alt ve üst gruplarının duyguları deneyimleme şiddetini karşılaştırmak amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t-test analizleri sonuçlarına göre gruplar arasında duyguların deneyimlenme şiddeti açısından anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. MYBBA'nın görünüş ve ağırlık ile uygun olmayan telafi edici davranış alt boyutlarına göre belirlenen belirti gruplarının her duygu deneyim şiddeti puanı açısından anlamlı farklılığa sahip olduğu bulunurken ($p < .05$), BN ile ilişkilendirilen tıknıma ve kusma alt boyutuna göre belirlenen grupların sakinlik duygusu şiddetinde anlamlı fark olmadığı bulunmuştur ($p > .05$). Belirtileri daha fazla deneyimleyen katılımcıların olumsuz duyguları daha yüksek şiddette yaşarken olumlu duyguları daha düşük şiddette yaşadığı görülmüştür. Belirti üst grubunda yer alan bireylerin baskın olarak kaygı, üzüntü, tiksinti, suçluluk ve öfke duygularını deneyimlediği; belirti alt grubunda yer alan bireylerin ise baskın olarak neşe ve sakinlik olumlu duygularını yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar ilgili alanyazın ışığında tartışılmış ve klinik doğurguları açısından ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Duygular, özgül duygular, yeme bozukluğu belirtileri

Yetişkinlerde Kişilik Özellikleri ve Algılanan Sosyal Desteğin Travma Sonrası Büyüme ile Arasındaki İlişkide Bilişsel Duygu Düzenlemenin Aracılık Rolü

Fulya Toy, Merve Gölcük

Antalya Bilim Üniversitesi

Bu çalışma kişilik özellikleri ve algılanan sosyal desteğin bilişsel duygu düzenleme üzerinden travma sonrası büyümeyle ilişkisinin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 18 – 65 yaş aralığında, en az bir travmatik deneyimi olan 423 kişi oluşturmaktadır. Katılımcıların 321'i kadın (%75.9), 99'u erkektir (%23.4). Veri toplama aracı olarak, Demografik Bilgi Formu, Birikimli Travma Ölçeği, Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Travma Sonrası Büyüme Ölçeği kullanılmıştır. Kişilik özellikleri ve algılanan sosyal desteğin travma sonrası büyüme ile arasındaki ilişkide bilişsel duygu düzenlemenin aracılık rolünün incelenmesi için Hayes'in PROCESS Makro Analizi Model 4'ü kullanılarak aracılık analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, deneyime açıklık ve duygusal tutarsızlığın travma sonrası büyüme ile arasındaki ilişkide işlevsel bilişsel duygu düzenlemenin aracılık rolü anlamlı bulunurken, daha az işlevsel bilişsel duygu düzenlemenin aracılık rolü anlamlı bulunmamıştır. Kişilik özelliklerinden dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, ve deneyime açıklık işlevsel bilişsel duygu düzenleme ile pozitif ilişkili ve işlevsel bilişsel duygu düzenleme de travma sonrası büyüme ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Duygusal tutarsızlık için ise tam tersi bir etki bulunmuştur. Duygusal tutarsızlık işlevsel bilişsel duygu düzenleme ile negatif ilişkili olup işlevsel bilişsel duygu düzenleme travma sonrası büyüme ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Kişilik özellikleri bulgularına benzer şekilde, algılanan sosyal destek ve travma sonrası büyümenin ilişkisinde de yine işlevsel bilişsel duygu düzenleme anlamlı olarak aracılık etmekteyken daha az işlevsel bilişsel duygu düzenlemenin aracılık rolü anlamlı bulunmamıştır. Algılanan sosyal destek işlevsel bilişsel duygu düzenleme ile pozitif ilişkili ve işlevsel bilişsel duygu düzenleme de travma sonrası büyüme ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Sonuç olarak, kişilik özellikleri ve algılanan sosyal desteğin travma sonrası büyüme ile arasındaki ilişkide işlevsel bilişsel duygu düzenlemenin aracılık rolü anlamlıyken, daha az işlevsel bilişsel duygu düzenlemenin aracılık rolü anlamlı bulunmamıştır. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Travma sonrası büyüme, kişilik özellikleri, algılanan sosyal destek, bilişsel duygu düzenleme

Erişkinlerde Görülen Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) Belirtilerinin Kişilerarası Nörobiyoloji Temelli Prefrontal İşlevler, Bağlanma Stili ve Aleksitimi ile İlişkisinin İncelenmesi

Büşra Nur Dağdelen, Tuba Kürne, Sevim Sena Avdan, Ece Varlık Özsoy

Akdeniz Üniversitesi

GİRİŞ: Artmış dürtüsellik-hiperaktivite ve azalmış dikkat ile karakterize edilen nörogelişimsel bir bozukluk olan DEHB, sıklıkla güvensiz bağlanmayla ilişkilendirilmiştir. Yanı sıra nörogörüntüleme çalışmaları DEHB’li bireylerde, dikkat düzenleme ve dürtü kontrolü gibi işlevlerden sorumlu prefrontal kortekste yapısal ve işlevsel anormalliklerin varlığına işaret etmektedir. Bu işlev bozuklukları, duyguları tanıma-ifade etmede güçlüklerle karakterize edilen aleksitimi ile de ilişkilidir. Bu çalışmada DEHB belirtileri ile bağlanma stilleri, aleksitimi ve kişilerarası nörobiyoloji temelli prefrontal işlevler arasındaki ilişkiler araştırılmış, ayrıca DEHB belirtileri ve aleksitimi arasındaki ilişkide kişilerarası nörobiyoloji temelli prefrontal işlevlerin aracılık rolü incelenmiştir.

YÖNTEM: Araştırmanın örneklemini 18-71 (Ort=31.8 , SS=12.02) yaş aralığında herhangi bir psikiyatrik/nörolojik ilaç kullanmayan 369 (180 Kadın, 189 Erkek) katılımcıdan oluşmaktadır. Veriler çevrimiçi anket yoluyla toplanmıştır. Çalışmada demografik bilgi formu, Erişkin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Kendi Bildirim Ölçeği, Kişilerarası Nörobiyoloji Temelli Prefrontal İşlevler Ölçeği, Bağlanma Temelli Zihinsel Temsiller Ölçeği ve Toronto Aleksitimi Ölçeği kullanılmıştır. Veriler aşamalı regresyon analizi ve aracı değişken analizi ile incelenmiştir. Aracı değişken analizi PROCESS Macro analizinde model 4 kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR: Aracı değişken analizi sonucunda prefrontal işlevlerin alt boyutu olan empati ve tepki esnekliği’nin DEHB belirtileri ile aleksitimi arasındaki ilişkide anlamlı olarak kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur ($\beta = .13$, SH = .03, %95 GA [.07, .19]). Tüm değişkenler ve alt boyutlarının dahil edilerek yürütüldüğü aşamalı regresyon analizi sonuçlarına göre sırasıyla aleksitimi-duygu tanıma alt boyutu ($\beta = .49$, $p < .001$), prefrontal işlevler-empati ve tepki esnekliği alt boyutu ($\beta = -.28$, $p < .001$), güvensiz bağlanma-olumsuz kendilik alt boyutu ($\beta = .14$, $p < .05$) ve güvenli bağlanma-olumlu baba alt boyutu ($\beta = -.12$, $p < .05$) puanlarının DEHB belirtilerini anlamlı derecede yordadığı görülmüştür. Tüm değişkenlerin toplam varyansın %34’ünü ($R^2 = .34$) açıkladığı görülmektedir.

SONUÇ: Prefrontal korteksin bilişsel süreçler üzerindeki etkisinin DEHB belirtileri ve aleksitimi arasındaki ilişkide önemli bir aracı role sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca aleksitiminin duygu tanıma alt boyutunun DEHB belirtilerini açıklama gücü dikkate değer olmakla birlikte sonuçlar duygusal farkındalığın önemine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anahtar Kelimeler: DEHB, bağlanma stilleri, aleksitimi, kişilerarası nörobiyoloji temelli prefrontal işlevler

Psikolojik Dayanıklılık ve Psikolojik Dayanıklılığı Güçlendirici Bileşenlerin Travmatik Stresi Yordayıcılığı

Büşra Kök¹, Tuğba Uyar Suiçmez²

¹ Nuh Naci Yazgan Üniversitesi

² Başkent Üniversitesi

Psikolojik dayanıklılık kavramı kısaca, stres verici olaylardan sonra adaptif tepkiler verebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır; mental sağlığı koruyucu ve iyi-oluşu artırıcıdır. Psikolojik dayanıklılık, travmatik olaylara karşı baş etme becerisini artıran bir faktör olarak ele alındığında çeşitli kişisel ve psikolojik bileşenler ile ilişkili bir sistemi oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı; duygu düzenleme, bilişsel esneklik, öz-düzenleme ve öz-şefkat bileşenlerinin psikolojik dayanıklılık üzerindeki yordayıcılığını ve psikolojik dayanıklılığın travmatik stresi yordayıcılığını incelemektir. Bu amaca yönelik, psikolojik dayanıklılığı güçlendirici bileşenleri, psikolojik dayanıklılığı ve travmatik stresi içeren iki adet model test edilmiştir. Çalışma kapsamında, en az bir travmatik deneyimi olan 266 gönüllü katılımcıya ulaşılmıştır. Mevcut çalışmanın demografik değişkenleri incelendiğinde travma türüne, özelliklerine ve zamanına göre travmatik stresin farklılaştığı bulgulanmıştır. Travma türleri arasında karşılaştırma yapıldığında, insan eli ile olan travma hayatta kalanlarının kümülatif travma hayatta kalanlarına oranla daha düşük psikolojik dayanıklılık gösterdiği bulgulanmıştır. Travma özelliklerine göre travmatik stres incelendiğinde ise, başkasının hayati tehlikesinin, çaresizlik ve korku hislerinin olduğu travmalarda katılımcılar daha yüksek travmatik stres göstermiştir. Yaşadıkları travma son üç sene içerisinde gerçekleşen katılımcılar daha yüksek travmatik stres göstermiştir. Araştırma değişkenleri arasında orta düzeyde anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Araştırmanın ana hipotezini test eden modeller sonucu; duygu düzenleme, bilişsel esneklik, öz-yeterlik ve öz-şefkat bileşenlerinin psikolojik dayanıklılığı yordadığı bulgulanmıştır. Psikolojik dayanıklılık, güçlendirici bileşenleri ile birlikte travmatik stresi yordamaktadır, ancak güçlendirici bileşenlerin travmatik stres üzerinde direkt etkisinin gözlemlendiği modelde psikolojik dayanıklılık anlamlı bir şekilde travmatik stresi yordamamaktadır. Bulgular, psikolojik dayanıklılığın diğer güçlendirici bileşenlerin etkisi ile birlikte bir yordayıcılığı olduğunu, güçlendirici bileşenlerinin etkisi olmadan travmatik stresi yordamadığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik dayanıklılık, psikolojik dayanıklılığın yordayıcıları, travmatik stres

Ekonomik Güvensizlik Algısı ile Sosyal İçerme/Dışlanma Arasındaki İlişkide Temel Psikolojik İhtiyaçların Aracı Rolü

Gizem Gül Kürekçi, Derya Hasdağ

Ankara Üniversitesi

Çalışmanın temel amacı son dönemde öne çıkan ekonomik kriz, göç, deprem gibi durumların olumsuz sonuçlarıyla mücadeleye yönelik alana katkı sunmaktır. Bu toplumsal koşulların ekonomik güvensizlik, sosyal dışlanma/içerme üzerindeki etkileri düşünülerek önleyici ve sağaltıcı önerileri üretebilmek için sosyal dışlanma/içermenin öncüllerine odaklanılmıştır. Çalışmada ekonomik güvensizlik algısı ile sosyal içerme/dışlanma arasındaki ilişki ve bu ilişkide Kendini Belirleme Kuramı (KBK) yazınında sunulan üç temel psikolojik ihtiyacın (özerklik, yetkinlik, ilişkide olma) aracılık rolü incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 18-34 yaşları arasında ($X_{ort} = 21.26$, $SS = 2.47$) 294 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak öz bildirim dayalı Demografik Bilgi Formu, İhtiyaç Doyumu Ölçeği, Sosyal Dışlanma Yaşantısı Ölçeği, araştırma kapsamında Türkçe'ye uyarlanan Ekonomik Güvensizlik Algısı Ölçeği ($\alpha = .86$) ve Sosyal İçerme Ölçeği ($\alpha = .80$) katılımcılara sunulmuştur. Pearson korelasyon analizi sonucunda tüm değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Ekonomik güvensizlik algısı ile sosyal içerme/dışlanma arasındaki ilişkide özerklik, yetkinlik ve ilişkide olma ihtiyaçlarının aracı rolünü incelemek amacıyla Hayes'in Process makro 4'ü kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre ekonomik güvensizliğin sosyal içerme ile arasındaki ilişkide temel ihtiyaçların her birinin aracı rolü bulunurken sosyal dışlanma ile olan ilişkiye yalnızca yetkinlik ve ilişkide olma ihtiyaçlarının aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ekonomik güvensizlik ile sosyal dışlanma arasındaki ilişkide özerkliğin aracı rolünün olmaması haricindeki tüm sonuçlar alanyazınla tutarlıdır. Dışlanmanın olumsuz etkilerini veya dışlanma riskini azaltmak için bireyler çeşitli başa çıkma mekanizmaları kullanmaktadır. Sosyal ilişkileri korumanın ve onay alabilmenin belirli davranışlara bağlı olduğu bağlamlar ilişkide olma ve özerklik ihtiyaçlarını karşı karşıya getirebilir. Sosyal içerme hali özerkliğin desteklendiği koşullarla sağlanırken dışlanmada ise ilişkide olmaya yönelik tehdit, durumu telafi etmek adına özerklik ihtiyacının doyumunu ertelemeye sonuçlanabilir. Tartışmada ayrıca, diğer bulgular da ilgili yazın ışığında değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda bazı önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik güvensizlik algısı, sosyal dışlanma, sosyal içerme, evrensel üç temel psikolojik ihtiyaçlar, özerklik, yetkinlik, ilişkide olma, Kendini Belirleme Kuramı

Babaların Algılanan Ebeveynlik Tutumları ve Kendi Ebeveynlik Tutumları Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Rolü

Mine Baysal, Cihat Çelik

Ankara Medipol Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı algılanan ebeveynlik tutumu ve ebeveynlik tutumu arasındaki ilişkiyi duygu düzenleme güçlüğü aracı değişkeni ile incelemektir. Çalışmanın örneklemini uygun örnekleme yoluyla ulaşılmış 5-13 yaş arasında çocuğu olan 263 baba oluşturmuştur. Çalışmada katılımcıların kendi anne ve babalarından algıladıkları ebeveynlik tutumunu değerlendirmek için Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu (KAET-Ç/Egna Minnen Barndoms Uppfostran/EMBU), duygu düzenleme güçlüğü'nü değerlendirmek için Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ-16) ve babaların kendi ebeveynlik tutumlarını değerlendirmek için Genel Ebeveynlik Anketi- Kısa Form (GEA-KF) kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen aracılık analizi sonuçlarına göre algılanan ebeveynlik tutumu duygusal sıcaklık alt boyutu ile ebeveynlik tutumu teşvik etme ve fiziksel disiplin alt boyutları arasında duygu düzenleme güçlüğü toplam puanının aracı rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan ebeveynlik tutumu aşırı koruyuculuk alt boyutu ile ebeveynlik tutumu gözetim, teşvik etme, dahil olma ve fiziksel disiplin alt boyutları arasında duygu düzenleme güçlüğü toplam puanının aracı rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan ebeveynlik tutumu reddedicilik alt boyutu ile ebeveynlik tutumu gözetim, teşvik etme ve dahil olma alt boyutları arasında duygu düzenleme güçlüğü toplam puanının aracı rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında yer alan birçok çalışmanın annelerle yapılmış olması, babaların ebeveynlik tutumları ve yaşadıkları duygu düzenleme güçlükleri ile ilgili sınırlı bir bilginin olmasına neden olmaktadır. Bu sebeple bu çalışmanın babalarla gerçekleştirilmiş olmasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Elde edilen bulgular ışığında klinik uygulama alanlarında babaların ebeveynlerinden nasıl etkilendiğini, bunu kendi ebeveynliklerine ne şekilde yansıttığını ve bu ilişkide duygu düzenleme güçlüğü'nün nasıl bir rolü olduğunu bilmenin babalara nasıl yaklaşılması ve babalarla ne şekilde ilerlenmesi gerektiği hakkında faydalı bilgiler vereceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Algılanan ebeveynlik tutumu, babalık, duygu düzenleme güçlüğü, ebeveynlik tutumu

Travma Sonrası Stres ve Travma Sonrası Büyüme Belirtileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Caner Tülek, Sevginar Vatan

Hacettepe Üniversitesi

Travmatik yaşam olayı sonrasında kişilerde Travma Sonrası Stres (TSS) ve Travma Sonrası Büyüme (TSB) belirtileri gözlenebilmektedir. Söz konusu belirtiler tekil, birlikte veya ardıl bir örüntü ile ortaya çıkabilmektedir. TSS ile TSB arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda çelişkili bulgular elde edilmektedir. Bu çalışma kapsamında TSS ve TSB arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılabilmesi için bu ilişkide Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri'nin (BDDS) aracı rolü ve travmadan sonra geçen sürenin bu ilişkilerdeki düzenleyici rolü araştırılmış olup bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak travma araştırmalarında TSS ve TSB arasındaki ilişkilerde dikkat edilmesi gereken durumların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Travmatik yaşantı bildiren sağlıklı 305 katılımcıyla araştırma yürütülmüştür. Çalışmada katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Travma Sonrası Stres Tanı Ölçeği-5, Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği ve Travma Sonrası Büyüme Ölçeği uygulanmıştır. Yürütülen analiz sonuçlarına göre; TSB düzeyi yüksek grupta TSS ve TSB arasındaki ilişkide olumlu yeniden odaklanma ve olumlu yeniden değerlendirme stratejilerinin tam aracılık rolü olduğu görülmüştür. Bu ilişkilerde travmadan sonra geçen sürenin düzenleyici bir rolü olmadığı bulunmuştur. Bu araştırma ve bulgularından yola çıkılarak TSS ile TSB arasındaki ilişki incelenirken dikkat edilmesi gereken farklı unsurlar görülmüştür. Yürütülen araştırmalarda TSS ile TSB arasındaki ilişkide çeşitliliğin olası sebepleri, travmaya yönelik araştırmalarda örnekleme ait özelliklerin ve ruminasyon, olumlu yeniden değerlendirme, olumlu yeniden odaklanma gibi bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin önemi, TSS ile TSB'nin ölçülmesine yönelik araştırmalarda travmadan sonra geçen sürenin, kaçınmanın ve kullanılan ölçüm tekniğinin önemi gibi dikkat edilmesi gereken konular tartışılarak gelecek çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Travma araştırmaları, travma sonrası stres, travma sonrası büyüme, bilişsel duygu düzenleme stratejileri, travmadan sonra geçen s

Kontrol Etme Kompulsiyonlarında Biliş Güven ve Obsesif İnançların Dikkat Yanlılıklarıyla İlişkinin Göz İzleme Teknolojisi Aracılığıyla İncelenmesi

Güzide Memişçi, Müjgan İnözü Mermerkaya

Hacettepe Üniversitesi

Etik temellere olan hassasiyetin obsesif inanışları yordadığı, suçluluk ve utançın da obsesif inanışlarla ayrı ayrı ilişkili olduğu, alan yazın tarafından desteklenen bir durumdur. Ancak bu kavramlar genellikle ayrı ayrı ele alınmış olup, bu değişkenlerin tümünü kapsayan bir modelin eksikliği dikkat çekmektedir. Bu çalışma, bu eksikliği gidermek amacıyla, bu değişkenleri ikili ilişkiler halinde ele alarak yordayıcı bir model ortaya çıkarmıştır. Araştırmaya 18 yaş üstü, okuma yazma bilen 431 yetişkin birey katılmıştır. Çalışmada, Etik Temeller Ölçeği, Suçluluk-Utanç Ölçeği, Obsesif İnanışlar Ölçeği-20 ve demografik bilgi formu kullanılmıştır. Sonuçlar, etik temellere olan hassasiyet ve utanç duygularının, hiyerarşik çoklu regresyon modeliyle obsesif inanışları etkilediğini göstermiştir. Suçluluğun obsesif inanışlar üzerinde yordayıcı bir etkisi olduğu, ancak etik temellerle birlikte bu etkide herhangi bir değişiklik gözlenmediği saptanmıştır. Utançın ise etik temellerle birlikte obsesif inanışları istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Obsesif inanışların etik temeller, suçluluk ve utanç gibi kavramlarla birlikte ele alınması, bu çalışmanın yenilikçi yanını oluşturmaktadır. Bu modelin alan yazında mevcut boşluğu doldurması, çalışmanın en güçlü yönüdür. Ayrıca, klinik anlamda obsesif inanışları tespit etme ve etkili bir biçimde formülize etme açısından da önemli katkılar sağlamaktadır. Suçluluğun ifade edilmesinde önemli bir başkasının gerekliliği ve utanca nazaran ifade edilmesinin daha zor olması, bu olgulara terapi odasındaki bakış için önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, çalışma, terapötik uygulamalarda etik temeller ve suçluluk ile utançın birlikte ele alınmasının, obsesif inanışları anlamada ve tedavi etmede önemli olduğunu göstermektedir. Bu araştırma, gelecekte yapılacak çalışmalara yol gösterici nitelikte olup, obsesif kompulsif bozukluk gibi klinik rahatsızlıkların daha iyi anlaşılması ve tedavi edilmesine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle, etik temeller, suçluluk ve utanç gibi faktörlerin, obsesif inanışların şekillenmesinde önemli roller oynadığı ve bu faktörlerin klinik uygulamalarda göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Obsesif kompulsif bozukluk, dikkat yanlılığı, göz izleme, bilişsel güven, kontrol etme

Aşırı Kilolu ve Obez Bireylerde Kilo Açısından Kendini Damgalama ile Duygusal Yeme Arasındaki İlişkinin İncelenmesinde Yaşantısal Kaçınmanın Aracı Rolü

Dilan Gülaçan¹, Mehmet Oğuzhan Kılınçel²

¹Hacettepe Üniversitesi

²İstanbul Gelişim Üniversitesi

Duygusal yeme, obezitenin psikolojik mekanizmalarını açıklamak için sıklıkla kullanılan kavramlardan biridir ve olumsuz deneyimlerden uzaklaşmak için yemenin bir başa çıkma yöntemi olarak kullanılmasını ifade eder. Benzer şekilde kilo ile ilgili damgalama ve damganın içselleştirilmesi, aşırı kilolu ve obez bireylerin karşılaştığı yıkıcı olumsuz deneyimler arasındadır. Yargılayıcı tutum ve davranışlara maruz kalan bireyler daha fazla yiyecek tüketme ve yaşam olayları karşısında sıklıkla deneyimsel kaçınmaya başvurma eğilimindedir. Alanyazında aşırı kilolu ve obez bireylerde kendini damgalama, sağlıksız yeme tutumları ve yaşantısal kaçınma davranışlarına yönelik çalışmalar mevcuttur. Buna karşın spesifik olarak duygusal yeme davranışını göz önüne alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ek olarak yaşantısal kaçınma güncel müdahale yaklaşımlarında altı çizilen transdiagnostik bir kavramdır. Ancak ilişkili çalışmalarda yaşantısal kaçınmanın kapsamı ve ölçümüne yönelik sorunlar yeterince tartışılmamıştır. Bu bilgilerden hareketle mevcut çalışma kapsamında aşırı kilolu ve obez bireylerin kilo açısından kendini damgalama ve duygusal yeme davranışları arasında yaşantısal kaçınmanın aracılık rolü değerlendirilmiştir. Çalışmaya İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezi Eğitim Araştırma Hastanesi'ne başvuran, herhangi bir psikolojik rahatsızlığı ve hamilelik süreci olmayan, 200 aşırı kilolu ve obez katılımcı (BKİ: 30.28 ± 5.11) dahil edilmiştir. Yaşları 18-54 arasında değişen katılımcıların; 131'i kadın (%65.5), 69'u erkek (%34.5)'tir. Katılımcılara Duygusal Yeme Ölçeği, Kilo Açısından Kendini Damgalama Ölçeği, Çok Boyutlu Yaşantısal Kaçınma Ölçeği'nden oluşan soru formu, yüz yüze uygulanmıştır. Elde edilen veriler IBM SPSS ve AMOS paket programları kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular kilo açısından kendini damgalama arttıkça duygusal yeme davranışının arttığını göstermektedir. Ek olarak bu ilişkide çok boyutlu yaşantısal kaçınmanın erteleme, dikkat dağıtma/bastırma ve baskılama/inkâr alt boyutlarının anlamlı aracılık etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak davranışsal kaçınma, sıkıntıdan hoşlanmama ve sıkıntıya katlanma alt boyutlarında anlamlı bir aracılık etkisi gözlenmemiştir. Bulguların obezite ile mücadele eden bireylere yönelik yeni müdahale alanları oluşturmak, bu bireylerin yaşam kalitelerini artırmak ve tedavilerinin kalıcılığını sağlamak açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal yeme, kilo açısından kendini damgalama, obezite, yaşantısal kaçınma

Genç Yetişkin Kadınlarda Öz saygı, Beden İmajı ve Kadınsılık Algısının Flört Şiddeti ile İlişkisi

Azra Eylül Temiz, Fatma Mahperi Uluyol

Akdeniz Üniversitesi

Beliren yetişkinlik döneminde (18-25) yüksek yaygınlığa sahip olan flört şiddetine kadınların daha fazla maruz kaldığı bilinmektedir. Bu dönemde kadınların flört şiddetine maruz kalmasında, eril yapı karşısında bedenlerinin nesneleştirilmesi ve ideal bir görüntü ve davranış içerisinde bulunmalarına dair toplumsal beklentilerin önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada da bu dönemde kadınların flört şiddetine maruz kalma ve bu eylemlere yönelik algılarını ve tepkilerini etkileyebileceği düşünülen benlik saygısı, beden algısı ve geleneksel toplumsal cinsiyet normlarını benimseme düzeyleri ele alınmıştır. Çalışmaların ağırlıklı olarak Batı kültürlerinde yürütülmesi Türkiye gibi karma kültür özellikleri gösteren ülkelerde kadınların beden algılarının, cinsiyet normlarının daha çok geleneksel kültür özelliklerinden mi yoksa Batı kültürü etkisindeki modern yapılardan mı etkilendiği sorusuna cevap aramakla birlikte kadınların benlik saygıları üzerinde beden algılarının etkisi ve bunun flört şiddeti ile ilişkisi incelenmiştir. Çalışmaya 18 -25 yaş arası, en az altı aydır romantik ilişkisi olan kadın katılımcılar dahil edilmiştir. Katılımcılara çevrimiçi anket yöntemiyle sırasıyla Demografik Bilgi Formu, Flört Şiddeti Tutum Ölçeği (FŞTÖ), Ben-Tovim Walker Beden Tutum Ölçeği (BTWBTÖ), Kadınlığa Dair Düşünce Ölçeği Kısa Formu (KDDÖ), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) uygulanmıştır. Veriler “SPSS Version 23” paket programı ile analiz edilmiştir. Örneklemin özellikleri betimleyici analiz kullanılarak özetlenmiştir ve veriler Hiyerarşik Regresyon Analizi kullanılarak SPSS üzerinden analiz edilmiştir. Modelde FŞTÖ bağımlı değişken iken, KDDÖ ilk basamakta, BTWBTÖ, RBSÖ ikinci basamakta modele eklenmiştir. Analizin sonucunda, birinci basamakta yer alan KDDÖ (bağlılık, saflık, duygusallık) modeli anlamlı bir şekilde yordamakta ve varyansın %7.5’ini açıklamaktadır. ($F(3, 553) = 15,931, p < .001$). İkinci model varyansın %10.5’ini açıklamaktadır, ($F(8, 548) = 7,655, p < .001$). İkinci basamakta eklenen BTWBTÖ’nün alt boyutlarından fit&güçlü dışında, diğer alt boyutlar ve benlik saygısı modele anlamlı katkı sağlamamıştır. Sonuç olarak toplumsal cinsiyet normları ile ilişkili olarak geleneksel kadınsılık normlarına bağlılık flört şiddetine maruz kalmada önemli rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Flört şiddeti, beden imajı, öz saygı, kadınsılık algısı, toplumsal cinsiyet rolleri

"Travma ile Başa Çıkabilme Algısının Bazı Varoluşsal Değişkenler ve Psikolojik Belirtiler Açısından İncelenmesi"

Nazif Tantan, Tuğba Karlı, Ece Varlık Özsoy

Akdeniz Üniversitesi

Araştırmanın amacı, travma ile başa çıkabilme algısıyla varoluşsal kaygı, varoluşsal pişmanlık ve psikolojik belirtilerin arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda 18-60 yaş arası 200 katılımcıdan [140 kadın (%69.3), 60 erkek (%29.7)] veri toplanmıştır. Katılımcıların %11.4'ünün yaşantıları boyunca sadece insan eliyle, %34.2'sinin sadece doğal yollarla, %15.8'inin hem insan eliyle hem de doğal yollarla oluşan, %27.2'sinin ise travmatik olay yaşantısının olmadığı, %11.4'ünün travmatik yaşam tanımına uygun olay yaşayıp yaşamadığından emin olmadıklarını belirtmişlerdir. Çalışmada demografik bilgi formu, Varoluşsal Kaygı Ölçeği (VKÖ), Olayların Etkisi Ölçeği (OEÖ), Depresyon-Anksiyete Stres Ölçeği (DAS21Ö), Travma ile Başa Çıkabilme Algısı Ölçeği (TBÇAÖ), Çok Boyutlu Varoluşsal Pişmanlık Envanteri (VPÖ) kullanılmıştır. Araştırmada yapılan ANOVA sonuçlarına göre TBÇA puanı farklılaşan gruplarda varoluşsal kaygı [$F(2,199)=3.23, p<.05$] ve varoluşsal pişmanlık [$F(2,199)=5.97, p<.05$] puanları anlamlı derecede farklılaşmıştır. Her iki değişken için de TBÇA puanı yüksek olan grup ve düşük olan gruptan daha yüksek puan almışlardır (VKÖ*: $M=2.5, SS=.55$; VPÖ*: $M=4.2, SS=.75$) TBÇA puanları değişiklik gösteren grupların VPÖ alt boyutlarıyla ilişkisine bakıldığında varoluşsal pişmanlığın; iç çatışma [$F(2,199)=3.991, p<.05$], diğerlerine pişmanlık [$F(2,199)=3.104, p<.05$] ve duygusallık [$F(2,199)=6.581, p<.05$] alt boyutlarının anlamlı derecede farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıca TBÇA farklılaşan grupların VK'nın anlamsızlık alt boyutunda da anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır [$F(2,199)=7.269, p<.01$]. Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkilere bakmak için yapılan korelasyon analizine göre TBÇA- gelecek alt odağının OEÖ puanı ile anlamlı ilişkiler gösterdiği ($r=.25, p<.01$), TBÇA-travma alt odağının ise VPÖ puanı ($r=.35, p<.01$), VKÖ puanı ($r=-.29, p<.01$), ve DAS21Ö puanı ($r=-.24, p<.01$), ile anlamlı ilişkiler gösterdiği bulunmuştur. Yapılan Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi sonucunda TBÇA'nın en iyi yordayıcısının VKÖ- anlamsızlık alt boyutu olduğu sonucuna ulaşılmıştır [$F(1,198)=16.937, p<.05$]. Modern dünyanın teknolojik getirileri, bu getirilerin yeni yaşantıları ve bireyselleşme sonucunda varoluşçu yaklaşımın önem kazandığı görülmektedir. Bu doğrultuda araştırma varoluşsal psikolojinin amprik yaklaşımını desteklemektedir."

Anahtar Kelimeler: Travma, başa çıkabilme algısı, varoluşsal kaygı, varoluşsal pişmanlık, Depresyon-Anksiyete ve Stres

Travmaya Maruz Kalmış Bir Örneklemede Travma Sonrası Stres Belirtileri Alt Kümelerinin Bozulmuş Yeme Davranışlarını Yordaması

Kevser Ayanlar¹, Zehra Çakır²

¹Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

² Hacettepe Üniversitesi

Alanyazında travma sonrası stres belirtileri gösteren kişilerin bu belirtilerle başa çıkmak adına bozulmuş yeme davranışları gösterebileceği ileri sürülmektedir. Travma sonrası stres belirtileri alt kümelerinin yarattığı sıkıntılar sonrasında bozulmuş yeme davranışları farklı işlevler göstererek ortaya çıkabilir. Alanyazın özellikle duygu ve bilişlerde olumsuz değişiklikler alt kümesinin bozulmuş yeme davranışlarıyla ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Bu da bozulmuş yeme davranışlarının duygu düzenleme ve istenmeyen duygulardan kaçınma işlevine işaret etmektedir. Bu çalışmada da travma sonrası stres belirtileri alt kümelerinin bozulmuş yeme davranışlarını yordaması incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 18-60 yaşları (ORT.= 23.90, SS=8.12) arasında olan travmaya maruz kalmış 362 kadın katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların travma sonrası stres belirtileri alt kümelerini ölçmek için TSSTÖ-5 ölçeği; bozulmuş yeme davranışlarından kısıtlı yeme tutumları için YTT-26 ölçeği ve genel bozulmuş yeme belirtilerini değerlendirmek için MYBDDA ölçeği kullanılmıştır. Travma sonrası stres belirtileri alt kümelerinin bozulmuş yeme davranışlarını yordayıp yordamadığını incelemek için yaş, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey ve besin ihtiyacının ilk basamakta dahil edildiği Hiyerarşik Regresyon Analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre TSSB alt kümelerinden duygu ve bilişlerde olumsuz değişikliklerin genel yeme bozukluğu belirtileri ve kısıtlı yeme tutumlarını istatistiksel olarak anlamlı biçimde yordadığı bulunmuştur. Ayrıca aşırı uyarılma ve girici düşünceler alt boyutlarının kısıtlı yeme tutumları belirtilerini istatistiksel olarak anlamlı biçimde yordadığı bulunmuştur. Diğer alt boyutlar istatistiksel olarak anlamlı biçimde bozulmuş yeme davranışlarını yordamamaktadır. Bulgular değerlendirildiğinde, duygu ve bilişlerde olumsuz değişiklikler alt kümesinin bozulmuş yeme ile ilişkili olan asıl alt küme olabileceği düşünülmektedir. Buna göre, bozulmuş yeme davranışlarının travma sonrasında duygu düzenleme ve yaşantısal kaçınma işlevi görüyor olabilir. Aşırı uyarılma ve girici düşünceler alt kümesinin kısıtlayıcı yeme tutumlarını anlamlı olarak yordamasının da aşırı uyarılma ve girici düşüncelerin yarattığı sıkıntının yeme kısıtlaması, dikkati beden ve şekle çevirme, diyet yapma, besin meşguliyeti gibi davranışlara yol açarak başa çıkılamayan sıkıntının ve kontrolün daha başa çıkılabilir ve kontrol edilebilir algılanan besine kaydırılması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Travma sonrası stres alt kümeleri, bozulmuş yeme davranışları, kısıtlı yeme tutumları

Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinden Duygusal Manipülasyona Giden Yol: Şefkatli İlgi ve Eylemin Aracı Rolü

Fatmanur Dolu, Defne Akkuş, Ayça Ilgaz, Bengisu Büyükmumcu

Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi

Literatür, diğer insanları duygusal olarak manipüle etme becerisi üzerinde bireysel farklılıkların önemli rolü olduğuna işaret etmektedir. Bu doğrultuda karanlık üçlü kişilik özelliklerinin, duygusal manipülasyonu kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Ancak karanlık üçlü kişilik özellikleri ve duygusal manipülasyon arasındaki bu ilişkide insanların kendine yönelik, diğerlerine yönelik ve diğerlerinden algıladığı şefkatin etkisi henüz bir araştırmada incelenmemiştir. Bu araştırmanın amacı karanlık üçlü kişilik özellikleri ile duygusal manipülasyon arasındaki ilişkide şefkatli ilgi ve eylemin aracılık etkisini incelemektir. Bu doğrultuda araştırma verileri 352 üniversite öğrencisinden çevrimiçi form yoluyla toplanmıştır. Çalışma grubu, yaş ortalaması 24.44 olan 54 erkek ve 298 kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma kapsamında Karanlık Üçlü Kişilik Ölçeği, Şefkatli İlgi ve Eylem Ölçeği, Duygusal Manipülasyon Ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 25.0 Process Macro ile yapılmıştır. Analiz aşamasında karanlık üçlü kişilik özellikleri ile duygusal manipülasyon arasındaki ilişkide şefkatli ilgi ve eylemin aracılık etkisi paralel çoklu aracılık modeli ile analiz edilmiştir. Dolaylı etkilerin anlamlılığını test etmek için, %95 güven aralıkları oluşturmak üzere 5000 önyükleme örneği kullanılmıştır. Bu aralıklar sıfır içermiyorsa etkiler anlamlı olarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda karanlık üçlü kişilik özelliklerinden makyavelizm ile duygusal manipülasyona yeteneklilik arasındaki ilişkide diğerlerinden şefkatli ilgi ve eylem değişkeni; psikopati ile duygusal manipülasyona yeteneklilik arasındaki ilişkide diğerlerinden şefkatli ilgi ve eylem değişkeni; psikopati ile duygusal manipülasyona isteklilik arasındaki ilişkide kendine şefkatli ilgi ve eylem değişkeni anlamlı bir aracı olarak bulunmuştur. Karanlık üçlü kişilik özelliklerinden narsisizm ile duygusal manipülasyon arasında bir aracılık etkisi bulunmamıştır. Araştırma sonuçları, makyavelizm ve psikopati kişilik özelliklerinin diğerlerinden algılanan şefkatli ilgi ve eylemi azalttığını, bunun da duygusal manipülasyona yetenekli olmayı artırdığını göstermektedir. Ayrıca psikopati kişilik özelliğinin kendine şefkatli ilgi ve eylemi azalttığı, bunun da duygusal manipülasyona istekli olmayı artırdığı ortaya koyulmuştur. Araştırma sonuçları ilgili literatür ışığında tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karanlık üçlü, şefkat, manipülasyon, makyavelizm, psikopati

Her Yarıda Bırakma Bir Yarıda Bırakma mıdır?

Beyza Nur Zeyrek, Şeyda Arslan, Merve Kartal, İ. Volkan Gülüm

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

Bu çalışmada, TOBB ETÜ Psikolojik Uygulama ve Araştırma Merkezinde (PUAM) Klinik Psikoloji yüksek lisans öğrencileri tarafından yürütülen terapi süreçlerinde psikoterapiyi yarıda bırakan (PYB) danışanların süreçlerinin terapist ve danışan değerlendirmeleri açısından ele alınması, vakalardaki benzeşen ve ayrışan faktörlerin keşfedilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, PYB kategorisinde bulunan 6 süreç betimsel vaka analizi yöntemiyle incelenmiştir. Vakaların son iki seans verileri çalışmaya dahil edilmiştir. Değerlendirmelerde seans öncesi kısa belirti ölçeği (KBÖ) ve seans sonrasında terapötik ittifak ve seans değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca hem seans öncesi hem seans sonrası alınan pozitif ve negatif duygulara dair nicel verilerden faydalanılmıştır. Her vaka literatürde yer alan PYB tanımlarından uygun olanla eşleştirilmiştir. Veriler incelendiğinde, terapistin kararıyla sonlanan süreçlerde terapistlerin bir önceki seansa göre terapötik ittifakı daha olumsuz değerlendirme eğiliminde olduğu görülürken danışanlar için böyle bir farklılık görülmemiştir. Danışanın kararlaştırılan son randevuya gelmemesi ile sonlanan süreçlerde ise terapi sürecinin neresinde olduğuna göre farklı bulgular elde edilmiştir. Terapi sürecinin ilerleyen seanslarında olan danışan ve terapistin birbirleriyle uyumlu bir şekilde terapötik ittifakı ve seansı olumlu değerlendirdikleri görülmüştür. Terapi sürecinin başlarında olan danışan terapist eşleşmelerinde ise terapistlerin terapötik ittifakı ve seansı daha olumsuz değerlendirme eğiliminde olduğu görülmüştür. Diğer bir PYB tanımı olan hastanın planlanan sayıda randevudan daha azına gelmesinde ise danışan terapist eşleşmelerinde terapötik ittifak ve seans değerlendirmenin planlanan sayıda randevuya gelenlere göre daha uyumsuz olduğu görülmüştür. Genellikle terapistler terapötik ittifakı ve seansı danışana göre daha olumsuz değerlendirmişlerdir. Son olarak, ilk görüşmeden sonra danışanın süreci sonlandırdığı durumda ise danışanın seans öncesinde KBÖ'den yüksek puan aldığı ve yoğun olumsuz duygular belirttiği görülmüştür. Terapistin ise seans öncesi duyguları daha nötr durumdayken seansın sonuna doğru olumsuz duygularının arttığı görülmekle birlikte terapötik ittifak ve seans değerlendirmenin uyumlu bir şekilde olumsuz olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, PYB tanımları ile vaka eşleşmeleri yapılırken bir sonlandırmanın birden fazla tanım ile eşleşebileceği görülmüştür. Buna göre, her PYB vakasının kendi içerisinde değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Psikoterapiyi Yarıda Bırakma (PYB), Terapötik İttifak, Duygular, Seans Değerlendirme

Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygının İncelenmesi: Bilişsel Çarpıtmalar, Reddedilme Duyarlılığı ve Öz-Şefkat Rolü Nedir?

Ece Temel, Üyesi Demet Kara

Antalya Bilim Üniversitesi

İnsanlar, yaşamlarını sürdürebilmek için başkalarıyla ilişki ve iletişimde olmaya gereksinim duyan sosyal varlıklardır. Anlamlı sosyal ilişkiler kurma ve bu ilişkileri devam ettirme ihtiyacı, kişileri başkaları tarafından nasıl değerlendirildikleri, değer görüp görmedikleri ve davranışlarının başkaları tarafından onaylanıp onaylanmadığı konuları üzerine düşünmeye iter. Ancak bu düşünceler bazı bireyler için bir adım öteye giderek bu konuda kaygı duymalarına neden olabilir. Kişilerarası ilişkilerde yaşanan bu kaygı ‘sosyal kaygı’ olarak adlandırılmaktadır (Park ve ark., 2022). Bu alanda yapılmış çalışmalar, sosyal kaygının kişilerin sağlıklı ilişkiler sürdürmelerinin önüne geçtiğini ve psikolojik iyi oluş halini olumsuz etkilediğini göstermiştir (Kermen ve ark., 2016). Bireylerin yaşamlarına olumsuz etkileri olabilen sosyal kaygının iyi anlaşılması bu alanla ilgili teorik bilgilerin artmasına ve klinik müdahalelerin geliştirilmesine katkı sağlar. Bu doğrultuda sosyal kaygıyı yordayan değişkenlerin incelenmesi önemlidir. Bu çalışmada, reddedilme duyarlılığı, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve öz-şefkat değişkenlerinin sosyal kaygıyı yordayıcı etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmaya 18 ve 25 yaş aralığındaki üniversite öğrencileri (M = 20.88) katılmıştır. Katılımcıların %67.5’ini ise (241 kişi) kadın öğrenciler, katılımcıların %32.5’ini (116 kişi) erkek öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın verileri; Gönüllü Katılım Formu, Demografik Bilgi Formu, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Öz-Anlayış Ölçeği ve Etkileşim Kaygısı Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Değişkenlerin sosyal kaygıyı yordayıcı etkilerinin incelenmesi, çoklu regresyon analizi ve aşamalı regresyon analizleriyle gerçekleştirilmiştir. Çoklu regresyon analizi sonucunda öz-şefkat ve reddedilme duyarlılığı değişkenlerinin sosyal kaygıyı yordadığı gözlenmiştir. Aşamalı regresyon analizi sonucuna göre ise kendine yönelik acımasızlık, arkadaşlarla ilgili reddedilme duyarlılığı ve yakınlıktan kaçınma alt boyutlarının sosyal kaygıyı yordadığı gözlemlenmiştir. Elde edilen bu sonuçlar alanyazındaki diğer bulgularla karşılaştırılarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar, Öz-Şefkat, Reddedilme Duyarlılığı, Sosyal Kaygı, Üniversite Öğrencileri

Yeme Davranışlarının Sosyal Anksiyete ve Ruminatif Düşünme Biçimi ile İlişkisinin İncelenmesi

Hasibe Çavuşoğlu¹, Hilal Basrik, Fatma Uçar-Boyrac

¹Antalya Bilim Üniversitesi

²Ankara Üniversitesi

Yeme davranışının psikolojik ve fizyolojik süreçlerden etkilendiği bilinmekle birlikte birçok farklı durum ve değişkenin yeme tutum ve davranışları üzerinde etkili olduğu araştırmalar tarafından ortaya konulmuştur. Bu çalışmada da genç yetişkinlerin yeme davranışlarını yordadığı düşünülen sosyal anksiyete ve ruminatif düşünme biçimi değişkenleri ele alınmış ve yeme davranışını yordayan değişkenlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ruminatif düşünme biçimi ve sosyal anksiyete değişkenlerine ek olarak cinsiyet ve bireylerin kendini değerlendirme (zayıf, normal, kilolu) biçimleri açısından değişkenler ve aralarındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma 325 kadın, 198 erkek olmak üzere 18-30 yaş arasındaki 523 katılımcıyla yürütülmüştür. Veri toplama araçları olarak Demografik Bilgi Formu, Liebowitz Sosyal Anksiyete Ölçeği, Ruminatif Düşünme Biçimi Ölçeği ve Üç Faktörlü Yeme Ölçeği kullanılmıştır. Toplanan veriler SPSS paket programı kullanılarak Pearson Korelasyon, Bağımsız Gruplar için t- Testi, Çoklu Regresyon ve Kruskal Wallis H testi analizleriyle incelenmiştir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda çalışmada ele alınan tüm değişkenlerin birbiriyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Cinsiyetler arası yapılan karşılaştırmalarda kontrolsüz yeme alt boyutu dışındaki tüm alt boyutlarda (bilişsel kısıtlama ve duygusal yeme) ve sosyal anksiyete ve ruminatif düşünme değişkenlerinde kadın katılımcıların erkek katılımcılardan anlamlı olarak yüksek puan aldığı görülmüştür. Ek olarak bireylerin kendini değerlendirmelerinin (zayıf, normal, kilolu) hem ruminatif düşünme ile hem de yeme davranışı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Kendini kilolu olarak değerlendiren genç yetişkinlerin bilişsel kısıtlama ve duygusal yeme davranışlarının ve ruminatif düşünme düzeylerinin kendini normal ve zayıf olarak değerlendirenlere kıyasla anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmada ele alınan ruminatif düşünme ve sosyal anksiyete değişkenlerinin yeme davranışını yordadığı bulunmuştur. Çalışmanın bulguları yeme davranışını yordayan değişkenlerin saptanması açısından önem taşımaktadır. Çalışmada ele alınan değişkenler literatürde bir arada çalışılmadığından mevcut çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeme davranışı, ruminatif düşünme biçimi, sosyal anksiyete

Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sağlıklı Yetişkin Modu Arasındaki İlişkide Zihinselleştirmenin Aracı Rolü

Şeyma Kuru¹, Gizem Sarısoy Aksüt¹, Ayşe Berna Sarı-Arasıl

¹Antalya Bilim Üniversitesi

Şema Terapi kavramlarından biri olan sağlıklı yetişkin modu, bireylerin bir ilişkiyi sürdürebilmesi, sorumluluk alabilmesi, çalışabilmesi, anne-babalık yapabilmesi, keyif veren aktivitelere zaman ayırabilmesi gibi benliğin işlevsel düşünce ve davranışlarını içeren yanıdır. Sağlıklı yetişkin modu güçlü bireyler işlevsiz olan şemalarına sınırlar koyabilir, onlarla mücadele edebilir ve karşılanmamış ihtiyaçlarını karşılayabilir. Buradan yola çıkarak bireyin kendisinin ve başkalarının duygu, düşünce, davranış, inanç ve ihtiyaçlarını dolaylı ya da doğrudan algılayıp yorumlaması olarak tanımlanan zihinselleştirme becerisinin de sağlıklı yetişkin modunun bir parçası olabileceği düşünülmektedir. İlgili alanyazın tarandığında bireylerin iyilik hali ile ilişkilendirilen bu iki kavramın birlikte ele alındığı çalışmaların ve sağlıklı yetişkin modunu içeren çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda mevcut çalışmanın amacı Şema Terapi çerçevesinde, algılanan ebeveynlik tutumları ile sağlıklı yetişkin modu arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin aracı rolünün incelenmesidir. Çalışmanın örneklemini Türkiye’de yaşayan 18-65 yaş aralığındaki 135’i kadın 57’si erkek olmak üzere toplam 192 kişiden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu, Zihinselleştirme Ölçeği, Young Ebeveynlik Ölçeği ve Şema Mod Envanteri’ne (Versiyon-3) ait Sağlıklı Yetişkin Modu alt ölçeği kullanılmış olup veriler çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin ve anne-babaya ilişkin algılanan ebeveynlik tutumları ile sağlıklı yetişkin modu arasındaki ilişkide zihinselleştirmenin aracı rolünün incelenmesi için sırasıyla korelasyon ve basit aracılık analizleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuş ve zihinselleştirmenin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik ve sağlıklı yetişkin modu arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü olduğu görülmüştür. Söz konusu bulgular Şema Terapi uygulamalarında, özellikle sağlıklı yetişkin modunun güçlendirilmesi çalışmalarında, zihinselleştirmenin önemli olabileceğine işaret etmektedir. Mevcut çalışmanın, literatürde üzerine kısıtlı çalışma olan Şema Terapi çerçevesinde sağlıklı yetişkin modu ile ilişkili değişkenlere odaklanmasıyla hem ulusal ve uluslararası alanyazınına hem de Şema Terapi uygulamalarına katkı sağladığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şema Terapi, Sağlıklı Yetişkin Modu, Zihinselleştirme, Algılanan Ebeveynlik Biçimleri

Sosyal Medya Bağımlılığı Yordayıcıları Olarak Boş Zaman Can Sıkıntısı, Stresle Başa Çıkma Tarzları ve Kısa Video İzleme Süresi

Nilgün Türkileri Arman, Kazım Solmaz, Yağmur Karaosman, Tuanna Taştan, Samet Doruncu

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Sosyal medya platformları günümüzde büyük kullanıcı sayılarına ulaşmıştır. Bu durum sosyal medyaya yönelik bağımlılık davranışlarını da beraberinde getirmiştir. Bağımlılığın nedenleri sosyal medyanın sağladığı eğlence, sosyallik, gündem takibi gibi pozitif çıktılar olabileceği gibi uygulamaların sağladığı teknik özellikler, kişinin içinde bulunduğu bağlamsal faktörler ve kişinin dünyayı algılama biçimi de olabilir. Bu çalışmada sosyal medya bağımlılığının boş zaman can sıkıntısı, stresle başa çıkma tarzları ve kısa video izleme süresi değişkenleri tarafından yordanma düzeyleri incelenmiştir. Veriler Türkiye'deki farklı üniversitelere devam eden, yaşları 18-37 arasında değişen 260 öğrenciden (Ort. = 21; SS =2.21; %77.69 kadın, %22.31 erkek) Google Forms aracılığıyla online olarak elde edilmiştir. Sosyal medya bağımlılığını yordayan değişkenleri incelemek amacıyla kurulan hiyerarşik regresyon modeline sırasıyla boş zaman can sıkıntısı (1), stresle başa çıkma ölçeklerinden alınan toplam puanlar (2) ve dakika cinsinden kısa video izleme süresi (3) dâhil edilmiştir. Bulgular boş zaman can sıkıntısı, stresle başa çıkma tarzlarından aktif planlama ve duygusal kaçınma boyutu ve kısa video izleme süresinin sosyal medya bağımlılığını %31 oranında yordadığını göstermiştir. Araştırmanın tartışma bölümünde alanyazında vurgulanan sosyal medya bağımlılığına yönelik bütüncül model eksikliğine vurgu yapılarak sosyal medya bağımlılığının gelişimine yönelik bir model önerilmiştir. Bu modele göre kişiler boş zaman can sıkıntısıyla mücadele etme durumunda aktif planlama yapma becerilerindeki eksiklikler ve kaçınma gibi işlevsiz başa çıkma stratejilerini kullanmaları sonucu sosyal medya bağımlılığı geliştirmeye eğilimli olabilirler.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya Bağımlılığı, Boş Zaman Can Sıkıntısı, Stresle Başa Çıkma, Kısa Video İzleme, Kaçınma

Beliren Yetişkinlik Döneminde Romantik Yakınlığı Başlatma, Algılanan Sosyal Yetkinlik ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Egemen İlmek

İstanbul Okan Üniversitesi

Bu araştırmada beliren yetişkinlik döneminde romantik yakınlığı başlatma (RYB), algılanan sosyal yetkinlik (ASY) ve erken dönem uyumsuz şemalar (EDUŞ) arasındaki ilişki incelenmiştir. Örneklemi $\bar{x}=20.87, 18-25$ yaşlarında; 239'u kadın, 145'i erkek; İstanbul Okan Üniversitesi İşletme (171) Mimarlık (123), Psikoloji (90) bölümlerinden toplam 384 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler Demografik Bilgi Formu, Romantik Yakınlığı Başlatma Belirleyicileri Ölçeği, Algılanan Sosyal Yetkinlik Ölçeği ve Young Şema Ölçeği- Kısa Form 3 ile toplanmıştır. Pearson korelasyon analizi, bağlantısız t testi, tek yönlü ANOVA, Scheffe, Games-Howell testleri kullanılarak şu değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur; RYB -ASY ($r= .27, p<.01$), RYB- EDUŞ zedelenmiş otonomi ($r= -.25, p<.01$), RYB- EDUŞ kopukluk ($r= -.24, p<.01$), ASY- EDUŞ zedelenmiş otonomi ($r= -.13, p<.05$), ASY- EDUŞ kopukluk ($r= -.20, p<.01$). İşletme, mimarlık ve psikoloji öğrencilerinin bulguları karşılaştırıldığında EDUŞ- yüksek standartlar ($F(2, 221.742)= 5.60, p= .004$), zedelenmiş sınırlar ($F(2, 381)= 7.45, p= .001$) ve diğeri yönelimlilik ($F(2, 231.116)= 3.28, p= .039$) şemalarının anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Beliren yetişkinlerin anlamlı farklılık gösterdiği demografik özellikler; cinsiyet RYB ($t(382)= -2.866, p= .004$), romantik ilişki RYB ($t(382)= 4.268, p<.001$) ve ASY ($t(382)= 2.027, p= .043$), hoşlandığı biri RYB ($t(382)= 3.641, p<.001$), geçmişteki romantik ilişki RYB ($t(382)= 4.905, p<.001$) ve EDUŞ- zedelenmiş otonomi ($t(382)= -2.130, p= .034$), kopukluk ($t(382)= -3.065, p= .002$), diğeri yönelimlilik ($t(382)= -2.059, p= .040$), aktif cinsel hayat RYB ($t(382)= 5.429, p<.001$), EDUŞ zedelenmiş otonomi ($t(382)= -2.131, p= .034$), grup faaliyetlerinden hoşlanma ASY ($F(2, 381)= 3.46, p= .032$), EDUŞ- zedelenmiş otonomi ($F(2, 380)= 12.03, p<.001$) ve EDUŞ- kopukluk ($F(2, 380)= 11.24, p<.001$), sigara kullanımı RYB ($F(2, 381)= 3.58, p= .029$), EDUŞ- kopukluk ($p= .013$), ve alkol kullanımı RYB ($F(2, 381)= 4.27, p= .015$), EDUŞ- zedelenmiş otonomi ($p= .027$). Sonuç olarak, ASY yüksek olan beliren yetişkinlerin RYB olasılığının daha yüksek olduğu, EDUŞ-zedelenmiş otonomi ve kopukluk şemalarının da romantik yakınlığı başlatmaktan kaçınmalarına ve sosyal yetkinliklerinin düşük olmasına neden olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Beliren yetişkinlik, romantik yakınlık, sosyal yetkinlik, erken dönem uyumsuz şemalar

Genç Yetişkinlerde Kendine ve Başkalarına Zarar Verme Davranışlarının, Kişilik İnançları ve Duygu Düzenleme Güçlükleri Açısından İncelenmesi

Semina Arslan¹, Ece Varlık Özsoy², Belma Bekçi

¹ ³Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi

²Akdeniz Üniversitesi

Saldırganlık ve kendine zarar verme davranışları toplumsal açıdan uyumsuz davranışlar olup bunların şiddeti, sıklığı ve bir arada bulunup bulunmaması kişiden kişiye değişmektedir. Alanyazın incelendiğinde bu davranışların, bireylerin kişilik bozukluklarına yatkınlıkları ve duygu düzenleme güçlükleri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu kapsamda araştırmanın temel amacı saldırganlık, kendine zarar verme ve bu ikisinin bir arada bulunmasını ifade eden, aynı zamanda da görece yeni bir kavran olan ikili zarar (dual-harm) davranışları ile kişilik inançları ve duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda 18-30 yaşları arasında ($\bar{X} = 22.60$, $SS = 3.18$), 239'u kadın (%78.6) ve 65'i erkek (%21.4) olmak üzere toplam 304 genç yetiştikten, çevrimiçi ortamda Qualtrics programı aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla, Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ), Duygu Düzenleme Güçlükleri Ölçeği (DDGÖ), Kişilik İnanç Ölçeği-Kısa Türkçe Formu (KİÖ-KTF) ve Beck Depresyon Envanteri (BDE) kullanılmıştır. Çalışmanın t-test, ANOVA ve hiyerarşik regresyon analizleri için SPSS 22, sıfır değer aralıklı negatif binom regresyonu için R 3.3.0, düzenleyicilik analizleri için SPSS Process Makro eklentisi kullanılmıştır. Yapılan regresyon analizlerinde kendine zarar verme davranışının varlığının, depresyonun, duygu düzenleme güçlüklerinin, antisosyal ve paranoid kişilik inançlarının, saldırganlığı pozitif yönde; yaş ve bağımlı kişilik inancının ise negatif yönde yordadığı ve bu değişkenlerin toplam varyansın %38'ini açıkladığı görülmüştür [$F(7,296) = 26.15$, $p < .001$]. Kendine zarar verme davranışlarının sıklığı ise duygu düzenleme güçlükleri tarafından pozitif yönde yordanmıştır ($b = .02$, $p < .05$). Düzenleyicilik analizlerinde ise saldırganlık ve kendine zarar verme davranışının sıklığının etkileşim etkisinin, borderline kişilik inancı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür [$F(1, 299) = 5.65$, $p < .05$, $\Delta R^2 = .012$]. Bu etki incelendiğinde ise düşük saldırganlık gösteren katılımcılarda kendine zarar verme sıklığının artmasının, borderline kişilik inançlarında artışa neden olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, saldırganlık ile kendine zarar verme arasındaki etkileşimin borderline kişilik özelliklerini anlama ve tedavi etmede kritik olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Saldırganlık, Kendine Zarar Verme, İkili Zarar, Duygu Düzenleme Güçlükleri, Kişilik İnançları

Obsesif İnançlar Üzerinde Etik Temeller, Suçluluk ve Utancın Etkilerinin Değerlendirilmesi

Suna Vural¹, Esra Savaş²

İstanbul Kent Üniversitesi¹

²Yeditepe Üniversitesi

Etik temellere olan hassasiyetin obsesif inanışları yordadığı, suçluluk ve utancın da obsesif inanışlarla ayrı ayrı ilişkili olduğu, alan yazın tarafından desteklenen bir durumdur. Ancak bu kavramlar genellikle ayrı ayrı ele alınmış olup, bu değişkenlerin tümünü kapsayan bir modelin eksikliği dikkat çekmektedir. Bu çalışma, bu eksikliği gidermek amacıyla, bu değişkenleri ikili ilişkiler halinde ele alarak yordayıcı bir model ortaya çıkarmıştır. Araştırmaya 18 yaş üstü, okuma yazma bilen 431 yetişkin birey katılmıştır. Çalışmada, Etik Temeller Ölçeği, Suçluluk-Utanç Ölçeği, Obsesif İnanışlar Ölçeği-20 ve demografik bilgi formu kullanılmıştır. Sonuçlar, etik temellere olan hassasiyet ve utanç duygularının, hiyerarşik çoklu regresyon modeliyle obsesif inanışları etkilediğini göstermiştir. Suçluluğun obsesif inanışlar üzerinde yordayıcı bir etkisi olduğu, ancak etik temellerle birlikte bu etkide herhangi bir değişiklik gözlenmediği saptanmıştır. Obsesif inanışların etik temeller, suçluluk ve utanç gibi kavramlarla birlikte ele alınması, bu çalışmanın yenilikçi yanını oluşturmaktadır. Bu modelin alan yazında mevcut boşluğu doldurması, çalışmanın en güçlü yönüdür. Ayrıca, klinik anlamda obsesif inanışları tespit etme ve etkili bir biçimde formülize etme açısından da önemli katkılar sağlamaktadır. Bu bağlamda, çalışma, terapötik uygulamalarda etik temeller ve suçluluk ile utancın birlikte ele alınmasının, obsesif inanışları anlamada ve tedavi etmede önemli olduğunu göstermektedir."

Anahtar Kelimeler: Etik Temeller, Suçluluk, Utanç, Obsesif İnanışlar

Çocuklarının Dijital Oyun Oynama Davranışına Yönelik Ebeveynlerle Gerçekleştirilen Psikoeğitim Müdahalesinin Etkinliği

Nermin Taşkale, Beyza Türker, Ebrar Ağca, Esmenur Ek, Melike Aydoğdu, Merve Gültekin, Rumeysa Akbulut, Sinem Öztürk, Zeynep Nil Aker

İstanbul Üniversitesi

Giriş: Dijital oyun oynama, günümüzde özellikle çocuk/ergenlerde yaygın bir davranış olmasına rağmen ne zaman klinik bir tablo oluşturduğuna dair net bir kriter bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu alandaki çalışmalar yalnızca patoloji odaklı sağlatımı değil risk gruplarını ve tüm toplumu hedefleyen koruyucu önleyici uygulamaları da içermelidir. Ayrıca, çocuk/ergen ruh sağlığı çalışmalarında ebeveynlerin ve bakım verenlerin rolü önemsenmektedir. Alan yazında, bakım vermenin de bir stresör olduğuna ve bakım verenlere yönelik müdahalelere ihtiyaç olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle mevcut çalışmada temel eğitime devam eden çocuğu olan ebeveynlere dijital oyunlar ve oyun bağımlılığına yönelik bir psikoeğitimin etkinliği incelenmiştir. **Yöntem:** Çalışmada tekrarlı ölçümler desenine başvurulmuş ve 16 katılımcıdan oluşan müdahale grubuna yer verilmiştir. Katılımcılara iş birliği bir okul ziyaret edilerek erişilmiştir. Müdahalede konu üzerine alan yazında bulunan bir el kitabı takip edilmiş, 90 dakikalık sunum sonrasında kitabın künye bilgisi ve psikoeğitimi özetleyen el broşürleri katılımcılarla paylaşılmıştır. Psikoeğitim, konu üzerine 9 saat teorik ve 6 saat pratik eğitim almış psikoloji lisans son sınıf öğrencileri tarafından öğretim üyelerinin gözetiminde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar müdahale öncesi ve sonrasında Ebeveyn Yetkinliği Ölçeği (EYÖ), Sürekli Umut Ölçeği (SUÖ), Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği-21 (DASÖ-21), UCLA Yalnızlık Ölçeği-8 (UCLA-YÖ-8) ve demografik formu doldurmuştur. **Bulgular:** Çalışma bulguları, katılımcıların EYÖ, SUÖ ve UCLA-YÖ-8 puanlarının istatistiksel açıdan benzer kaldığını, DASÖ-21 puanlarının ise anlamlı bir biçimde azaldığını göstermiştir. **Sonuç/Tartışma:** Temel düzeyde, tek oturumlu bir psikoeğitimin etkililiğine işaret eden çalışma, alan yazınla örtüşen sonuçlar sunmuştur. Tüm değişkenlerde beklenen yönde değişimler gözlenmiş, bunlardan yalnızca DASÖ puanlarının istatistiksel anlamlılık seviyesine ulaştığı görülmüştür. Gelecek çalışmalarda daha geniş katılımcı sayısı ile araştırma protokolünün tekrarlanması elde edilen sonuçların güvenilirliğini artırabilmek bakımından önemlidir. Bu çalışmalarda kontrol gruplarına yer verilmesi ve takip ölçümlerinin de alınması müdahale içeriği ve etkinliğinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bu kısıtlılıklara rağmen kurumlar arası iş birliğine dayalı, müfredat programının da bir parçası olan öğrenci merkezli bir müdahalenin etkinliğine işaret eden çalışmanın yol gösterici olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital oyun oynama, bağımlılık, ebeveynlik, bakım verme, ruh sağlığı

Bilişsel Esneklik ile Depresyon, Anksiyete, Stres Arasındaki İlişkide Bilişsel Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü

Büşra Alpaslan, Merve Gölcük

Antalya Bilim Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı, bilişsel esneklik ile depresyon, anksiyete, stres arasındaki ilişkide bilişsel duygu düzenlemenin aracı rolünün araştırılmasıdır. Araştırmanın örneklemini, 18-65 yaş aralığındaki 235 kadın (%59), 164 erkek (%41) katılımcı olmak üzere toplamda 399 kişi oluşturmaktadır. Çalışmada; Demografik Bilgi Formu, Bilişsel Esneklik Envanteri, Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği (DASS-21) ve Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Aracılık etkisini test etmek için, Hayes'in PROCESS Makro Analizi Model 4 kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, bilişsel esneklik ve depresyon arasındaki ilişkide işlevsel bilişsel duygu düzenleme ve daha az işlevsel bilişsel duygu düzenlemenin aracılık etkisi anlamlı bulunmuştur. Bilişsel esneklik işlevsel bilişsel duygu düzenleme ile pozitif ilişkili ve işlevsel bilişsel duygu düzenleme de depresyon ile negatif ilişkili bulunmuştur. Bilişsel esneklik daha az işlevsel bilişsel duygu düzenleme ile negatif ilişkili ve daha az işlevsel bilişsel duygu düzenleme de depresyon ile pozitif ilişkili bulunmuştur. . Bilişsel esneklik ile anksiyete ve stres arasındaki ilişkide ise işlevsel bilişsel duygu düzenlemenin aracılık etkisi anlamlı bulunmazken, daha az işlevsel bilişsel duygu düzenlemenin aracılık etkisi anlamlı bulunmuştur. Bilişsel esneklik daha az işlevsel bilişsel duygu düzenleme ile negatif ilişkili ve daha az işlevsel bilişsel duygu düzenleme de anksiyete ve stres ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Sonuç olarak, bilişsel esneklik ve depresyon arasındaki ilişkide hem işlevsel hem daha az işlevsel bilişsel duygu düzenlemenin aracılık etkisi anlamlıyken, bilişsel esneklik ile anksiyete ve stres arasındaki ilişkide sadece daha az işlevsel bilişsel duygu düzenlemenin aracılık etkisi anlamlıdır. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel esneklik, depresyon, anksiyete, stres, bilişsel duygu düzenleme

Postpartum Dönemde Depresyon ve Travma Sonrası Stres Belirtileri: Obstetrik Şiddet Açısından Bir Karşılaştırma

Burcu Kömürcü-Akik¹, Hilal Karagöz², Nilay Özçelik¹, Tuğba Köseoğlu¹

¹Ankara Üniversitesi

²Maltepe Üniversitesi

Doğum esnasında kadınlara uygulanan şiddet olarak tanımlanan obstetrik şiddet, son yıllarda önemli bir sağlık sorunu olarak kabul edilmektedir ve doğumla ilişkili psikolojik sorunlarla bağlantılıdır. Bu çalışmanın amacı, 0-24 ay arası bebeği olan kadınların obstetrik şiddete maruz bırakılma durumlarına göre doğum sonrası depresyon ve perinatal travma sonrası stres bozukluğu belirtileri yaşama deneyimlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Çalışmanın örneklemini, 1-24 ay arasında bebeği olan 465 kadından oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 30.66 (SS = 4.93) yıl ve bebeklerinin yaş ortalaması 12.06 (SS = 7.36) aydır. Çalışmada, Demografik Form, Obstetrik Şiddet Ölçeği, Edinburgh Postpartum Depresyon Ölçeği ve Perinatal TSSB Belirtileri Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, obstetrik şiddet ve postpartum depresyon belirtileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak, obstetrik şiddet ile perinatal TSSB belirtileri arasında pozitif yönde ve postpartum depresyon belirtileri ile perinatal TSSB belirtileri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Obstetrik şiddet deneyimi yaşayan ve yaşamayan kadınlarda postpartum depresyon belirtileri açısından anlamlı bir fark bulunmazken, perinatal TSSB belirtileri açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Obstetrik şiddet deneyimi olan kadınların perinatal TSSB puanları, deneyimlemeyenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Sonuç olarak, bu çalışma obstetrik şiddetin postpartum depresyon belirtileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını, ancak perinatal TSSB belirtileri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, obstetrik şiddet ve travma ilişkisini açıklamak açısından alanyazına önemli katkı sunmaktadır. Çalışmanın bulguları maternal psikolojik sağlık uygulamalarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesinde önemli rol oynayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, postpartum depresyon, perinatal travma sonrası stres bozukluğu"

Örümcek ve Kan Yaralanma Fobilerinin Afektif Mekanizması: Tiksinmenin Rolü

İslim Yılmaz¹, Öznur Öncül Demir²

¹Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

²Abdullah Gül Üniversitesi

Giriş: Dünya genelinde yaşam boyu yaygınlıkları %3 ile %15 arasında değişen özgül fobiler, bireylerin belirli bir nesne veya durum karşısında gerçek riskle orantısız olarak korku/kaygı hissetmesi veya ondan kaçınması olarak tanımlanmaktadır. Uzun yıllardır özgül fobilerin kaygıyla ilişkili psikopatolojiler olduğu varsayılmıştır. Ancak yapılan son çalışmalar, kişilerin tiksinme yatkınlığı ve duyarlılıklarının yüksek olmasının fobi uyaranlarına verdikleri tepkilerde ve fobi geliştirmelerinde etkili olabileceğine dikkat çekmektedir. Mevcut araştırmada, kaygı belirtileri kontrol edildiğinde tiksinme yatkınlığı ve duyarlılığıyla örümcek ve kan yaralanma fobileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Araştırmanın amacı doğrultusunda kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılan 296 katılımcıya Tiksinme Yatkınlığı ve Duyarlılığı Ölçeği, Örümcek Korkusu Ölçeği, Çok Boyutlu Kan ve Yaralanma Fobisi Envanteri ve Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği – Kısa Form’undan oluşan çevrimiçi anket seti uygulanmıştır. Katılımcıların 203’ü kadın (%68.6), 93’ü erkektir (%31.4); yaşları 18-76 arasında değişmektedir (Ort.= 30.49 SS= 13.27).

Bulgular: Kaygı belirtileri kontrol edilerek tiksinme yatkınlığı ve duyarlılığıyla fobiler arasındaki ilişki iki ayrı hiyerarşik regresyon analiziyle incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre ilk aşamada kaygı belirtilerinin örümcek fobisindeki ($\beta=.25$, $p<.001$) varyansın %6’sını ($F(1,294)=20.02$, $p<.001$); kan yaralanma fobisindeki ($\beta=.31$, $p<.001$) varyansın %10’unu anlamlı olarak açıkladığı görülmüştür ($F(1,294)=30.87$, $p<.001$). İkinci aşamada tiksinme yatkınlığı ve duyarlılığının modele dahil edilmesiyle örümcek fobisinde %18’lik ($F(3,293)=20.76$, $p<.001$) kan yaralanma fobisinde ise %19’luk varyansın açıklanabildiği görülmüştür ($F(3,292)=23.16$, $p<.001$). Buna göre, kaygı kontrol edildikten sonra tiksinme yatkınlığı ($\beta=.18$, $p<.01$), tiksinme duyarlılığı ($\beta=.22$, $p<.01$) örümcek fobisini pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordamıştır. Kan yaralanma fobisini ise sadece tiksinme duyarlılığının ($\beta=.30$, $p<.001$) anlamlı bir şekilde yordadığı, tiksinme yatkınlığının ($\beta=.05$, $p>.05$) anlamlı bir ilişkisi olmadığı görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç: Mevcut bulgular örümcek, kan yaralanma gibi farklı özgül fobilerde kaygı kontrol edildiğinde tiksinmenin anlamlı rolünü ortaya koymaktadır. Tiksinme duyarlılığındaki artış hem örümcek hem de kan yaralanma fobisiyle ilişkili iken tiksinme yatkınlığı sadece örümcek fobisiyle ilişkili bulunmuştur. Bu doğrultuda örümcek ve kan yaralanma fobilerinin farklı afektif mekanizmalara sahip olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tiksinme yatkınlığı, tiksinme duyarlılığı, kaygı, özgül fobiler

Depresyon ve Kaygı Bozukluklarının Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Bilişsel Esneklik ve Bilişsel Kontrol ile İlişkisi

İlayda Türk Höl, Feyyaz Kaya, Gökçe Dik, Begüm Yılmazcan, Onur Can Matur, Emir Turan

Erzurum Teknik Üniversitesi

Depresyon ve kaygı bozuklukları, dünya genelinde yaygın zihinsel sağlık sorunlarıdır. Resmi tanı kriterlerini karşılamayan ama depresyon ve kaygı belirtileri gösteren bireyler de psikolojik sağlık açısından risk altındadır. Bu çalışma, bilişsel kontrol ve esnekliğin psikopatoloji ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkide aracılık rolünü araştırmaktadır. Depresyon semptomları ve duygusal yoksunluk şeması ile kaygı semptomları ve dayanıksızlık şeması ilişkisini incelemek ve bilişsel kontrol ile esnekliğin bu ilişkideki aracılık rollerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Örneklem, Türkiye’de ikamet eden 18-35 yaş aralığındaki 1067 bireyden oluşmaktadır. Veri toplama araçları; Young Şema Ölçeği Kısa Form-3, Bilişsel Esneklik ve Kontrol Ölçeği, Beck Anksiyete Ölçeği ve Depresyon Envanteridir. İstatistiksel analizler, basit doğrusal regresyon ve PROCESS Model 1 ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, duygusal yoksunluk şema puanı depresyon düzeyini doğrudan etkilemekte ($b = 0.568$, $t(1063) = 12.812$, $p < 0.001$, $\beta = 0.345$) bilişsel kontrol ($b = 0.223$, $BootSE = 0.028$, $BootLLCI = 0.171$, $BootULCI = 0.280$, $\beta = 0.136$) ve esneklik ($b = 0.189$, $BootSE = 0.022$, $BootLLCI = 0.147$, $BootULCI = 0.235$, $\beta = 0.129$) bu ilişkiye aracılık etmektedir. Ayrıca, dayanıksızlık şema puanı kaygı düzeyini doğrudan etkilemekte ($b = 0.452$, $t(1063) = 10.984$, $p < 0.001$, $\beta = 0.298$) bilişsel kontrol ($b = 0.198$, $BootSE = 0.024$, $BootLLCI = 0.152$, $BootULCI = 0.249$, $\beta = 0.121$) ve esneklik ($b = 0.174$, $BootSE = 0.020$, $BootLLCI = 0.134$, $BootULCI = 0.219$, $\beta = 0.117$) bu ilişkiye aracılık etmektedir. Bu modele göre yüksek depresyon seviyesi, düşük bilişsel kontrol ve esneklik aracılığı ile daha aktif duygusal yoksunluk şemasına sahip olmakla ilişkilidir. Benzer ilişki kaygı ve dayanıksızlık şeması arasında da bulunmaktadır. Bilişsel kontrol ve esnekliğin aracılığı, bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarda duygu düzenleme kapasitesinin azalması ile uyumsuz şemalarla başa çıkmanın güçleşmesi ve olumsuz duygulanımın artması ile açıklanabilir. Bulgular, iyi düzeyde yürütücü işlevlere sahip olmanın psikopatolojinin geliştirilmesi ve sürdürülmesine karşı koruyucu özelliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kaygı, depresyon, bilişsel esneklik, bilişsel kontrol, erken dönem uyumsuz şemalar

Çiftlerin Mizah Kullanma Tarzlarının İlişki Doyumlarına ve Stresle Çift Olarak Baş Etmelerine Olan Etkisi

Ayça Ilgaz¹, Kader Bahayi²

¹Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi

²İstanbul Okan Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı çiftlerin stresle çift olarak baş etme düzeylerinin mizah tarzlarının aracı etkisiyle ilişki doyumlarına etkisini diydik modelle araştırmaktır. Araştırmanın örneklem grubunu Türkiye’de yaşayan, 18 yaş ve üzeri, romantik ilişkisi içerisinde olan (flört, sevgililik, söz/nişan, evli) 528 katılımcı ve 264 çift oluşturmaktadır. Katılımcılara Kişisel Bilgi Formu, Stresle Çift Olarak Baş Etme Ölçeği, Mizah Tarzları Ölçeği ve İlişki Doyumu Ölçeği uygulanmıştır. Çalışmanın hipotezleri Aktör Partner Karşılıklı Bağımlı Etki Modeli (APIM) kullanılarak test edilmiştir. Araştırmanın analizinde SPSS 26, APIM_SEM ve APIMoM uygulamaları kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda mizah tarzlarının etkileri sıfırlandığında stresle toplam ve olumlu çift olarak baş etme değişkenlerinin ilişki doyumunu sadece aktör etkisinde yordadığı, olumsuz stresle çift olarak baş etmenin ise katılımcı, kendini geliştirici ve kendini yıkıcı mizah tarzlarında sadece aktör etkisinde, saldırgan mizah tarzında ise hem aktör hem partner etkisinde ilişki doyumunu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mizah tarzlarının aracı etkileri incelendiğinde, kadın ve erkeklerde ortak sonuçlar yalnızca iki modelde gözlenmiştir. Toplam stresle çift olarak baş etme değişkeninde yalnızca saldırgan mizah tarzının sadece aktör etkisinde ilişki doyumunu yordadığı tespit edilmiştir. Olumsuz stresle çift olarak baş etme değişkeninde yalnızca saldırgan mizah tarzının sadece aktör etkisinde ilişki doyumunu yordadığı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Stresle çift olarak baş etme, mizah tarzları, ilişki doyumu, APIM

OKB'ye Yönelik Sanal Gerçeklik Yazılımı Geliştirilmesi: Etkililik Çalışması

Ali Yasin Kafes
Süleyman Demirel Üniversitesi

GİRİŞ

Temizlik obsesif kompulsif bozukluğu (OKB), kişinin aşırı düzeyde temizlik ve hijyen konularında takıntılı düşüncelere sahip olmasıdır. Bu durum, elleri yıkama, nesnelere sürekli temizleme gibi ritüellerle gözlemlenir. OKB'li bireyler genellikle bu düşünceler ve davranışlar nedeniyle stres yaşarlar. OKB tedavisinde sanal gerçeklik tabanlı maruz bırakma, korkularla kontrollü bir ortamda karşılaşılmasını sağlar. Kişinin, gerçek dünyada karşılaştıkları durumlar simüle edilerek tedavi sürecindeki başarıyı artırabilir. Çalışma dahilindeki yazılım üçboyutlu modellerle geliştirilmiştir. Modelleme işlemi Blender 3D programı ile yapılmış olup render alınmıştır. .fbx formatındaki çıktılar Unity 3D programında C++ kodlama dili ile interaktif hale getirilmiş, ışık ve gölgelendirme ayarları yapılmıştır. Son aşamada ise build ayarları yapılarak .apk formatında çıktı alınmıştır. Çalışma temizlik OKB'sine yönelik geliştirilen sanal gerçeklik yazılımının etkililik çalışmasıdır.

YÖNTEM

Çalışma 15 üniversite öğrencisi ile yapılmıştır. Geliştirilen yazılım bir eğitim, dört uygulama olmak üzere beş aşamada katılımcılara uygulanmıştır. Çalışmada Yale Brown Obsesif Kompulsif Ölçeği, Sanal Gerçeklik Bulunuşluk Ölçeği, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ve Sanal Gerçeklik Uygulamasına Yönelik Gözlem Formu kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın pilot verileri SPSS programında Wilcoxon testi ile analiz edilmiştir. Buna göre Yale Brown Obsesif Kompulsif Ölçeği'nde anlamlı bir düşüş (İlk ölçüm \bar{x} : 22.93, son ölçüm \bar{x} : 20,40 ort. fark: -2,53 $p=.04$) görülmüştür. Sanal Bulunuşluk Ölçeği'nin ortalama değeri ise 118,13 (ss:12,02) olarak saptanmıştır. Uzman tarafından doldurulan gözlem formunda genel olarak katılımcıların cihaz kullanımı ve yönergeyi uygulama konusunda sorun yaşamadığı not edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ise katılımcılar genel olarak "heyecanlı" bir deneyim olduğunu ve maruz kalınan ortamın kaygıya sebebiyet verdiğini belirtmişlerdir.

TARTIŞMA

OKB tedavisinde sanal gerçeklik tabanlı maruz bırakma terapisinin etkinliği araştırılmıştır. Geliştirilen yazılım, 3D modeller kullanılarak Blender ve Unity 3D programları ile oluşturulmuştur. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, Yale Brown OKB Ölçeği sonuçlarında anlamlı bir düşüş gözlenmiştir, bu da geliştirilen yazılımın etkili olduğunu göstermektedir. Sanal gerçeklik, güvenli bir ortam sağlayarak OKB tedavisinde yeni bir yaklaşım sunabilir.

Anahtar Kelimeler: Psikoterapi, temizlik, OKB, sanal gerçeklik, yazılım geliştirme

TMS Uygulamasının Depresyon Belirti Düzeyi ve Duygu Durumu Üzerine Etkileri: Eş Tanılı Hastalarla Karşılaştırmalı Bir Araştırma

Fatma Mahperi Uluyol¹, Bestegül Bağcı, Murat Kuloğlu

¹Akdeniz Üniversitesi

Majör Depresif Bozukluk (MDB)'un tedavisinde birincil basamakta psikofarmakoloji ve psikoterapötik yaklaşımlar yer almaktadır. Fakat tedavi direncinin yüksek prevalansı ve MDB için geleneksel terapötik seçeneklerle ilgili zorluklar nedeniyle, etkili ikinci basamak tedaviler büyük önem taşımaktadır. Son dönemde Transkraniyal Manyetik Stimülasyon (TMS) gibi nöromodülasyon modaliteleri, tedaviye dirençli depresyon için önemli bir seçenektir. Fakat yeni bir yaklaşım olması nedeniyle tedavi protokolü, tedavi mekanizması, eş tanı ve karma tedaviler gibi farklı uygulamaların depresyon tedavisindeki yeri hala tartışmalıdır. Mevcut çalışmada bu sınırlılıklara katkı sağlamak amacıyla sadece depresyon tanısı alan hasta grubu ile depresyonla beraber başka bir tanısı daha olan eş tanılı hastaların TMS uygulaması sonrası depresyon belirti düzeyi ile olumlu ve olumsuz duygu durumları karşılaştırılmıştır.

Örnekleme 18-70 yaş arasında (Ort: 41,73, SD:14,96) psikiyatri hekimi tarafından DSM-5 kriterlerine göre depresyon tanısı alan 19 kişi ile eş tanıyla takip edilen 11 kişiden oluşmaktadır. Çalışmada ölçüm araçları olarak Pozitif-Negatif Duygulanım Ölçeği (PANAS), Beck Depresyon Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Her bir katılımcıya uygulanacak uyarım katılımcıların motor eşliğinin %120'si alınarak uygulanmıştır. TMS seansları 10 Hz frekans ile 4 saniyelik her bir dizide 40 atım ve bu diziler arasında 10 saniyelik aralıklar bırakılarak toplamda 75 dizi şeklinde uygulanmış ve her seans 19 dk sürmüştür. Tedavi haftanın 5 günü olmak üzere toplamda 6 hafta ve 30 seans olacak şekilde uygulanmıştır. Seanslar boyunca katılımcıların mevcut ilaçları kullanımı devam etmiştir.

İki grup arasında uygulama sonrasında depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Katılımcıların Beck Depresyon Envanteri ön test ve son test ölçümleri arasında anlamlı fark bulunmuştur, $t(29) = 5.190$, $p < .001$. Aynı şekilde Pozitif Panas puanları ($t(27) = -2.660$, $p = .013$) ve Negatif Panas skorları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(27) = 4.690$, $p < .001$). Bulgulara göre TMS uygulaması sonrasında her iki grupta depresyon belirti düzeyi ve negatif duygu durumu azalırken, pozitif duygu durumu anlamlı olarak artmıştır.

Anahtar Kelimeler: Depresyon, TMS, pozitif duygu durum, negatif duygu durum

6 Şubat Kahramanmaraş Depremi Sonrası 18-35 Yaş Aralığındaki Bireylerin Manevi Danışmanlık ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetinden Beklentilerinin Araştırılması

Zeynep Erez, Özge Yalpa, İklima Nur Alkaşı, Zeynep Orak

Bursa Uludağ Üniversitesi

Bu araştırma, TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı'ndan kabul almış olup yaygın etkisi kapsamında sonuç raporunu paylaşmak üzere bildiri başvurusunda bulunulmuştur.

Deprem, bireylerin yaşamında maddi ve manevi kayıplara neden olan, sarsıcı etkileri uzun yıllar süren bir doğal afettir. Türkiye zaman zaman çeşitli büyüklükte depremlerle sarsılmaktadır. 6 Şubat Depremi de bunlardan biridir. Bu depremden olumsuz yönde etkilenen bazı bireylerin danışmanlık hizmetine ihtiyaç duyduğu düşünüldüğünde bu hizmetin nasıl ve hangi metotlarla yapılması gerektiğinin belirlenmesi önem arz edecektir. Danışmanlık hizmetinin niteliğini artırmaya yönelik çalışmalara katkı sunmak için bireylerin danışmanlık hizmetlerinden beklentilerinin manevi danışmanlık ve psikolojik danışmanlık şeklinde iki yönlü olarak araştırılması bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırma sorusu, "Bireylerin manevi yönelimleri ile danışmanlık hizmetlerine yönelik beklentileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" şeklindedir.

Bu çalışma bir nicel araştırma olup benimsenen teknik olan survey/anket Demografik bilgi anketi, çoktan seçmeli sorular, Manevi Yönelim Ölçeği ve Sosyal Hizmet Uygulamasında Din ve Maneviyatın Rolü Ölçeği'nden oluşur. Veri toplama yöntemi olarak çevrimiçi anket formu yöntemi benimsenmiş ve afet bölgesi olan 11 ildeki 18-35 yaş aralığındaki 200 katılımcıya uygulanmıştır. Veriler SPSS programında analiz edilmiştir. Ki-kare testi, t-testi, ANOVA testi ve korelasyon gibi çeşitli analizler yapılmıştır. Araştırma örneklemini oluşturan depremzede gençlerin sadece %15'inin danışmanlık hizmeti almış olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %30.5'u psikolojik danışmanlık, %11'i manevi danışmanlık ve %58.5'u her iki danışmanlık hizmetini de tercih ettiğini belirtmiştir. Katılımcıların %49'u her iki danışmanlık hizmetiyle ilgili bilgi sahibi olduğunu, %22'si anketi doldurana kadar bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. MYÖ ortalaması 90 ve SHUDMR ölçeğinin ortalaması 49 olup normal dağılıma sahiptir. MYÖ ile SHUDMR ölçekleri arasında yaklaşık .63 seviyesinde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu değer iki değişken arasında orta düzeyde ilişkinin varlığını göstermektedir.

Bu bulgular, depremzedelerin danışmanlık hizmetlerine ihtiyaç duyduklarını, ancak bu hizmetlerden yeterince yararlanmadıklarını ortaya koymaktadır. Kişilerin manevi yönelimi yüksek olsa bile psikolojik danışmanlığı tercih nedenleri ise: psikolojik danışmanlığın Türkiye'deki temellerinin çok daha uzun yıllara dayanıyor olması, uzman sayısının çokluğu, manevi danışmanlığın daha az biliniyor olması gibi nedenlerle açıklanabilir. Örneklemin %22'sinin danışmanlık hizmetleri hakkında bilgi sahibi olmaması, bilgilendirme çalışmalarının daha geniş kitlelere ulaşması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Manevi Danışmanlık, Psikolojik Danışmanlık

Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Akademik Yılmazlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Duygusal Zekanın Aracı Rolü

Okan Demir¹, Sinem Gülser Karaman¹, Elif Sinem Şenel¹, Maide Tezcan²

¹İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

²İzmir Demokrasi Üniversitesi

Erken dönem uyumsuz şemalar, temel duygusal ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması sonucu çocukluk döneminde geliştirilen, yetişkinlikte de kendini tekrarlayan, işlevsiz düşünce ve davranış kalıplarıdır. Akademik yılmazlık ise eğitim yaşamında karşılaşılan zorlu durumlara uyum sağlayabilme ve bunlarla etkili şekilde baş edebilme becerisidir. Bireylerin akademik yılmazlığına etki ettiği düşünülen yetkinliklerden biri kişinin duygusal zeka kapasitesidir. Duygusal zeka, kişinin kendi duygularını ve ötekilerin duygularını anlayabilme, bu doğrultuda duygularını düzenleyebilme ve kullanabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada erken dönem uyumsuz şemalar (EDUŞ) ve akademik yılmazlık arasındaki ilişkide duygusal zekanın aracı rolünün araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma örneklemini ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimine devam etmekte olan 81 erkek, 198 kadın olmak üzere toplam 279 katılımcıdan oluşmaktadır. Çalışmada Young Şema Ölçeği, Akademik Yılmazlık Ölçeği, Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zeka Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın istatistiksel analizinde betimsel istatistik, korelasyon, regresyon analizleri, aracılık model analizi kullanılmıştır. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir; Akademik yılmazlık ve duygusal zekâ arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=0.65$, $p<0.01$), Young Şema Ölçeğinin Schutte Duygusal Zekâ ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=-0.333$, $p<0.01$) tespit edilmiştir. Yapılan aracılık analizinde ise Erken Dönem Uyumsuz Şema değişkeninin, Duygusal Zeka üzerinden Akademik Yılmazlık üzerindeki etkisi (Indirect effect of X on Y through M) $\beta= -0.0755$ olarak bulunmuştur. Elde edilen güven aralığı ise $[-.1201, -.0396]$ şeklinde elde edilmiştir. Model anlamlı bulunmuş ve aracılık etkisi tam aracılık olarak tespit edilmiştir. Bu çalışma alan yazınında, uyumsuz şemaların akademik yılmazlık üzerindeki olumsuz etkilerinin duygusal zekanın varlığı ile değiştirilebileceğini gösteren ilk araştırmalardan biri olma özelliği taşıması ve bu bulgulara da şema modları yerine uyumsuz şemalar üzerinden ulaşması ile diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erken dönem uyumsuz şemalar, akademik yılmazlık, duygusal zekâ

Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları ve Algılanan Sosyal Desteğin Algılanan Gelir Düzeyi ve Travma Sonrası Gelişim Üzerindeki Etkisi

Ayşegül Sarıca, Nermin Saraç, Ayşe Taşdelen, Azra Eylül Temiz

Akdeniz Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı, genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının, algılanan sosyal destek düzeylerinin ve algılanan sosyal gelir düzeyinin travma sonrası gelişim üzerindeki etkilerini incelemektir. Araştırma kapsamında genç yetişkinlik dönemindeki (18-25 yaş) 144 kişiden veri toplanmıştır. Veri toplama araçları olarak algılanan gelir düzeyi, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, Travma Sonrası Gelişim Envanteri-X ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır. Regresyon analizi sonucuna göre; sosyal destek, travma sonrası gelişimi anlamlı bir şekilde yordarken, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ve gelir düzeyinin travma sonrası gelişimi anlamlı bir şekilde yordamadığı bulunmuştur ($F(3, 140) = 19.12, p = .000; R^2 = .29$). Algılanan gelir düzeyi ve sosyal desteğin, travma sonrası gelişim üzerine etkisini incelemek için Hayes'in Process MACRO'su kullanılarak düzenleyici değişken analizi yürütülmüştür. Yapılan analizlere göre; gelir düzeyi ve sosyal desteğin, travma sonrası gelişim üzerindeki etkileşim etkisi anlamlı bulunmuştur ($F(1, 140) = 8.77, p = .003$). Sosyal destek, hem düşük [$\beta = .17, t = 3.45, p = .001, 95\% \text{ GA} = 1(.07, .26)$] hem de yüksek gelir düzeyine sahip bireylerde [$\beta = .36, t = 6.75, p = .000, 95\% \text{ GA} = (.26, .47)$] travma sonrası gelişimi önemli ölçüde arttırmıştır. En düşük travma sonrası gelişim, sosyal desteğin düşük olduğu durumda gözlenmektedir. Sosyal desteğin az olduğu durumda gelir düzeylerindeki farklılıklar travma sonrası gelişimde bir değişiklik yaratmamaktadır. Fakat sosyal destek yüksek olduğunda, gelir düzeyi yüksek olanlar, gelir düzeyi düşük olanlara göre daha çok travma sonrası gelişim göstermektedirler. Bu bulgular, genç yetişkinlik döneminde algılanan sosyal desteğin travma sonrası gelişim üzerinde kritik bir rol oynadığını ve özellikle sosyal desteğin yüksek olduğu durumlarda, bireylerin travma sonrası gelişimlerini daha etkin bir şekilde sürdürebildiklerini göstermektedir. Gelir düzeyinin travma sonrası gelişim üzerindeki etkisinin sosyal destekle etkileşim içinde anlamlı hale gelmesi de sosyal desteğin, bireylerin travma sonrası gelişimlerinde önemli bir faktör olabileceğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Algılanan sosyal destek, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları, algılanan sosyal gelir, travma sonrası gelişim

Kayıp Sonrası Farklı Seyirler: Uzamış Yaş Bozukluğu, Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Depresyon Belirti Kümeleri

Mübeccel Yeniada Kırseven

Hacettepe Üniversitesi

Yakın kaybı sonrasında olağan yas sürecinin yaklaşık 6 ay içerisinde tamamlanması ve kişinin olağan işlevselliğini sürdürebilmesi beklenmektedir. Ancak, her zaman böyle olmamakta ve kayıp yakınları çeşitli psikolojik belirtiler ile yaşamlarına devam etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu çalışmada, kayıp sonrası süreçte en sık karşılaşılan ve yüksek eş tanı düzeyleri bildirilen Uzamış Yas Bozukluğu (UYB), Depresyon ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) semptomlarından farklı seyirlerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Elde edilen semptom kümelerine ilişkin, bu kümelere ait olmanın belirleyicilerinin, yani kayıp sonrası süreçte yas tutan kişilerin ne gibi seyirler gösterdiklerinin saptanması amaçlanmıştır.

Çalışmanın katılımcıları son 12 yılda bir yakınını ölümü bağlı kaybetmiş 18 yaş üzeri 1060 kişiden oluşmaktadır. UYB, TSSB ve Depresyon belirtilerinden alt kümelerin saptanması için katılımcılardan elde edilen veriye Örtük Sınıf Analizi (Latent Class Analysis-LCA) uygulanmıştır. Örtük Sınıf Analizi ile yüksek semptom, depresyon, uzamış yas ve dayanıklı (düşük semptom) sınıflar tespit edilmiştir. Örtük Sınıf Analizi ile elde edilen kümelerin risk faktörleri açısından karşılaştırılması için Çok Kategorili (Multinomial) Lojistik Regresyon analizi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kayıp, Yas, Depresyon

Genç Yetişkinlerde Beden Memnuniyetsizliğini Azaltmaya Yönelik Müdahale Programı: Aynaya Maruz Bırakma Protokolü

Fatma Mahperi Uluyol, Mustafa Madan, Başak Karaca, Selen Göz, Sümeyra Mutlubaş

Akdeniz Üniversitesi

Giriş: Küreselleşen dünyayla birlikte özellikle sosyal medya üzerinden empoze edilen ulaşılması zor ideal beden algısı beden memnuniyetsizliğini arttırarak yeme bozukluklarının gelişmesine risk oluşturmaktadır. Bu bağlamda global olarak ruh sağlığı üzerinde risk oluşturan beden memnuniyetsizliğinin önlenmesine yönelik geliştirilen yaklaşımlardan birisi de Bilişsel Davranışçı Terapinin (BDT) prensiplerinden şekillenen aynaya maruz bırakma yöntemidir. Maruz bırakma yönteminde, kişi korku duyduğu, kendisini kaygılandıran uyarana alışma tepkisi gösterene kadar maruz bırakılmaktadır. Bu çalışmada da internet kullanım oranının yüksek olduğu ülkemizde Batı kültürü etkisinde şekillenen ideal beden normlarının beden memnuniyetsizliği ile ilişkisi cinsiyet temelinde incelenerek, risk grubundaki üniversite öğrencilerinde beden memnuniyetsizliği üzerinde aynaya maruz bırakma protokolünün etkililiği test edilecektir.

Yöntem: Çalışma örneklemini 18-25 yaş arası, BTWBTÖ'ne göre risk grubunda olan 4 kadın üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Yeme Tutum Ölçeği, Ben Towim Walker Beden Tutum Ölçeği, Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği, Yeme ile ilişkili İstem dışı Düşünceler Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmamızda, aynaya maruz bırakma protokolünün etkilerini değerlendirmek amacıyla katılımcıların ön test ve son test sonuçlarını karşılaştırmak için Paired Samples t-testi kullanılmıştır.

Bulgular: Analiz bulgularına göre ön test ($M = 134.50$, $SD = 5.07$) ve son test ($M = 116.50$, $SD = 10.47$) ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür, $t(3) = 5.058$, $p < .05$. Bireyin kendi beden imgesine maruz bırakılarak işlevsiz olumsuz duyguların, ifadelerin; olumlu veya nötr ifadelere dönüştürülmesi beden memnuniyetsizliğinin azaltılması desteklemiştir.

Anahtar Kelimeler: Aynaya maruz bırakma, beden memnuniyetsizliği, beden algısı, ideal beden.

Zimbardo'nun Zaman Perspektifinin Üniversite Sınavına Hazırlanan Gençlerde Sınav Kaygısı Düzeyiyle İlişkisinde Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü

Zeynep Özerol, Merve Gölcük

Antalya Bilim Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı, Zimbardo'nun Zaman Perspektifi ile sınav kaygısı arasındaki ilişkide belirsizliğe tahammülsüzlük ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolünü incelemektir. Araştırmaya Antalya'daki devlet okullarında 12. sınıfta eğitim görmekte olan üniversite sınavına hazırlanan 17 veya 18 yaşlarındaki toplamda 552 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların 364'ü kız öğrenci (%65.9), 188'i ise erkek öğrencidir (%34.1). Katılımcılardan; Demografik Bilgi Formu, Zimbardo'nun Zaman Perspektifi Ölçeği, Sınav Kaygısı Envanteri, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12) ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeğini (DERS- 16) doldurmaları istenmiştir. Aracılık analizi için Hayes'in PROCESS Makro Analizi Model: 4 kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, belirsizliğe tahammülsüzlük ve duygu düzenleme güçlüğü'nün; olumlu geçmiş zaman, olumsuz geçmiş zaman ve kaderci şimdiki zaman perspektiflerinin sınav kaygısı ile ilişkisinde aracılık ettiği görülmüştür. *Olumlu geçmiş zaman* perspektifinin kullanımı arttıkça; belirsizliğe tahammülsüzlük ve duygu düzenleme güçlüğü azalmakta ve sınav kaygısı da azalmaktadır. Ancak *olumsuz geçmiş zaman* ve *kaderci şimdiki zaman* perspektiflerinin kullanımı arttıkça; belirsizliğe tahammülsüzlük ve duygu düzenleme güçlüğü artmakta ve böylece sınav kaygısı da artmaktadır. *Hazcı şimdiki zaman* perspektifi ve sınav kaygısı arasındaki ilişkide sadece duygu düzenleme güçlüğü'nün aracılık ettiği görülmüştür. *Hazcı şimdiki zaman* perspektifinin kullanımı arttıkça duygu düzenleme güçlüğü de artarak sınav kaygısını arttırmıştır. Son olarak, *gelecek zaman* perspektifi ve sınav kaygısı arasındaki ilişkide sadece belirsizliğe tahammülsüzlük aracılık etmiştir. *Gelecek zaman* perspektifi kullanımı arttıkça belirsizliğe tahammülsüzlük artmakta ve sınav kaygısı da artmaktadır. Son yıllarda gittikçe daha fazla dikkat çekmeye başlayan zaman perspektifinin tüm boyutlarıyla kapsamlı şekilde yer aldığı bu çalışma literatüre önemli katkısı sağlayacaktır. Ayrıca, zaman perspektiflerinin duygu düzenleme güçlüğü ve belirsizliğe tahammülsüzlük değişkenleri üzerinden üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerde sınav kaygısıyla ilişkisine dair elde edilen bulguların, sınav kaygısıyla ilgili ilerde yapılacak uygulamalara önemli katkılarda bulunabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zimbardo'nun zaman perspektifi, belirsizliğe tahammülsüzlük, duygu düzenleme güçlüğü, sınav kaygısı

Üniversite Öğrencilerinde Duygular, Duygu Düzenleme, Duygusal Şemalar ve Bağlanma ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Kevser Ayanlar¹, Sevginar Vatan²

¹ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

² Hacettepe Üniversitesi

Psikopatolojilerin güncel modellerinde düşünce, duygu ve davranışlar arasındaki karşılıklı etkileşim vurgulanmaktadır. Duygu düzenleme becerileri psikopatolojide önemli bir kavram olmasına karşın farklı duyguların ve bu duyguların düzenlenmesinin psikopatolojide yeri yeni dikkat çekmeye başlamıştır. Hem duygularla hem de duygu düzenlemeyle ilişkili olan ve bir duyguya yanıt olarak gösterilen başa çıkma, plan ve yaklaşımlara işaret eden duygusal şemalar da psikolojik belirtilerle ilişkilidir. Bağlanma tarzları da ayrıca gelişimsel bir faktör olarak hem duygu düzenleme becerileri hem de psikolojik belirtiler ile ilişkilidir. Bu araştırmada bağlanma stilleri, yedi özgül duygunun deneyimlenme düzeyi, duygu düzenleme becerileri, duygusal şemaların psikolojik belirtilerin alt boyutlarını yordamasının incelenmesi ve psikolojik belirtiler açısından alt ve üst gruplarda bu değişkenlerin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda Demografik Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II), Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği (DDBÖ), Özgül Duygular Temelli Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği (DDBÖ-DÖ), Leahy Duygusal Şema Ölçeği-2 ve Belirti Kontrol Listesi (SCL-90) kullanılmıştır. Oluşturulan ölçek seti çevrimiçi biçimde uygun örnekleme yöntemi ile katılımcılara çevrimiçi iletişim kanalları (instagram, whatsapp, mail gibi) aracılığıyla ulaştırılmıştır. Çalışmanın örneklemi 18-65 yaşları arasında, son 6 ay içerisinde herhangi bir psikiyatrik tanı almamış ve ilaç kullanmamış katılımcılardan oluşmaktadır. Araştırma sorularının test edilmesi için Bağımsız Gruplar için t-Test ve Hiyerarşik Regresyon analizleri kullanılmıştır. t-Test sonuçlarına göre psikolojik belirtiler açısından alt ve üst grupların kaygılı bağlanma, duygu düzenleme becerileri; kaygı, üzüntü, öfke, suçluluk, sakinlik ve neşe duygularının düzenlenmesi becerileri; duygusal şemalar açısından birbirinden farklılaştığı görülmüştür. Hiyerarşik regresyon sonuçlarına göre; Kaygılı bağlanmanın bütün psikolojik belirti alt boyutlarını yordadığı bulunmuştur. Tiksinti duygusunun düzenlenmesinin kişilerarası ilişkiler, obsesif kompulsif, somatizasyon ve kaygı belirtilerini; suçluluk duygusunun düzenlenmesinin somatizasyon, obsesif kompulsif, kişilerarası değerlendirme, depresyon belirtilerini; üzüntü duygusunun düzenlenmesinin somatizasyon ve depresyon belirtilerini yordadığı bulunmuştur. Bu bulgular kaygılı bağlanmanın psikolojik belirtiler için önemli bir risk faktörü olduğu alanyazınına desteklerken aynı zamanda farklı duyguların düzenlenmesine odaklanmanın psikolojik belirtileri açıklamada özgül katkıları olabileceği açısından güncel alanyazına katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, Duygular, Duygusal Şemalar, Duygu Düzenleme, Psikolojik Belirtiler

Benliğin Ayrımışması, Utanç ve Suçluluk ile Kiş i iç i ve Kiş ilerarası Duygu Düzenlemenin çeş itli demografik değ iş kenlere göre farklılaşması

Gökç en As Yurtsever

Maltepe Üniversitesi

Bu çalışmada, bireyin ayrışarak bağımsız bir benlik oluşturabilmesi olarak tanımlanan benliğin ayrımlaşması, utanç ve suçluluk duyguları ve kiş i iç i ve kiş ilerarası duygu düzenlemenin cinsiyet, eğitim durumu, medeni duruma göre nasıl farklılaş tığı araştırılmıştır. Maltepe Üniversitesi Etik Kurulu'ndan izin alındıktan sonra veri toplama sürecine başlanmıştır (Tarih ve Karar no: 11.05.2023 ve 2023/10-05). Çalışmaya 25 ve 60 yaş arasında 351 kiş i katılmıştır. Verilerin bir kısmı Google Form üzerinden çevrimiçi olarak ulaştırılarak elde edilmiş, bir kısmı ise araştırmacı tarafından verilen çeş itli seminerlerdeki gönüllü katılımcılardan toplanmıştır. Veri toplama amacıyla katılımcılara demografik bilgi formu, Benliğin Farklılaşması Envanteri–Kısa Form (BFE-KF), Kiş ilerarası Duygu Düzenleme Ölçeğ i (KDDÖ), Duygu Düzenleme Ölçeğ i (DDÖ) ve Suçluluk-Utanç Ölçeğ i (SUTÖ) verilmiştir. Araştırma sonucuna göre benliğin ayrımlaşması, kiş ilerarası duygu düzenleme, suçluluk ve utanç ölçeklerinde alınan puanlar cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmıştır. Benliğin ayrımlaşmasında kadınların puan ortalaması 3,549, erkeklerin ise 4,150'dür ($t=4,897$; $p<0,001$). Kiş ilerarası duygu düzenleme ölçeğ inde kadınların puan ortalaması 71,990, erkeklerin ise 67,260'dır ($t=2,160$; $p=0,031$). Suçluluk ölçeğ inde kadınların puan ortalaması 54,639, erkeklerin ise 51,521'dir ($t=4,270$; $p<0,001$). Utanç ölçeğ inde kadınların puan ortalaması 42,907, erkeklerin ise 50,021'dir ($t=-4,718$; $p<0,001$). Sonuç olarak, benliğin ayrımlaşması ve utanç ölçeklerinde erkeklerin aldığı puanlar, kiş ilerarası duygu düzenleme ve suçluluk ölçeklerinde kadınların aldığı puanlardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Kiş i iç i duygu düzenleme ölçeğ inde ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$). Eğitim durumuna göre ölçek puanlarında karşılaştırılma yapıldığında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Öte yandan, eğitim durumundaki bulgudan farklı olarak benliğin ayrımlaşması, suçluluk ve utanç ölçeklerinde medeni duruma göre anlamlı farklar bulunmuştur. Benliğin Ayrımışması ölçeğ inde evli katılımcıların puan ortalaması 3,571, bekar katılımcıların ise 3,793'tür ($t=-2,283$; $p=0,023$). Suçluluk ölçeğ inde evli katılımcıların puan ortalaması 54,543, bekar katılımcıların ise 53,322'dir ($t=2,120$; $p=0,035$). Utanç ölçeğ inde evli katılımcıların puan ortalaması 43,198, bekar katılımcıların ise 45,711'dir ($t=-2,102$; $p=0,036$). Buna göre, benliğin ayrımlaşması ve utanç ölçeklerinde bekarların aldığı puanlar evlilerden; suçluluk ölçeğ inde ise evlilerin aldığı puanlar bekarlardan anlamlı olarak daha yüksektir. Sonuçlar ilgili alan yazın ve Türk kültürü temelinde tartışılmıştır.

Ahahtar Kelimeler: Benliğin ayrımlaşması, utanç, suçluluk, duygu düzenleme, positif psikoloji

Yıldızlar Mı Sayılar Mı? Sağlıklı Erişkinlerde Çevrim İçi Satın Alma Niyetinde Puanlama ve Yorum Etkilerinin Göz İzleme ile İncelenmesi

Sanay Unutmaz, Melek Elcircevi, Asude Berra Kaya

Ankara Üniversitesi

Çevrimiçi satın alma davranışında tüketici değerlendirmelerinin etkililiği, Nöropsikoloji çalışmalarında kullanıcıların bilinçli ve bilinçsiz faktörlerinde ele alınmaktadır. Türk literatüründe Nöropazarlama çalışmaları gelişmekle birlikte, göz izleme çalışmaları sınırlıdır. Çalışmamız, bilişsel psikoloji perspektifinden tüketicilerin karar verme süreçlerinde davranışlarını açıklamayı ve çevrim içi satın alma niyetinde puanlama ve yorum etkilerini göz izleme yöntemiyle incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda satın alma niyetinde ve yoruma geçip geçmeme kararında etkili olması beklenen yorum ve puanlama değişkenleri Eyelink göz izleme cihazı kullanılarak katılımcıların göz hareketlerine (fiksasyon süresi ve sayısı) bağlı ürün yıldız ve puanlama sayısı, yorum türleri ve yorum içerikleri incelenmiştir. Deney deseni ve görsel düzen, ürünlerin değerlendirme dağılımı, ürün görselleri ve bilgileri, yorum dağılımı ve içerikleri araştırmacılar tarafından hazırlanmış, katılımcılara çevrimiçi bir alışveriş sitesi oluşturulmuştur. Çevrimiçi satın alınabilecek ürün ve yorum görselleri sağlıklı 8'i kadın 16 yetişkine (18-65) sunulmuştur. Uyarılar A (yüksek yorum sayısı ve puanlama), B (düşük yorum sayısı, orta-yüksek puanlama), C (düşük yorum sayısı, orta-düşük puanlama) ve D (yüksek yorum sayısı düşük puanlama) olmak üzere kategorilere ayrılmıştır. Sonuçlarda, ürün puanlamasının (%88), puanlama sayısının (%50), yorumların (%100) ve olumlu yorumlarla (%81) olumsuz yorumların (%94) satın alma kararında etkili olduğu kanıtlanmıştır. Deney sonuçları ise katılımcıların bilişsel karmaşa yaratan B ve C gruplarındaki ürünler için göz hareketlerinin A ve D gruplarına göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Bununla beraber A grubuna ait göz hareketlerinin B grubundan daha fazla olduğu görülmüştür. Mevcut çalışmada literatürdeki çalışmalardan farklı olarak tüketici değerlendirmeleri puanlama ve yorum olmak üzere özgün bir kategorilemeyle incelenmiş ve tüketici yorumları olumlu-olumsuz-nötr olmak üzere üç kategoride değerlendirilmiştir. Göz izleme yönteminin kullanılmasıyla tüketicilerin bilişsel süreçleri hakkında bilgi sağlayan bulgularımız Nöropsikoloji ve Nöropazarlama literatüründeki eksiklikleri karşılamakla birlikte pazarlama stratejilerinde ve internet siteleri tasarımında dikkate alınabilir. Çalışma, literatürde az sayıda örneği bulunan göz izleme yöntemlerinin tüketici davranışlarını anlamada etkililiğini ortaya koymaktadır. Bu yönleriyle Türk ve uluslararası alan yazınına katkıları anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi alışveriş, Nöropazarlama, Göz izleme, Satın alma niyeti, Nöropsikoloji.

Mekanik ve İnsansı Robot Yüzlerinin Yaklaşma Etkisi Bağlamında Oluşturduğu Tehdit Algısının İnsan Yüzleri ve Pareidolia Uyarıcıları ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Yakup Erbilir, Eren Tosun, Evrim Gülbetekin, Binnur Cengiz, Büşra Haliloğlu

Akdeniz Üniversitesi

Bu araştırma tamamen mekanik ve tamamen insansı robot yüzlerinin ve ayrıca pareidolia uyarıcılarının yaklaşma hareketi sırasında ne kadar tehdit edici bulunduğu ve davranışsal ve sinirsel olarak incelenmesini amaçlamaktadır.

Araştırmaya 18-23 yaş aralığında 10 erkek 8 kadın üniversite öğrencisi katılmıştır. Denek-içi desen kullanılan çalışmada İnsansı ve mekanik robot yüz uyarıcıları, pareidolia uyarıcıları ve insan yüz uyarıcıları sabit ve ufuktan yaklaşma hareketi yapan şekilde iki farklı blokta izletilmiştir. Katılımcılardan izledikleri uyarıcıları ne kadar tehdit edici bulduklarını 7'li likert tipi ölçekle değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların beyin aktivitesi 64 kanallı Brain Vision Aktif Elektrotlu EEG sistemi ile kaydedilmiştir. Bağımlı değişkenler P2 OİP bileşeni, tepki süreleri ve tehdit edicilik skorları olarak değerlendirilmiştir. Deney E-Prime 3.0 yazılımı kullanılarak tasarlanmış ve yürütülmüştür. Katılımcılara 1000'er ms süreyle odak noktası, uyarıcı ve 3000 ms süreli tepki ekranı sunulmuştur. Denemeler arası aralık 500ms'dir. Veriler SPSS yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir.

Hareket koşulunun ve uyarıcının tehdit edicilik üzerindeki etkisini incelemek için tekrarlı ölçümler için ANOVA analizi kullanılmıştır. İnsansı robot yüz uyarıcıları (Ort=3.67, SS=1.22) insan yüz uyarıcılarından (Ort= 2.54, SS=1.01) daha tehdit edici bulunmuştur. Oval pareidolia uyarıcıları (Ort.=3.10, SS=1.51) köşeli pareidolia uyarıcılarına (Ort=2.61,SS=1.34) göre daha tehdit edici değerlendirildiği bulunmuştur. Yaklaşma koşulundaki mekanik robot uyarıcıları (Ort=3.14, ss=1.51) sabit koşuldaki mekanik robot uyarıcılarına (Ort=2.53, SS=1.04) göre daha tehdit edici bulunmuştur. EEG analizi için 3 elektrot bölgesi (O, PO, P) seçilmiştir. Blok, uyarıcı, elektrot bölgesi ve hemisferin P200 genliği üzerine etkisini incelemek için tekrarlı ölçümler için ANOVA analizi kullanılmıştır. Yaklaşma koşulundaki mekanik robot uyarıcıları (Ort=12.09, SS=5.79) sabit koşuldaki mekanik robot uyarıcılarına (Ort=9.36, SS=4.50) göre daha yüksek P200 genliği ile ilişkili bulunmuştur.

Hareket koşullarının ve farklı uyarıcı türlerinin tehdit algısına ilişkin davranışsal ve sinirsel tepkilerde farklılaşmaya yol açmış olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnsan-Robot Etkileşimi, P200, Yaklaşma Etkisi, Tehdit Algısı

Farklı Türlerin ve Türlerin Robot Modellerinin Hareket Algısının ve Onlara İlişkin Tehdit Algısının Ayna Nöron Sistemi Aracılığıyla İncelenmesi

Ahmet Tolgahan Taşçı, Alper Topaloğlu, Evrim Gülbetekin

Akdeniz Üniversitesi

Giriş ve Amaç: Ayna nöronlar, maymunun F5 alanında keşfedilmiş ve bir eylemi gerçekleştirirken veya gözlemlerken aktive olan nöronlardır. İnsanlarda, başkalarının eylemlerini ve niyetlerini anlamada kritik rol oynar. Sosyal robotikte, ayna nöron sistemi insan-robot etkileşiminde incelenmiştir. Elektroensefalografi (EEG) ve Fonksiyonel Manyetik Rezonans Görüntüleme (fMRI) çalışmalarında, insanların robot davranışlarını gözlemlerken ayna nöron sisteminin aktive olduğu bulunmuştur. İnsanların, robot ve insan davranışlarına benzer şekilde mu baskılanması tepkisi verdiği gözlenmiştir. Bu çalışma, insan ve hayvan uyarıcıları ile bunların robot modellerine yönelik ortaya çıkan sinirsel tepkileri ve algılanan tehdidi incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Araştırma örneklemi 30 kişi olup, EEG analizine 10 erkek ve 10 kadından oluşan 20 katılımcı dahil edilebilmiştir. Köpek, yılan, kuş, insan hareketi ve beyaz gürültü içeren videolar ile her türün robot versiyonları toplam 9 video uyarıcı olarak sunulmuştur. Deneysel 2 bloktan oluşmuştur. Her blokta, 1000 ms odaklanma ekranının ardından 84 saniyelik uyarıcılar sunulmuş, ardından katılımcılardan tehdit ediciliği 7'li Likert ölçeği ile değerlendirmeleri istenmiştir. Deneysel 64 kanallı EEG kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmada, katılımcıların farklı uyarıcılara verdikleri mu baskılanması C3, C4 ve CZ elektrotları üzerinden incelenmiştir. Araştırmada canlılık, elektrot ve canlı türleri koşullarını içeren 2x3x4'lük Tekrarlı Ölçümler İçin Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yılan uyarıcısındaki ayna nöron aktivitesi, insan türüne göre anlamlı olarak daha yüksektir ($p < .05$). İnsan ve köpek türü arasında ise anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($p > .05$). Davranış verilerine göre en az tehdit edici uyarıcı insanken, en tehdit edici uyarıcı ise yilandır ($p < .001$). Uyarıcıları; kadınlar, erkeklere göre daha yüksek tehdit edici bulmuştur ($p < .05$). Yılan uyarıcısının davranış verisi ile ayna nöron aktivitesindeki nöral aktivasyonu arasında pozitif yönde bir korelasyon bulunmuştur ($r = .411, p < .05$).

Tartışma: Yılanların evrimsel süreçte korkulan hayvanlar olmaya devam ettiğini desteklenmektedir. Yılan uyarıcısının daha fazla tehdit edici bulunması ile ayna nöron aktiviteleri arasındaki fark, hipotezi desteklemektedir. Bulgular, evrimsel korkuların hayatta kalma mekanizmalarımızın sağlam temele dayandığını göstermektedir. Bu sonuçlar, insan-robot etkileşimi ve sosyal robotik alanındaki tasarımlar için de yol gösterici olabilir.

Anahtar Kelimeler: Ayna Nöron Sistemi, İnsan-Robot Etkileşimi, Tehdit Algısı, Mu Baskılanması, EEG, Sosyal Robotik

KKTC’de Okuyan Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı, Yaşam Doyumu ve Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Yaren Yüce¹, Umut Şah²

¹Psikolog Dünyası Online Terapi

² Lefke Avrupa Üniversitesi

Literatürde gelecek kaygısı, yaşam doyumu ve romantik ilişki doyumu arasında anlamlı ilişkiler olduğunu bildiren çalışmalar bulunmaktadır. Bu doğrultuda, bu çalışmada, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde okumakta olan üniversite öğrencilerinde gelecek kaygısı ile yaşam doyumu ve romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma, niceliksel araştırma modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini KKTC’de okumakta olan, 18-30 yaş arası 400 üniversite öğrencisinden (%49 kadın, %51 erkek) oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu, Yaşam Doyumu Ölçeği (YDO), Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği (ÜÖGKÖ) ve İlişki Doyum Ölçeği (İDİ-4) kullanılmıştır. Çalışma için etik onay alındıktan sonra tüm ölçekler Google Forms’ta tek bir form haline getirilmiş ve veriler online olarak toplanmıştır.

Elde edilen verilerin analizinde SPSS-25 paket programı kullanılmıştır. Korelasyon analizi sonucunda; gelecek kaygısı ölçeğinin gelecekte umutsuzluk alt boyutu ile yaşam doyumu arasında negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=-.114$; $p<.05$); gelecek kaygısı ölçeğinin gelecek korkusu alt boyutu ile romantik ilişki doyumu arasında da negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=-.114$; $p<.05$) tespit edilmiştir. Yaşam doyumu ile romantik ilişki doyumu arasında ise pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=.224$; $p<.01$) görülmüştür. Basit regresyon analizi sonucunda; gelecekte umutsuzluk puanının yaşam doyumu puanındaki varyansın %1’ini anlamlı şekilde yordadığı ($R^2=.010$; $F=5,214$; $p<.05$); gelecek korkusu puanının ise romantik ilişki doyumu puanındaki varyansın %1’ini anlamlı şekilde yordadığı ($R^2=.010$; $F=5,227$; $p<.05$) görülmüştür. Varyans analizi (ANOVA) sonucunda, katılımcıların gelecek korkusu puanlarının kaçınıcı sınıfta olduklarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı ($F=3,461$; $p<.05$) görülmüştür. Buna göre, hazırlık sınıfındaki katılımcıların gelecek korkusu puanının yüksek lisanstaki katılımcıların puanından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bir bütün olarak bu bulgular göstermektedir ki; üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu ve romantik ilişki doyumu düzeylerinin değerlendirilmesinde gelecek kaygısının rolünün dikkate alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelecek Kaygısı, Yaşam Doyumu, Romantik İlişki Doyumu, Üniversite Öğrencileri

Cinsiyet Çeşitliliği ve Cinsel Yönelime Yönelik Önyargılarla Mücadele İçin LGBTİ+'ya Yönelik Mit İnanışının Azaltılması

Pınar Tekşen Rasheed, Şenel Hüsnü Raman

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Dindarlık ve mit inanışları ile özcü inançlar ve anti-LGBT+ önyargıları arasındaki ilişki, araştırmacılar tarafından incelenmiştir ve yüksek dindarlığın, cis-erkek olmanın ve çevresel özcü inançlara sahip olmanın, mitlerin desteklenmesini ve anti-LGBT+ önyargılarını artırdığını göstermiştir. Ancak, LGBT+ bireylere yönelik yaygın mitleri değerlendirebilecek bir ölçek literatürde mevcut değildir. Ayrıca, özcü inançları ölçmede yaygın olarak kullanılan metin tabanlı manipülasyon teknikleri yaygın olmasına rağmen, diğer manipülasyon yöntemleri yeterince değerlendirilmemiştir. Mevcut çalışma, LGBT+ bireylere yönelik yaygın mit inanışları ölçeğini geliştiren ve özcü inançlar üzerinde video manipülasyonu kullanan ilk deneysel araştırma olarak öne çıkmaktadır. Çalışmanın amacı, LGBT+ topluluğuna yönelik mitlerin desteklenmesinde dindarlık ve özcü inançların rolünü değerlendirmek, ayrımcılık ve önyargıları azaltmak amacıyla, LGBT+ topluluğuna mensup bireyler hakkında yaygın mitleri belirlemektir. Araştırmada, K.K.T.C. Doğu Akdeniz Üniversitesi'nden 112 Türkçe konuşan cisgender kadın ve erkek birinci sınıf üniversite öğrencileri üç farklı gruba atanmış ve her gruba eşcinsel cinsel yönelimin etiyojisi ile ilgili video kayıtları izletilmiştir. Gerçeklik grubundaki katılımcılara eşcinselliğin etiyojisine dair güncel literatür bulguları; çevresel ve genetik etiyojisi grubundaki katılımcılara, eşcinselliğin çevresel ve genetik etiyojiye dayandığını savunan bulgular verilmiştir. Pearson korelasyon analizi, anti-LGBT+ mit inanışları ile tutumlar arasında anlamlı bir pozitif ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Video manipülasyonunun, iki deney grubu ve gerçeklik durumu üzerindeki etkisini karşılaştırmak amacıyla ANOVA yapılmıştır. Koşulların (gerçeklik, çevresel, genetik durum), dindarlığın (yüksek, düşük) ve cinsiyetin (kadın, erkek) tutumlar üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla, LGBT+ bireylere yönelik tutumlar üzerinde 2x3x2 Faktöriyel ANOVA gerçekleştirilmiştir. Mit inanışlarında cinsiyet, deney grubu ve dindarlık arasındaki farklılıkları değerlendirmek için de 2x3x2 ANOVA uygulanmıştır. Dindarlığın ve özcü inançların mit inanışları üzerinde önemli bir etkisi olduğu bulunmuştur. Ayrıca, çevresel etiyojisi grubundaki katılımcılarda daha yüksek düzeyde mit inanışı tespit edilmiştir. Gerçeklik grubundaki katılımcılarda en düşük düzeyde mit inanışı ve LGBT+ bireylere yönelik daha olumlu bir tutum gözlemlenmiştir. Erkek katılımcılarda, LGBT+ bireylere karşı daha fazla mit inanışı ve daha olumsuz tutum bulunmuştur. Çalışmanın bulguları, literatür ışığında kapsamlı bir şekilde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özcü inançlar, dindarlık, anti-LGBT+ mit inanışı

Sağlık Mı Mutluluğu, Mutluluk Mu Sağlığı Beraberinde Getirir? 64 Ülkeyi Kapsayan Çok Düzeyli Bir Analiz

Furkan Tosyalı

Düzce Üniversitesi

Giriş: Sağlık ve mutluluk arasındaki ilişkiye dair geniş bir alanyazın bulunmaktadır. İlgili alanyazında “sağlık mı mutluluğu yoksa mutluluk mu sağlığı yordamaktadır” sorusuna verilmiş net bir cevap bulunmamaktadır. İlişkinin yönüne dair bu iki hipotezi (bk. sağlık mutluluğu yordamaktadır; mutluluk sağlığı yordamaktadır) destekleyen sonuçlar bulunmaktadır. Bu konuya dair daha net bir bakış açısı ortaya koyan güncel araştırmalar, sağlık ve mutluluk arasında çift yönlü bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışma, çift yönlü ilişkiye dair güncel sonuçların tekrarlanabilirliğine ve genellenebilirliğine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Yöntem: İlgili amaç doğrultusunda, Dünya Değerler Anketi’nin son dalgası vasıtasıyla elde edilen 64 ülkenin temsili verisi ($N = 94.278$; Ortyaş = 43,41, $SS_{yaş} = 16,54$) çok düzeyli regresyon analiziyle test edilmiştir. Bu analizde, öznel sağlık değerlendirmesinin (ÖSD) mutluluk tarafından yordandığı (bk. Model 1) ve mutluluğun ÖSD tarafından yordandığı (bk. Model 2) iki farklı model test edilmiş ve etki büyüklükleri karşılaştırılmıştır. Her iki modelin birinci/bireysel düzeyinde istatistiksel olarak kontrol edilen demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum, çocuk sayısı ve hanehalkı sayısı) bulunmaktadır. Model 1’in ikinci/ülke düzeyinde ülkelerin mutluluk puanları, Model 2’nin ikinci/ülke düzeyinde ise ülkelerin ÖSD puanları yordayıcı olarak dahil edilerek istatistiksel olarak kontrol edilmiştir.

Bulgular: Model 1’de birinci/bireysel düzeydeki tüm değişkenler ÖSD’yi anlamlı olarak yordamıştır. Model 1’in ikinci/ülke düzeyinde ülkelerin mutluluk puanları ÖSD’yi yordamamıştır. Model 2’de birinci/bireysel düzeydeki tüm değişkenler bireylerin mutluluğunu anlamlı olarak yordamıştır. Model 2’nin ikinci/ülke düzeyinde ülkelerin ÖSD puanları mutluluğu yordamamıştır. Spesifik olarak, her iki modelde hesaplanan orta düzeydeki etki büyüklüklerinin neredeyse aynı olduğu tespit edilmiştir (Model 1’de mutluluğun ÖSD üzerindeki etki büyüklüğü = 0,31; Model 2’de ÖSD’nin mutluluk üzerindeki etki büyüklüğü = 0,26).

Sonuç/Tartışma: Güncel çalışmalara paralel olarak, sağlık ve mutluluk arasındaki ilişkinin çift yönlü olabileceğine dair bulgular elde edilmiştir. Bu sonuçlar, kuramsal tartışmaların tekrarlanabilirliğine ve genellenebilirliğine katkı sağlamanın yanı sıra pozitif psikoloji alanındaki pratik uygulamalar için önemli ipuçları sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: sağlık, mutluluk, çift yönlü ilişki, genellenebilirlik, çok düzeyli analiz

İlişkisel Belirsizlik, Partner Müdahalesi ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkiler; Algılanan Partner Duyarlılığının Aracı Rolü

Ayşe Nur Akyüz¹, Ayda Büyükşahin Sunal²

¹Adıyaman Üniversitesi

²Ankara Üniversitesi

Çiftler, ilişkilerinin geçiş evrelerinde (örn.,partnerlerden birinin kanser teşhisi alması, emekli olması, erkeğin askere gitmesi vs.) alışılmadık olaylarla karşılaştıklarında sıklıkla yoğun duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkiler verebilmektedirler. *İlişkisel türbülans* olarak adlandırılan bu süreci de iki mekanizma artırabilmektedir. Bunlar: *İlişkisel belirsizlik (İB)* ve *partner müdahalesi (PM)*. *İlişkisel belirsizlik*, bireylerin ilişkilerine katılımlarına ilişkin ne derece emin olduklarını içerirken; *partner müdahalesi*, bireylerin partnerlerinin kendi kişisel hedef ve eylemlerini ne derece baltaladığına yönelik algısını içermektedir. Romantik ilişkilerde çalkantı ve iniş çıkışlara yol açtığı bilinen bu iki mekanizmanın, romantik ilişkilerin sağlıklı bir şekilde devam etmesi için oldukça kritik bir role sahip olan algılanan partner duyarlılığını (APD) olumsuz yönde etkileyeceği ve dolayısıyla da evlilikten alınan doyumu da azaltacağı beklenmektedir. Buradan yola çıkarak, bu çalışmanın amacı, 0-36 ay arası en az bir çocuğu olan yeni anne olmuş evli kadınlarda İB ve PM ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi ve bu iki değişken arasındaki ilişkide APD'nın aracı rolünü incelemektir. Bu doğrultuda, 407 anneye, İlişkisel Belirsizlik Ölçeği, Partner Müdahalesi Ölçeği, Algılanan Partner Duyarlılığı Ölçeği ve Evlilik Yaşam Ölçeği uygulanmıştır. İlişkisel türbülansı artıran iki mekanizma ile evlilik doyumu arasında APD'nın aracılık rolünü incelemek amacıyla Process Macro kullanılarak yürütülen regresyon analizi bulguları, APD'nın hem İB ve evlilik doyumu ($B = -.39, SE = .04, 95\% CI [-.47, -.31]$) hem de PM ve evlilik doyumu ($B = -.29, SE = .04, 95\% CI [-.36, -.21]$) arasındaki ilişkide aracı rol oynadığını göstermiştir. Diğer bir deyişle, evlilikte yaşanan belirsizlikler (İB) arttıkça APD azalmakta ($B = -.76, SE = .10, p < .001, 95\% CI [-2.59, -2.18]$); APD azaldıkça da evlilik doyumu düşmektedir ($B = .51, SE = .01, p < .001, 95\% CI [.10, .13]$). Benzer şekilde PM arttıkça APD azalmakta ($B = -.36, SE = .34, p < .001, 95\% CI [-3.34, -2.00]$); APD azaldıkça da evlilik doyumu düşmektedir ($B = .79, SE = .01, p < .001, 95\% CI [.17, .20]$). Bu bulgular, APD'nın İB ve PM ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide önemli ve kritik rolü olduğunu göstermektedir. Mevcut çalışma bulgularının hem psikoloji alanyazınına hem de uygulamaya yönelik çift terapistlerine önemli katkıları olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İlişkisel belirsizlik, partner müdahalesi, ilişkisel türbülans, algılanan partner duyarlılığı, evlilik doyumu

Birey-Grup Uyumu ve Çevresel Kolektif Eylem: Sosyo-Yapısal ve Psikososyal Faktörlerin Rolü

Tolga Ergiyen, Serap Akfırat

Dokuz Eylül Üniversitesi

Günümüzde çevresel tahribatların önlenmesi, özellikle küresel ısınmanın ekosistem sürdürülebilirliği üzerindeki ciddi etkileri çerçevesinde, kolektif eylem gerektirmektedir. Bu kolektif çaba, grup içindeki bireyler arasındaki etkileşimlere bağlı olup, üyelerin motive edilmesinde birey-grup (BG) dinamiklerinin önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada (261 katılımcı), çevresel kolektif eylem niyetine yol açan sosyo-yapısal özellikler (değişmezlik ve meşruluk) ve psikososyal faktörler (ahlaki kanaat, öfke, kolektif yeterlik), BG uyumu (uyumluluk ve uyumsuzluk) perspektifi çerçevesinde incelenmiştir. Polinomal regresyon ve tepki yüzeyi analizleri, çevresel kolektif eylem niyeti üzerinde meşruluk, ahlaki kanaat, öfke ve kolektif yeterlik için anlamlı bir uyum etkisi ortaya koymuştur. Buna ek olarak, meşruluk, ahlaki kanaat ve kolektif yeterliliğin kolektif eylem niyeti üzerinde bir uyumsuzluk etkisi bulunmuştur. Bu bulgular, BG uyumunun katılımcıları motive etmedeki rolünün altını çizmekte ve kolektif çevresel eylemin ortaya çıkışındaki potansiyelini vurgulamaktadır. Çalışmamız, BG etkileşimindeki uyum ve uyumsuzluğun kolektif çevresel eylem motivasyonunu nasıl şekillendirdiğine dair veri sunmaktadır. Ayrıca, bu çalışma, çevresel sorunlarla mücadelede kolektif eylemi teşvik eden faktörlerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çevresel kolektif eylem, birey-grup uyumu, meşruluk, kolektif yeterlik, ahlaki kanaat

Olası Ayrılık Kararının Yordayıcıları Olarak İlişki Odaklı Obsesif Kompulsif Belirtiler, İlişkisel Güç ve Yakınlık Korkusunun İncelenmesi

Meral Baldemir, Atakan Karapolat, Ezgi Beşikci

Uşak Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı, ilişki odaklı obsesif kompulsif belirtiler, ilişkisel güç (olumlu ve olumsuz güç alt boyutları), yakınlık korkusu (hayali yakınlık korkusu, hayali açıklık, geçmiş dönem yakınlık korkusu alt boyutları) değişkenlerinin olası ayrılık kararını yordamadaki rollerinin incelenmesidir. Olası ayrılık kararı, halihazırda bir romantik ilişki içerisinde olan partnerlerden birinin veya her ikisinin yakın ilişkiyi ne derece sonlandırmak istediği olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmada ele alınan değişkenlerden ilişki temalı obsesif kompulsif belirtiler, romantik ilişki çerçevesinde yaşanan kişinin partnerine, partnerinin kendisine ve ilişkinin uygunluğuna yönelik olarak gözlenebilen takıntılı düşünceler olarak ele alınır. İlişkisel güç, partnerlerin ilişki içerisinde hedeflerine ulaşabilmeleri için kullandıkları gücü ifade etmektedir. Yakınlık kurmaktan kaçınma duygu ve davranışlarıyla tanımlanan yakınlık korkusu ise, kişilerarası ilişkileri etkileyen bir diğer faktördür. Araştırmanın örneklemini 250 üniversite öğrencisi (191 kadın, 58 erkek) oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 18 ile 50 arasında değişmektedir ($M=22.02$, $S=3.4$). Veri toplama araçları olarak, İlişki Odaklı Obsesif Kompulsif Belirtiler Ölçeği, Yakınlık Korkusu Ölçeği, İlişkilerdeki Güç Algısı Ölçeği ve olası ayrılık kararını ölçmek için araştırmacının geliştirdiği 3 madde kullanılmıştır. Olası ayrılık kararının ilişki odaklı obsesif kompulsif belirtiler, ilişkisel güç (olumlu ve olumsuz güç), yakınlık korkusu (hayali yakınlık korkusu, hayali açıklık, geçmiş dönem yakınlık korkusu) değişkenleri tarafından yordanıp yordanmadığını test etmek amacıyla çoklu regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, ilişki odaklı obsesif kompulsif belirtilerin olası ayrılık kararını anlamlı biçimde yordadığı gözlenmiştir ($\beta=.52$, $p<.001$). İlişkideki güç algısının olumsuz alt boyutu olası ayrılık kararını anlamlı olarak yordarken ($\beta=.39$, $p<.001$), olumlu alt boyutunun anlamlı bir yordayıcı olmadığı gözlemlenmiştir. Yakınlık korkusu alt faktörlerinden hayali yakınlık korkusunun ($\beta=.26$, $p<.001$) ve hayali açıklığın ($\beta=-.32$, $p<.001$) olası ayrılık kararının anlamlı birer yordayıcısı olduğu; geçmiş dönem yakınlık korkusu alt boyutunun ise anlamlı bir yordayıcı olmadığı gözlemlenmiştir. Bu bulgulara dayanarak, ilişki odaklı obsesif kompulsif belirtiler, ilişkide partnerle yakın olma korkusu ve ilişkideki baskın gücün partnerde olduğuna ilişkin inançlar arttıkça ilişkiyi sonlandırma kararının alınmasına dair eğilimin arttığı söylenebilir.

*Bu çalışma 2209-A - Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı tarafından desteklenmiştir."

Anahtar Kelimeler: İlişki Odaklı Obsesif Kompulsif Belirtiler, İlişkisel Güç, Yakınlık Korkusu, Olası Ayrılık Kararı

Bireylerin Kolektif Eyleme Katılım Niyetlerini Etkileyen Unsurların, Sosyal Kimlik Modeli ve Benlik Düzenleme Odağı Kuramı Açısından İncelenmesi

Hatice Kübra Tekşam¹, Leman Pınar Tosun²

¹Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

²Bursa Uludağ Üniversitesi

Bireylerin kolektif eyleme katılmalarında etkili unsurlar, Kolektif Eylemde Sosyal Kimlik Modeli (İngilizce kısaltmasıyla SIMCA) ve Düzenleme Odağı Kuramı (DOK) çerçevesinde incelenmiştir. İlk olarak, bireylerin kolektif eyleme katılma niyetlerinin DOK'tan hareketle öngörüldüğü gibi, kişilerin baskın olan benlik düzenleme odağına (kaçınma veya yaklaşma odağı) ve bu kişilere sunulan eyleme davet mesajının içeriğine (kazanç-odaklı, kayıp-odaklı veya nötr) göre farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. İkinci olarak SIMCA; kendilerine eyleme davet mesajı sunulan katılımcı gruplarında ayrı ayrı sınanmıştır. Son olarak, modeldeki bazı değişkenler arasındaki ilişkilerin gücünün, katılımcıların aldığı davet mesajının içeriğine bağlı olarak farklılaşacağına yönelik hipotezler sınanmıştır. Bunun için, Türkiye'de yükseköğrenim görmekte olan, cinsiyetini "kadın" olarak belirten 312 gönüllü katılımcı deneysel koşullardan birine seçkisiz olarak atanmıştır. Bu üç koşul; kayıp-odaklı, kazanç-odaklı ve nötr mesaj koşullarıdır ve bu koşullarda sırasıyla 102, 104 ve 106 katılımcı yer almıştır. Her bir koşuldaki bireyler, "kaçınma odağı baskın" veya "yaklaşma odağı baskın" olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Tüm katılımcıların kolektif eyleme katılma niyetleri ölçülmüştür. Sonuçlar, bireylerin kolektif eylem niyetlerinin, baskın olan benlik düzenleme odaklarına ve eyleme davet mesajının içeriğine göre değiştiğine ilişkin hipotezleri desteklememiştir. İkinci olarak, SIMCA üç koşuldaki katılımcılardan gelen veri üzerinde ayrı ayrı sınıandığında, veriler her koşulda modele iyi uyum sağlamıştır. Beklentilerle uyumlu olacak şekilde, modelin bileşenlerinden grupla özdeşleşme ile adaletsizlik algısı arasındaki ilişki, kazanç odaklı mesaj koşulu dışındaki koşullarda, pozitif ve anlamlı bulunmuştur. Modeldeki değişkenler arası ilişkilerin güçlerinin koşullara göre değişeceğine ilişkin diğer hipotezler ise desteklenmemiştir. Araştırma bulguları yöntemsel ve kuramsal kısıtlılıklar gözetilerek tartışılmıştır. Ayrıca araştırmanın katkılarına da tartışma bölümünde yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kolektif Eylemde Sosyal Kimlik Modeli (SIMCA), kolektif eylem, benlik düzenleme odağı, yaklaşma ve kaçınma odakları

Eğer Üreme Başarısına Katkı Sağlıyorsa, Ölümlülük Belirginliği, Etik Dışı Bir Davranış İçin Kültürel Dünya Görüşü Savunmasını Tetiklemiyor

Turan Gündüz¹, Hasan Gündüz², Erkan Eyrikaya³, Hakan Çetinkaya⁴

¹Akdeniz Üniversitesi

²Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi

³Hacettepe Üniversitesi

⁴Yaşar Üniversitesi

Temel varsayımlarını Darwin'in doğal seçim yoluyla evrim görüşüne dayandıran Dehşet Yönetimi Kuramı (DYK), karmaşık çevresel problemlerle cevaben evrilen üstün bilişsel kapasitemizin aynı zamanda ölümlü kimseler olduğumuzun da farkında olmamıza neden olduğunu ve bu durumun yaşam iç güdüsüne sahip bizler için yönetilmesi gereken varoluşsal bir kaygı yarattığını ileri sürmektedir. Kurama göre bu kaygı yine üstün bilişsel yetenekler sayesinde oluşturulan kültürel çabalarla, örneğin ortak fikirlerin paylaşıldığı gruplara uyma, onları destekleme ve aksi görüşleri dışlama gibi davranışlarla yönetilmektedir. Ölümlülük belirginliği sonrasında benimsendiği gösterilen bu türden davranışların, atasal geçmişten bugüne yaşam kalım şansını arttırmak üzere evrilen eğilimleri yansıttığını varsaymak mümkündür. Öte yandan DYK, yaşam kalımdan ziyade üreme başarısının sosyal davranışları şekillendiren temel motivasyon olduğunu vurgulayan modern evrimsel görüşle tutarlılığı açısından eleştirilmektedir. Yaşam kalım başarısı ile üreme başarısı birbirini tamamlayan süreçler olarak ele alındığında ölümlülük belirginliği, bireylerde yaşam kalımdan daha öncelikli olarak, üreme başarısını arttırmaya hizmet edecek bir zihin setini aktif edebilir. Bu durum, ölümlülük belirginliği sonrasında, üreme başarısını düşüren kültürel dünya görüşlerinin terk edilmesi ile kendini gösterebilir. Bu varsayımı test etmek için, toplam 160 katılımcıdan üreme başarısına ya da ekonomik bir başarıya katkıda bulunan fakat etik görülmeyen davranışları değerlendirmelerini istedik. Halihazırda etik dışı değerlendirilen bu davranışların ölümlülük belirginliği sonrasında daha da olumsuz değerlendirileceğine dair klasik DYK beklentisinin üreme başarısı ile sonuçlanan etik dışı davranışlar için geçerli olmayacağını varsaydık. Yürütülen 2 (MS: Var, Yok) x 2 (Başarı: Ekonomik, Üreme) x 2 (Cinsiyet: Kadın, Erkek) gruplar arası varyans analizi sonuçları, etik dışı davranışın sonucu üreme başarısı ile ilgili olmadığında, ölümlülük belirginliği yaratılan grubun kontrol grubuna kıyasla bu davranışları daha olumsuz değerlendirdiğini göstermiştir. Fakat, eğer etik dışı davranış üreme başarısına hizmet ediyorsa, ölümlülük belirginliği yaratılan grup kontrol grubuna kıyasla bu durumu daha olumlu değerlendirmiştir. Ayrıca, bu bulgular erkeklerde daha baskın şekilde gözlenmiştir. Sonuçlar, ölümlülük belirginliğinin öncelikli olarak üreme başarısını arttırmaya yönelik bir zihin yapısını tetikleyebileceğini düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dehşet Yönetimi Kuramı, ölümlülük belirginliği, üreme başarısı, kültürel dünya görüşü savunması

Vajinal ve Elektif-Sezaryen Doğumlu Bireylerde Duygu Tanıma ve Empati Becerisi: Oksitosin Hormonunun Olası Organizasyonel Etkileri

Turan Gündüz¹, Hakan Çetinkaya²

¹Akdeniz Üniversitesi

²Yaşar Üniversitesi

Doğum ve çevresini kapsayan kritik dönemlerde maruz kalınan hormon ve türevi maddeler, yenidoğanın nöral sistemini yapılandırarak bu sistem tarafından kontrol edilen davranışları kalıcı olarak şekillendirebilmektedir. Hormonların organizasyonel etkileri olarak anılan bu etki, gonadal steroidler başta olmak üzere çeşitli hormonlar ve ilişkili oldukları davranışlar üzerinden gösterilmiştir. Bununla birlikte, sosyal davranışların temelini oluşturan sosyo-bilişsel beceriler üzerinde, bu becerilerin düzenlenmesinden sorumlu olduğu bilinen nöropeptit oksitosinin (OT) olası organizasyonel etkileri, yenidoğanın veya fetüsün merkezi sistemini hormon ile uyarmanın gerekliliği gibi etik ve pratik nedenlerle insanlarda henüz keşfedilememiştir. Öte yandan, sosyo-bilişsel becerileri düzenlemedeki rolüne ek olarak OT'nin aynı zamanda rahim kaslarını kasarak doğumu mümkün kılan çevresel rolünün sonucu olarak, vajinal doğum (VD) sırasında anne ve yavruda kaydedilen OT'nin elektif-sezaryen doğumda (ESD) kaydedilenden çok daha yüksek olduğu sıklıkla raporlanmaktadır. Bu durum kritik dönemde OT'ye farklı düzeylerde maruz kalan doğal gruplara işaret etmektedir. Bu bilgiler ışığında mevcut çalışma, VD ve ESD ile dünyaya gelmiş bireylerin OT ile ilişkili sosyo-bilişsel becerilerinde kalıcı farklılıklar olabileceğini öngörmüştür. Bu öngörüğü test etmek için ulaşılan 1080 yetiştikten, belirlenen katı içleme kriterlerini karşılayan 168'i (84 VD, 84 ESD), OT ile ilişkili sosyo-bilişsel becerilerden duygu tanıma ve empati becerileri açısından karşılaştırılmıştır. Duygu tanıma becerisi, altı temel duygu ifadesi için oluşturulan dinamik duygu geçiş videolarındaki duyguları doğru tanıma oranları ve duygu değişimini anlama süreleriyle; empati becerisi ise, göz çevresi verilen kimselerin zihin durumlarını tahminlemeyi içeren Gözden Zihin Okuma Testi'ndeki doğru yanıt oranları ve tepki süreleriyle değerlendirilmiştir. Bulgular, ESD ile kıyaslandığında, VD ile dünyaya gelen katılımcıların duyguları daha doğru tanıdıklarını ve bu sonucun mutluluk hariç tüm temel duygular için geçerli olduğunu göstermiştir. Ayrıca, VD ile dünyaya gelen katılımcılar Gözlerden Zihin Okuma Testi'nde de daha yüksek doğruluk oranına ulaşmışlardır. Ek olarak, kadınların duygu tanıma becerilerinin erkeklerden yüksek olduğu saptanmıştır. Bulgular, OT'nin olası organizasyonel etkilerinin yanında, doğal doğum fizyolojisinin sosyal davranış becerilerinin optimal gelişimi için kritik olabileceğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Hormonların organizasyonel etkileri, oksitosin, doğum türü, elektif-sezaryen doğum, sosyal davranışlar

İç-Grup Özdeşiminin, Ödüle Dayalı Geri Bildirimden Öğrenme ve Adaptif Karar Verme ile İlişkisinin İncelenmesi

Hilal Karapınar¹, Özgün Özgönül¹, Gaye Eskicioğlu², Çiğdem Ulaşoğlu Yıldız², Hande Tasa¹

¹İstanbul Aydın Üniversitesi

²İstanbul Üniversitesi

Sosyal kimlik kuramına göre, bireyler içerisinde özdeşimin de olduğu bir dizi süreçten geçerek, kendisi için anlamlı grup üyeliklerine sahip olmaktadır. İç grup özdeşimi olarak kavramsallaştırılan gruba aidiyet ve bağlılık düzeyi, bireyin algı ve davranışlarını etkileyebilmektedir. Bir grup ile özdeşleşme çok yüksek düzeylere geldiğinde, bireyler fikir veya ideolojilere aşırı şekilde bağlılıklardan dolayı katı bir davranış biçimi sergileyebilmektedir. Bu çalışmada, iç grup tarafgirliği ve özdeşleşme düzeyinin, geribildirim dayalı olasılıksal öğrenme ve adaptif karar verme süreçleri ile ilişkisi futbol taraftarlığı üzerinden araştırılmıştır. 18-32 yaş aralığında ($\bar{x}=23.65$, $ss=3.03$), Galatasaray ve Fenerbahçe taraftarı olan 40 kadın (%83.3) ve 8 erkek (%16.7) üniversite öğrencisi çalışmaya katılmıştır. Katılımcıların geribildirim dayalı olasılıksal öğrenme ve adaptif karar verme süreçleri iç-grubunu temsil eden bir ipucunun kullanıldığı deneysel paradigmlar aracılığı ile ölçülmüştür. Bu paradigmlarda katılımcılara biri avantajlı, diğeri dezavantajlı 2 desteden 100 seçim yaptıkları modifiye kumar paradigması uygulanmıştır. Avantajlı deste %60, dezavantajlı deste %40 sıklıkla kazandırmaktadır. İpucu koşulunda iç-grubu çağrıştıran deste dezavantajlıdır. Avantajlı–dezavantajlı deste seçim sayısı (net skor) hesaplanarak nötral ve ipucu koşulları için katılımcının ödüle dayalı geribildirimden öğrenme ve adaptif karar verme performansı hesaplanmıştır. Özdeşim düzeyinin ölçümü içinse, Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan Spearman korelasyon analizi sonuçlarına göre ipucu koşulunda iç grup özdeşimi ile ödüle dayalı geribildirimden öğrenme ve adaptif karar verme arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.371$, $p<.05$). Nötral koşulda ise bu ilişki anlamlı değildir ($p>.05$). Bulgular dezavantajlı destelerin iç-gruba ilişkin örtük ipuçları taşıdığı koşulda, iç grup ile özdeşim arttıkça, adaptif karar verme performansının düştüğünü; yüksek iç-grup aidiyeti ve özdeşimin katılımcıların tavizsiz ve katı bir davranış biçimi göstermesi ile ilişkili olduğunu işaret etmektedir. Veri toplama süreci devam eden çalışmanın ilk bulguları, ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu TÜBİTAK tarafından 223K217 numaralı proje ile desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız.

Anahtar Kelimeler: İç-grup, iç-grup özdeşimi, adaptif karar verme, ödüle dayalı geribildirimden öğrenme

Yakın İlişki Dinamiklerine Çift Taraflı Bakış: Aktör-Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli Çerçevesinde Yapılmış Çalışmaların Gözden Geçirilmesi

Nazlı Karakoçoğlu¹, Hafize Öznur Erem², Saliha Özkanlı³, Ayda Büyükşahin Sunal⁴

¹Nuh Naci Yazgan Üniversitesi

²Abdullah Gül Üniversitesi

³İstanbul Üniversitesi

⁴Ankara Üniversitesi

Yakın ilişkilerde çiftler hem kendilerinin hem de partnerlerinin çıktılarını (sonuçlarını) şekillendirebilmekte ve bu etki çiftler arasında eşit ve karşılıklı olabileceği gibi bazen de çiftlerden diğerinin çıktıları üzerinde daha etkili olabilmektedir. Çiftlerin sözü edilen bu birbirine bağımlı doğasını incelenmeye olanak sağladığı için Aktör-Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli (APKM) sıklıkla ilişki çalışmalarında kullanılmaktadır. APKM ile bireyin kendi bağımsız değişkenlerinin kendisinin çıktıları nasıl etkilediği (aktör etkisi) incelenebildiği gibi bireyin bağımsız değişkenlerinin bu bireyin partnerinin çıktıları nasıl etkilediği (partner etkisi) de incelenebilmektedir. Kısacası, modele göre partnerlerden birinin kendi yordayıcı değişkenlerinin kendi sonuç değişkenleri üzerindeki etkisi aktör etkisi olarak adlandırılmaktadır. Kişinin kendi yordayıcı değişkenlerinin partnerinin sonuç değişkenleri üzerindeki etkisi ise partner etkisi olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca, kişinin partnerinin yordayıcı değişkenlerinin kişinin kendisinin sonuç değişkenleri üzerindeki etkisi de partner etkisi olarak adlandırılmaktadır. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı hem ülkemizde hem de yurtdışında APKM modeli kullanılarak gerçekleştirilmiş çalışmaların gözden geçirilmesidir. Bu amaçla APKM çerçevesinde gerçekleştirilmiş 2015-2024 yılları arasında 39 çalışmaya ulaşılmış ve bu çalışmaların da çoğunlukla bağlanma boyutları, cinsel doyum, ilişki sürdürme stratejileri, ilişki doyumunu ve çatışma vb gibi ilişki dinamikleri üzerine olduğu saptanmıştır. Ele alınan değişkenler açısından özellikle bağlanma boyutlarının aktör ve partner etkilerinin farklılaştığı görülmüştür. Bulgular ayrıca, kişinin sahip olduğu birçok değişkenin kişinin kendisi üzerinde etkileri olmasıyla birlikte partnerinin çıktıları üzerinde de etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak ilişki çalışmalarında partner etkilerinin de aktör etkileri kadar önemli ve kritik olduğu söylenebilir. Kısacası hem aktör hem de partner etkilerini incelemeye olanak sağlayan APKM modeli çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalarla ilişkilerin çift yönlü etkileri ortaya konulabilmektedir. Ayrıca, çift dinamiklerine ilişkin daha bütüncül bir anlayış da sunabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aktör-partner karşılıklı bağımlılık modeli, romantik ilişkiler, evlilik, ilişki dinamikleri

Kişisel Adil Dünya İnancı ve Tehdit Algısı ile Suriyeli Sığınmacılara Yönelik İnsandışılaştırma Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Zehra Ülkü Çakır, Cennet Kayhan, Atakan Görgülü, Fatma Yaşın Tekizoğlu

Ankara Medipol Üniversitesi

Suriye iç savaşı ile başlayan mülteci krizi bugün dünya genelindeki en önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Türkiye’de yaklaşık üç buçuk milyon kayıtlı Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır. Sığınmacılara yönelik tutum ve davranışları etkileyen en önemli unsurlardan biri olan insandışılaştırma, ev sahibi ülke vatandaşlarının sığınmacıları insana özgü statünün altında ya da dışında algılamasıdır. Bu çalışmada, kişisel adil dünya inancı ve sığınmacılara yönelik tehdit algısı ile Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların insandışılaştırılması arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Kişisel adil dünya inancı, bireylerin kendi yaşamlarındaki olayların adil olup olmadığına ilişkin algılarıdır. Tehdit algısı da bu çalışma kapsamında gerçekçi ve sembolik tehdit olmak üzere iki ayrı boyutta ele alınmıştır. Gerçekçi tehdit algısı gündelik hayatı zorlaştıran somut tehditleri ifade ederken, sembolik tehdit algısı kültüre, değere yönelik tehditleri içermektedir. Çalışmanın örneklemi 278 kadın, 228 erkek ve 6 diğer olmak üzere 512 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılara Kişisel Adil Dünya İnancı Ölçeği, Tehdit Algısı Ölçeği ve İnsandışılaştırma Ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analizinde Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda, ilk blokta modele alınan kişisel adil dünya inancının sığınmacıların insandışılaştırılmasını anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür. İkinci blokta sembolik ve gerçekçi tehdit algısı modele dahil edildikten sonra kişisel adil dünya inancı ve sembolik tehdit algısının birlikte insandışılaştırmayı anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Gerçekçi tehdit algısı ise insandışılaştırmayı anlamlı bir şekilde yordamamaktadır. Özetle, bu çalışma kişisel adil dünya inancı arttıkça sığınmacıları insandışılaştırma eğiliminin arttığını ortaya koymaktadır. Kişisel adil dünya inancının olumlu tutumlarla ilişkilendirildiği çalışmalar bulunsa da adil dünya inancının bilişsel bir strateji olarak olumsuz düşüncelere yol açabileceği de araştırmalarla desteklenmektedir. Diğer yandan, bulgular sığınmacılara yönelik sembolik tehdit algısının onları insandışılaştırma eğilimini de arttırdığını göstermiştir. İlgili literatür çalışmaları tehdit algısının insandışılaştırma gibi olumsuz tutumlara neden olabileceğini destekler niteliktedir. Ev sahibi ülke vatandaşları, özellikle sayıları dramatik bir şekilde arttığında, sığınmacıları kendi kültür ve değerlerine yönelik sembolik bir tehdit olarak görebilmekte ve bu da onlara yönelik olumsuz tutumların artmasına yol açabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: adil dünya inancı, tehdit algısı, insandışılaştırma, Suriyeli Sığınmacılar

Romantik İlişkisi Olan ve Evli Bireylerin İlişki İnançlarındaki Farklılıkların İlişki Doyumuna ve Psikolojik İyi Oluşa Etkisi

Ayşe Taşdelen, Ayça Özen Çıplak, Ayşe Büşra İplikçi

Akdeniz Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı evli ve romantik ilişkisi olan kişilerde ilişki doyumunun ilişki inançları (kader ve büyüme inançları) ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide aracı rolünü incelemektir. Bu amaç doğrultusunda ilişkisi olan toplam 452 kişiden (257 romantik ilişkisi olan, 195 evli kişi) veri toplanmıştır. Her iki örnekleme de aracı değişken analizi AMOS programı kullanılarak test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre; romantik ilişkisi olanlarda, kader inancının ilişki doyumunu ($b=-.11$, $z=-1.95$, $p=.05$) ve psikolojik iyi oluşu ($b=-.01$, $z=-.10$, $p=.92$) anlamlı olarak yordamadığı bulunmuştur. Fakat büyüme inancının psikolojik iyi oluşu hem doğrudan hem de ilişki doyumunu aracılığıyla dolaylı olarak yordadığı bulunmuştur [$\chi^2(2, N = 257) = 3.81$, $p = .15$, $GFI = .993$, $AGFI = .963$, $CFI = .972$, $TLI = .917$, $RMSEA = .059$; dolaylı etki = $.10$, $p=.007$, %95 GA = (.05, .18)]. Evli kişilerde ise kader inancının ilişki doyumunu anlamlı olarak yordamazken ($b=-.05$, $z=-.63$, $p=.531$), psikolojik iyi oluşu ($b=.20$, $z=2.73$, $p=.006$) anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Ayrıca büyüme inancının psikolojik iyi oluşu sadece ilişki doyumunu aracılığıyla anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur [$\chi^2(2, N = 195) = 1.29$, $p = .526$, $GFI = .997$, $AGFI = .984$, $CFI = 1.00$, $TLI = 1.05$, $RMSEA = .00$; dolaylı etki = $.107$, $p=.025$, %95 GA = (.04, .19)]. Analiz sonuçlarına göre, Örtük İnançlar Teorisi ile uyumlu olarak, büyüme inancının kader inancına göre hem ilişki doyumunu hem de psikolojik iyi oluş üzerinde daha güçlü ve olumlu bir etkisi olduğu gözlenmektedir. Ayrıca bu çalışmayla bu etkinin hem romantik ilişkilerde hem de evlilik ilişkilerinde geçerli olduğu gösterilerek alan yazına önemli bir katkıda bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Örtük inançlar, ilişki doyumunu, psikolojik iyi oluş

Benlik Kurguları ile Çatışma Eğilimi ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Eda Damla Töngür

Ankara Medipol Üniversitesi

Benlik kavramına yönelik farklı tanımlamalar yapılmış ve çoğunlukla sosyal yönüne vurgu yapılmıştır. Bireylerin kendilerini özerk ya da bağımlı olarak nasıl algıladıkları konusunda hemfikir olan teoriler mevcuttur. Bireylerin toplumda işlevselliklerini sürdürmeleri için sosyallikleriyle ilgili bazı temel ihtiyaçlarını karşılamaları gerekmektedir. Bu çalışmada temel ihtiyaçları karşılanmamış bireylerin zayıf iletişim becerilerine sahip olacağı ve kişilerarası ilişkilerinde çatışmaya daha fazla eğilimleri olacağı hipotez edilmiştir. Kağıtçıbaşı (2005)'nın benlik kurguları modelini kullanılarak benlik kurguları ve çatışma eğilimi arasındaki ilişkide iletişim becerilerinin aracı etkisi olup olmadığı test edilmiştir. 246 katılımcı online olarak anketi tamamlamıştır. Üç benlik kurgusu ile çatışma eğilimi arasındaki dolaylı ilişki 2000 yeniden örnekleme bootstrap kullanılarak test edilmiştir. Sonuçlara bakıldığında daha özerk ve özerk-ilişkisel benlik kurgularının daha düşük çatışma eğilimleriyle dolaylı olarak ilişkili olduğunu ve iletişim becerilerinin bu ilişkiye aracılık ettiğini göstermiştir. Bu çalışma, benlik kurgusunda özerkliğin daha iyi iletişim becerileri ve ilişkilerdeki çatışmanın önemli bir göstergesi olduğuna dair bazı kanıtlar sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Benlik kurguları, iletişim becerileri, çatışma eğilimi, özerklik, bağlılık

Ebeveynleşme olgusunun, romantik ilişki mitleri, kişilik özellikleri ve toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkisinin incelenmesi

Büşra Ertürk, Ahmet Yasin Şenyurt¹

¹Balıkesir Üniversitesi

Yürütülen çalışmada Türkçe Ebeveynleşme Ölçeği, katılımcıların ebeveynleşme düzeylerini ve türlerini tespit edilmesi için kullanılmıştır. Ebeveynleşme Ölçeği bireyin çocukluk ve ergenlik döneminde aldığı sorumlulukların ebeveynleşme düzeylerinin ve ebeveynleşme türünün belirlenmesini amaçlamaktadır. Çalışmaya 184 ailenin ilk çocuğu olan gönüllü kadın katılımcı katılmıştır. Uyarlanan Ebeveynleşme Ölçeği'nin "ebeveynleşmenin problem çözme boyutu", "ebeveynleşmede yetişkinlik boyutu", "ayırt edilemeyen ebeveynleşme" ve "ebeveynleşmede kardeş bakımı" olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Türkçe'ye uyarlanan Ebeveynleşme Ölçeği kullanılarak ebeveynleşme olgusunun romantik ilişki mitleri, temel kişilik özellikleri ve toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkisi incelenmiştir.

Ebeveynleşmenin romantik ilişki mitleri, toplumsal cinsiyet rolleri ve temel kişilik özellikler ile düşük düzeyde korelasyonel ilişkili olduğu saptanmıştır. Ebeveynleşme Ölçeği'nin Yetişkinlik alt boyutu ile Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği'nin Gelişime Açıklık, Olumsuz Değerlilik ve Dışadönüklük alt boyutları ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ebeveynleşme Ölçeği'nin Yetişkinlik alt boyutu ile Romantizm ve Eş Seçimi Ölçeği'nin Aşk Yeterli alt boyutları arasında anlamlı pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Ebeveynleşme Ölçeği'nin Kardeş Bakımı alt boyutu ile Romantizm ve Eş Seçimi Ölçeği'nin Çaba alt boyutları arasında anlamlı pozitif ilişki olduğu bulunmuştur. Ebeveynleşme ile Romantizm ve Eş Seçimi Ölçeği'nin Çaba alt boyutları arasında anlamlı pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Roller Ölçeği ile Ebeveynleşme Ölçeği'nin Ayırt Edilemeyen ve Yetişkinlik alt boyutları arasında anlamlı negatif yönde ilişki olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ebeveynleşme, aile sistemi, sorumluluk, ergenlik ve çocukluk deneyimleri, toplumsal cinsiyet, romantik ilişkiler

Kutsal Kitap Yorumlamalarının Cinsiyetçilik üzerindeki Rolü

Hasan Adar Sağrıç, Şenel Hüsni Raman, Deniz Atalar

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Bu çalışma, Kuran ayetlerinin farklı yorumlamalarının, kendini Müslüman olarak tanımlayan lisans öğrencilerinin cinsiyetçilik seviyelerini nasıl etkilediğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Katılımcılara, farklı müfessirler tarafından yorumlanan ve cinsiyet normlarına ilişkin Kuran ayetlerinin gerçek yorumlamaları(mealleri) sunularak, bu yorumlamaların kadınlar ve erkekler üzerindeki cinsiyetçilik seviyeleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Katılımcılar, kontrol, eşitlikçi ve aynı ayetin iki farklı yorumlamasından oluşan, korumacı (erkeklerin kadınlar üzerindeki koruyucu rolüne ilişkin kavramları içeren) ve düşmanca (erkeklerin kadınlar üzerinde hakimiyet ve itaat içeren) olmak üzere dört farklı gruba rastgele olarak ayrılmıştır. Ayrıca, manipülasyonların (farklı ayet yorumlamalarının) etkinliğini artırmak adına ebeveynlerin dindarlığı ve eğitim seviyelerinin yanı sıra katılımcıların kendi dindarlıkları ve kutsal metinleri lafzi yorumlama (kutsal metinlerin, mecazi ya da sembolik anlamlarından ziyade, kelimesi kelimesine anlamlarının esas alınarak yorumlanmasını ifade eder.) düzeyleri de kontrol edilmiştir. Bulgulara göre erkekler düşmanca cinsiyetçi bir Kur'an ayeti yorumlamasına maruz kaldıklarında daha yüksek düşmanca cinsiyetçilik puanları sergilerken, kadınlar için bu etki gözlemlenmemiştir. Bu sonuçlar, dini metinlerin cinsiyetçi ideolojileri sürdürmek ve cinsiyetçi uygulamaları rasyonelleştirmek için kullanılmasının tehlikesini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyetçilik, Kutsal Kitap, Din

Kalp Yetmezliği Hastalarında Sosyal İzolasyon ve Yalnızlık: Nitel Bir Araştırma

Feyruz Usluođlu¹, Emre Emrah Demirci², Hülya Karakaplan¹

¹Toros Üniversitesi

² Mersin Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kardiyoloji Bölümü

Amaç: Yalnızlık ve sosyal izolasyon hem fiziksel hem de zihinsel sağlık sorunları için risk faktörleri olarak giderek daha fazla kabul edilmektedir. Bununla birlikte kronik hastalıklara sahip bireyler daha fazla sosyal izolasyon ve yalnızlık deneyimlemektedir. Kalp yetmezliği (KY), dünya çapında 60 milyondan fazla bireyi etkileyen bir kronik hastalıktır. Sosyal izolasyon ve yalnızlığın kronik hastalıklar üzerindeki sonuçları ve erken ölüme ilişkilendiren ikna edici bulgulara rağmen, bunların KY ile ilişkisi hakkında daha az şey bilinmektedir. Bu araştırmanın amacı, KY hastalığı olan bireylerin sosyal izolasyon ve yalnızlık olmak üzere deneyimlerini araştırmak ve bu süreçte başa çıkma stratejileri ile destek kaynaklarını ele almaktır.

Yöntem: Betimleyici fenomenolojik desene göre yürütölen araştırmaya 24 Mayıs-20 Haziran 2024 tarihleri arasında belirlenen kriterler doğrultusunda kalp yetmezliği tanısı olan 35-64 yaş arasındaki 4 kadın 12 erkek olmak üzere 16 kişi araştırmaya alınmıştır. Katılımcılar ile araştırmanın amacı doğrultusunda, araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla yüz yüze derinlemesine bireysel görüşmeler yürütölmüştür.

Görüşmeler hastaların tedavi gördüğü hastanede gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen nitel veriler tümevarıma dayalı tematik analiz yaklaşımına göre analiz edilmiştir.

Bulgular: Verilerin tematik analizi sonucunda altı ana tema belirlenmiştir: (1) KY hastalarının hastalık algısı ve deneyimleri, (2) KY hastalarının aile içi ilişkileri, (3) KY hastalarının sosyal ilişkileri, (4) KY hastalarının günlük yaşam aktiviteleri, (5) KY hastalarının sosyal izolasyon ve yalnızlık deneyimleri, (6) KY hastalarının baş etme stratejileri. Bulgulara göre, katılımcılar hastalıklarını genellikle olumsuz duygularla tanımlamakta, aile içi rollerde değişiklikler yaşamakta, sosyal etkinliklerden çekilmekte ve günlük yaşam aktivitelerinde kısıtlamalar yaşamaktadır. Ayrıca, katılımcılar yalnızlık ve sosyal destek eksikliği yaşamakta ve dini inançlar ile sağlıklı yaşam alışkanlıkları gibi baş etme stratejileri kullanmaktadır. Son olarak bulgulara göre kalp yetmezliği hastalarının önemli ölçüde deneyimledikleri sosyal izolasyon ve yalnızlık, yaşam kalitelerini olumsuz etkilemektedir.

Sonuç: Sonuç olarak KY'nin getirdiği fiziksel kısıtlamalar ve psikolojik zorluklar, sosyal izolasyon ve yalnızlık duygularını önemli ölçüde arttırmaktadır. Araştırmanın sonuçları sunulan sağlık hizmetinin psikososyal destek müdahalelerini kapsayacak biçimde yürütölmemesinin önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kalp yetmezliği, sosyal izolasyon, yalnızlık, başa çıkma.

6 Şubat 2023 Depremi Öncesinde ve Sonrasında Suriyeli Göçmenlere Yönelik Sosyal Medya Paylaşımlarının Yapısı

Saliha Özkanlı¹, Derya Hasdağ²

¹İstanbul Üniversitesi

²Ankara Üniversitesi

Suriyeli göçmen meselesi yaklaşık son bir yılı kapsayan ve içine 6 Şubat 2023 depremini alan süreçte medya tarafından oldukça öne çıkarılan bir konu olmuştur. Söz konusu medya içeriklerinde Suriyeli göçmenlerin sıklıkla olumsuz çerçevede ele alındığı gözlemlenmektedir. Medyanın göçmenlere yönelik olumsuz çerçevelerinin bireylerin göçmenlere yönelik olumsuz tutumları ile ilişkisini ortaya koyan alan yazın göz önünde bulundurulduğunda bu durumun oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Gündemin Suriyeli göçmenler üzerinde yoğunlaştığı bir tarih olan 6 Şubat 2023 depremi bu noktada deprem öncesi ve sonrası süreçte sosyal medya paylaşımlarının yapısındaki değişimi incelemeyi elverişli kılmaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada Suriyeli göçmenlere yönelik medya içeriklerinin Türkiye’de gerçekleşen 6 Şubat 2023 depremi öncesinde ve sonrasında nasıl bir yapıya sahip olduğu belirlemek istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda depremden önceki ve sonraki beş günü içine alan on günlük süreçte Suriyeli göçmenleri konu alan Twitter paylaşımları nitel analiz yöntemlerinden tematik analiz ile incelenmiştir. 10 günlük süre için her gün yapılan son 50 paylaşım kaydedilerek 500 tweetlik veri havuzu oluşturulmuştur. Paylaşımlarda öne çıkan ifadeler MAXQDA24 üzerinden kodlanmış ve temalar belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda paylaşımların çoğunluğunun olumsuz bir tonda olduğu ve Suriyeli göçmenlere yönelik tweetlerde kullanılan hem olumlu (fönce = 22, fsonra = 120) hem olumsuz kodların (fönce = 389, fsonra= 452) deprem sonrasında öncesine kıyasla arttığı görülmüştür. Deprem öncesi dönemde en sık kullanılan temanın “sembolik tehdit” (f = 90), deprem sonrasında en sık kullanılan temanın ise “güvenlik tehdidi” (f = 112) olduğu belirlenmiştir. Ortaya çıkan temalardan insandışılaştırma, tehdit, fayda sağlayıcı, istenmeyen misafir, Suriyelileri savunma, hakaret ve şiddet temaları alan yazınla benzerlik taşıırken sosyal karşılaştırma ve ihanet gibi temalar, zaman ve örneklem gibi unsurlar gereği bu çalışma özelinde oluşan temalar olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli göçmenler, sosyal medya, çerçeveleme etkisi

POSTER BİLDİRİLER

İstemli ve istemsiz zihin gezinmesi düzeyi ile çalışma belleği kapasitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi

Büşra Arslan, Özlem Ertan

Ankara Medipol Üniversitesi

Kişinin yürüttüğü görevlerle ilişkisiz düşüncelere kayması zihin gezinmesi (ZG, mind wandering) olarak tanımlanmaktadır. Alanyazında, sıklıkla düşünce soruşturması (thought probe) yoluyla tespit edilen istemsiz ZG düzeyi ile çalışma belleği (ÇB) kapasitesi arasında negatif ilişki ortaya konmuştur. Öte yandan, istemli ZG ile ÇB kapasitesi arasındaki ilişkiyi değerlendiren çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada istemli ve istemsiz ZG'yi düşük veya yüksek düzeyde yaşayan bireylerin ÇB kapasiteleri arasındaki farklılık incelemektedir. Çalışma iki aşamalıdır. İlk aşamada zihin gezinmesi türü ve düzeyini belirlemek için çevrimiçi ölçek uygulaması gerçekleştirilmiştir. Ölçek puanlarına göre dört grup oluşturulmuştur: 1) istemli ve istemsiz ZG'si yüksek, 2) istemli ZG'si yüksek, istemsiz ZG'si düşük, 3) istemsiz ZG'si yüksek, istemli ZG'si düşük ve 4) istemli ve istemsiz ZG'si düşük. İkinci aşamada gruplara dahil olan bireyler OSPAN (ÇB kapasitesinin değerlendirilmesi) ve görsel arama (görevle ilgisiz düşüncelerin değerlendirilmesi) görevlerinin uygulanması için laboratuvara davet edilmektedir. Mevcut durumda 81 gönüllü katılımcıdan (73 Kadın, 8 Erkek) veri toplanan ikinci aşama henüz devam etmektedir. Çalışmada görevlerin uygulanma sırası dengelenmiştir. Ön bulgular kapsamında, yetersiz n sayısı nedeniyle yürütülen Kruskal-Wallis analizleri sonuçlarına göre; toplam OSPAN puanı [$\chi^2(3) = 1.47, p = .689$] ve toplam görevle ilgisiz düşünce (task unrelated thoughts-TUTs) sayısı [$\chi^2(3) = 2.69, p = .442$] gruplar arasında farklılaşmamaktadır. Alanyazında ÇB kapasitesi ile istemsiz ZG arasında negatif ilişki gösteren çalışmalar olsa da, ZG türü (istemli ve istemsiz) ve düzeyinin (düşük ve yüksek) ÇB kapasitesi üzerindeki rolünü değerlendiren bilinen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda çalışma gelecek çalışmalara yol gösterebilir. Ayrıca, veri toplama süreci devam etse de, ön bulgular ZG türü ve düzeyi ile ÇB kapasitesi arasında bir ilişki olmadığını sinyallemektedir. Alanyazında ZG'nin yaratıcılığı arttırdığı ve problem çözmede kritik bir rol oynayabileceğini ileri süren çalışmalar mevcuttur. Mevcut çalışmada da, ön bulgulara dayanarak, ZG'nin olumsuz bir performansa yol açmadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Zihin gezinmesi, istemli zihin gezinmesi, istemsiz zihin gezinmesi, algısal yük, çalışma belleği

Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinde Tütün Kullanımı, Bilişsel Yansıma Testi ve Sayısal Beceriler

Şeyma Aydın Öztürk, Wayne M. Dinn, Ayşe Ayçiçeği Dinn

İstanbul Atlas Üniversitesi

Araştırmanın amacı, Türkiye'deki üniversite öğrencilerinde tütün kullanımının, Bilişsel Yansıma Testi (BYT)'ne göre belirlenen akıl yürütme biçimleri (sezgisel/analitik) ile ilişkili olup olmadığını belirlemektir. Genel zekanın, sayısal becerilerin, ketleyici kontrolün, durumluk kaygının BYT performansındaki etkisini belirlemek için kontrol amaçlı testler uygulanmıştır. Tütün ürünü kullanmayan katılımcıların, kullananlara kıyasla daha çok analitik akıl yürütme eğiliminde olacağı hipotezi test edilmiştir. Veriler, hipotezi desteklemeyerek tütün ürünü kullanan (n=63), kullanıp bırakan (n=37) ve kullanmayan katılımcıların (n=94) BYT performansları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Zeka ve durumluk kaygı puanlarında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Grupların kadın-erkek katılımcı sayısında dengesizlik olduğu, tütün kullanan grupta erkek sayısının fazla olduğu görülmüştür. Tütün kullanan katılımcılar, kullanmayanlara kıyasla Aritmetik Ölçeğinin genel ölçek boyutunda daha yüksek puanlar almış, ancak genişletilmiş boyutunda gruplar arasında fark gözlemlenmemiştir. Cinsiyet kontrol edildiğinde araştırma gruplarının BYT ve sayısal beceri testlerindeki performansları arasında bir fark bulunmamıştır. Tütün kullananlar, D-KYİS Renk-Kelime Karışım Testinin ketleyici kontrol/set değiştirme görevinde, kullanıp bırakanlara göre daha az düzeltilmiş hata yapmış; ancak kullanmayanlarla karşılaştırıldığında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu görev için cinsiyet kontrol edildiğinde, grupların performansları arasındaki farkın korunduğu görülmüştür. Katılımcıların performansları cinsiyet açısından karşılaştırıldığında erkeklerin kadınlara göre BYT'deki analitik/doğru cevap sayılarının daha yüksek olduğu ve daha az hesaplama hatası yaptıkları; sayısal beceri testlerindeki performanslarının daha iyi olduğu görülmüştür. Ancak erkeklerin D-KYİS Renk Kelime Karışım Testinin ketleyici kontrol/set değiştirme görevinde daha uzun tepki süreleri olduğu gözlemlenmiştir. Erkeklerin yaş ortalamaları, kadınlarınkinden anlamlı derecede daha yüksek iken, kaygı ve genel zeka performansları açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Sayısal becerilerde cinsiyetler arasında anlamlı fark elde edilmiş ancak yaşları kontrol edildiğinde bu farklılık görülmemiştir. Literatürün aksine, kadınların sezgisel hataları erkeklerden fazla değildir. Ancak sayısal beceriler ve yaş kontrol edildiğinde BYT'deki doğru/analitik cevap performansında cinsiyetin etkili olduğu görülmüştür. Neticede katılımcıların cinsiyetlerinin ve sayısal becerilerinin BYT'deki performanslarını etkilediği, tütün kullanma durumlarının akıl yürütme eğilimleriyle ilişkili olmadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tütün kullanımı, Bilişsel Yansıma Testi (BYT), sayısal beceriler, cinsiyet, üniversite öğrencileri

Bilingual (Çift dilli) ve Multilingual (Çok dilli) Genç Yetişkinlerde Bilişsel Esneklik ve Sosyal Biliş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Melin Sanal¹, Salim Dalloul¹, Ifeoluwatofunmi Opaleye¹, Kawthar Fizza Makwinja¹,
Zeynep Küçük²

¹Haliç Üniversitesi

²Işık Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı iki dilli ve çok dilli genç yetişkinlerde bilişsel esneklik ve sosyal biliş arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmamız farklı kültürlere ve dillere sahip katılımcıların yüksek temsil becerisine sahip olacağı ve bu nedenle çok dilli bireylerde bilişsel esneklik becerisinin ve sosyal biliş testlerinden alınan skorun iki dilli bireylere göre daha yüksek olacağı hipotezine dayanmaktadır.

Bilişsel esneklik Stroop Testi, İz Sürme Testi, Kontrollü Sözlü Kelime Çağırışım Testi (COWAT FAS), Sayı Menzili Testi ile sosyal biliş performansı Gözlerden Zihin Okuma Testi ve Pot Kırmayı Fark Etme Testi / Dokuz Eylül Zihin Teorisi ile değerlendirilmiştir. İkinci dili İngilizce olan, ana dili Türkçe veya farklı bir dil ailesine sahip iki dillilerle ve ana dili İngilizce ya da farklı bir dil ailesine sahip aynı zamanda 3. ya da 4. dili de konuşabilen katılımcılara bütün testler İngilizce versiyonda sunulmuştur. Araştırmamızın pilot çalışmasına Haliç Üniversitesi'nde öğrenim gören ulusal ve uluslararası 50 lisans öğrencisi katılmıştır. Verilerin analizi SPSS programında bulunan Bağımsız örneklem t testi ile yapılmıştır.

Araştırmamızda iki dillilerin bilişsel esneklik performansını ölçen testlerde çok dillilere göre ortalama puanlarının daha yüksek olduğu gözlenirse de istatistiksel olarak anlamlı farklılık sadece Stroop D (U= 172,5) ve COWAT FAS toplam puanında (t= 3,363) (bulunmuştur (p<0,05). COWAT “hayvan” formunda ise iki dillilerin çok dillilere göre eğilim düzeyinde performansı daha iyidir (p= 0,057). Sosyal bilişi ölçen testlerde iki grup arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

İstatistiksel olarak anlamlılık gösteren sonuçlara bakıldığında bulgularımız hipotezimizin tersine iki dillilerin bilişsel esnekliği ölçen testlerden (Stroop- COWAT) aldıkları puanların çok dillilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Sosyal bilişi ölçen testlerde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamasa da ortalama puanların iki dilli grupta çok dilli gruba göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Çoklu dil edinimiyle zihinde temsil sayısının artması testlerde bilişsel yükün de artmasına neden olmuş olabilir.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel esneklik, sosyal biliş, iki dillilik, çok dillilik

Bedenselleşmiş Bilişin SNARC Kapsamında İncelenmesi: El Pozisyonunun Ayak Tepkileri Üzerindeki Etkisi

Elvin Naz Tunç¹, Seda Dural¹, Hakan Çetinkaya²

¹İzmir Ekonomi Üniversitesi

²Yaşar Üniversitesi

Soldan-sağa doğru okuma ve yazma alışkanlığı olan kültürlerde, bireylerin zihninde soldan sağa doğru artan bir zihinsel bir sayı doğrusu (mental number line – MNL) olduğu ve sayıları bu doğru üzerinde temsil ettikleri öne sürülmektedir. Sayı temsillerinin zihinde uzamsallaştırıldığına dair bu görüş, uzam-sayı ilişkileri bağlamında yapılan çalışmalarda SNARC (Spatial-Numerical Association of Response Codes) etkisi olarak gözlenmektedir. Bu etki, küçük sayılara sol, büyük sayılara ise sağ el ile daha hızlı tepki verilmesi şeklinde tanımlanabilir. Bedenlenmiş biliş (embodied cognition), çeşitli bilişsel süreçlerin bedensel deneyimlerden, yönelimlerden ve fiziksel dünya ile duyusal-motor etkileşimlerden etkilendiğini öne sürer. Örneğin, SNARC etkisi test edilirken tipik bir duruş olan avuç içi aşağı el pozisyonunun, soldan sağa parmak sayma ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Yürütülen çalışmada, bu gözlemden yola çıkarak farklı el pozisyonlarının SNARC etkisi üzerindeki rolünün araştırılması amaçlanmıştır. El ile verilecek tepkilerin el pozisyonları üzerindeki karıştırıcı etkisi göz önünde bulundurularak katılımcılardan ayak tepkileri aracılığıyla yanıt vermeleri istenmiş, SNARC etkisi büyüklük sınıflandırma görevi kullanılarak ölçülmüştür. Toplam 105 katılımcı üç farklı el pozisyonu grubundan birine atanmıştır: avuç içi aşağı, avuç içi yukarı ve ellerin birbirine kenetli olduğu kontrol grubu. Her bir katılımcı için SNARC puanlarını hesaplamak üzere bireysel regresyon analizi kullanılmış, ardından her el pozisyonu grubu için ayrı olacak şekilde bu puanların 0'dan olan farkı, tek örneklem için t-test kullanılarak analiz edilmiştir. Buna göre, üç el pozisyonu koşulu için de grup düzeyinde SNARC etkisi bulunmuştur: kontrol grubu, $t(32) = -2.17$, $p < .05$, avuç içi aşağı, $t(34) = -2.47$, $p < .05$ ve avuç içi yukarı, $t(34) = -4.30$, $p < .01$. Elde edilen bulgular, bedenselleşmiş bilişle ilişkin süreçlerin uzam-sayı ilişkilerini nasıl şekillendirdiği temelinde tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uzam-sayı ilişkisi, bedenselleşmiş biliş, el pozisyonları

Yönsel Tercihler Ölçeği Geliştirme Çalışması

Şimal Yenigüllü, Emine Bengi Kamar, Melike Şefikoğlu, Zeynep Tuncalı, Seda Dural

İzmir Ekonomi Üniversitesi

Bireylerin, yön (sol/sağ) ve yönsel tercihlerinde (soldan sağa/sağdan sola) ve olay akışlarını uzamsal olarak konumlandırmasında, okuma/yazma yönünün ve baskın olarak kullanılan elin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda birçok çalışma yürütülmüş olmakla birlikte doğrudan yönsel tercihleri ölçen bir araç geliştirilmemiştir. Böyle bir ölçüm aracı geliştirilmesi amacıyla ilgili literatüre dayanarak yönsel tercihleri temsil ettiği düşünülen 3 alt alan (yön tercihi, yönsel tercih ve olay akışı) belirlenerek 23 maddelik bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Örneğin, yön tercihi için iki ayrı vestiyerde sol ve sağ tarafa asılmış ceketler gösterilerek “Ceketinizi hangi görseldeki gibi asmayı tercih ederdiniz?”; yönsel tercih için hareket yönü belli olmayan bir tren gösterilerek “Sizce bu tren hangi yöne doğru hareket etmektedir?”; olay akışı için bebek, yetişkin ve yaşlı resimleri gösterilerek “Gördüğünüz kartları size göre doğru bir şekilde sıralar mısınız?” şeklinde maddeler oluşturulmuştur. Maddelere verilen yanıtlar sol ve sağ olmak üzere kategorik olarak tanımlanmıştır. Örneklemimiz, okuma yönü soldan sağa olan 80 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların el baskınlığı Edinburgh El Tercih Envanteri aracılığıyla ölçülmüştür. Katılımcılardan alınan cevaplar kategorik [sol (1), sağ (0)] olarak kodlandığından, madde-toplam korelasyonları nokta biserial korelasyon kullanılarak hesaplanmıştır. Toplam puanla düşük korelasyonlar gösteren 13 madde ölçekten çıkarılmıştır. Kalan 10 madde için madde-toplam korelasyonlarının ortalaması .44 ve Cronbach alfa değeri .49 olarak hesaplanmıştır. Ölçme aracında yer alan maddelerin iki düzeyli yanıt kodlarına sahip olduğu düşünüldüğünde, bu güvenilirlik düzeyinin kabul edilebilir sınırlarda olduğu düşünülmektedir. Yapı geçerliği kapsamında sağ elini kullanan katılımcılar, el baskınlığı skorlarının medyan değeri referans noktası alınarak sağ el baskınlığı zayıf ve güçlü katılımcılar olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Bu gruplardan sağ el baskınlığı zayıf olan katılımcıların sol yönsel tercihlerinin daha güçlü olduğu, yani ölçme aracının iki grubu başarılı bir şekilde ayırt edebildiği bulunmuştur. Geliştirdiğimiz Yönsel Tercihler Ölçeği’nin uzam-sayı ilişkileri gibi uzamsal tercihlere ilişkin bireysel farklılıklardan etkilenebilen bilişsel görüngülere dair araştırmalar için önemli bir yöntemsel katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yönsel tercihler, okuma/yazma yönü, el baskınlığı

Köpeklerde El İşareti Takip Etme Davranışının Şans Oranı Manipülasyonuna Dayalı Testi

Yaren Köse¹, Shamim Samiepour², Robert Ian Bowers¹

¹Bilkent Üniversitesi

²Orta Doğu Teknik Üniversitesi

İnsanlar, köpeklerle iletişime geçmek için sıklıkla el işaretlerini kullanır. Ancak, köpeklerin bu iletişimsel sinyalleri nasıl aldığını dair çalışmalar belirsiz sonuçlar doğurmuştur. Köpeklerle iki farklı seçeneğin sunulduğu geniş örneklem içeren nesne seçimi görevlerinde, deneycinin işaret ettiği seçenek şans seviyesinin biraz üzerinde başarılı bir şekilde seçilebilmiştir. Bu gibi çalışmaların doğası gereği iki seçenek sunması, şans eseri doğru seçim yapma olasılığının çok yüksek olması nedeniyle sinyali zayıflatmaktadır. Bu çalışmada, iki seçenekli nesne seçimini görevini tekrarladıktan sonra seçim parametrelerini değiştirerek seçim sayısını ikiden altıya yükselttik. Bu değişikliğin şans eseri yapılan doğru seçimlerin sayısını düşüreceğini, fakat köpeklerin gerçekteki el işareti takibi oranlarını etkilemeyeceğini öngördük. Bulgular, köpeklerin hem iki seçenekli hem de altı seçenekli görevde işaret edilen seçeneği şans seviyesinin biraz üzerinde doğru bir şekilde bulduklarını gösterdi. Bu sonuçlar köpeklerin el işaretlerini iletişimsel bir eylem olarak yorumladıkları görüşünü desteklemiyor gibi görünmektedir, bundan ziyade işaret etme/gösterme eyleminin köpeklerin dikkatini alanın sağına ya da soluna yönlendirdiği bir dikkat yanlılığı durumu ile daha tutarlıdır. Altı seçeneğin kullanılması ile birlikte görünür hale gelen bazı ek örüntüler de bu yorumu desteklemektedir; köpekler deney alanındaki seçeneklerin bulunduğu yönü doğru bir şekilde seçebilmişler, ikinci kez seçim yaptıkları koşulda ise şans seviyesinin üstünde doğru seçim yapmışlardır. Bulgular köpeklerin referans iletişimi (referential communication) kapasitesinden yoksun olduğu görüşü ile tutarlıdır, köpekler insanların işaret etme/gösterme eylemini belirli bir yere atıfta bulunma olarak yorumlamıyor gibi görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Canis familiaris, insan-köpek etkileşimi, nesne seçme görevi

Özendirilmiş Tercih Müdahalesinde Cezanın Etkisinin Değerlendirilmesi

Doğukan Nami Öztaş¹, Nisanur Aygün², Merve Uzun², Oğulcan Akkoç³

¹Sabancı Üniversitesi

²Hacettepe Üniversitesi

³Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

İzlerlik yönetimi, olumlu davranış değişikliği için pekiştiricilerin kullanıldığı, özellikle madde kullanım ve ilişkili bozukluklar için etkili bir davranışçı terapi yöntemidir. Bu müdahale yönteminin etkililiğini test edebilme amacı ile “özendirilmiş tercih müdahalesi” adında bir model geliştirilmiştir. Bu model üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada davranış pekişir. İkinci aşama olan müdahale aşamasında alternatif davranış eklenir ve ilk davranış ile birlikte alternatif davranışın da pekişmesi sağlanır. Son aşama olan test aşamasında alternatif davranış pekiştirilmez fakat ilk davranış pekiştirilmeye devam eder. Modelin test aşamasında alternatif davranış söndürülüp ilk davranış için nüks olup olmayacağı test edilmektedir. Mevcut araştırmada izlerlik yönetiminde cezanın etkisi deneysel olarak test edilebilecektir. Var olan modele II. Tip ceza prosedürü eklenerek, cezanın nüks ve alternatif davranışın sergilenmesindeki etkisinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir. İlk aşamada prosedür aynı olan iki grup arasında bir fark görülmemektedir. Alternatif davranış eklenen müdahale aşamasında ceza alan grup kontrol grubuna göre çok daha düşük davranış oranları göstermiştir. Test aşamasının başlangıcında ceza alan grup kontrol grubuna göre daha düşük bir nüks oranı göstermiştir. İki grup arasındaki bu fark ilerleyen bloklarda azalmış ve ilk davranış oranları birbirlerine yaklaşmıştır. İzlerlik yönetiminde davranış değişikliği hedeflerken II. Tip bir ceza yönteminin kullanılması müdahale aşamasında istenmeyen davranışı azaltma yönünde etkili olabileceği görülmektedir. Müdahale sonrası nüksü önleme yönünde ise ceza kullanılmayan bir prosedüre göre daha uzun süreli nüks önlediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İzlerlik yönetimi, Özendirilmiş tercih müdahalesi, II.tip ceza, Madde kullanım bozukluğu, Nüks

Negatif Değerlikli Görsel ve İşitsel Uyarıların Algılanmasının Karşılaştırılması

Elif Ezgi Kaplan Pamuk¹, Evrim Gulbetekin², Ayse Ebrar Colak²

¹University of Sheffield

²Akdeniz Üniversitesi

Bu çalışma, görsel ve işitsel uyarıların algılanmasını ve bu uyarılara verilen tepkileri incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle, burun ve ağız bölgesinin maske ile örtülmesinin, duygusal yüz ifadelerinin algısına etkileri araştırılmıştır. Maske kullanımı, duyguları anlamak için kritik olan yüz ifadelerini kısıtlamaktadır.

Deney 1'de katılımcılara öfkeli, korkmuş, tiksiniş ve nötr yüz ifadeleri gösterilmiştir. Bu deneyde, maskeli yüzlerin diğer duygusal yüz ifadelerine kıyasla daha dikkat çekici olduğu ve daha hızlı algılandığı bulunmuştur. Katılımcılar, maskeli ve nötr yüzlerin olduğu koşullarda, maskeli yüzleri öfkeli yüzlere göre daha sık ilk algıladıklarını bildirmiştir. Tepki süreleri de maskeli ve nötr yüzlerin eşleştiği koşullarda diğer koşullara kıyasla daha uzun olmuştur. Bu bulgu, maskenin duygusal ifadeleri anlamadaki zorluğu artırdığına işaret etmektedir.

Deney 2'de katılımcılara öksürük, öfkeli, korkmuş ve öğürme gibi olumsuz duygusal sesler dinletilmiştir. Öksürük sesi, özellikle öğürme sesi ile birlikte algılandığında tehdit algısını artırmış ancak öfkeli veya korkmuş sesler kadar dikkat çekici bulunmamıştır. Nötr seslerle öfkeli seslerin eşleştiği koşullarda tepkiler arasındaki fark anlamlı bulunmuş, nötr-öğürme ve nötr-korkmuş ses ikilileri için de benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Bu bulgular, duygusal uyarıların hem görsel hem de işitsel olarak algısal süreçlerde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Maske takmanın, burun ve ağız bölgesini kapatarak yüz ifadelerinin algılanmasını nasıl etkilediği, dikkat süreçlerini ve tehdit algısını nasıl değiştirdiği bu çalışmada incelenmiştir. Çalışma, bu tür durumlarda insan davranışlarını anlamak ve uygun tepkiler geliştirmek için değerli bilgiler sunmaktadır.

Sonuç olarak, görsel ve işitsel uyarıların tehdit algısını ve dikkat süreçlerini nasıl etkilediği konusunda önemli bulgular elde edilmiştir. Bu araştırma, gelecekteki çalışmalar ve maske takmanın yüz ifadelerinin anlaşılmasına olan etkilerini anlamak için önemli bir temel sunmaktadır. Maske kullanımının yaygın olduğu dönemlerde duygusal iletişimi ve sosyal etkileşimleri nasıl şekillendirdiğini anlamak, toplum sağlığı ve iletişimi açısından kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Maske kullanımı, Duygusal ifadeler, Görsel ve işitsel uyarılar, Algılama süreçleri, Pandemi etkileri

SNARC Etkisinin Farklı Yoğunluktaki Duygu İfadeleri Kapsamında İncelenmesi

Zeynep Tuncalı¹, Hakan Çetinkaya², Seda Dural¹

¹İzmir Ekonomi Üniversitesi

²Yaşar Üniversitesi

SNARC (Spatial-Numerical Association of Response Codes) etkisi, küçük sayılara sol el, büyük sayılara ise sağ el kullanılarak daha hızlı tepki verilmesini ifade eden bir görüngüdür. Bu etki, sayıların soldan sağa doğru artarak konumlandırıldığı bir zihinsel sayı dizisine (Mental Number Line) dayanmaktadır. Araştırmalar, farklı büyüklük kategorilerinde de SNARC-benzeri etkilerin varlığını göstermektedir. Bu çalışmada, SNARC etkisi duygusal bağlama genişleterek, farklı yoğunluklardaki mutlu ve üzgün yüz ifadeleri kapsamında incelenmiştir. Katılımcılar ($N=66$), cinsiyet değerlendirme ve tek/çift sayı değerlendirme olmak üzere iki göreve tabi tutulmuşlardır. Görevlerin hangi sırada alınacağı katılımcılar arasında dengelenmiştir. Cinsiyet değerlendirme görevinde, katılımcılardan farklı yoğunluklarda (nötr, %20, %80 ve %100) mutlu ve üzgün duygusal ifadelere sahip yüzlerin cinsiyetini belirlemek üzere, sol veya sağ tarafta bulunan tepki tuşları aracılığıyla tepki vermeleri istenmiştir. Benzer şekilde, tek/çift sayı değerlendirme görevinde, katılımcılardan 1'den 9'a kadar olan sayıları (5 hariç) tek veya çift olarak değerlendirmek üzere sol ve sağ tepki tuşlarına basmaları istenmiştir. Katılımcıların SNARC puanları bireysel regresyon analizi yöntemiyle hesaplanmış ve tek örneklem için t-testi kullanılarak puanların 0'dan farklı olup olmadığı test edilmiştir. Buna göre, tek/çift sayı değerlendirme görevinde ters SNARC etkisi ($t(65) = 2.74, p < .01$) bulunurken, cinsiyet değerlendirme görevinde SNARC etkisi ($t(65) = -1.34, p > .05$) gözlenmemiştir. Ayrıca, deneysel kontrol amacıyla kullanılan görev sırası değişkenine ilişkin beklenmedik bir bulgu elde edilmiştir. Buna göre, cinsiyet değerlendirme görevinden sonra yapılan tek/çift değerlendirme görevinde SNARC etkisinin ortadan kalktığı ($t(30) = .51, p > .05$), ancak tek/çift sayı değerlendirme görevi sonrasında yapılan cinsiyet değerlendirme görevinde böyle bir sıra etkisinin olmadığı bulunmuştur ($t(34) = -1.28, p > .05$). Bulgular, duygusal bağlamda SNARC etkisi ile ilgili iki karşıt yaklaşım olan valans ve yoğunluk yaklaşımları çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: SNARC etkisi, Duygu ifadeleri, Duygu yoğunluğu

Stroop ve MNL Etkilerinin Nesne Büyüklüğü Değerlendirme Görevi Kapsamında İncelenmesi

Melike Şefikoğlu, Cemre Naz Peksoy, Ceyda Tosun, İlayda Korkut, Seda Dural

İzmir Ekonomi Üniversitesi

Zihinsel sayı doğrusu (mental number line- MNL), sayısal büyüklüklerin -küçük sayılar sol, büyük sayılar ise sağ tarafta olacak şekilde- küçükten büyüğe doğru sıralandığı uzamsal bir yapıyı ifade etmektedir. Farklı çalışmalar, bu uzam-sayı ilişkilerinin sadece sayılarla sınırlı olmayıp fiziksel büyüklükler gibi başka büyüklükler için de benzer bir organizasyona sahip olduğunu göstermiştir. Stroop etkisi ise, uyumsuz bir bilgi ile karşılaşıldığında bilginin işlenmesinde yaşanan zorluğun, belirli bir göreve verilen tepki süresinde gecikmeye neden olduğunu ifade eden bir olgudur. Her iki etkinin de semantik temsil uyumluluğuna bağlı olarak ortaya çıkması, bu etkilerin nesne büyüklüklerini değerlendirirken birlikte çalıştığını düşündürmektedir. Bu bağlamda, Stroop ve MNL etkileri arasındaki etkileşimin nesne büyüklüğü değerlendirme görevi temelinde araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla yürütülen çalışmada, gerçek hayatta sıklıkla karşımıza çıkan birtakım büyük ve küçük nesnelere ait görseller büyük ve küçük boyutlarda değişimlenerek bir bilgisayar ekranının sağında ve solunda konumlanan çiftler halinde katılımcılara sunulmuştur. Katılımcılar (N = 52), büyük boyutta sunulan nesneyi veya küçük boyutta sunulan nesneyi belirlemeleri gereken iki görev tamamlamış ve görevlerin hangi sırada alınacağı katılımcılar arasında dengelenmiştir. Deney boyunca katılımcılardan büyük (veya küçük) boyutta sunulan nesnenin solda konumlandığı denemelerde sol tuşa, sağda konumlandığı denemelerde ise sağ tuşa basarak tepki vermeleri istenmiştir. Katılımcıların nesnelerin gerçek dünyadaki boyutu sunulan görsel boyutu ile uyumlu olduğunda (örn. büyük bir nesnenin görselinin de büyük boyutta sunulması), uyumsuz olduğu duruma kıyasla daha hızlı tepki verdiği gözlemlenerek Stroop ana etkisi bulunmuştur. Benzer şekilde, MNL uyumluluğunun sağlandığı (örn. görseli büyük boyutta sunulan nesnenin sağ tarafta konumlandığı) denemelerde katılımcılar, sağlanmadığı denemelere kıyasla daha hızlı tepki vermişlerdir. Son olarak, Stroop ve MNL etkileri arasındaki etkileşim anlamlı bulunmamıştır. Bu bulguların büyüklük temelli Stroop etkilerinin incelendiği çalışmalarda, uyarıcıların uzamsal konumunun (sol veya sağ sunum) dikkate alınması gerektiğini vurgulamak suretiyle önemli bir metodolojik katkı sağladığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Stroop etkisi, zihinsel sayı doğrusu, nesne büyüklük değerlendirme, görsel boyut.

İnsan Yüzleri ve Paredoliaların Thatcher Efekt Bağlamında Karşılaştırılması

Eylül Nur Ertürk, Damla Deniz Demirezer, Özlem Maraş

Akdeniz Üniversitesi

GİRİŞ

Evrimsel süreçte, beynimiz yüz tanıma alanında ustalaşmasının sebebi olarak hayatta kalma olasılığını artırması olarak düşünülmektedir. Beynimizin yüzleri bütün olarak algıladığına ilişkin paradigmalardan birisi gözlerin ve ağzın ters çevrilmesiyle ortaya çıkarılan Thatcher illüzyonudur. Yüzde yapılan farklılıklar yüz düzken fark edilebilirken 180° çevrildiğinde fark edilemez. Thatcher etkisinin çalışmalarda türe özgü olduğu saptanmıştır. Paredolia, belirsiz uyarı, daha fazla maruz kaldığımız ve daha bilindik bir uyarana benzetmektir. Çalışmanın amacı Thatcher illüzyonunun paredolia olgularında da geçerli olup olmadığını da tespit etmektir.

YÖNTEM

Denekler: Akdeniz Üniversitesinden 25 kadın, 23 erkek öğrenci deneye katılmıştır.

Uyarıcılar: İnsan yüzleri için Boğaziçi Üniversitesi Yüz veri tabanından 5 kadın 5 erkek yüzü seçilmiş; Paredolia koşulları için 10 uyarıcı bulunmuş ve Thatcher efekt uygulanmıştır.

İşlem Yolu: Deneklere her uyarıcıdan önce odaklanma noktası 500-1500 ms arasında seçkisiz sunulmuştur. Uyarıcılar seçkisiz 5000ms boyunca sunulmuştur. Odak noktasından sonra iki yüz veya iki paredolia uyarıcısı yan yana sunularak katılımcılardan sunulan iki uyarıcının farklı olup olmadıklarını klavyedeki tuşlarla belirtmeleri istenmiştir. Kontrol koşulunda uyarıcılar arasında fark oluşturulmamıştır.

BULGULAR

Deney, grup içi 2X2X2 faktöriyel tekrarlı desen olarak tasarlanmış ve elde edilen veriler SPSS Tekrarlı Ölçümler ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir. Faktörlerin etkileşim etkileri SPSS Syntax Analizi kullanılarak ölçülmüştür. Bulgularımız sonucunda etki (var x yok) ve uyarıcı türü (insan x paredolia) bağımsız değişkenlerinin etkileşim etkileri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Etki var koşulunda yüz uyarıcıları, paredolia uyarıcılarından daha iyi tanınmıştır $F(1, 47) = 10.393, p > .05$. Ancak uyarıcılar ekranda görsellerin ikisi de ters şekilde sunulduğunda etki var ya da yok koşulu veya uyarıcıların yüz ya da paredolia olmaları anlamlı bir fark yaratmamıştır $p > .05$. Paredolia uyarıcıları, yüz uyarıcılarına göre daha uzun sürede tepki süresine yol açmıştır $F(1, 47) = 28.797, p < .05$.

TARTIŞMA

Bulgularımız doğrultusunda insanlar, insan yüz uyarıcılarını paredolialardan daha iyi tanımıştır. Bu bulgu literatürdeki diğer çalışmalarla uyumaktadır. Türler hayatta kendi türdeşlerine daha çok maruz kaldıkları için insanları daha iyi ayırt edebilmişlerdir."

Anahtar Kelimeler: Thatcher efekt, insan yüzü, paredolia, algı, türdeş

Farklı Büyüklük-Uzam Örüntülerinin Duygularla Eşleştirilmesi Yoluyla Öğrenme Etkilerinin İncelenmesi

Bengi Kamar¹, Hakan Çetinkaya², Beria Haugen¹, Seda Dural¹

¹İzmir Ekonomi Üniversitesi

²Yaşar Üniversitesi

İnsanlar çeşitli büyüklükleri zihinlerinde uzamsal olarak işlerler. Bu işlemler genellikle zihinsel sayı doğrusu (mental number line, MNL) ile uyumlu olarak soldan sağa artan biçimde gerçekleşir. Dolayısıyla, kişiler MNL-uyumlu birtakım uyarıcılara maruz kaldıklarında bunları daha yüksek akıcılıkla işleyebilmekte ve bu uyarıcıları daha çok beğenmektedir. Bu çalışmada işlem akıcılığı ve büyüklük-uzam ilişkilerini bağıntısal öğrenme aracılığıyla test edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, öğrenme aşamasında, MNL-uyumlu düzenlemeler mutlu, MNL-uyumsuz düzenlemeler üzgün ve eşit boyuttaki düzenlemeler nötr duygu içerikli emoji ile eşleştirilerek sunulmuştur. Test aşamasında ise MNL-uyumlu, MNL-uyumsuz ve eşit boyuttaki düzenlemeler yeniden sunulmuş ve ardından pozitif, negatif ve nötr duygu içerikli fotoğraf kombinasyonları gösterilmiş ve katılımcılardan öğrendikleri kural doğrultusunda doğru duygu yüklü fotoğraf seçeneğini işaretlemeleri beklenmiştir. Kırk iki katılımcının yer aldığı çalışmanın verileri, öğrenmenin hangi aşamada ve uyarıcı türü-emoji düzenlemelerinde daha hızlı ve doğru öğrenme gerçekleştiğini inceleyebilmek için doğru cevap yüzdeleri ve tepki süreleri üzerinden değerlendirilmiştir. Analiz sonuçları, bloklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir. Ancak, bu farkın öğrenme etkisini gözlemlemek için yeterli olmadığı belirlenmiştir. Bu bağlamda, çalışma kapsamındaki sınırlılıklar değerlendirilip, tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel sayı doğrusu, algısal akıcılık, bağıntısal öğrenme

Kamu Kurumlarında Motivasyon Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Ayşe Semra Yükselci, Ahmet Berke Altın, İbrahim Cenk Yaşar, Tamer Şahin Göçer, Zeliha, Aybegüm Memişoğlu Sanlı

Ankara Medipol Üniversitesi

Motivasyon, çalışma hayatının verimliliğini, etkinliğini ve performansını etkileyen önemli bir kavramdır. Ekonomik zorluklarla başeden ülkemizde, çalışma hayatında motivasyonu artırmanın yollarını belirlemek ve geliştirmek önemlidir. Alanyazın incelendiğinde, çeşitli sektörlerde çalışan kamu görevlilerinin motivasyonları üzerine farklı ölçeklerle araştırmalar yapılmıştır. Ancak, mevcut ölçeklerin sadece belirli kamu hizmetlerine yönelik olduğu ve tüm kamu görevlilerini kapsayan bir ölçek bulunmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle, mevcut çalışma, kamu kurumlarında çalışan personelin motivasyon düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilen Kamu Kurumlarında Motivasyon Ölçeği'nin (KKMÖ) geçerlik ve güvenirlilik analizlerini içermektedir.

Çalışma, en az bir yıldır görev yapan (N= 230) ve yaşları 19-60 arası değişen (Mage= 40.7; SS= 8.61) kamu görevlilerinden oluşmaktadır. Katılımcılar Ankara, İstanbul, İzmir, Kocaeli gibi çeşitli şehirlerde ikamet etmekte ve çoğunlukla orta sosyoekonomik düzeye sahiptir. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda faktör yükleri .33 ve .95 arasında değişen 32 maddenin yapıyı üç faktör altında ölçtüğü belirlenmiştir ($\chi^2 /sd = 2.21$, TLI= 0.904, CFI= 0.911 ve RMSEA = 0.073). Bu boyutlar, kurumsal (12 madde), psikososyal (11 madde) ve hukuki-ekonomik (9 madde) boyutlar olarak isimlendirilmiştir. Yapılan güvenirlilik analizi sonuçlarına göre, alt boyutlar için Cronbach alfa katsayıları, kurumsal faktör .93, psikososyal faktör .95 ve hukuki-ekonomik faktör için .86 olarak bulunmuştur. KKMÖ toplam Cronbach alfa değeri ise .92 olarak belirlenmiştir.

Ölçüt bağıntılı geçerliğin değerlendirilmesi için İçsel ve Dışsal Motivasyon Ölçeği-İDMÖ kullanılmış, KKMÖ toplam puanı ile İDMÖ toplam puanı arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur ($r = .40$, $p < .001$). Bulgular, KKMÖ'nün kamu çalışanlarının motivasyon düzeyini ölçmede kapsamlı, geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir. Bu ölçek, gelecekteki hukuki düzenlemeler ve kamu kurumlarında motivasyonel araçların değerlendirilmesinde kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Çalışma psikolojisi, Motivasyon, Ölçek geliştirme

Flört Şiddetine Yönelik Tutum ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bir Gözden Geçirme

Ayşe İlay Aygün

Giriş ve Yöntem

İnsanlık tarihi kadar tarihi olan şiddetin bir alt türü kişilerarası şiddettir. Flört şiddeti bir kişilerarası şiddet türüdür. Flört şiddeti, literatürde, flört ilişkisinde partnere karşı zarar verici fiziksel veya psikolojik şiddet ve tehdit içeren sözlü veya sözsüz davranışların tümü şeklinde tanımlanmıştır. Bu çalışmada kullanılacak diğer bir kavram olan bağlanma ise bebek ile bakım veren arasında, özellikle ilk 3 yıl içerisinde gelişen bağdır. Bu bağın sağlıklı olup olmaması kişinin bağlanma stilini belirleyerek yetişkin yaşamındaki ilişkilerine yön vermektedir.

Bu çalışmada derlenecek olan flört şiddeti ile bağlanma stilleri ilişkisinin, flört şiddetinin nedenlerini anlamada ve bu şiddete yönelik farkındalığı geliştirmede önemli olacağı düşünülmektedir.

Literatürdeki Bulgular, Sonuç ve Öneriler

Bu derleme makalesinin ana konusu olan flört şiddeti ile bağlanma arasındaki ilişki üzerine yapılan literatür çalışmasında genel olarak flört şiddeti ve bağlanma kaygısı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Olumsuz bağlanma stilleri ile flört şiddetini uygulama ve kabul etme arasında ilişki olduğu görülmüştür

Literatür çalışması yapıldığında flört şiddetine yönelik tutumu etkileyen birçok faktör olduğu görülmüştür. Bağlanma stilleri bu faktörlerden birisidir. Yapılan derlemenin sonuçlarına göre sağlıklı bağlanma tutumunun flört şiddetine yönelik riski azalttığı görülmüştür. Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında flört şiddetini geniş kapsamlı inceleyen birçok değerli çalışma olduğu görülmüştür ancak bağlanma tutumları ile ilişkisine yönelik daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Son zamanlarda sosyal medyadan günlük hayata çok daha fazla gördüğümüz flört şiddeti tüm dünyada özellikle genç yetişkinler için risk teşkil etmektedir. Bilinçlenmek ve bu şiddetin önüne geçebilmek adına bu konuda daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Flört şiddeti, bağlanma stilleri, bağlanma kaygısı

Eşitsizlikten Kaçınma Davranışının Gelişimini Etkileyen Olası Faktörler ve İtibar Kaygısının Rolünün İncelenmesi

Nilsu Candan¹, Büşra Eylem Aktaş²

¹İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

²İstanbul Medipol Üniversitesi

Eşitsizlikten kaçınma davranışı (EKD), insanların eşitsizliği ortadan kaldırmak için gösterdikleri tutumları tanımlar ve dezavantajlı (DEK) ile avantajlı (AEK) olmak üzere iki biçimi vardır. Araştırmalar, yetişkinlerin eşit olmayan kazanç dağıtımına karşı güçlü bir isteksizliğe sahip olduğunu gösterse de çocuklardaki EKD'nın farklı gelişimsel süreçlerden geçtiği düşünülmektedir. DEK, genellikle orta çocukluk döneminde görülürken, AEK sosyal bağlamlarda ve çocukluğun ilerleyen dönemlerinde ortaya çıkar. Araştırmalar, ketleyici kontrol ve zihin kuramının (ZK) eşitsizlikten kaçınmayı etkileyen faktörler olduğunu öne sürmektedir. İtibar kaygısının da bu davranışların gelişiminde rol oynayabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, 4-5 yaş çocuklarında EKD'nın gelişimini etkileyen bilişsel faktörler (ZK ve ketleyici kontrol becerileri) ve itibar kaygısının rolünü deneysel bir bağlamda incelemektir. Bu amaçla 4 deney grubu oluşturulmuştur; alıcı ve deneycinin dağılımları gördüğü birinci grup, alıcının dağılımları gördüğü ancak deneycinin görmediği ikinci grup, deneycinin dağılımları gördüğü ancak alıcının görmediği üçüncü grup ve her iki tarafın da dağılımları görmediği dördüncü grup. Araştırmanın örneklemini, 4-5 yaş grubundaki 137 çocuktan (nkız = 62, erkek = 74, diğeri = 1) oluşmaktadır. Katılımcılar, yaş ve cinsiyet olarak eşit, farklı sınıflardan bir akranla eşleştirilmiş ve rastgele dört deney grubundan birine atanmıştır. Eşitsizlik Oyunu'nun sonunda karar verici katılımcıya Sally ve Anne Görevleri ve Yürütücü İşlevler Bataryası'nın ketleyici kontrol görevleri uygulanmıştır. Analizler, çocukların DEK davranışı sergilediğini ancak AEK davranışı göstermediğini ortaya koymuştur. AEK skoru ile ZK ve ketleyici kontrol puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bunun üzerine her deney grubu için bu ilişkiler ayrı ayrı test edilmiştir. Birinci grupta AEK skoru ile ketleyici kontrol arasında negatif bir ilişki, üçüncü grupta ise AEK skoru ile yaş arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. İtibar manipülasyon gruplarının bağımlı değişkenler açısından anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Moderatör regresyon analizi, yaş ile AEK arasındaki ilişkide itibar manipülasyon gruplarının düzenleyici etkisi olduğunu, ancak ketleyici kontrol ve ZK'nın düzenleyici etkisinin olmadığını göstermiştir. Yaş ile DEK arasındaki ilişkide ise ZK'nın düzenleyici rolü belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avantajlı eşitsizlikten kaçınma davranışı, dezavantajlı eşitsizlikten kaçınma davranışı, zihin kuramı, ketleyici kontrol, itibar kaygısı

Beliren Yetişkinlerin Bölümleri ve Üniversitelerine İlişkin Değerlendirmeleri ile Gelişimsel Düzenleme Stratejileri Arasındaki İlişkiler

Eslem Yıldırım, Deniz Kurt

Uşak Üniversitesi

Araştırmanın amacı, beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin üniversite (üniversite tarafından sağlanan kariyer olanaklarının yeterliliği, üniversiteden duyulan memnuniyet) ve bölüme (ör., bölümden duyulan memnuniyet, bölüme ne ölçüde ilgi duyulduğu, bölümün kişiye ne kadar uygun olduğu) ilişkin değerlendirmeleri ile gelişimlerini düzenlemek için kullandıkları stratejiler (isteğe bağlı seçim, kayıp temelli seçim, optimizasyon, ödünleme) arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 18 ile 26 yaşları arasında üniversite eğitimine devam eden 205 kadın (%73.7) ve 73 erkek (%26.3) olmak üzere 278 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 20.88'dir (S = 1.63).

Araştırma kapsamında katılımcılara üniversite ve bölüme ilişkin farklı alanlarda değerlendirmelerini içeren sorular yöneltilmiştir ve 'Seçme Optimizasyon Ödünleme Soru Formu' uygulanmıştır.

Çalışma kapsamında ilk olarak bölüm ve üniversite memnuniyeti, bölümün ve üniversitenin sağladığı kariyer olanakları ile gelişimsel düzenleme stratejileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin bölümlerinden duydukları memnuniyetin gelişimsel düzenleme stratejilerinin tümüyle pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Bununla birlikte üniversitenin sağladığı kariyer olanakları yalnızca ödünleme ile pozitif yönde ilişkilidir. İkinci olarak ise üniversite öğrencilerinin eğitim aldıkları alanda iş bulma olasılıkları, bölümlerine duydukları ilgi ve bölümlerinin kendilerine ne ölçüde uygun olduğuna ilişkin değerlendirmeleri ile gelişimsel düzenleme stratejileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bölüme duyulan ilgi ve uygunluğun gelişimsel düzenleme stratejilerinin tümüyle pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Öğrencilerin eğitim aldıkları alanda iş bulma olasılıklarına ilişkin değerlendirmelerin ise yalnızca isteğe bağlı seçim ve optimizasyon ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür.

Çalışma kapsamında beliren yetişkinlerin bölüm ve üniversitelerine ilişkin yaptıkları değerlendirmeler arasında özellikle bölümlerinden ne ölçüde memnun olduklarının, okudukları bölüme duydukları ilginin ve bölümün kendilerine ne kadar uygun olduğuna ilişkin yaptıkları değerlendirmelerin gelişimsel düzenleme stratejilerinin etkin bir biçimde kullanımıyla ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beliren yetişkinlik, gelişimsel düzenleme stratejileri, bölüm ve üniversiteye ilişkin değerlendirmeler

Çocuk ve Ergenlerde Cinsiyet Rollerini

Şeyma Kalkan İnan¹, Fatma Betül Abut¹, Başak Şahin Acar¹, Sibel Kazak Berument¹,

Aysun Doğan², Deniz Tahiroğlu³

¹Orta Doğu Teknik Üniversitesi

²Ege Üniversitesi

³Boğaziçi Üniversitesi

Cinsiyet rolü gelişimi ve cinsiyet kalıpyargıları ediniminde çocukluk dönemi sosyalizasyonunun büyük bir önemi vardır. Cinsiyet rolü gelişimi ilk önce aile ortamında başlayarak ilerleyen yaşla birlikte birçok çevresel etken ile ilişkili olduğu ortaya konmaktadır. Anne ve çocukların toplumsal cinsiyet algıları ve inançları bazı çalışmalarda incelenmiş olsa da, özellikle ulusal alanyazında çok kapsamlı bir çalışma yoktur. Toplumsal cinsiyet rollerinin araştırılmasının ilgili alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmaya, Türkiye genelinden rastgele seçilen 180 okul içerisinde 3. sınıftan 11.sınıfa kadar her sınıf düzeyinden öğrenciler dahil edilmek üzere toplam 4265 öğrenci katılmış olup %53'ü (N=2281) kızlardan oluşmaktadır. Öğrencilere sorulan anketler, okullarında tabletler aracılığıyla toplanmıştır. Veriler, tek yönlü ve iki yönlü varyans analizleri ile incelenip cinsiyet gelişiminin iki alt boyutu olan maskülen ve feminen özellikleri ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre, erkek öğrencilerin maskülen özellikleri kız öğrencilere kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca maskülen özellikleri okul seviyesine göre de farklılaştığı görülmüştür. Kız öğrencilerin ortaokul ve lise seviyelerinde maskülen özelliklerin ilkokulla kıyasla daha fazla olduğu, erkek öğrencilerin ise ortaokulda maskülen özelliklerin ilkokul ve lise seviyesiyle kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, cinsiyet ve okul seviyesi etkileşimine göre de anlamlı fark görülmüştür. Feminen özellikleri alt boyutunun sonuçlarına göre, kız öğrencilerin feminen özellikleri erkek öğrencilere kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca kız öğrencilerin ortaokul seviyelerinde feminen özelliklerin ilkokul ve lise seviyesiyle kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Benzer şekilde erkek öğrencilerin de feminen özellikleri ortaokul seviyesinde ilkokul ve liseyle kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca, cinsiyet gelişiminin maskülen özellikleri yaşanan coğrafi bölgeye göre de farklılaştığı görülmüştür. Doğu Anadolu bölgesinde maskülen özellikleri ortalamalarının Ege, Doğu Marmara, Batı Karadeniz ve Doğu Karadeniz bölgelere göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Sonuçlar, çocuk ve ergenlerde cinsiyet rollerinin cinsiyet, okul düzeyi ve coğrafi bölgeye göre farklılaştığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet rolleri, Maskülen, Feminen, Çocuk

Ebeveynin DEHB semptomları ile çocukların öz-düzenleme becerileri arasındaki ilişkide aracı değişkenlerin incelenmesi: Bir ön çalışma

Sümeyye Çetin

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Giriş: Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) dikkat, dürtüsellik, hiperaktivite alanlarını etkileyen, güçlü bir genetik aktarıma sahip olan nörogelişimsel bir bozukluktur. Ebeveynlerde DEHB semptomlarının bulunması, hem genetik yolla hem de davranışsal öğrenmeler yoluyla bakım verdiği çocuğun öz-düzenleme becerileri üzerinde etkili olabilmektedir. Ayrıca yetişkinlikte görülen DEHB semptomları, yetişkinin ebeveynlik süreçlerini de etkilemektedir ve bu ebeveynlik süreçleri çocukların problem davranışlarını etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Bu çalışmada 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin DEHB belirti düzeyleri ile çocuklarının öz-düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu ilişkide ebeveynlik stresi, ebeveynlik davranışları ve birlikte ebeveynliğin aracı rollerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Veriler, Erişkin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Kendi Bildirim Ölçeği (ASRS), Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği, Çok Boyutlu Ebeveynlik Stilleri Değerlendirme Ölçeği, Anne-Baba Stres Ölçeği, Ebeveyn İş birliği Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla sosyal iletişim araçları üzerinden toplanmıştır. Araştırma analizlerine 3-6 yaş arası çocuğu olan 80 ebeveyn dahil edilmiştir. Veriler SPSS ve PROCESS Makro eklentisi kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Yapılan analizler, ebeveynin DEHB belirti düzeyleri ile çocuğun öz-düzenleme becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çocuğun öz-düzenleme becerilerinin %9'u ebeveynin DEHB belirtileri tarafından açıklanmaktadır. Ebeveyn davranışları ve birlikte ebeveynliğin bu ilişkide aracı rolü tespit edilememiştir. Ebeveyn stresi ise, ebeveynin DEHB belirtileri ile çocuğun öz-düzenleme becerileri arasında hem aracı hem de düzenleyici rolde bulunmaktadır.

Sonuç/Tartışma: Elde edilen bulgular, çocukların psikososyal işlevselliğinde önemli bir role sahip olan öz-düzenleme becerilerinin geliştirilmesinde, ebeveynlik stresinin önemli etkisine vurgu yapmaktadır. Yetişkinin DEHB semptomlarından olumsuz etkilenen ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesine dair yapılacak müdahale çalışmalarında, ebeveynlik stres yönetiminin de dahil edilmesi, ebeveynin DEHB semptomlarının çocuğun öz-düzenleme becerileri üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılmasına olanak sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: DEHB, öz-düzenleme, stres, ebeveynlik davranışları, birlikte ebeveynlik

Lise Türlerinin Duygu Yüklü Otobiyografik Anılarda Bahsedilen Kişiler Üzerindeki Etkisi

Ceren Mısır¹, Yağmur Budak¹, Fatma Betül Abut¹, Fatma Şeyma Kalkan-İnan¹,
Sibel Kazak-Berument¹, Aysun Doğan, Deniz Tahiroğlu², Başak Şahin-Acar³

¹Orta Doğu Teknik Üniversitesi

²Ege Üniversitesi

³Boğaziçi Üniversitesi

Otobiyografik bellek gelişimi alanında yapılan çalışmalarda benlik gelişimi ile otobiyografik bellek gelişiminin paralel olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlik döneminde benlik gelişiminin hız kazanması ile otobiyografik bellek gelişiminin de etkilenebileceği sonucuna ulaşılmakta ve alanyazında da destekleyici çalışmalara rastlamaktayız. Lise dönemine denk gelen ergenliğin, eğitim alınan lise türünden etkilenip etkilenmeyeceği merak konusu olmuş ve alanyazında bu konuda çalışma olmadığı fark edilmiştir. Bu kapsamda bu çalışmada Anadolu liseleri, mesleki ve teknik Anadolu liseleri ile imam hatip liseleri bağlamında lise öğrencilerinin otobiyografik anıları incelenmiştir. Lise öğrencilerine duygu yüklü otobiyografik bellek ölçeği verilmiş ve bu ölçekte bir olumlu ve bir olumsuz anılarından bahsetmeleri istenmiştir. Daha sonra bu anılar episodik ve episodik değil olarak kodlanmıştır. Episodik anılarda toplam kelime sayısı, “kendilik ile ilgili kelimeler”, “diğerleri ile ilgili kelimeler” ve “biz ile ilgili kelimeler” hesaplanmıştır. Olumlu anılarda istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilmezken olumsuz anılarda toplam kelime sayısının ($F(2, 518) = 4.60, p < .05$), kendilik ile ilgili kelimelerin ($F(2, 518) = 4.02, p < .05$), diğerleri ile ilgili kelimelerin ($F(2, 518) = 3.11, p < .05$) ve biz ile ilgili kelimelerin ($F(2, 518) = 3.75, p < .05$) lise türlerine göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Post hoc testi sonuçlarına göre Anadolu lisesindeki öğrencilerin ve imam hatip lisesindeki öğrencilerin mesleki ve teknik Anadolu lisesindeki öğrencilere kıyasla olumsuz anılarını daha uzun yazdıkları ve daha fazla kendilik ile ilgili kelime kullandıkları görülmüştür. Diğer yandan Anadolu lisesindeki öğrencilerin mesleki ve teknik Anadolu lisesindeki öğrencilere kıyasla daha fazla diğerleri ile ilgili kelime kullandıkları; imam hatip lisesindeki öğrencilerin ise mesleki ve teknik Anadolu lisesindeki öğrencilere kıyasla daha fazla biz ile ilgili kelime kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular alanyazın ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Duygu yüklü otobiyografik anılar, episodik anılar, lise türleri

Algılanan Ebeveynliğin Genç Yetişkinlerin Dolaylı Anılarına Etkisi: Bir Pilot Çalışma

Ceren Mısıır, Tuğçe Tiftik, Başak Şahin-Acar

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Dolaylı anılar, bireylerin çevresindeki kişilerin (özellikle çekirdek aile ve arkadaşlar) deneyimlediği ve onlara aktardığı anıları ifade eden bir bellek yapısıdır. Otobiyografik/kişisel anıların aksine kişinin kendisi bu anının bir parçası değildir ancak tıpkı kişisel anılar gibi dolaylı anıların da önemli işlevleri vardır. Bu işlevler arasında olaydan ders çıkarıp gelecekteki davranışı yönlendirme ve anı paylaşımının gerçekleştiği kişiler arasındaki sosyal bağı güçlendirme gibi önemli özellikleri bulunmaktadır. Bu sebeple dolaylı anıların en az otobiyografik anılar kadar önemli olduğu düşünülmektedir. Algılanan ebeveynliğin otobiyografik belleğe etkisi olabileceği gibi dolaylı anılara da etkisi olabileceği düşünülmüş olup bu kapsamda bir pilot çalışma yapılmıştır. Anne ve babalara ait dolaylı anılar 18-25 yaş arası 24 genç yetişkinden toplanmıştır. Bu çalışmada algılanan ebeveynliği ölçebilmek için Perception of Parent Ölçeğinin Türkçe adaptasyonu kullanılmış olup alt ölçekleri için de analizler yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre annesinden daha fazla otonomi desteği algılayan çocukların annelerine ait anılarında kendilerinden daha fazla bahsettikleri bulgulanmıştır. Yani, çocukların otonomisinin desteklenmesinin anlatılan anılarda içselleştirmeyi artırdığı ve dolayısıyla kendilerine ait olmayan bu anılarda kendilerinden daha fazla bahsetmelerine yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan baba anılarında babadan algılanan ebeveynliğin anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Buna göre annelerin otonomi desteğinin babaların otonomi desteğine kıyasla dolaylı anılar üzerinde daha fazla etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmakta olup algılanan ebeveynliğin doğrudan dolaylı anılara etki edebileceği görülmüştür. Bu bulgular alanyazın ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dolaylı anılar, algılanan ebeveynlik, otobiyografik bellek

İlkokul Çocuklarında Akran Zorbalığını Önleyici Empati Eğitim Müdahale Programının Oluşturulması ve Etkililiğinin Araştırılması

Beyza Nur Yıldırım^{1,2}, Sevde Nur Ilgın¹, Büşra Nur Karagöz¹, Zeynep Ertekin¹

¹Ankara Medipol Üniversitesi

²Özel Mert Akademi

70 ilkokul çocuğunun katıldığı çalışma, empati programıyla empatiyi artırıp akran zorbalığını azaltmayı hedefledi. DSİ İlkokulu'ndaki 4. sınıflarda uygulanan program, nicel verilerle etkilerini ölçtü ve tekrarlı ANOVA ile analiz edildi. Çalışma, benzer çalışmalardan uygulamada canlandırma kullanılmasıyla farklılaşmaktadır. Çalışmanın amacını test etmek için, kontrol grubu ile müdahale grubunun öntest ve sontestleri karşılaştırılmıştır. Bunun için tekrarlı ölçümlü iki yönlü ANOVA analizi yapılmıştır (Grup x zaman). Bu analiz empati ölçeği ve zorbalık ölçeği için tekrar edilmiştir. Akran Zorbalığı ölçeğinin kurban alt ölçümü için ise aynı bulgular, keşfedici analiz olarak tekrar edilmiştir. Empati ölçeği için, Box testi anlamlı çıkmamıştır, bu da varyansın gruplar arasında eşit olduğunu göstermektedir (Box's M = 5.44, p = .16). Çok değişkenli testin sonuçları, zaman değişkeni için (F(1, 51) = .02, p = .12, η^2 = .91) ve zaman*grup etkileşimi için de anlamlı bulunmamıştır; (F(1, 51) = 2.52, p = .12, η^2 = .05). Zorbalık alt ölçeği için, Box testi anlamlı çıkmıştır (Box's M = 14.46, p = .003), bu yüzden Greenhouse-Geisser değerleri raporlanmıştır. Zorbalık için zaman değişkeni anlamlı çıkmazken (F(1, 51) = 1.07, p = .31, η^2 = .02), zaman*grup etkileşimi anlamlı bulunmuştur (F(1, 51) = 13.34, p < .001, η^2 = .21). Posthoc karşılaştırma sonuçlarına göre, zorbalık değerleri birinci zamanda gruplar arası farklılaşmazken, müdahale programı sonrasında, müdahale grubunun zorbalık değeri kontrol grubuna göre sontest ölçümünde daha düşük bulunmuştur (p < .05). Son olarak, araştırmanın soruları arasında yer alması da kurban alt boyutu için yukarıdaki analiz aynen tekrar edilmiştir. Box testi kurban alt boyutu için anlamlı çıkmamıştır, bu da varyansın gruplar arasında eşit olduğunu göstermektedir (Box's M = 4.41, p = .24). Çok değişkenli testin sonuçları, zaman değişkeni için (F(1, 52) = 2.95, p = .09, η^2 = .05) ve zaman*grup etkileşimi için de anlamlı bulunmamıştır; (F(1, 52) = 1.79, p = .18, η^2 = .03).

Anahtar Kelimeler: Akran Zorbalığı, empati, müdahale programı

Kovid-19 Geçirmiş Bireylerde Bağlanma, Travma Sonrası Stres Belirtileri, Algılanan Sosyal Destek ve Travma Sonrası Gelişim Değişkenleri Arasındaki İlişkiler

Burcu Günay, Şevval Çamur, Müesser Yazar, Ece Varlık Özsoy

Akdeniz Üniversitesi

2019 yılında Çin’de ortaya çıkan ve bütün dünyayı etkileyen Kovid-19 salgını döneminde insanlar pek çok nedenden dolayı fizyolojik ve psikolojik olarak etkilenmiştir. Kovid-19’u atlatan bireylerin olumsuz psikolojik durumlar yaşadıkları görülmüştür. Bu çalışmanın amacı, pandemi döneminde Kovid-19 hastalığını atlattığı bireylerin bağlanma stilleri (güvenli-güvensiz), travma sonrası stres belirtileri, travma sonrası gelişimleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin birlikte incelenmesidir. Çalışmaya yaş ortalaması 32,67 (SS=12,135) olan, 135’i kadın (%67,5), 65’i erkek (%32,5) olmak üzere toplam 200 yetişkin katılmıştır. Katılımcılardan çevrimiçi olarak sunulan Demografik Bilgi Formu, Çok Boyutlu Kovid-19 Ölçeği (ÇBKÖ), Olayların Etkisi Ölçeği (OEÖ), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ), Bağlanma Temelli Zihinsel Temsiller Ölçeği (BTZTÖ) ve Travma Sonrası Büyüme Ölçeğini (TSBÖ) doldurmaları istenmiştir. Çalışmanın t-test, ANOVA ve regresyon analizleri için SPSS 22, aracı değişken analizi için SSPS Process Makro eklentisi kullanılmıştır. Yakın ilişkinin varlığı ve yokluğu koşulu araştırma değişkenleri ile birlikte incelendiğinde ilişkisi olan grup olmayanlara göre anlamlı derecede daha yüksek ÇBASDÖ [t(198)=-7,103;p<.05] (Milişkisiyar=67,60;SS=13,12 Milişkisiyok=53,17;SS=14,42) ve TSBÖ [t(198)=-2,737;p<.05] (Milişkisiyar=59,17;SS=25,48; Milişkisiyok=49,35;SS=23,12) puanları almışlardır. Süreci düşük-orta ve şiddetli geçirme değişkeninin araştırma değişkenleri açısından farklılık yaratıp yaratmadığını anlamak için yapılan ANOVA’ya göre süreci orta şiddetli semptomlar ile geçiren katılımcılar ÇBKÖ [F(2,197)=3,434;p<.05;Morta=87,04;SS=14,31] ve güvensiz-bağlanma [F(2,197)=3,490;p<.05;Morta=54,87;SS=15,15] değişkenlerinde hafif şekilde atlattığını düşünen katılımcılardan daha yüksek puanlar almıştır. Değişkenler arasında beklenen yönde anlamlı farklılıklar olmakla birlikte en yüksek ilişkiler bireylerin ÇBKÖ’den aldıkları puanlar ile OEÖ puanları (TSS belirtileri) (r=.537;p<.01) ve güvensiz-bağlanma puanları ile OEÖ puanları arasında (r=.493;p<.01) gözlenmiştir. Regresyon analizinde, TSBÖ puanını; en yüksek güvenli bağlanmanın, sonrasında OEÖ’nün ve sonra ÇBASDÖ’nün yordadığı bulunmuştur [F(3,196)=17,892;p<.001], tüm değişkenler birlikte TSBÖ’yü %21 oranında açıklamıştır. Aracılık analizinde ise güvenli bağlanma ile TSBÖ arasında ÇBASDÖ’nün aracılık etkisi olduğu (β=.19;%95, CI=.0295; ,3839) bulunmuştur. Sonuç olarak salgınlar insanlar üzerinde travma gibi olumsuz psikolojik etkilere neden olabileceği gibi bağlanma stillerinin ve sosyal desteğin bu etkileri önlemede işlevsel olabileceği ve travma sonrası gelişmeye aracılık edebileceği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kovid-19, travma sonrası stres belirtileri, bağlanma stilleri, travma sonrası gelişim, algılanan sosyal destek

Yetişkinlerde Algılanan Ebeveyn-Çocuk İlişkisinin Romantik İlişkilere Etkisi ve Öz Saygının Aracı Rolü

Yaren Erdem, Melda Karataş

Işık Üniversitesi

Bir bebek olarak dünyaya gözlerimizi açtığımız ilk andan itibaren hayatta kalabilmek için bir bakım verenlerin varlığına ihtiyaç duyarız. İlk olarak ebeveynlerle kurulan bu ilişki kim olacağımızı ve yetişkinlikte kurulacak olan ilişkilerimizi de etkiler. Bu etkileşimi incelemek amacıyla “Yetişkinlerde Algılanan Ebeveyn-Çocuk İlişkisinin Romantik İlişkilere Etkisi ve Öz Saygının Aracı Rolü” konulu bir araştırma tasarlandı. Bu çalışmada 18-65 yaş arası erken gelişim dönemlerinde anne ve babası tarafından bakım görmüş ve güncel olarak romantik ilişkisi olan 202 katılımcı yer almaktadır ve veriler Anne-Baba ile Anımsanan İlişki Ölçeği, Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Yapılan analizlere göre, algılanan romantik ilişki kalitesi ile annenin yabancılaşması arasında negatif yönde zayıf derecede anlamlı bir ilişki ($r=-0.269$, $p<0.05$); babanın yabancılaşması ile arasında negatif yönde zayıf derecede anlamlı bir ilişki ($r=-0.265$, $p<0.05$); öz saygı ile arasında pozitif yönde zayıf derecede anlamlı bir ilişki ($r=0.279$, $p<0.05$) bulunmuştur. Yaş kontrol edildiğinde, algılanan ebeveyn tutumunun algılanan romantik ilişki kalitesi üzerindeki regresyon modeli anlamlı bulunmuştur $F(2,201)=4.278$, $p<0.05$. Anne yabancılaşma ($\beta=-0.170$, $p<0.05$) ve baba yabancılaşma ($\beta=-0.194$, $p<0.05$) algılanan romantik ilişki kalitesini anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Yaş kontrol edildiğinde algılanan ebeveyn tutumuna öz saygı eklendiğinde algılanan romantik ilişki kalitesinin üzerindeki regresyon modeli açıklanmıştır $F(7,201)=6.528$, $p<0.05$. Annenin yabancılaşması ve algılanan romantik ilişki kalitesi arasındaki ilişkide ve babanın yabancılaşması ve algılanan romantik ilişki kalitesi arasındaki ilişkide öz saygının kısmi aracı rolü olduğu görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlar literatür ile benzerlik göstermektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, algılanan ebeveyn-çocuk ilişkisi ve romantik ilişki kalitesi arasında önemli bir ilişki vardır. Annenin ve babanın çocuğuna yabancılaşma tutumları romantik ilişki kalitesini olumsuz etkilemektedir. Ancak, yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda burada öz saygının aracı etkisinden bahsedilebilir. Öz saygı; anne ve babanın yabancılaşması ve algılanan romantik ilişki kalitesi ilişkisinde koruyucu bir rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Romantik ilişki, ebeveyn-çocuk ilişkisi, öz saygı, ebeveynlik tutumları

Sosyal Kaygı ve Çevrim İçi Alışveriş İlişkisinin İncelenmesi

Derin Özkalkan, Sezi Turan, Ceren Gündüz, Burçin Akın Sarı

Başkent Üniversitesi

Giriş

Bu çalışmanın amacı, sosyal kaygının çevrim içi alışverişle olan ilişkisini araştırmaktır. Sosyal Kaygı, birden fazla durumda sürekli olarak aşağılanma, utanç duyma, yargılanma ve rezil olma korkusu ile karakterize bir bozukluktur. Bu bozukluğa sahip kişiler, sosyal ortamlarda bulunurken olumsuz şekilde yargılanacaklarından ve değerlendirileceklerinden aşırı derecede kaygı duymaktadırlar. Mevcut çalışma, sosyal kaygısı yüksek bireylerin çevrim içi alışveriş motivasyonlarını ve çevrim içi alışveriş ile sosyal kaygı arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Yöntem: Araştırma, 18-24 yaş aralığındaki 135 üniversite öğrencisi ile yürütülmüştür. Veriler, internet aracılığıyla Qualtrics platformu kullanılarak toplanmıştır. Katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu ve Liebowitz Sosyal Fobi Belirtileri Ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analizi için Jamovi programı kullanılarak korelasyon, regresyon ve bağımsız örneklem t-test analizleri yapılacaktır.

Bulgular: Korelasyon analizi sonuçları, alışveriş sıklığı, harcanan süre ve sosyal kaygı değişkenleri arasındaki ilişkilerin zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığını gösterir. Alışveriş sıklığı ile harcanan süre arasında zayıf pozitif korelasyon ($r=0.234$) bulunmasına rağmen, bu ilişki anlamlı değildir ($p=0.079$). Aynı şekilde sosyal kaygı ile diğer değişkenler arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Sonuç: Bu çalışma ile, sosyal kaygı ile çevrim içi alışveriş eğilimi arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Bu bulgular, üniversite öğrencileri arasında sosyal kaygının çevrimiçi alışveriş davranışları üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır. Hem t-test sonuçları hem de korelasyon analizi, sosyal kaygı düzeyine göre alışveriş davranışlarında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Bu sonuçların, örneklem grubunun özgüllüğünden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Literatüre katkı sağlamak amacıyla, ileride yapılacak çalışmalarda klinik bağlamda bir örneklem ve sosyal kaygı tanısı almış bireylerle yapılan araştırmaların farklı sonuçlar verebileceği ve hipotezlerin doğrulanabileceği öngörülmektedir. Bu tür çalışmalar, sosyal kaygının çevrimiçi alışveriş davranışları üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal kaygı, çevrim içi alışveriş, alışveriş alışkanlığı

Algılanan Kabul-Red Düzeyinin Bağımlılığa Etkisinin İncelenmesi

Nil Yalçın¹, Derin Özkalkan¹, Dilan Gündoğdu¹, Bengisu Gönültaş¹, Veysel Eren Bulut²

¹Başkent Üniversitesi

²Boylam AMATEM Hastanesi

Giriş: Bu çalışmanın amacı yetişkinlerin çocukluk döneminde ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyinin bağımlılık düzeyine olan etkisini araştırmaktır. Bağımlılık; kişinin hayatının merkezine yerleşerek çeşitli alanlardan hayatına zarar verir ve işlevselliğinde bozulmalara yol açar. Bağımlılık duyulanın haz verici etkilerini hissetmek, yoksunluk belirtilerinden kaçınmak için bunu düzenli veya sürekli olarak tüketme isteği ile karakterize hale gelmiştir. İlişki süreklilik arz eder ve zamanla bireyin özgür iradesini kaybederek önlenemez bir devamlılığa dönüşür. Bağımlılık türleri çok çeşitlenebileceği gibi bu araştırmada madde ve alkol bağımlılığına odaklanılmıştır. Ebeveyn kabulü; çocuklara yönelik sıcaklık, ilgi, şefkat, destek ve bakım sunulması olarak tanımlanırken, ebeveyn reddi; çocuğun sevgiden mahrum bırakılması, gerekli özen ve sıcaklığın gösterilmemesi, her türlü istismar ve ihmali içerir. Mevcut çalışma kabul reddi düzeyinin bireylerin bağımlılık düzeyleri ile korelasyonunu incelemeyi hedeflemektedir.

Yöntem: Araştırma, 18-60 yaş arasındaki bireylerden internet ve kâğıt üzerinde ölçekler aracılığıyla veri toplama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Veriler, Google Forms üzerinden toplanmış olup katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu ve Demografik Bilgi Formu dağıtılmıştır. Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği – Kısa Formu ve Bağımlılık Profil İndeksi Klinik Formu (BAPİ-K) kullanılarak veriler toplanmakta olup korelasyon, regresyon ve bağımsız örneklem t-testi gibi istatistiksel analizler Jamovi programı ile yapılacaktır.

Bulgular: Veri toplama süreci devam etmekte olup, analiz aşaması henüz tamamlanmamıştır.

Sonuç: Bu araştırma, bireylerin çocukluk dönemlerinde ebeveynlerinden algıladıkları kabul ya da reddin, bağımlılık geliştirmede bir etkisi olup olmadığını anlamak amacıyla yapılmıştır. Algılanan reddin artışının, bireylerin bağımlılık düzeylerini artırabileceği potansiyeli üzerinde durulmaktadır. Bu çalışma, gelecekte benzer araştırmalar için temel oluşturabilecek nitelikte olup literatürdeki boşluğu doldurmak niyetindedir."

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Algılanan Kabul Red, Alkol Bağımlılığı, Madde bağımlılığı

2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremi Yaşayan Kişilerde Travma Sonrası Büyüme, Algılanan Sosyal Destek, Prososyal Davranış ve Tutarlılık Duygusu İlişkisinin İncelenmesi

İrem Sena Özkan, Demet Kara

Antalya Bilim Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı 2023 Kahramanmaraş depremini yaşayan kişilerde travma sonrası büyümenin, algılanan sosyal destek, prososyal davranış ve tutarlılık duygusu üzerinden incelemektir. Bu kapsamda, depremden etkilenen 11 ilde yaşayan 392 kişiden veri toplanmıştır. Katılımcıların %63.3'ü (N = 248) kadın, %36.7'si (N = 144) erkektir. Katılımcılardan Sosyodemografik Bilgi Formu, Travma Sonrası Büyüme Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Yetişkin Prososyalite Ölçeği ve Tutarlılık (Bütünlük) Duygusu Ölçeğini doldurmaları istenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde Pearson Korelasyon Katsayısı, Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi, Aşamalı Regresyon Analizi ve Çok Değişkenli Kovaryans Analizinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; travma sonrası büyüme ile algılanan sosyal destek, prososyal davranış ve tutarlılık duygusu arasında pozitif ilişkiler bulunmuştur. Hiyerarşik regresyon analizi bulgularına göre, yaş, cinsiyet ve geçmiş travma deneyimi kontrol edildiğinde algılanan sosyal destek ile prososyal davranış travma sonrası büyümeyi anlamlı düzeyde yordamaktadır. Tutarlılık duygusu ise travma sonrası büyümeyi anlamlı olarak yordamadığı ortaya çıkmıştır. Alt boyutlar düzeyinde yapılan aşamalı regresyon analizlerinde ise travma sonrası büyümeyi yordayan değişkenlerin önem sırasına göre; prososyal davranış, özel bir insandan algılanan sosyal destek, aileden algılanan sosyal destek ve anlaşılabilirlik duygusu olduğu bulunmuştur. Son olarak yaş, cinsiyet ve travma geçmişinin travma sonrası büyümenin alt boyutları üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı gözlemlenmiştir. Sonuçlar alanyazındaki bulgular ışığında tartışılmış ve çeşitli uygulama ve müdahale programlarına olası katkısı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Algılanan sosyal destek, prososyal davranış, travma sonrası büyüme, tutarlılık duygusu

Belirsizlikten Bağımlılığa Doğru: Deprem Sonrası Sosyal Medyanın Rolü

Sevim Adalı¹, Merve Demir², Eylem Yılmaz³, Fatma Yıldız⁴, Gözde Sayın Karakaş⁵,
Özge Sarıot- Ertürk⁵, Cennet Şafak Öztürk⁵

¹Karabük Üniversitesi

²Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

³Yeditepe Üniversitesi

⁴İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu

⁵Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Giriş: Sosyal medya tanıdıklarla irtibat halinde olma, gündem hakkında bilgi edinme ve kişisel görüş bildirme gibi pek çok bileşene sahip güçlü bir iletişim aracıdır. Özellikle afet ve kriz durumlarında, bilgi akışını sağlamak ve haberleşmek adına bireylerin sıklıkla başvurduğu bir kanaldır. Ancak, artan ve işlevsiz sosyal medya kullanımı (SMK), bireylerde sosyal medya bağımlılığı (SMB) yaratabilir. Belirsizliğe Tahammülsüzlük (BT) ise, gerçekleşme ihtimali olan belirsiz bir olaya yönelik negatif tepki gösterme eğilimi olarak tanımlanmakta ve sosyal medya kullanımı ile ilişkisi çeşitli çalışmalarda gösterilmiştir. Gelişmeleri kaçırma korkusu (GKK), diğerlerinin kişinin yokluğunda ödüllendirici deneyimler yaşadığına ilişkin endişe olarak tarif edilmekte ve sosyal medya bağlamında incelenmektedir. Bu çalışmanın amacı, belirsizliğe tahammülsüzlük, gelişmeleri kaçırma korkusu, sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi belirsizliğin yüksek seviyelerde olduğu doğal afet bağlamında incelemektir.

Yöntem: Çalışmanın verileri Temmuz-Aralık 2023 tarihleri arasında (6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinden 5 ay sonra) Türkiye genelindeki katılımcılardan toplanmıştır. 539 katılımcının yaş ortalaması 26,88 olup kadın ve erkek oranı sırasıyla %81.6 ve %18.2 olarak belirlenmiştir. Katılımcılara Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği, Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği, Sosyal Medya Kullanımı Ölçeği ve Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Google Forms aracılığıyla uygulanmıştır. Veriler Seri Aracılık Analizi ile SPSS 29.0 programı üzerinden analiz edilmiştir.

Bulgular: BT'den GKK ve SMB'na giden yolun etki büyüklüğü 0,08 ve BT'den SMK ve SMB'na giden yolun etki büyüklüğü 0,06 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, BT'nin GKK ve SMK kullanımı aracılığıyla SMB'yi etkilediği seri aracılık yolunun etki büyüklüğü 0,05'dir. Bu yollardan elde edilen toplam dolaylı etkiler 0,18 olup, anlamlı bir aracılık etkisine işaret etmektedir.

Sonuç/Tartışma: Sonuç olarak, bir doğal afetin ardından, insanların belirsizliğe tahammülsüzlüğü, çevrelerindeki koşullar hakkında bilgilendirilmeyeceklerinden korkmalarına yol açarak sosyal medya kullanımlarını ve bağımlılıklarını artırmaktadır. Araştırmanın sonuçları afetlerin ardından SMA'yı önlemek için BT ve GKK'yı azaltmaya yönelik odaklanmış müdahalelerin gerekliliği vurgulamaktadır."

Anahtar Kelimeler: sosyal medya, sosyal medya bağımlılığı, belirsizliğe tahammülsüzlük, gelişmeleri kaçırma korkusu, deprem

Kendini Sabotaj ve Akademik Erteleme Arasındaki İlişkide Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Mükemmeliyetçiliğin Aracı Rolü

Yağmur Melisa Erkaya, Ceylin Ünal

Işık Üniversitesi

Alanyazına bakıldığında kendini sabotaj ve akademik erteleme arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ve kendini sabotajın akademik ertelemeyi yordadığı görülmüştür. Olumsuz değerlendirilme korkusu ile mükemmeliyetçiliğin, akademik erteleme davranışı ile aralarında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulgularına rastlanmıştır. Aynı şekilde olumsuz değerlendirilme korkusu ile mükemmeliyetçilik ve kendini sabotaj arasında ilişki bulunmaktadır.

Bu çalışmada ise kendini engelleme stratejileri ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide olumsuz değerlendirilme korkusunun ve mükemmeliyetçiliğin aracı rolünün incelenmesi hedeflenmektedir. Araştırma, 105 lisans, 9 yüksek lisans ve 2 doktora öğrencileri ile yürütülmüştür.

Analizler için regresyon ve spss process model 4 kullanılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda anne ve baba eğitim durumunun, öğrencinin yaşadığı yer bilgisinin, büyüdüğü yer ve hayatını sürdürdüğü yer bilgilerinin akademik erteleme davranışını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Kendini sabote etme davranışı yüksek olan kişilerde akademik ertelemenin yüksek olduğu görülmüştür.

Mükemmeliyetçiliğin kendini sabotaj ve akademik erteleme davranışı arasında kısmi aracılık rolü olduğu görülmüştür. Kişilerin kendini sabote etme davranışı arttıkça mükemmeliyetçilik davranışında artma ve akademik ertelemeye azalma görülmüştür.

Kendini sabote etme davranışı fazla olan kişilerde olumsuz değerlendirilme korkusu da fazladır. Fakat olumsuz değerlendirilme korkusunun, kendini sabotaj ve akademik erteleme davranışı arasında aracılık rolü olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kendini sabotaj, akademik erteleme, mükemmeliyetçilik, olumsuz değerlendirilme korkusu

Otizm Spektrum Bozukluğunda Damgalama Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması

Burcu Aykuş, Berra Alaylı, Tayyar Türk, Nilay Korulu

Kastamonu Üniversitesi

Giriş: Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB); erken çocukluk döneminde varlığını göstermeye başlayan sosyal becerilerin sınırlılığı, iletişim zorlukları, tekrarlayıcı davranış kalıpları ve rutinlere bağlılık ile kendini gösteren nöro- gelişimsel bir bozukluktur. OSB, Türkiye’de ve dünyada hızlı bir şekilde artış göstermekte ve güncel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Otizm ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde damgalamanın otizmlili bireyi ve ailelerini olumsuz anlamda etkilediği sonucuna varılmaktadır. Literatürde otizmde damgalanma üzerine çalışmalar yapılmış olsa da bunu ölçecek bir ölçüm aracı bulunmamaktadır. Otizm ile ilgili farkındalığın artması ve bu yönde bilgilendirmelerin yapılması açısından ölçme aracının geliştirilmesi önemli bir yer tutmaktadır.

Yöntem: Çalışma grubu, bu araştırmaya gönüllü olarak katılan 18 yaş üstü randomize kontrollü örnekleme tekniğiyle dahil edilmiştir. Otizm Spektrum Bozukluğu Damgalama Ölçeğinin (ÖSBDÖ) güvenilirliğini ölçek amacıyla paralel form olarak Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Damgalama Ölçeği (DEHBDÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin geçerliliğini sınamak amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Bulgular: Verinin AFA için uygun büyüklükte olup olmadığını ölçmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett’s Test of Sphericity değeri hesaplanmıştır. KMO değeri .90 ($p < .01$) ve Bartlett’s Test of Sphericity Kay Kare değeri ise 3348,398 ($p < .01$) olarak yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. Açıklayıcı faktör analizine 346 kişiye uygulanan 38 madde ile başlanmıştır. Varimax döndürme tekniği kullanılarak AFA analizi yapılmıştır. Toplamda 38 madde olan ÖSBDÖ, AFA yapılmadan önce maddelerin birbiri ile korelasyonuna bakılıp $p < 0.1$ olan madde çıkarılmıştır. İki boyuta giden ve aralarında .10’den yüksek fark bulunmayan maddeler tek tek sıralanıp en düşük faktör yükü alan maddeler sırasıyla atılmıştır. Yapılan AFA sonucunda 5 madde atılmış ve ölçek 30 madde ve 7 alt boyut olarak belirlenmiştir.

Sonuç: Gerçekleştirilen güvenilirlik ve geçerlik analizleri sonucunda toplam 31 maddeden ve 7 alt faktörden oluşan “Otizm Spektrum Bozukluğunda Damgalanma Ölçeği” geliştirilmiştir. Bu alt faktörler: Kaçınma, önyargı, korku, acıma, öfke-baskı, ayırım, sorumluluk olarak isimlendirilmiştir. Geliştirilen bu ölçüm aracının geliştirilmesi otizme yönelik diğer çalışmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir. "

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Damgalama, Stigma, Ölçek geliştirme

Dikkat Eksikliği Yaşayan Kişilerin Bağlanma Stillерinin Özdenetim Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

Şeyla İbrahimoglu Delen, Gökçer Eskikurt

İstinye Üniversitesi

Bu araştırma, dikkat eksikliği yaşayan bireylerin özdenetim becerilerinin bağlanma stilleri ile ilişkisini incelemektedir. Katılımcılar, Erişkin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Ölçeği ile değerlendirilerek puanı yüksek kişilerden seçilmiştir. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II ve Öz-Denetim Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Bulgular, dikkat eksikliği ile kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri arasında pozitif ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca, dikkat eksikliği ile yenileyici ve onarıcı özdenetim arasında negatif ilişki, yaşantısal özdenetim ile ise orta derecede negatif ilişki bulunmuştur. Regresyon analizleri, DEHB'nin bağlanma stilleri üzerinde pozitif etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, dikkat eksikliği yaşayan bireylerin özdenetim becerilerinin bağlanma stilleri üzerindeki etkilerini anlamak ve tedaviye yönelik stratejiler geliştirmek için önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Dikkat Eksikliği, Bağlanma Stilleri, Özdenetim

Premenstrual Sendrom Görülme Sıklığı ve Menstrual Dönem ile Agresyon ve Duygu Durum Profili Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Selen Solak¹, Lyn Ghanem Zebian¹, Halima El Moustadraf¹, Sebrin Ahmedin Redi¹, Zeynep Küçük²

¹Haliç Üniversitesi

²Işık Üniversitesi

Menstrual döngü sırasında hormonal değişiklikler psikolojik değişiklikleri ortaya çıkarabilir. Ön bulgularını raporladığımız bu çalışmada premenstrüel sendrom (PMS) olarak tanımlanan psikolojik değişikliklerin duygu durum ve agresyonla olan ilişkisinin gösterilmesi amaçlanmaktadır. Haliç Üniversitesi'nde öğrenim gören ve çalışan, farklı kültürlerden ikinci dili İngilizce olan, 18-35 yaş aralığında 32 katılımcının yer aldığı bu çalışmada PMS yatkınlığını ve düzeyini ölçmek için adet öncesi şikayetler ölçeği (Premenstrual Syndrome Questionnaire) uygulanmıştır. PMS'nin agresyon ve duygu durumu ile ilişkisini ölçmek için ise Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ve Duygudurum Profiline (Profile of mood states-POMS) İngilizce formu uygulanmıştır. PMS'den alınan puana göre katılımcılar PMS yatkınlığı olan (N=11) ve olmayan (N=21) olmak üzere 2 gruba ayrılmıştır. Parametrik olmayan Mann-Whitney U testi kullanılarak yapılan ortalama karşılaştırmasının sonucuna göre PMS şikayeti olan ve olmayan grup arasında agresyon ve duygudurumu profili açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Menstrual faza göre (luteal, ovulasyon, menstruasyon) yapılan ortalama karşılaştırmasında duygudurum profilinin toplam puanında istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur (ki kare=6,37, p<0,05). Anlamlı farklılık luteal faz ve ovulasyon fazı arasında bulunmuş olup, luteal fazda olduğunu belirten katılımcıların ortalama POMS puanı ovulasyon fazında olduğunu belirten katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur (U=37, p<0,05). Luteal faz, progesteronun salındığı faz olarak bilinir ve duygudurum profili toplam puanında ortaya çıkan değişiklik, östrojenin azalmasına ve progesteronun artmasına bağlı olarak ortaya çıkabilir. Ön bulgularını verdiğimiz çalışmamızda örneklem sayısı az olduğu için POMS'un sadece toplam puanında ortaya çıkan anlamlı farklılığın, örneklem sayısı arttıkça alt boyutlarda da ortaya çıkabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın sonuçları PMS'nin kadınların hem zihinsel hem de fiziksel sağlığı üzerindeki etkilerine ilişkin daha fazla farkındalık ve eğitime duyulan kritik ihtiyacın altını çizmesi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Premenstrual sendrom, agresyon, duygudurum, luteal faz

Flört Şiddet Tutumu ve Depresyon Düzeyinin Talep Etme Geri Çekilme İletişim Örüntüsü Üzerindeki Etkisi

Kardelen Dudular Cinali¹, Sait Uluç²

¹Okan Üniversitesi

²Hacettepe Üniversitesi

Bu çalışmada, flört şiddet tutumu ve depresyon düzeyinin talep etme-geri çekilme iletişim örüntüsü üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Hacettepe Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde eğitim gören yüz altmış yedi kadın, yüz otuz iki erkek olmak üzere toplam iki yüz doksan dokuz üniversite öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların süregiden ya da önceden yaşamış oldukları en az 3 ay süren düzenli bir ilişkileri olması koşulu aranmıştır. Romantik bir ilişki yaşamıyor olmak dışlama ölçütü olarak kabul edilmiştir. Çalışmaya katılacak öğrenciler kolay örneklem yoluyla seçilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçekler toplu halde ve sınıf ortamında uygulanmıştır. Araştırma verileri, Demografik Bilgi Formu, İletişim Şekilleri Ölçeği Formu, Flört Şiddeti Tutum Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesinde, IBM SPSS-25 programından yararlanılmıştır. Talep etme-geri çekilme iletişim örüntüsü, ilişkide şiddet tutumu ve depresyonun, demografik değişkenlere göre değişip değişmediğini değerlendirmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizleri kullanılmıştır. Yine bu değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunup bulunmadığını değerlendirmek için korelasyon analizleri kullanılmıştır. Katılımcıların depresyon düzeyinin ve flört şiddet tutumunun talep etme geri çekilme iletişim örüntüsü üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi için çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Depresyon düzeyi, talep etme-geri çekilme iletişim örüntüsü, flört şiddet tutumu

Genç yetişkinlerde kardeş sahibi olmanın farklı bellek türlerine etkisi

Aleyna Reyhan, Nesibe Sena Baş, Sıla Kadriye Kosalı, Eda Çelik, Kübra Çelik

Haliç Üniversitesi

Giriş:

Kardeş sahibi olmak veya kardeş sırası kişilik gelişimini, zekayı ve sosyal becerileri etkileyen önemli bir faktördür. Kardeşe sahip olmanın bilişsel gelişimi de etkileyeceği göz önünde bulundurularak bu çalışmada genç yetişkinlerin uzun-kısa süreli, sözel ve görsel-uzamsal bellek performansları arasındaki farklılıkların incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, kardeşlik ilişkilerinin öğrenme ve bellek gibi bilişsel yetenekler üzerindeki potansiyel uzun vadeli etkilerine ışık tutacaktır.

Yöntem:

Çalışmamızın örneklemini, 18 ile 25 yaş arası kardeşi olan (n=58) ve olmayan (n=57) toplam 115 genç yetişkinden oluşmaktadır. Katılımcıların demografik bilgileri toplanmış, Beck anksiyete ve depresyon ölçekleri uygulanmıştır. Sonrasında bellek performanslarını ölçmek için Rey Karmaşık Figür Testi (RKFT), Sayı Dizisi Testi (SDT) ve Öktem Sözel Bellek Süreçleri Testi (ÖSBT) kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22.0 (SPSS IBM, Chicago, USA) kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular:

Bağımsız t testi sonucuna göre kardeşi olanların ÖSBT toplam skorları tek çocuklara göre anlamlı olarak daha yüksek olarak bulunmuştur (p=0.04). RKFT figür kopyalama süresinde kadınlar anlamlı olarak daha kısa sürede tamamlarken (p=0.048), erkekler ise ileri SDT testinde daha başarılı olmuşlardır (p=0.004). Regresyon analizi sonucunda depresyon ve anksiyete düzeylerinin tek çocuklarda RKFT ve ÖSBT skorlarına etki ettiği görülmüştür.

Sonuç:

Çalışma, kardeş sahibi olmanın sosyal gelişimle beraber bilişsel olarak da kişiyi etkilediğini göstermektedir. TÜBİTAK-2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Desteği Programı ile desteklenen bu çalışmada kardeşi olan ve olmayan genç yetişkinlerde çeşitli bellek fonksiyonlarında farklılıklar görülmüştür. Bu görülen farklılıklar, kişilik ve duygusal zekâ bağlamında sosyobilişsel gelişime ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyobiliş, sözel bellek, görsel-uzamsal bellek, kısa-uzun süreli bellek

Lohusa Kadınların Maruz Kaldıkları Obstetrik Şiddetin Doğum Sonrası Depresyona Etkisi: Atıflar ve Algılanan Eş Desteği

Esmâ Esen Çiftçi, İrem Dağdeviren

Anadolu Üniversitesi

Obstetrik şiddet, doğumla ilgili süreçlerde kadınların sağlık sorumlularınca maruz bırakıldıkları çeşitli şekillerde ortaya çıkabilen şiddet, ihmal ve istismar davranışlarıdır. Doğumla ilgili süreçlere ilişkin kadınların deneyimlerinden biri de doğum sonrası depresyondur. Mevcut araştırmada kadınların maruz kaldıkları obstetrik şiddetin doğum sonrası depresyonla ilişkisi ve bu ilişkiyi etkileyen çeşitli sosyal psikolojik faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda ilk olarak kadınların obstetrik şiddete maruz kaldıklarında bu deneyimleriyle ilgili atfı ne şekilde yaptıklarının (negatif deneyimleri sağlık çalışanlarına ya da kendi kimliklerine atfetme veya kendini suçlama) ve algılanan eş desteğinin doğum sonrası depresyon düzeyleri üzerinde aracı etkisinin olup olmadığının incelenmiştir. Oluşturulan bu aracı modellerin sınanması için son 18 ay içerisinde doğum yapmış kadınlara (N=558) ulaşılmıştır ve araştırma kapsamında oluşturulan kişisel bilgi formu ile birlikte Obstetrik Şiddet Ölçeği, Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği, Atıflar Ölçeği ve Erken Lohusalık Sürecinde Kadınların Algıladıkları Eş Desteği Ölçeği uygulanarak değişkenlere ilişkin gerekli veriler toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ilgili model üzerinde atıflar anlamlı bir etki yaratmazken algılanan eş desteğinin bu ilişkiyi zayıflatarak obstetrik şiddetin doğum sonrası depresyon üzerindeki yordayıcılığını anlamlı şekilde düşürdüğü ve koruyucu rol oynadığı bulgulanmıştır. Bunların yanı sıra ev işleri ve çocuk bakımı ile ilgili yardımcı olan birinin var olması, emzirmek, emzirme süresinden tatmin olmak ve gebelik sürecinde bebeğin babasıyla birlikte bir doğuma hazırlık kursuna katılmak doğum sonrası depresyon riskini anlamlı şekilde düşüren faktörler olarak bulgulanmışlardır. Bu bulgular literatürde doğum sonrası depresyona ilişkin yapılmış diğer çalışmalar ile uyum göstermektedir. Obstetrik şiddet puanları incelendiğinde ise planlı gebeliklerde daha yüksek obstetrik şiddet algılandığı anlamlı olarak bulgulanmıştır. Ayrıca doğum şekilleri incelendiğinde en yüksek obstetrik şiddet puanı alan kadınların müdahaleli vajinal doğum, en düşük puanı alan kadınların ise planlı sezaryen doğum yapan grupta yer aldıkları görülmüştür. Bu bulgular kadınların doğum deneyimlerinin iyileştirilmesi yönünde atılması gereken adımların birer göstergesi niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Algılanan eş desteği, atıflar, doğum sonrası depresyon, obstetrik şiddet

Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ile İlişkisinde Otobiyografik Bellek Özelliklerinin Aracı Rolünün İncelenmesi

Muhsine Çelik

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Çelişik duygulu cinsiyetçilik (Korumacı ve Düşmanca Cinsiyetçilik) çok küçük yaşlardan itibaren toplum ve aile aracılığıyla öğrenilir. Birey çocukluk döneminden itibaren bu öğrenme sürecinde otobiyografik bellek işlevlerini aktif olarak kullanır. Bu sebeple bireyin düşünce ve amaçları otobiyografik bellek işlevleri ile uyumlu hareket eder.

Otobiyografik bellek işlevleri benlik, geçmişten ders alma, ip ucu temelinde geçmiş hatırlama, duygu durumu düzenleme, geçmişle yüzleşme alt boyutlarına sahiptir. Bu alt boyutlarından duygu durumu düzenleme; bireyin var olan durumunu dengede tutmak için geçmiş deneyimlerine bakma durumudur. Çocukluk çağında örselenme (Fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, ihmal) deneyimleyen bireylerin, bu deneyimlerin çelişik duygulu cinsiyetçilik düzeyleri üzerindeki etkisinde, otobiyografik bellek işlevlerinin aracı rol üstleneceği düşünülmüştür. Bu sebeple gerçekleştirilen bu çalışmada çocukluk çağı örselenme yaşantılarının çelişik duygulu cinsiyetçilik ile ilişkisinde otobiyografik bellek özelliklerinin aracı rolü incelenmiştir.

Çalışma örneklemini Hasan Kalyoncu Üniversitesinde okuyan 300 lisans öğrencisinden toplanmıştır. Çalışmaya katılan katılımcılara demografik bilgi formu, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik (ÇDCÖ), Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Kısa Formu (ÇÇÖY-KF) ve Otobiyografik Bellek İşlevleri Ölçeği (OBİÖ) verilmiştir. Elde edilen çocukluk çağı örselenme yaşantıları, çelişik duygulu cinsiyetçilik ve otobiyografik bellek işlevlerine yönelik bilgiler Amos 21 programı kullanılarak yol analizi ile analiz edilmiştir.

Gerçekleştirilen yol analizine göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları alt boyutu olan duygusal istismarın otobiyografik bellek işlevleri alt boyutu olan duygu düzenleme işlevini negatif yönde ($\beta = -.24$, $p < 0.05$) anlamlı; duygu durumu düzenleme alt boyutunun korumacı cinsiyetçilik alt boyutuyla aralarında pozitif yönde ($\beta = .17$, $p < 0.05$) anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür. Diğer alt boyutlar arasında anlamlı farklılaşma görülmemiştir.

Gerçekleştirilen çalışma otobiyografik bellek işlevlerinin, bireyin örseleyici yaşamı ve ilerle benimseyeceği çelişik duygulu cinsiyet düzeyi arasındaki ilişkide aracı rolü olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuç literatürle uyumlu bulunmuştur.

Çalışmaya katılan katılımcılar orta-üst ve üst ekonomik düzeye sahiptir. Bireylerin ekonomik koşullarının cinsiyetçilik tutumları üzerinde yordayıcı etkisi olduğu bilinmektedir. Bu sebeple çalışmaya katılan bireylerin orta-üst ve üst ekonomik duruma sahip olması çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Travma, çelişik duygulu cinsiyetçilik, otobiyografik bellek

Psikoloji Öğrencilerinin Bölümlerine Karşı Değişen Tutumları

Kadir Cebeli, M. Fatih Bükün

Bingöl Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı, psikoloji son sınıf öğrencilerinin bölümlerine karşı değişen tutumlarını incelemektir. Araştırmanın çalışma grubu 2023- 2024 öğretim bahar döneminde Bingöl Üniversitesi psikoloji bölümünde okuyan son sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Çalışma ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilen 10 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen yapılandırılmamış görüşme formu ile elde edilmiş ve tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmanın verileri bölüm seçerken, eğitim süreci ve mezun aşaması olmak üzere üç ana temadan oluşmuştur. Bölüm seçim temasında, bölüm seçerken öğrencinin puanı ve bölümün çekiciliği olmak üzere iki alt temadan oluşmuştur. Eğitim süreci ise şehrin olanakları, üniversitenin olanakları, bölümün akademik kadrosunun niteliği ve bölüm-öğrenci arasındaki uyum olmak üzere dört alt temayı oluşturmuştur. Son olarak öğrenciler mezun aşamasında gelecek beklentileri açısından hem gelecek ve hem de mesleki olarak kaygı yaşadıklarını bildirmişlerdir. Özellikle psikoloji bölümünün son zamanlarda popüler olmasının tercih edilmesinde önemli olduğu görülmüştür. Bunun yanında hem üniversitenin ve hem de üniversitenin bulunduğu şehrin öğrencilerin olanakları öğrencilerin memnuniyetlerini etkileyen bir faktör olmuştur. Bunun yanında öğrencilerin akademik kadrodan beklentisi ve öğrencinin bölümle ilişkisi öğrencinin eğitimini etkilemektedir. Son olarak öğrencilerin gelecek kaygılarının çok yüksek olmasının yanında psikoloji alanında nasıl ilerleyecekleri konusunda bir belirsizlik yaşadıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, bölüm seçimi, meslek seçimi, psikoloji

Çocukluk Çağı Travmalarının ve Sağlıklı Ailenin Psikolojik İyi Oluşu Etkisi

Nurcan Onarıcı, Beyza Aytekin, Fatma Akın, Beyza Gök, Emirhan Şenkaya, Ayça Özen Çıplak

Akdeniz Üniversitesi

Bireylerin psikolojik iyi oluşu, sağlıklı aile ilişkilerine sahip olmaları ve çocukluk dönemindeki travmatik yaşantılardan uzak olmaları ile ilişkilendirilebilir. Bu çalışma, çocukluk çağı travmalarının ve sağlıklı aile ilişkilerinin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, 18-30 yaş arası 87 kadın ve 75 erkek katılımcıdan elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Veriler Google Forms aracılığıyla tek seferde toplanmıştır. Kullanılan ölçüm araçları arasında Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Sağlıklı Aile Ölçeği ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği bulunmaktadır. Verilerin analizinde T-testi ve Standart Çoklu Regresyon analizi teknikleri kullanılmış ve SPSS 26.0 programı ile istatistiksel analizler yapılmıştır.

Sonuçlara göre, çocukluk çağı travmaları ve sağlıklı aile ilişkileri psikolojik iyi oluşu anlamlı bir şekilde yordamamaktadır ($p > .05$). Bu bulgu, çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimlerin ve aile ilişkilerinin bireylerin yetişkinlik dönemindeki psikolojik durumları üzerindeki etkisinin beklenenden daha az belirleyici olabileceğini göstermektedir.

Çocukluk çağı travmaları, fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ile ihmal gibi olumsuz deneyimleri içerir ve bireylerin gelişiminde kalıcı izler bırakabilir. Sağlıklı aile ilişkileri ise duygusal destek, güven ve aidiyet hissi sağlayarak psikolojik iyi oluşu destekler. Psikolojik iyi oluş, bireylerin kendilerini olumlu hissetmeleri, yaşamdan memnun olmaları ve hayatın anlamlı olduğunu hissetmeleri durumudur.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı, travmatik yaşantı, aile ilişkileri, psikolojik iyi oluş

Bipolar Bozukluğu Olan Katılımcılarda Çocukluk Çağı Travması ve Sosyal biliş: Bağlanmanın Düzenleyici Rolü

Cennet Girgin

Bipolar Bozukluğu olan bireyler, erken bağlanma deneyimlerinin kalitesiyle ilişkili bir süreç olan sosyal bilişte sorunlar yaşarlar. Çocukluk döneminde yaşanan travmatik olaylar bağlanmanın niteliğini tehdit eder. Bağlanma teorisi, erken dönem zorluklarının psikolojik ve işlevsellik üzerindeki etkilerini anlamak için kapsamlı bir çerçeve sunar. Teoriye göre gelişimin erken dönemlerinde edinilen deneyimlerin bilişsel beceriler üzerinde etkisi mevcuttur. Bu nedenle, araştırmalarda ve klinik uygulamada erken deneyimlerin rolünün incelenmesi önem arz etmektedir. Yöntemler: Bipolar Bozukluğu olan 76 yetişkinden oluşan bir örnekleme, çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile sosyal biliş arasındaki ilişkide bağlanmanın düzenleyici rolünü incelenmiştir. Erken travmatik deneyimler, Çocukluk Çağı Travma Anketi (CTQ) kullanılarak değerlendirilmiştir. Sosyal biliş, İpucu Görev Testi ile ölçülmüş ve bağlanma değişkeni Yakın İlişkilerde Deneyim Anketi (ECR) kullanılarak incelenmiştir. Bulgular: Araştırmanın bulguları bağlanma kaygısı ile erken dönem travma puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yine bağlanma kaygısı ise sosyal biliş performansı arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlıdır. Kısıtlamalar: Bu çalışma gözlemsel ve kesitseldir. Bu nedenle, bulguların nedensel bir ilişkiyi açıklaması beklenemez. Ek olarak, öz bildirim ölçümlerini kullanarak hem bağlanmayı hem de travmayı değerlendirilmiştir. Gelecekteki çalışmalar, standartlaştırılmış görüşmeler gibi gözlemci tarafından derecelendirilen ölçümlerle boylamsal tasarımları dikkate alınmalıdır. Sonuçlar: Sonuçlar, travmatik çocukluk deneyimleri yaşayan bipolar kişilerde bağlanma kaygısının uyum sağlayıcı bir strateji olarak hareket edebileceğini düşündürmektedir. Bipolar bozukluğu olan kişilerde Sosyal biliş gelişiminde erken çocukluk deneyimlerinin önemini pekiştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bipolar bozukluk, Sosyal biliş, Bağlanma, Erken travma

Cinsel Suç Mağdurlarına Yönelik Müdahale Programları ve Modelleri

Beyza Ünal, Berk Uslu

Akdeniz Üniversitesi

Cinsel saldırı suçları şiddet ve saldırganlığı kapsar. Kişinin isteği dışında dokunmadan tecavüze kadar uzanan bir cinsel aktivite sürekliliğidir. Tecavüz ise vücudun herhangi bir parçasının veya nesnesinin kişinin anüsüne ya da vajinasına temas etmesidir. Penetrasyon ağız yoluyla da olabilir. Bu tanıma göre cinsel saldırı, kişinin rızasının olmadığı durumları, kişinin zihinsel ve fiziksel olarak rıza gösteremeyecek durumda olmasını kapsamaktadır.

Cinsel saldırı, mağdurun birçok alanında etkili bir yaşantıdır. Kişinin fiziksel bütünlüğüne zarar veren bir girişim olmakla beraber, kişiyi istenmeyen gebeliklere veya cinsel yolla bulaşan hastalıklara açık hale getirmektedir. Psikolojik sonuçlarına bakıldığında, kişinin iç benlik uyumu ile çevresindeki dengeyi bozmasıyla beraber kişinin zorlu yaşantıları esnasında kullandığı savunma mekanizmalarının devre dışı kalmasına sebep olarak psikolojik reaksiyonlarında değişimler olmasına yol açmaktadır. Bu olumsuz yaşantı, kişinin çaresizlik ve korku duygularını fazlasıyla deneyimlemesine sebep olur. Bu deneyim sonucunda uygun reaksiyon verilemediğinde travmatizasyon ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Cinsel saldırı suçları birçok alanda problem yaratmaktadır. Cinsel saldırı mağdurları, saldırı sonrasında birçok psikopatoloji geliştirme ihtimali yaşayabilmektedir. Bununla beraber saldırı sonrasında gündelik hayatlarında birçok alanda işlevsellik problemleri yaşayabilmektedirler. Bu nedenle cinsel saldırı mağdurlarına yönelik müdahale programları geliştirilmeli, olası intihar riskinin önlenmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Tecavüz olgularının adli yönü olmakla beraber birey hem fiziksel olarak hem ruhsal olarak zorlanmalar yaşamaktadır. Olayın mağduru olan kişi olayın ağırlığını taşıyamama sonucunda olayı hatırlatan her unsura karşı kendisini kapalı tutabilmektedir. Bu nedenle hem fiziksel müdahalede bulunan kişinin hem de kriz danışmanlarının yaklaşımı oldukça önemli olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cinsel saldırı, müdahale, yaklaşım

Türk Üniversite Öğrencilerinde Yeme Bozukluğu Riskinin ve Yardım Arama Davranışlarının İncelenmesi

Ezginur Çelik¹, Ezgi Nur Budak, Başak İnce²

¹Yalova Üniversitesi
²King's College London

Yeme bozuklukları (YB), fiziksel sağlığı ve psikososyal işleyişi önemli ölçüde bozan, yaygınlığı giderek artan psikolojik bozukluklardır. Beliren yetişkinlik dönemi birbiriyle ilişkili birkaç stres faktörünü içermesi nedeniyle (örn: kimlik gelişimi, özerklik, beyin gelişimi ve hormonal değişiklikler) YB gelişmesine veya alevlenmesine katkıda bulunabilecek önemli değişikliklerin olduğu kritik bir dönem olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda bu araştırmada, (1) üniversite eğitimine başlayan öğrencilerde YB belirtilerini ve ilişkili yardım arayış davranışlarını anlamak ve (2) önleyici çalışmalar ve odaklı tedaviler için stratejiler geliştirilmesine katkıda bulunmak hedeflenmektedir. Araştırma kapsamında Türkiye'nin farklı illerinde üniversite öğreniminin ilk yılında ve yaş ortalaması 19.97 olan 378 öğrenciden (270'si kadın, 103'ü erkek, 5'i diğer) demografik form, YB ile ilişkili davranışlara yönelik sorular ve Yeme Bozukluk Değerlendirme Ölçeği kullanılarak veri toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, katılımcıların %23.1'inin YB geliştirme konusunda riskli grupta olduğu; bu grupta olanların çoğunun kadın, normal kilo aralığında, bedeninden memnun olmayan kişiler olduğu; sosyal medyada beden odaklı hesaplar takip ettikleri ve bedenlerini diğerleriyle daha fazla kıyasladıkları bulunmuştur. Ayrıca YB'ye yönelik olası bir yardım arayışında ilk olarak diyetisyenlere başvurdukları bulunmuştur. Bu bulgular göz önüne alındığında, üniversitenin ilk yıllarının YB ile ilişkili sorunların gelişmesi veya alevlenmesi için riskli bir dönem olduğu; bu dönemde yer alan öğrencilerin YB ile ilişkili problemlerde birçok farklı kaynaktan yardım arayışına girdiği ancak birincil kaynak olarak diyetisyenlere yöneldikleri belirlenmiştir. Buna dayanarak, diyetisyenler başta olmak üzere birçok sağlık çalışanının YB ve ilişkili problem konusunda bilgi, beceri ve farkındalıklarının yüksek olması gerektiği ve YB ile ilişkili problemler geliştirmede risk taşıyan öğrencilerin bu kaynaklara ulaşma konusunda teşvik edilmesinin bozukluğun seyri için faydalı olacağı öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yeme bozuklukları, beliren yetişkinlik, yaygınlık, tedavi arayışı, sosyal medya kullanımı.

Astrolojiye İnanç Envanteri'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması

Tuğçe Önal, Fatma Mahperi Uluyol

Akdeniz Üniversitesi

Son yıllarda hangi takımın şampiyon olacağına kadar tahminler yürütülürken bile astrolojiye başvurulması, güneşin bireyin ve toplum üzerindeki etkisi ve bireyin kendine atfetme sürecini olan etkisini göstermektedir. Alan yazında atfetme süreçlerine dair çok pek çalışma olmasına rağmen, astroloji ile ilişkili olarak bu çalışmalarda standartlaştırılmış envanterler kullanılmamıştır. Bunun yerine, araştırmacılar astrolojiye yönelik inanç, bilgi, deneyim veya tutumla ilgili birkaç soru içeren geçici anketler kullanmışlardır. Bu kapsamda mevcut çalışmada Chico ve Lorenzo-Seva (2006) tarafından geliştirilmiş olan Astrolojiye İnanç Envanteri (Belief in Astrology Inventory)'nin Türkçe psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmaya 18-35 yaş arasında 239 (%64,2'si kadın, %35,8'i erkek) katılmıştır. Dil uyarlaması için gerekli basamaklar takip edildikten sonra elde edilen form ile birlikte Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE) uygulanmıştır. Güvenirlik analizlerine göre Cronbach alfa değeri ölçeğin tamamı için .96 ; test-tekrar güvenirliliği ise .97'dir. Bileşen geçerliliğini test edebilmek için Astrolojiye İnanç Envanteri (BAI) ve Beş Faktör Kişilik Envanterinin (5FKE) alt boyutları (dışadönüklük, yumuşak başlılık, öz denetimlilik, nörotiklik, deneyime açıklık) arasında korelasyona bakılmıştır. Astrolojiye İnanç Envanteriyle; nörotiklik ve öz denetimlilik arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .05$). Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi bulguları, AİE Türkçe formun kabul edilebilir uyuma sahip olduğunu göstermiştir. Orijinal ölçek ile uyumlu olarak, AİE'nin tek faktörlü yapısı doğrulanmıştır. ($\chi^2(252) = 946.574$, $p < .001$, $\chi^2/df = 3.756$. Uyum indeksleri ise NFI = .794, RFI = .755, IFI = .840, TLI = .808 ve CFI = .838, RMSEA .10 olarak bulunmuştur.)

Bu çalışma, astrolojinin insanlar ya da olayların gidişatı hakkında geçerli bir bilgi kaynağı olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamamaktadır. Ancak, gerçek şu ki astrolojinin geçerliliğinden bağımsız olarak, bazı insanlar astrolojinin hayatlarını etkilediğine inanmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmanın amacı astrolojiye olan bu inancı değerlendirmek için geliştirilen geçerlik ve güvenirliliği test edilmiş bir değerlendirme aracının Türkçe uyarlamasının yapılarak, bu alanda Türkçe alanyazında yürütülecek çalışmalar için standardizasyonu yapılmış bir ölçüm aracının kullanılması hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Astroloji, geçerlik, güvenirlilik, kendime atfetme

Sosyal Kaygı Belirtilerinin Danışanın BDT Uygulamasına Uyumuna ve Terapist ile İlişkisine Etkisi: Bir Vaka Örneği

Eren Karakaya¹, Bahar Kardaş², Sevginar Vatan³

¹Karadeniz Teknik Üniversitesi

²Ankara Bilim Üniversitesi

³Hacettepe Üniversitesi

Bu vaka çalışmasında, 24 yaşında lisans 2.sınıf öğrencisi bir erkek danışanla süpervizyon kapsamında 8 seans yürütülen bilişsel davranışçı psikoterapi süreci ele alınmıştır. Danışanın temel yakınmaları, sosyal ilişkilerde yoğun kaygı duygusu ve yetersizlik düşünceleri ile karakterizedir. Bu bağlamda danışan; yeni kişilerle tanışma, grup aktivitelerine katılma, sınıf ortamında söz alma ve sunum yapma gibi sosyal etkileşim içeren çeşitli alanlarda zorluk yaşamaktadır. Ayrıca, danışan yaşadığı bu yoğun kaygı ve zorluk ile ilişkili olarak aşırı uyuma, enerji kaybı, aktivitelere karşı ilgide azalma, erteleme davranışı ve değersizlik düşüncelerine sahiptir. DSM-5 tanı kriterlerine göre danışanın olası tanısının hafif düzeyde depresif belirtilerin eşlik ettiği sosyal kaygı bozukluğu olduğu düşünülmüştür. Danışanın, sosyal ilişkilere dair yaşadığı bu yoğun kaygının zaman içindeki gidişatı ve farklı birçok alana genellenmiş olması çekingen kişilik bozukluğu eğilimine sahip olabileceğini düşündürmüştür. Psikoterapi sürecinde, danışanın sosyal kaygı hissettiği durumların hiyerarşik olarak çalışılması ve yaşadığı güçlüklerle ilişkili olarak sahip olduğu depresif belirtilerin azalması hedeflenmiştir. Bu bağlamda, değerlendirme görüşmelerinin ardından danışanla yürütülen ilk seanslarda sosyal kaygı bozukluğunun bilişsel modeline dair psikoeğitim verilmiş, hedefler basamaklandırılmış ve haftalık olarak düşünce, duygu, bedensel duyum ve davranışlarına dair kayıt formu doldurması istenmiştir. İlerleyen görüşmelerde, danışanın hiyerarşide belirlenen bazı sosyal durumlara maruz kalması ve bu doğrultuda sosyal durumlara ilişkin tehdit değerlendirmelerinin bilişsel yeniden yapılandırılması planlanmıştır. Danışan bu süreçte, değerlendirilme kaygısı ve depresif belirtileriyle uyumlu olarak psikoterapi sürecinin getirdiği ödev ve sorumlulukları yerine getirmekte isteksiz olup çoğunlukla bunları ertelemiştir. Bu durum, danışanın başarısızlık ve yetersizlik düşüncelerini devam ettirmiş ve seanslara katılma motivasyonunu düşürmüştür. Görev ve hedefler bağlamında bozulan terapötik ittifak ile birlikte danışan sürece devam etmek istemediğini bildirmiştir. Sonrasında gerçekleştirilen görüşmede, danışanın terapiyi bırakma isteği ile şikayetleri arasında ilişki kurulmuş ve bırakmasının var olan döngüyü besleyebileceği üzerinde durulmuştur. Danışanın kararının devam etmesiyle süreç sonlandırılmıştır. Bu çalışmada, danışanın getirdiği belirtilerin bilişsel davranışçı terapi uygulamasına uyumuna ve terapist ile olan ilişkisine nasıl yansıdığı tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal kaygı, depresyon, BDT, terapi, vaka

Suç Davranışının Psikolojik Temelleri ve Şiddet Türleri ile İlişkisi

Aylin Yalçın Sarıbey, Nihal Turan, Bengisy İşcan

Üsküdar Üniversitesi

Amaç: Çalışmanın amacı, suç davranışının altında yatan psikolojik temelleri incelemek ve bunların farklı şiddet türleriyle olan ilişkisini ortaya koymaktır. Suç davranışının nedenlerini anlamak hem bireysel hem de toplumsal düzeyde etkili müdahale edilmesini sağlayacağı gibi suç önleme stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Psikolojik teoriler ve ampirik araştırmalar ışığında suç davranışı analiz edilerek, şiddetin çeşitli biçimlerinin nasıl ortaya çıktığı ve bu davranışların arkasındaki psikolojik dinamiklerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, bireylerin suç işleme eğilimlerini şekillendiren faktörler, şiddetin farklı türleriyle olan bağlantıları ve bu sürecin toplumsal yansımaları ele alınacaktır.

Gereç-Yöntem: Suç davranışının psikolojik temelleri ve şiddet türleri ile ilişkisi literatür taraması yöntemiyle incelenmiştir. Suç psikolojisi ve şiddet konularında mevcut olan bilimsel makaleler, kitaplar ve raporlar gözden geçirilmiştir. İlgili literatür sistematik bir yaklaşımla taranarak, suç davranışlarının nedenlerine ve farklı şiddet türlerine dair bulgular derlenmiştir. Psikolojik teoriler ve modeller, ampirik araştırma sonuçları ve vaka çalışmaları analiz edilerek, suç ve şiddet arasındaki ilişkiye dair mevcut bilgiler bir araya getirilmiştir.

Bulgular: Elde edilen bulgular, suç davranışının birçok psikolojik ve çevresel faktörle etkileşim halinde olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmalar, bireylerin suç işleme eğilimlerini etkileyen psikolojik faktörler arasında düşük öz kontrol, antisosyal kişilik özellikleri ve travmatik çocukluk deneyimlerinin bulunduğunu göstermektedir. Şiddet türleri incelendiğinde, aile içi şiddet, toplumsal şiddet ve bireysel şiddet davranışlarının farklı psikolojik temellere dayandığı ve her birinin kendine özgü tetikleyicileri olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, suç işleme davranışının genetik yatkınlık ve nörolojik faktörlerle de ilişkili olduğu, bu faktörlerin bireyin çevresel etkilerle etkileşime girerek suç davranışını şekillendirdiği görülmüştür.

Sonuç: Suç davranışının ve şiddet türlerinin psikolojik temellerini anlamada önemli veriler elde edilmiştir. Bulgular, suç davranışlarının bireysel psikolojik faktörler, sosyal çevre, travmatik deneyimler ve genetik yatkınlık gibi birçok etkenin karmaşık etkileşimi sonucu ortaya çıktığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Şiddet, Psikoloji

Bulimia Nervosa Tedavisinde Bilişsel Davranışçı Terapinin Rolü: Klinik Deneyimler

Burcu Averi, Reyhan Çalışan Kinter

İstanbul Aydın Üniversitesi

Yeme bozuklukları sıklıkla genç erişkinlik döneminde çıkan tıbbi, sosyal ve psikolojik sorunlara yol açan ve yaşam kalitesini olumsuz etkileyen bozukluklardır. Bulimia Nervosa tekrarlayan aşırı yeme epizodları ve bu epizodlar sırasında yeme davranışı üzerinde kontrol kaybı ile karakterize bir yeme bozukluğu hastalığıdır. Epizodlardan sonra kilo almamak için kendi kendini kusturma, laksatif veya diüretik ilaçları kilo verme amacıyla kullanma gibi tekrarlayan uygunsuz davranışlarda bulunma görülür. Kadınlarda erkeklere oranla daha sık olduğu çalışmalarda gösterilmiştir. Genç yetişkin kadınlarda, adölesan ve yetişkin grubunda daha sık görülmektedir. Bu dönemde prevalans oranı %1- 3 olmaktadır. Tedavide multidisipliner bir yaklaşım oldukça önemlidir. Psikolog, hekim ve diyetisyen tedavide iş birliği içerisinde olmalı ve gerektiği zaman ilaç tedavi sürecine eklenmelidir. Bulimia nervosa tedavisinde yaygın kullanılan ekollerden biri Bilişsel Davranışçı Terapi'dir. Bu olgu çalışmasında, 20 yaşındaki Bulimia Nervosa semptomlarını gösteren kadın hastanın Bilişsel Davranışçı Terapi ile on seans sürdürülmüş tedavi sürecinden bahsedilmiştir. Tıkanırçasına yeme epizodları ve aşırı egzersiz ile telafi edici davranışları olan olgunun tedavi sürecinde ilk olarak bozulmuş yeme tutumunun iyileştirilmesini ikinci olarak işlevsiz düşünce ve inançların değiştirilmesi amaçlanmıştır. On seans süren tedavi sonrası hastanın yeme tutumunda iyileşmeler ve telafi edici davranışlarının ortadan kalktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bulimia Nervosa, Yeme Bozuklukları, Bilişsel Davranışçı Terapi

Travma Sonrası Stres Belirtileri, Adil Dünya İnancı, Psikolojik Dayanıklılık ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Büşra Haliloğlu, Gizem Gassaloğlu, Özlem Özgür

Akdeniz Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı travma sonrası stres belirtileri, adil dünya inancı psikolojik dayanıklılık ve algılanan sosyal desteğin ilişkilerinin incelenmesidir. Çalışmanın örneklemini, geçmiş travmatik yaşantısı bulunan (GYS) ve bulunmayan, 110 kadın (%55,3), 87(%43,7) erkek olmak üzere toplam 197 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 18-50 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 24,45'tir (SS= 6.9). Katılımcılardan çevrimiçi olarak Demografik Bilgi Formu, Olayların Etkisi Ölçeği (OEÖ), Adil Dünya İnancı Ölçeği (ADIÖ), Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (PDÖ) ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğini (ÇBASDÖ) doldurmaları istenmiştir. Cinsiyetler arası farka bakabilmek için yapılan T-tsti analizine göre OEÖ puanları [t(195)=2.549, p<0.05] (Mkadın= 40,12 SS=20,25 Merkez=33,29 SS=16,45), PDÖ puanları [t(195)=2.89 , p<0.05] (Mkadın= 37,23 SS= 19 Merkez = 33,29 SS=16,45), ÇBASDÖ puanlarının [t(195)=1.7, p<0.05] kadınlarda anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir (Mkadın=57,26 SS=15,52 Merkez=53.56 ss=14,66). Geçmiş travmatik yaşantısı olma ve olmama değişkeni ile araştırma değişkenleri açısından fark olup olmadığına bakmak için yapılan T-testi analizine göre YOEÖ [t(197)= 3.73, p<0.05] , ADIÖ [t(197)= 2.09, p<0.05] puanları ve ÇBASDÖ [t(197)= -2.18 , p<0.05] puanları anlamlı olarak farklılaşmıştır. Travmatik bir olay yaşayanlarda yaşamayanlara göre daha yüksek OEÖ (MGys=40,27 SS= 18,63 MNGYS=29,44 ss=17,76). ve ADIÖ puanları (MGys= 43,09 SS= 8,32 MNGYS=40,25 ss=9,25) görülürken, ÇBASDÖ puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur (MGys= 54,18 SS= 15,48 MNGYS= 59.37 ss= 14,06). Araştırmadaki değişkenlerin ilişkilerini incelemek için yapılan korelasyon analizinde OEÖ puanları ile ADIÖ puanları [r(199)=.161, p<0.05] ve YOEÖ puanları ile PDÖ puanları arasında [r(199)=.163,p<0.05] anlamlı pozitif ilişkiler olduğu bulunmuştur. Doğrusal çoklu regresyon analizi kullanılarak yordayıcı değişkenler olarak ADIÖ, PDÖ ve ÇBASDÖ ile bağımlı değişken olarak OEÖ puanları olarak atanmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre OEÖ puanlarını (travmatik stres belirtileri) sırasıyla PDÖ puanları, ADIÖ puanları ve ÇBASDÖ puanları anlamlı olarak yordamıştır. Üç değişkenin ortak etkisinin varyansın %6'sını açıkladığı görülmektedir [F(3,195)= 4.338, p<.05]. Bireysel etkilere bakıldığında ise PDÖ varyansın %16'sını (β =.49, p<.05), ADIÖ varyansın %15'ini (β =.32, p<.05) anlamlı olarak açıkladığı görülmektedir. Sonuçlara göre, travma belirtileri çalışılırken, psikolojik dayanıklılık ve adil dünya inancı değişkenleri arasındaki ilişkilerin de göz önünde bulundurulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Travma, yaşanan olayların etkisi, adil dünya inancı, psikolojik dayanıklılık, algılanan sosyal destek.

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Duygu Düzenleme Sürecinde Çocuğa ve Ebeveyne Bağlı Faktörlerin İncelenmesi

Zeynep Şen Hastaoğlu, Esra Ece Taşkın

Kapadokya Üniversitesi

Duygu düzenleme, bireylerin durumun yarattığı taleplere uygun şekilde tepkilerini ortaya çıkarması, sürdürmesi veya engellemesi süreçlerini kapsar. Yapılan çalışmalar, duygu düzenleme becerileri ile ilişkili pek çok değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Bu değişkenlerin bir kısmı çocuğa ait olmakla birlikte (örn. mizaç, cinsiyet, yaş vb.), önemli bir diğer kısmı da çevresel faktörlerle ilişkilidir (örn. ebeveynlik stilleri, ebeveynin kendi duygu düzenleme becerileri vb.).

Bu çalışmanın amacı, annelerin çocuklarının olumsuz duyguları ile baş etme stratejilerinin ve çocukların mizaçlarının okul öncesi dönemdeki duygu düzenleme becerileri ile ilişkisini araştırmaktır. Çalışmanın örneklemini İzmir'de okul öncesi eğitimine devam eden ve yaşları 4 ila 6 arasında değişen toplam 135 çocuğun anneleri oluşturmaktadır. Katılımcılar, düşük, orta ve üst sosyoekonomik statüdeki aileleri temsil etmektedir. Annelerden, çocukların duygu düzenleme becerilerini değerlendirmek amacıyla Duygu Düzenleme Kontrol Listesi, mizaçlarını değerlendirmek amacıyla Kısa Çocuk Mizaç Ölçeği ölçümleri alınmıştır. Ayrıca anneler, ebeveynlik stillerini ve çocuklarının olumsuz duygularına verdikleri tepkileri değerlendirmek amacıyla Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği ve Çocuk Yetiştirme Anketini doldurmuştur.

Elde edilen sonuçlar, çocukların duygularını düzenleme becerilerinin ve ebeveynlerin çocuklarının olumsuz duygularını düzenleme stratejilerinin yaşa bağlı olarak değişmediğini göstermiştir ($p > .05$). Gelir düzeyinin etkisi incelendiğinde, düşük sosyoekonomik düzeye sahip çocukların duygu düzenleme puanlarının, orta ve yüksek sosyoekonomik düzeye sahip çocukların duygu düzenleme puanlarından anlamlı şekilde düşük olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, ebeveynlerin çocuklarının olumsuz duygularını düzenleme stratejilerinin gelire bağlı olarak değiştiği, düşük sosyoekonomik düzeye sahip ebeveynlerin daha fazla cezalandırıcı ve küçümseyici tepki verdiği görülmüştür. Çocuğun duygu düzenleme becerisini açıklamak için yapılan regresyon analizi, çocuğun yaşı ve sosyoekonomik düzeyi kontrol edildiğinde, ebeveynin destekleyici ve destekleyici olmayan baş etme stratejilerinin ve çocuğun sıcakkanlı mizacının varyansı %41 oranında açıkladığını ortaya koymuştur. Aynı zamanda, tüm mizaç özelliklerinin ve ebeveynde sıkıntı duygu düzenleme tepkisinin, çocuğun duygusal düzensizliğinin varyansını %48 oranında açıkladığı tespit edilmiştir. Sonuçlar çocuğun duygu düzenleme süreçlerinde sosyoekonomik düzeyin etkisine dikkat çekerken, mizacın ve ebeveynin duygu düzenleme stratejilerinin rolünü ortaya koymuştur. "

Anahtar Kelimeler: Duygu düzenleme, mizaç, baş etme stratejileri, ebeveynlik

İki Dillilerde Olay Sonrası Yanlış Bilginin Bellek Performansına Etkisi

Hilal Kotan, Simge Şişman-Bal

İstanbul Üniversitesi

İki dilli bireyler, yaşadıkları bir olayın ardından, olayla aynı veya farklı bir dilde sunulan olay sonrası yanlış bilgilerden etkilenecek şekilde sahte anılar üretebilmektedir. Bu kapsamda mevcut çalışmanın amacı, Türkçe-İngilizce iki dillilerde sahte anı süreçlerini incelemektir. Çalışmaya ana dili Türkçe olan ve ikinci dil olarak İngilizce öğrenen 18-28 yaş aralığında (Ort.=23.21 ± 2.18) toplam 34 kişi (21 kadın) katılmıştır. Katılımcılara kapsamlı klinik ve kişilik değerlendirme, dil yeterliliği ve bilişsel değerlendirme testleri uygulanmıştır. Deneysel görev sırasında katılımcılar, sessiz bir video izlemiş, ardından videonun içeriği hakkında yanlış yönlendirici bilgiler içeren bir hikâyeye okumuşlardır. Daha sonra, katılımcılardan, izledikleri videoya göre bir tanıma testi tamamlamaları istenerek katılımcıların bellek performansı incelenmiştir. Mevcut çalışma, 2 (hikaye dili: Türkçe, İngilizce) x 2 (tanıma testinin dili: Türkçe, İngilizce) x 2 (tanıma testi soru türü: olay sonrası yanlış bilgilendirme yapılan sorular, kontrol soruları) son faktörde tekrar ölçümlü karma deneysel desen ile yürütülmüştür. Doğru yanıtlara ilişkin yapılan analizler, tanıma testi soru türü temel etkisinin anlamlı ($p < .001$) olduğunu göstermiştir. Katılımcıların, olay sonrası yanlış bilgilendirme yapılan sorularda, kontrol sorularına kıyasla daha az doğru yanıtlar verdiği görülmüştür. Yani sıra, hikayeyi İngilizce okuyan katılımcıların, Türkçe okuyan katılımcılara kıyasla daha az doğru yanıtlar verdiği saptanmıştır. Hikaye dili ve tanıma testi dilinin etkileşim etkisi çerçevesinde, katılımcıların hem hikaye hem de tanıma testi ana dillerinde olduğunda (Türkçe-Türkçe koşulu), ikinci dillerinde olduğu koşula kıyasla (İngilizce-İngilizce koşulu) olay sonrası yanlış bilgilendirme yapılan sorularda anlamlı olarak daha iyi bellek performansı gösterdiği bulunmuştur. Eminlik derecelendirmelerine ilişkin yapılan analizler, tanıma testi soru türünün temel etkisinin anlamlı olduğuna işaret etmiştir ($p < .001$). Katılımcılar, olay sonrası yanlış bilgilendirme yapılan sorularda, kontrol sorularına kıyasla verdikleri yanıtlardan daha emin olduklarını belirtmişlerdir. Elde edilen sonuçlar, kodlama ve geri getirme aşamalarında kullanılan dilden bağımsız olarak sahte anıların ortaya çıkabileceğine ve olay sonrası yanlış bilgilendirme ikinci dilde verildiğinde, bu bilgilerden etkilenecek şekilde daha fazla sahte anı üretebileceklerine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Olay sonrası yanlış bilgilendirme etkisi, sahte anılar, bellek yanılsamaları, iki dillilik, iki dillilerde sahte anılar

Uluslararası Öğrencilerde Genel Sağlık, Bireysel Aidiyet ve Sosyal Güvenin Akademik Yaşam Doyumuna Etkisi

Özel Eren Coşkun, Kevser Güden

Çukurova Üniversitesi

Bu araştırma, uluslararası öğrencilerin akademik yaşam doyumunu etkileyen bireysel aidiyet, sosyal güven ve genel sağlık gibi temel etmenleri incelemeyi amaçlamaktadır. Çukurova Üniversitesi'nde öğrenim gören 55 uluslararası öğrenci (25 kadın, 30 erkek; Xyaş: 23 kadın, 24 Erkek) örneklem grubunu oluşturmuştur. Veriler, katılımcılara kampüs içinde yapılan anketlerle toplanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler şu şekildedir: Genel Sağlık Anketi-12 ($\alpha = .65$), bireylerin genel sağlık durumlarını özellikle ruh sağlığı açısından değerlendiren bir araçtır; Genel Aidiyet Ölçeği ($\alpha = .80$), bireylerin kendilerini bir gruba ya da topluluğa ait hissetme düzeylerini ölçer; Sosyal Güven ve Memnuniyet Ölçeği ($\alpha = .83$), bireylerin sosyal çevrelerine karşı duydukları güven ve memnuniyet düzeylerini değerlendirir; Akademik Yaşam Doyumu Ölçeği ($\alpha = .87$), öğrencilerin akademik ortamlarından ne kadar memnun olduklarını belirlerken, Genel Yaşam Doyumu Ölçeği ($\alpha = .79$), bireylerin yaşamlarının genelinden duydukları memnuniyeti ölçmektedir. Araştırmanın bulgularına göre, sosyal güven düzeyi ile akademik yaşam doyumunu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = 0.39, p < 0.01$). Sosyal güvenin yüksek olduğu durumlarda, öğrencilerin akademik doyumunu da artmaktadır. Buna karşılık, bireysel aidiyet ile akademik yaşam doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r = 0.01$). Pozitif sağlık algısı ile akademik yaşam doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken ($r = 0.20$), negatif sağlık algısı ile akademik doyum arasında anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = -0.31, p < 0.05$). Yapılan çoklu regresyon analizine göre, sosyal güven akademik yaşam doyumunu anlamlı bir şekilde öngörmektedir ($\beta = 0.34, p < 0.05$), ancak bireysel aidiyet ve pozitif sağlık algısı akademik doyumunu öngörmemektedir. Benzer şekilde, akademik yaşam doyumunu ile genel yaşam doyumunu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = 0.40, p < 0.01$). Sosyal güven ve akademik doyumun, genel yaşam doyumunu da anlamlı şekilde öngördüğü tespit edilmiştir. Sonuç olarak, uluslararası öğrencilerin akademik yaşam doyumunu artırmak için, eğitim kurumlarının güvenli ve destekleyici sosyal ortamlar yaratmasının önemli olduğu görülmektedir. Öğrenci kulüpleri, mentorluk programları ve kültürel uyum etkinlikleri gibi uygulamalar, öğrencilerin hem akademik hem de genel yaşam doyumlarını artırabilir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Aidiyet, Genel Sağlık, Akademik Yaşam Doyumu, Sosyal Güven, Uluslararası Öğrenciler, Regresyon Analizi

Dövüş Sporcularında Ruh Sağlığı Sürekliliği ile Psikolojik Beceri Düzeyi Arasındaki İlişki

Ayşe Nur Hanedar Cömert, Emre Ozan Tingaz

Gazi Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı, dövüş sporcularının ruh sağlığı sürekliliği ile psikolojik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmaya Ankara ilinde bulunan Boks, Karate, Kick Boks, Muay Thai, Taekwondo, Wushu branşlarından birinde lisansa sahip 18-54 yaş arasındaki ($\bar{X}= 24.69\pm 5.46$) 160 dövüş sporcusu katılmıştır. Veriler “Kişisel Bilgi Formu”, “Sporcu Ruh Sağlığı Sürekliliği-Kısa Formu” ve “Sporcuların Psikolojik Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizi için SPSS 25.0 kullanılmıştır. Sporda sosyal iyi oluş ve sporda psikolojik iyi oluş ile sporcuların psikolojik becerilerini değerlendirme ölçeğinin tüm alt boyutları ve psikolojik beceri düzeyi toplam puanı arasında yapılan Pearson korelasyon testi sonucunda pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sporda öznel iyi oluş alt boyutu ile sporcuların psikolojik becerilerini değerlendirme ölçeğinin “hedef belirleme ve mental hazırlık” alt boyutu hariç tüm alt boyutlarında ve psikolojik beceri düzeyi geneli arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca ruh sağlığı sürekliliği ile sporcuların psikolojik becerilerini değerlendirme ölçeğinin tüm alt boyutları arasında yapılan korelasyon testi sonucunda pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Son olarak ruh sağlığı sürekliliği ile psikolojik beceri düzeyi arasında yine pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, bu araştırma modeliyle nedensel bir çıkarım yapmak mümkün olmasa da mevcut örneklem grubunda iyi oluş arttıkça psikolojik beceriler de güçlü şekilde gelişmektedir.

Anahtar Kelimeler: İyi oluş, sporda psikolojik beceri, zorluklarla baş edebilme

Sağlık Kaygısı by Proxy: Tanımı, Bedensel Belirtiyle İlişkili Bozukluklar Arasındaki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Derleme

Tolga Bükrük

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Sağlık kaygısı, kişinin bedeninde hissettiği bazı belirtilerin yanlış yorumlanması sonucu bu belirtileri bir hastalık göstergesi olarak değerlendirilmesiyle beraber kendi sağlığı, gelecekteki sağlığı ve hastalıklar hakkında deneyimlediği kaygı olarak tanımlanır. Bu klasik tanımda, açıkça belirtildiği gibi kişi kendi sağlığı için kaygılanmaktadır. Literatüre yeni girmiş olan sağlık kaygısı by proxy (SKBP) kavramı ise kişinin çocuğunun sağlığı hakkında endişe duymasıyla tanımlanır. Literatür incelendiğinde bu yeni kavram üzerine ölçek geliştirme çalışmaları, vaka sunumları ve kısıtlı sayıda nicel ve nitel çalışma tespit edilmiştir. Bulgular incelendiğinde, SKBP'nin Munchausen by proxy ile karıştırılabileceği fakat aslında iki kavram arasında belirli farklar olduğu bulunmuştur. Munchausen by proxy'de kişilerin bakım verdikleri kişide, genellikle de çocuğunda, olmayan bir hastalığı var gibi gösterdiği, hatta bir hastalığa veya yaralanmaya sebep olduğu görülür. SKBP'de ise kişiler çocuklarındaki ciddi hastalıkların doktorların gözünden kaçtığına dair endişe duyar, yani kişiler çocuklarında gerçekten bir hastalık olduğunu düşünür. Munchausen by proxy'de kişiler çocuklarında bir hastalığı var gibi göstererek aslında kendileri ikincil bir kazanç elde etmeye çabalamaktadırlar. Bu sebeple, bir istismar türü olarak sınıflandırılabilir. Ayrıca, Munchausen by proxy popülasyonda daha nadir görülmektedir. SKBP'nin önemi, sosyal öğrenme kuramı dikkate alındığında ortaya çıkmaktadır. Modelleme yoluyla, SKBP deneyimleyen kişilerin çocukları işlevsiz hastalık algıları ile işlevsiz sağlık inançları ve davranışları geliştirme olasılığına sahiptir. Sağlık ve hastalıkla ilgili işlevsiz bilişsel yapılar sağlık kaygısının geliştirilmesinde büyük rol oynadığından çocuğun sağlık kaygısı geliştirme riski olabileceği için SKBP'nin ebeveynlerde tespit edilebilmesi ve tespit edildiğinde de ebeveyn ile psikoterapötik müdahaleye başlanması önerilmektedir. Bu konuda kısıtlı çalışma yer almasına rağmen, SKBP'yi hedef alan bilişsel-davranışçı terapi bazlı müdahalelerin etkili olabileceği yönünde ön bulgular bulunmaktadır. Sonuç olarak, SKBP literatüre yeni girmiş bir kavramdır ve bundan mustarip kişiler bulunmaktadır. Gelecekteki çalışmaların SKBP'nin popülasyondaki yaygınlığını, ilerleyen safhalarında Munchausen by proxy'ye evrilmesi ihtimalini, ebeveyni bu kaygıyı yaşayan çocukların neler deneyimlediğini ve boylamsal araştırmalarla bu çocukların gelecekte sağlık kaygısı geliştirip geliştirmeyeceğini araştırması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık kaygısı by proxy, Munchausen by proxy, bedensel belirtiyle ilişkili bozukluklar

Üniversite Öğrencilerinin Just Stop Oil Eylemlerini Ahlaki Olarak Değerlendirmesinin Ahlaki Temeller Kuramına Göre İncelenmesi

Sudenur Kaya

İstanbul Üniversitesi

Çalışmada üniversite öğrencilerinin Just Stop Oil iklim hareketinin medyaya yansımış eylemlerine bakış açısının ahlaki olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Sanat eserlerini, sanat ve spor gösterilerini sabote ederek iklim krizine dikkat çekmek isteyen Just Stop Oil iklim hareketi seçilerek hareketin insanlar tarafından tanınabilirliğinden ve insanların yoğun tepkisinden yararlanılmak istenmiştir. Araştırmada ilk olarak 17-25 yaş aralığında, 108 üniversite öğrencisine Just Stop Oil iklim hareketinin medyada yer bulmuş eylemleri video ve fotoğraf olarak gösterilmiştir. Buradaki amaç katılımcıları, gösterilen bu görsel materyaller ile ilgili sorulan sorularla bu eylemleri olumlu/olumsuz değerlendirmelerine göre iki gruba ayırmaktır. Sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Gelen geri bildirimlerin değerlendirilmesine göre ana uygulamada her birinde 54 kişi olacak şekilde bu eylemleri olumlu değerlendiren ve olumsuz değerlendiren şekilde iki grup oluşturulmuştur. Ahlaki Temeller Kuramı çerçevesinde iki grupta oluşan ahlaki temellerdeki farklılıklar ve benzerlikler incelenmiştir. Çalışmanın analiz sonuçları Just Stop Oil iklim eylemlerini olumsuz ve olumlu değerlendiren grupların kutsallık ahlaki boyutu temelinde farklılaşmadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ahlaki Temeller Kuramı, aktivizm, iklim krizi

Sosyal Medyada Yayılan Sahte Haberler: Deneysel Bir Çalışma İçin Uyarın Seti Oluşturulması

Hümeysra Arslantürk, Recep Börtek, Sema Nur Güner, Zeynep Savaş, Pınar Bürhan

Bursa Teknik Üniversitesi

Ön çalışmamızda; sosyal medyada yayılan sahte haberlerin sunum biçimlerinin, sahte bellek oluşumu üzerindeki etkisini ve bu etkide bireysel farklılıkların rolünün inceleneceği ana araştırma projemizde kullanılmak üzere bir uyarın seti geliştirmeyi amaçladık. Bu amaçla doğrulanmış uyarın setleri oluşturan önceki araştırmalara benzer şekilde, haber içeriğindeki gerçekliğin ya da sahteliğin tespitiyle ilgili tepkileri güvenilir bir şekilde tetikleyecek bir uyarın seti (haberler) oluşturduk. Bu bildiride de devam eden araştırmamıza ilişkin ön çalışma verileri sunulacaktır.

Gerçek ve sahte haberlerin bir karışımını sağlamak için “teyit.org” ve “doğrula.org” gibi internet sitelerinde politik haber içerikli olmayan sanat ve bilim alanıyla ilgili ve son üç yıl içinde yayınlanmış haberler seçilerek bir ön çalışma düzenlenmiştir (200 adet). Haberler seçildikten sonra sahte ve düzeltilmiş/gerçek haber versiyonları, birbirine benzer kelime sayısı ile yeniden düzenlenmiştir. Ana çalışma için seçilecek haberlerin gerçek versiyonlarında ve fotoğrafla birlikte sahte bilgi verilen gönderi versiyonlarında haber içeriğine ilişkin o alanda Türkiye’de bilinen isimler kullanılacaktır. Bu sebeple bu isimlerin fotoğrafları ve isimleri de ön çalışmada değerlendirilmiştir.

Bu çalışmaya Bursa Teknik Üniversitesi’nden 128 Psikoloji Lisans öğrencisi ders puanı karşılığında katılmıştır (102 kadın, 24 erkek ve 2 diğeri; Yaş = 22.55 yıl). Analize 123 kişi dahil edilecektir. Analizden çıkarılacak 5 kişi dikkat testini geçememiştir. Katılımcılar Demografik Bilgi Formunu, sosyal medya kullanımı alışkanlıklarına ilişkin bilgi formunu, kaynak bilgisi içermeyen çevrimiçi haber metinlerini ve tanınmış kişilerin fotoğraflarıyla ilgili soruları çevrimiçi olarak doldurmuşlardır. Haberler ve tanınmış kişilerin fotoğraflarıyla ilgili soruları hatırlanabilirlik, paylaşılabilirlik, bilgilendiricilik, ilginçlik, algılanan güvenilirlik, duygulanım/duygusal tepkiler, politik olma durumu gibi boyutlarda 7’li Likert derecelendirme ölçeğiyle değerlendirilmeleri istenmiştir. Veriler SPSS yazılımı aracılığıyla tanımlayıcı istatistikler, güvenilirlik, t-testi ve korelasyon analizleri ile değerlendirilecektir. Çalışma verileri analiz aşamasındadır.

Pilot çalışma sonuçlarına dayanarak, katılımcılar tarafından tutarlı bir şekilde gerçek veya sahte olarak tanımlanan haberlerden oluşan nihai ve standartlaştırılmış bir uyarın seti oluşturmak amaçlanmaktadır. Bu set, bireylerin sosyal medyadaki haber içeriğinin gerçekliğini nasıl işlediğini ve değerlendirdiğini anlamaya yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, sahte bellek, sahte haber, uyarın seti

Yaklaşan Atıştırmalıklar Altında Zamanın Uçuşu

Robert Ian Bowers

Bilkent Üniversitesi

Doğal davranışın performansında, motivasyonel durumlara bağlı kümelerde meydana gelen ilgili davranışsal formlarla zamansal bir yön vardır. Bu tür kümeler, ortaya çıktıkları zaman çizelgesi açısından farklılık gösterir. Bu farklı zaman çizelgeleri, öznel zaman algısının karşılık gelen seviyelerini içerir mi? Hayvanlarda zamansal duyarlılığı incelerken belirli motivasyonel durumların ifadesini önyargılı hale getiren bir ters öğrenme tekniği kullanan bir deneyin ilk sonuçları açıklanmaktadır. Hayvanlar, beslenme bağlamlarında zamanın geçişini abartıyor gibi görünüyor. Motivasyonel etkilerin öznel zaman algısı üzerindeki varlığının zamansal bilişin anlaşılması için ne anlama geldiğini tartışıyorum.

Anahtar Kelimeler: Zaman algısı, motivasyon sistemleri, ters öğrenme

Geleceği Düşünmenin İşlevleri Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması ve Güvenirlik ve Geçerlik Analizi

Merve Burcu Balçıklı, İnci Boyacıoğlu Bal

Dokuz Eylül Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı kişilerin neden geleceği hayal ettiklerini, düşündüklerini, altındaki motivasyon ve amaçları anlamaya olanak sağlamak, geleceği düşünmenin farklı bağlamlarda değişen işlevi ve sıklığını ölçmek amacıyla geliştirilen Geleceği Düşünmenin İşlevleri Ölçeği'ni (GDİÖ) Türkçeye uyarlamaktır. Bu çalışmada Geleceği Düşünmenin İşlevleri Ölçeği Türkçeye çevrilmiş ve bu çevirinin güvenirlik ve geçerliğine dair bulgular elde edilmiştir. Bu ölçek Sıkılmayı Azaltma, Ölüme Hazırlık, Kimlik Kontrastı, Olumsuz Duygu Düzenleme, Sosyal Bağlar, Hedef Belirleme, Planlama, Problem Çözme, Karar Verme, Olumlu Duygu Düzenleme olmak üzere her biri 3 madde içeren 10 alt boyuttan oluştuğu gözlenmiş, böylece orijinal faktör yapısı bu çalışmada tekrarlanmıştır. 313 kişiden Google Forms aracılığıyla veri toplanmış, ölçeğin yapı geçerliği açımlayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Ölçeğin iç tutarlık Cronbach alfa katsayıları alt boyutlar için .78 ve .90 arasında değişmektedir. Bulgular ölçeğin tatmin edici güvenirlik ve geçerlik değerlerine sahip olduğunu ve geleceği düşünmeyi işlevsel bir perspektiften incelemek için kullanılabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Geleceği Düşünme, Otobiyografik Bellek, Ölçek Uyarlama, Faktör Analizi

Üniversite Öğrencilerinde Müziğin Olumlu ve Olumsuz Kimlik Algısı ile İlişkisinin İncelenmesi

Nesrin Duman, İlayda Çoban, Emre Kaan Uçar

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı, gençlerin müzik tercihleri ile kimlik algıları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla yaşları 18-34 aralığında değişen 423 gence, "Kişisel Bilgi Formu", "Kimlik Algısı Ölçeği" ve "Müzik Tercihleri Formu" kullanılmıştır. Kimlik, bireyin kendini algılayışı, sosyal roller ve ilişkiler aracılığıyla tanımlanırken, müzik ise bireyin duygularını ve düşüncelerini ifade etme aracıdır. Kimlik oluşumu, ergenlikte başlayıp yetişkinlik boyunca devam eden karmaşık bir süreçtir ve müzik, bu sürecin önemli bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Araştırma sonuçları, bireylerin dinledikleri müzik türleri ile kimlik algıları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Özellikle genç yetişkinlerin müzik tercihleri yoluyla kimliklerini ifade ettikleri ve bu tercihlerin onların benlik algılarının ayrılmaz bir parçası olduğu gözlemlenmiştir. Pop müzik tercih edenler genellikle daha sosyal ve eğlenceli olarak algılanırken, halk müziği tercih edenler daha melankolik olarak görülmektedir. Bu durum, müziğin sadece bir eğlence aracı değil, aynı zamanda güçlü bir kimlik belirleyicisi olduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışma, müziğin kişisel kimliğin şekillendirilmesi ve ifade edilmesindeki rolünü ortaya koyarken, müzikal tercihlerin bireylerin dünyaya kendilerini nasıl sunduklarına dair bir merceğe görevi gördüğünü öne sürmektedir. Ayrıca, müziğin bireylerin kendilerini nasıl algıladıklarını ve başkaları tarafından nasıl algılandıklarını etkilediği, müziğin kimlik oluşumunda hem sosyal hem de psikolojik bir araç olarak rol oynadığı görülmüştür. Bu bulgular, özellikle genç yetişkinlerin kendini ifade etme ve sosyal aidiyet karmaşıklıklarıyla başa çıkmalarında müziğin önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bu çalışmanın gelecekte müzikle ilgili çalışmalara kaynak niteliğinde olması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik tercihleri, olumlu ve olumsuz kimlik algısı

Romantik İlişkilerde Kendini Suskunlaştırma: Kadınların Erkek Adına Dolaylı Tehdit Algısı ve Romantik İlişkilerde Kadının Güçlenmesine Psikolojik Bir Bakış

Ezel Çetin¹, Elif Berfu Hergül, Dilehan Hazar², Beril Türkoğlu¹

¹TED Üniversitesi

²Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Romantik ilişkilerde kadınların yaşadığı depresyonun dinamiklerini araştıran alan yazına bakıldığında bazı kadınların, düşüncelerini açığa vuramadıkları ve çoğunlukla bastırdıkları görülmektedir. Bu durum alan yazında Kendini Suskunlaştırma (KS) Kuramı (Jack, 1991) kapsamında ele alınmakta ve kadınların ilişkilerini devam ettirmek adına depresyon, düşük öz saygı ve kendi sesini kaybetme gibi olumsuz psikolojik süreçlere maruz kaldığını göstermektedir. KS, ilişki doyumu ve evlilik uyumunu azalttığı gibi cinsel ilişkilerdeki doyumu da olumsuz şekilde etkilemektedir. Ancak, heteroseksüel romantik ilişkilerde KS'yi ortaya çıkaran temel unsurlardan biri de partnerin cinsiyet kimliği ve ideolojisine dair bilişsel ve duygusal yaklaşımlar olmalıdır. Kısıtlı sayıda çalışma kadınların kırılğan erkeklik kabullerinin cinsel ilişkide kendi isteklerini gözetmediklerini göstermiş olsa da kadınların ilişkilerinde erkeklikliği ve buna yönelik tehditleri nasıl düzenlediğini ele alan çalışmalara rastlanmamıştır. Alan yazındaki bu boşluğu doldurmayı hedefleyen bu araştırma, kadınların erkeklerle yaşadıkları yakın romantik ilişkilerinde kendini ne ölçüde ve ne şekillerde suskunlaştırdıklarını genel cinsiyet ideolojileri ve erkeklik algıları ile birlikte çok katmanlı olarak ele almaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine yüz yüze görüşme kullanılmıştır. 21-28 yaş arasındaki tamamı üniversite öğrencisi/mezunu 18 kadınla yapılan görüşmelerin tematik analizi sonucunda 4 ana tema ve 17 alt tema ortaya çıkmıştır. Ana temalar “Toplumsal Cinsiyet İdeolojisi”, “Algılanan Erkeklik Tehdidi”, “Kendini Suskunlaştırma”, ve “Suskunlaştırmadan Çıkış Stratejileri” olarak belirlenmiştir. Araştırmada, ilişkilerinde kendilerini susturma eğiliminde olan kadınların, bu davranışı genellikle ilişkilerini koruma ve sürdürme motivasyonu ile yaptıkları bulunmuştur. Kendini susturan kadınların bunu partnerini incitmemek, yanlış anlaşılacak veya güçlü hissetmesine izin vermek gibi motivasyonlarla yaptığı, toplumsal cinsiyet rollerini (çelişik şekilde de olsa) destekliyor olmalarının da KS'yi desteklediği görülmüştür. Buna karşılık, kendini susturmayan kadınlar, açık iletişim kurarak ve gerektiğinde fiziksel mesafe koyarak ilişkilerini sürdürdüklerini ve sessiz kalmayı reddeden stratejiler geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Dahası, toplumsal cinsiyet bilincine sahip kadınlar, korumacı cinsiyetçiliği desteklemekten kaçınsa da normları tamamen reddetmemekte ve konuşmalarında çelişkili bir tutum sergilemelerine sebep olmaktadır. Bulgular, KS ve erkeklik çalışmaları alan yazını doğrultusunda genç kadınların ilişkisel anlamda güçlenmesine dair dinamikler bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: kendini suskunlaştırma, toplumsal cinsiyet, erkeklik, erkeklik tehdidi, yakın ilişkiler

Farklı Müzik Türlerinin Duygular ve Galvanik Cilt Tepkisi Üzerindeki Etkisinin Araştırılması

Miraç Gür¹, Chaima Charfi, Nour Hassam, Danya Elzhaid, Zeynep Küçük²

¹Haliç Üniversitesi

²Işık Üniversitesi

Bu araştırmada iki farklı müzik türüne (tekno ve soul müzik) verilen fizyolojik ve psikolojik tepkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Tekno ve soul müzik, zıt duygusal ve işitsel nitelikleri nedeniyle seçilmiştir. Çalışmaya 18-23 yaş aralığında benzer müzik tercihleri ve alışkanlıkları olan 26 kişi dahil edilmiştir. Katılımcılara müzik dinlemeden önce ve sonra Algılanan Stres Ölçeği, Duygusal Tepki Ölçeği (DTÖ) ve Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PANAS) uygulanmıştır. Fizyolojik tepki ölçümü için galvanik deri tepkisi (GSR) ölçümü yapan Shimmer marka cihaz kullanılmıştır. Şarkı sırası her katılımcı için karşı dengeleme yapılarak, rastgele sırayla dinletilmiştir. Toplamda 6 şarkı, şarkılar arasında 10 dakikalık ara verilerek 5'er dakika çalınmıştır. Çalışmanın istatistiksel analizlerinde verilerin normal dağılım uygunluğuna göre ilişkili örneklemli t testi ve wilcoxon sıralı işaretler testi uygulanmıştır.

PANAS'ın negatif duygu alt boyutundan alınan puanlarda öncesi-sonrası karşılaştırma yapıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir azalma olduğu bulunmuştur ($p<0,005$). PANAS pozitif alt boyut puan ortalamasında öncesi-sonrası karşılaştırmada anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. İlişkili örneklemli t test ile yapılan analizde tekno ve soul müzik karşısında gösterilen GSR'nin temel GSR ölçümüne göre anlamlı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p<0,005$). Müzik dinledikten sonra deri iletkenliği anlamlı olarak artmaktadır fakat bu anlamlılık tekno ve soul müzik parçalarına verilen GSR ortalamaları karşılaştırıldığında anlamlı bulunamamıştır.

Sonuç olarak, çalışmamız, türünden bağımsız olarak müzik dinlemenin olumsuz duyguları etkili bir şekilde azaltabileceğini ve fizyolojik uyarılmayı ortaya çıkarabileceğini vurgulamaktadır. Ancak, techno ve soul müzik arasındaki ayrım, duygusal veya fizyolojik farklılaşma açısından daha az etkili görünmektedir. Bu sonuç, müzik dinleme eyleminin, türden ziyade, stresi azaltma ve vücudun fizyolojik durumunu etkileme konusunda genel bir etkiye sahip olduğunu gösterebilir

Anahtar Kelimeler: Psikoloji, müzik, müzik tercihi, fizyolojik ve psikolojik tepki

Ergenlerin Algıladığı Ebeveynlik Tutumu ve Bilişsel Esneklik

Elanur Arman

Medeniyet Üniversitesi

Ebeveynlik içinde yer alan bilişsel süreçler, çocuklarının gelişimsel sonuçları için kritik olan psikolojik yeterliliklerini şekillendirmeye yardımcı olur. Bu çalışma, ebeveynlik stratejilerinin ergenlerin bilişsel esnekliklerine katkısını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 14-18 yaşları arasında 494 genç katılmıştır. Demografik form, Anne Baba Tutum Ölçeği ve Bilişsel Esneklik Ölçeği araştırmada kullanılarak veri toplanmıştır. Toplanan verilerin analizi SPSS 26 programı aracılığıyla yapılmıştır. Araştırma sorularını test etmek üzere Bağımsız Gruplar t Testi, ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu kullanılmıştır. Çalışma neticesinde 14-18 yaş arası ergenlerin algıladıkları anne baba tutumu ve bilişsel esnekliğin bazı demografik değişkenlere göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Kabul/ilgi boyutu ve bilişsel esneklik arasında anlamlı olumlu ilişki, psikolojik özerklik boyutuyla bilişsel esneklik arasında da anlamlı, olumlu yönde ilişki bulunmuştur. Denetim boyutuyla bilişsel esneklik arasında anlamlı olumsuz yönde ilişki gözlenmiştir. Bu sonuçlar, 14-18 yaş arası gençlerin, bilişsel esnekliğini şekillendirmeye yardımcı olan kabul edici, sıcak ve duyarlı ebeveynliğin önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ebeveynlik, bilişsel esneklik, ergenlik

Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddet Algısı Ölçeği Geliştirme Çalışması

Suna Vural^{1,2}, Arzu Coşkun³, Simge Ece Erer⁴, Elif Betül Yücel⁵, Serra Seren Açıkgöz³

¹Yeditepe Üniversitesi

²İstanbul Kent Üniversitesi

³Özyeğin Üniversitesi

⁴Işık Üniversitesi

⁵İstanbul Üniversitesi

Romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, aşağılama, hakaret, zarar verme ile tehdit etme, kısıtlama, ihmal ve duyguları sömürme etme gibi çeşitli istismar edici davranışlar bütünüdür. Türkiye gibi ataerkinin benimsendiği toplumlarda, psikolojik şiddet türlerinden bazıları kabul edilebilir görülmektedir. Hatta psikolojik şiddet türlerinden bazıları “sevgi göstergesi” olarak algılanabilmektedir. Bu bağlamda alan yazın incelendiğinde şiddetin ve romantik ilişkilerde psikolojik şiddetin fiziksel ve doğrudan deneyimlenme sıklığı olarak ölçüldüğü ancak nasıl ve neyin psikolojik şiddet olarak “algılandığı”nı ölçen bir ölçüm aracının bulunmadığı dikkati çekmiştir. Dolayısıyla alan yazındaki bu ihtiyaçtan doğan bir ölçek geliştirme çalışması yapılmıştır.

Araştırmaya 628 erken yetişkin katılımcı katkı sağlamıştır. Geçerlik ve güvenilirlik ölçümleri için demografik bilgi formu ile birlikte Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçekleri’nin alt ölçekleri olan Erkeğin Flörtte Uyguladığı Psikolojik Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği ve Kadının Flörtte Uyguladığı Fiziksel Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırma sonucu olarak “Ciddi Psikolojik Şiddet, Gizlilik İhlali ve Geri çekilme” olmak üzere 3 alt ölçekten oluşan 24 maddelik bir ölçüm aracı elde edilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında güçlü alfa değerleriyle ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye popülasyonunda erken yetişkinlerin hangi davranışları psikolojik şiddet olarak algılayıp hangilerini algılamadığı konusuna ışık tutması ve bu konu üzerine yapılmış olan ölçüm araçları arasında biricik olması çalışmanın en güçlü yanıdır. Klinik anlamda müdahale programlarında kullanılabilecek hızlı ve efektif bir araç olması da güçlü yanlarından biridir. Fakat bu çalışmanın ardından yapılacak bir çalışmayla desteklenmesi gerekmesi ve çalışmanın pilot çalışma olarak nitelendirilmesi güçlendirilmesi gereken kısım olarak karşımıza çıkmaktadır. Ölçeğin son ve tam hali için bir ana çalışma düzenlemesi sonraki çalışmalar için önemli bir çalışma alanı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Romantik ilişkiler, şiddet, şiddet algısı, ölçek geliştirme

Terapistler için Sosyal Medya Etiği: Derleme Çalışması

Eren Karakaya¹, Bahar Kardeş²

¹Karadeniz Teknik Üniversitesi

²Ankara Bilim Üniversitesi

Terapistler sosyal medyayı profesyonel olarak mesleki görünürliğini arttırma, psikoloji kapsamında bilgiler paylaşma, sosyal sorumluluğu kapsayan konularda faaliyetler yürütme gibi amaçlarla; kişisel olarak ise fikirlerini iletme, fotoğraflarını veya deneyimleri paylaşma gibi amaçlarla kullanabilirler. Bununla birlikte danışanların terapistleri hakkında tedaviyi aksatabilecek, terapötik bağı zarar verebilecek kişisel bilgilerle karşılaşma olasılığı git gide artmaktadır. Bu durum danışanların terapistlerini sıklıkla sosyal medyada aradıkları ve elde ettikleri bilgilerle sıkıntı düzeylerinin ve terapistle dair yakınlık hislerinin azalabildiğine dair bulgularla birlikte özellikle önem arz etmektedir. Terapistlerin de ayrıca sosyal platformları, danışanları hakkında çeşitli konularda bilgi edinmek amacıyla kullanabildikleri ve bu durumun terapötik ilişkiye zarar verebilme potansiyeline sahip olduğu görülmektedir.

Terapistlerin sosyal medya kullanımının çeşitliliğini kapsayıcı etik yönergelerin eksikliği göz önünde bulundurulduğunda bu konuda yürütülmüş çalışmaların derlenmesi ve terapistlerin alabilecekleri önlemlerin genel etik ilke ve kurallar çerçevesinde tartışılması amaçlanmıştır. Buna göre terapistler hem kişisel hem de profesyonel sosyal medya kullanımında özellikle de APA'nın yol gösterici genel ilkelerini göz önünde bulundurmalıdır. Sınır ihlallerini dolaylı yoldan teşvik etmemeye, çoklu ilişkilere girmemeye dikkat etmelidir. Danışanları etkileyebilecek bilgileri düzenleyerek kimlerin eriştiğine dikkat etmeli, arkadaş listelerini gizlemeli ve gerekirse anonimliği arttırarak hesabını daha az ulaşılabilir olacak şekilde yapılandırmalıdır. Konum, tatil veya planları hakkında hassas bilgileri paylaşırken bunları tekrar gözden geçirmelidir. Danışanın bilgilerini araştırırken de bunun fayda sağlayıp sağlamayacağını göz önünde bulundurmalıdır ve terapötik bağı hizmet edecek şekilde gerekirse seansta bunu tartışmalıdır. Mevcut etik yönergelerin sosyal medya kullanımına bu doğrultuda uygulanabilmesine rağmen nelerin uygunsuz kullanım olacağına dair belirlenmesi gereken bazı sınırlar söz konusudur. Buna göre, danışan yakınlarıyla da gerçekleştirilen sosyal medya etkileşimlerini içeren, sosyal medyanın kişisel ve profesyonel kullanımını ayırıştıran ve platformun türünü de dikkate alan daha fazla çalışmaya ve etik yönergeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Terapist, sosyal medya, etik, derleme

Duygu Tanıma Performanslarının Empati ve Aleksitimi Düzeyleri ile Duygudurum Açısından İncelenmesi: Deneysel Bir Çalışma

Ecem Güntutmaz, Sude Tavukcu, Emin Özbayrak, Poyraz Efe Paçal, İpek Şenkal Ertürk¹

¹Ankara Üniversitesi

Duygusal süreçler üzerine yürütülen çalışmalar insanların hissettikleri duygularla uyumlu duyguları yansıtan uyaranlara karşı dikkat ve bellek yanlılığı gösterdiğini ortaya koymaktadır. Öte yandan duygudurum tutarlılık etkisine dayalı yanlılığın sosyo-duygusal becerilerde yetersizliklerle karakterize olabilecek özelliklere sahip kimselerde de sürdürülüp sürdürülmediği, diğer bir ifade ile bu durumun sosyo-bilişsel sorunlardan bağımsız olup olmadığı literatürde test edilmemiştir. Bu çalışmada duyguların tanımlanması ve ifade edilmesindeki zorlukları kapsayan çok yönlü bir kişilik yapısı olarak ele alınabilecek aleksitimi ve kendini bir başkasının yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini doğru anlayabilme olarak tanımlanan empati düzeyleri açısından birbirinden farklılaşan kimselerde yüz ifadesinden duygu tanıma üzerinde tutarlılık temelli bir yanlılığın olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaçla, toplam 247 üniversite öğrencisi önce Toronto Aleksitimi Ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamasına göre aleksitimi belirtileri açısından “düşük” ve “yüksek” olmak üzere iki gruba ayrılmışlardır. Ardından bu grupların her biri için, uygulanan Empati Ölçeğinden elde ettikleri ortalamalardan hareketle empati becerisi “düşük” ve “yüksek” gruplar elde edilmiştir. Daha sonra oluşturulan bu dört gruptaki katılımcılara; üzgün, mutlu ve nötr olmak üzere 3 farklı duygu içeren videodan biri izletilerek duygu sevki yapılmıştır. Son olarak farklı duygudurum koşulları altındaki katılımcılar, araştırmacılar tarafından oluşturulan Yüz İfadesinden Duygu Tanıma görevine alınmışlardır. Görevde katılımcılardan kısa süre ile gösterilen yüzlerdeki duygusal ifadeleri saptamaları istenmiştir. Katılımcıların yüz ifadesinden olumlu (mutluluk), olumsuz (üzüntü, öfke, tiksinti ve korku) ve genel duygu tanıma performansları ayrıştırılmış ve hipotezler 2 x 2 x 3 karma faktöriyel varyans analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda farklı duygu sevki altında yer alan ve empati ve aleksitimi düzeyleri farklılaşan bireylerin sevk edilen duygu ile tutarlı uyarıcılara yönelik yanlılık göstermedikleri, yüz ifadesinden duygu tanıma performansları açısından farklılaşmadıkları görülmüştür. Duygudurum tutarlılık etkisi olarak tanımlanan duygu tutarlı uyarıcılara yönelik performans yanlılığının geçerliliğini sorgulatan sonuçlar araştırmanın sınırlılıkları etrafında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aleksitimi, empati, yüz ifadesinden duygu tanıma, duygudurum tutarlılık etkisi.

Ebeveyn-Çocuk Sınırları Ölçeği'nin Türk Örneğinde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Sema Erel, Sait Uluç

Mersin Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi

Giriş: Aile içindeki bireyler arasında sağlıklı ve esnek sınırların olması çocukların gelişimsel süreçleri ve psikolojik uyumları açısından oldukça önemlidir. Ebeveyn-çocuk ilişkisindeki sağlıklı sınırlar ebeveynlerin çocuklarına bakım verdiği, onları koruduğu, ayrışmalarına destek olduğu, rehberlik ettiği rolleri içermektedir. Aile sisteminde sınırların zedelenmesi, beklenen genel rollerin değişmesi, tersine dönmesi ve aile üyelerinin arasındaki psikolojik ayrışmanın kaybolması olarak tanımlanmaktadır. Aile sistem kuramları çerçevesinde sınırların kuramsal açıdan ele alınmasının uzun bir geçmişi olsa da çok boyutlu yapısı farklı kültürlerde görgül olarak detaylı bir biçimde ele alınmamıştır. Bu çalışmada, ebeveyn-çocuk sınır ihlallerini bütüncül olarak değerlendiren Türkçe bir ölçüm aracı olmadığından, uluslararası alanyazında güvenilir bir ölçek olan “Ebeveyn-Çocuk Sınırları Ölçeği” nin uyarlama çalışması yapılmıştır. **Yöntem:** 326 ergen ve 276 tanesinin annesi çalışmaya dahil edilmiştir. Ebeveyn-Çocuk Sınırları Ölçeği-III, Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği, Warwick-Edinburg Mental İyi Oluş Ölçeği ergenler tarafından, Depresyon - Anksiyete - Stres Ölçeği ergenlerin anneleri tarafından doldurulmuştur. Mevcut uyarlama çalışmasında, Ebeveyn-Çocuk Sınırları Ölçeği'nin bebekleştirme, psikolojik kontrol, iç içe geçme, ebeveynleşme, yetişkinleştirme, düşmancıl eşselleştirme ve koruma alt boyutları değerlendirilmiştir.

Bulgular: 298 ergen ve 233 anne verisi ile temel analizler yürütülmüştür. Ölçekte yer alan alt boyutların, Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları .65 ile .88 arasında değişmektedir. Test-tekrar test korelasyon katsayıları .48 ile .82 arasında olup tüm ilişkiler $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır. Doğrulayıcı faktör analizine göre, ölçeğin 7 boyutlu yapısı Türk örneğinde kabul edilebilir düzeydedir ($\chi^2 / df = 1.87$, CFI = .85, RMSEA = .05). Geçerlik analizleri için yürütülen Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, alt boyutlar ile ergenlerin algıladıkları çocuk yetiştirme tutumları ve annenin depresyon/kaygı/stres düzeyi ile anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Tartışma: Ölçeğin orijinal faktör yapısının test edildiği doğrulayıcı faktör analizi, geçerlik ve güvenilirlik analizleri değerlendirildiğinde, ölçeğin kültürümüzde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu görülmektedir. Anlamlı ilişkiler, çalışmanın sınırlılıkları ve doğrularını alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile sistemleri, sınır ihlalleri, geçerlik, güvenilirlik, adaptasyon.

Algılanan Sosyal Statü Ölçeği (ASSÖ): Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Şaban Yaltyırk¹, Ayşegül Durak Batıgün²

¹Beyhekim Eğitim ve Araştırma Hastanesi

²Ankara Üniversitesi

Toplumsal yaşamda başkalarının gözündeki saygı ve itibar, kişinin sosyal statüsünü belirlemektedir. Sosyal statü, kişinin subjektif olarak başkaları tarafından değerlendirildiği göreceli sosyal konumdur. Eğitim, meslek, cinsiyet, medeni durum, gelir düzeyi, yaşanılan yer, yaş ve beceri gibi faktörler kişinin sosyal statüsünü etkileyebilmektedir. Bilindiği üzere, psikoloji alanında kavramlarla çalışılırken (ör. sosyal statü), kavramın bilimsel olarak nasıl tanımlandığı ve ölçüldüğü önemlidir. Alanyazın incelendiğinde sosyal statünün kişi tarafından nasıl algılandığına yönelik bazı ölçüm araçlarının mevcut olduğu, ancak bu araçların konuyu yeterince kapsamlı ve çok boyutlu olarak ele almadıkları gözlenmektedir. Bu bağlamda, söz konusu çalışmada kişinin sosyal statüsüne yönelik algısını değerlendiren kültüre özgü bir ölçek geliştirerek bu ölçeğin psikometrik özelliklerini belirlemek amaçlanmaktadır. Çalışmada ASSÖ'nün ölçüt bağımlı geçerlik özelliklerini belirlemek için Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ), Genel Aidiyet Ölçeği (GAÖ) ve Sosyal Bağlılık Ölçeği (SBÖ) kullanılmıştır. Buna ek olarak, katılımcıların farkındalık düzeyleri İçgörü Ölçeği (İGÖ) ile değerlendirilmiştir. İlgili literatür taraması sonucunda oluşturulan madde havuzundan bir dizi çalışma ile 47 maddelik bir ölçek oluşturulmuştur. Bu ölçek, 18-65 yaş aralığında 227 kadın ve 112 erkek olmak üzere toplam 339 kişiden oluşan bir örnekleme uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçek 36 maddeye indirgenmiş ve "birey-çevre etkileşimi ile bağlantılı sosyal statü algısı" (Cronbach alfa= .95) ve "demografik özelliklerle bağlantılı sosyal statü algısı" (Cronbach alfa= .86) olarak isimlendirilen iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı ölçeğin toplam puanı için .94'dür. Bu iki faktör arasındaki korelasyon katsayısı .45 ($p < .001$) olarak belirlenmiştir. Ölçüt bağımlı geçerlik için kullanılan ölçekler ile ASSÖ toplam puanı arasındaki korelasyon katsayıları ise .13 ($p < .001$) ile .46 ($p < .001$) arasında değişmektedir. Yapılan regresyon analizi sonucunda yaş, içgörü, sosyal bağlılık, yaşam doyumu ve aidiyet duygusunun algılanan sosyal statüyü pozitif yönde yordadığı görülmüştür ve bu değişkenler toplam varyansın %25'ini açıklamaktadır. Gerçekleştirilen tüm istatistik analizler ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Sosyal Statü Ölçeği, geçerlik, güvenirlilik

Erkeklik, Psikolojik Sorunlar ve Yardım Arama Davranışları Hakkında Ne Söyler? Kırılgan Erkeklik ve Kastrasyon Kaygısı Temelinde Erkeklerin Psikolojik Yardım Arama Davranışlarına Yönelik Tutumlarının Araştırılması

Ahmet Bertuğ Günaydın, Ayça Bahadır, Aycan Furat, Beyza Lina Paylaşan, Bilge Çağla Ülkü, Buse Doğan, Durdane Sude Berber, Ece Nur Ertuğrul, Ezel Çetin, Zeynep Ezel Şener, Yağmur Ar-Karcı

TED Üniversitesi

Ruh sağlığı hizmetlerine yönelik tutumları inceleyen çalışmalar, erkeklerin içselleştirilmiş toplumsal cinsiyet rolleriyle yakından ilişkili olarak psikoterapi almaya daha dirençli olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle erkekliği, bağımsızlık, iktidar ve güç üzerinden konumlandırılan geleneksel erkeklik normlarının erkeklerin psikolojik yardım arama davranışının önünde önemli bir yapısal bariyer oluşturabileceği sıklıkla vurgulanmasına rağmen, söz konusu direncin psikososyal ve kültürel dinamiklerini kuramsal bir zeminde inceleyen araştırmaların sayıca az olması dikkat çekicidir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, trans olmayan heteroseksüel erkeklerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarını kırılgan erkeklik ve kastrasyon kaygısı kesişiminde derinlemesine incelemek olarak belirlenmiştir. Beş erkek katılımcıyla gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, Braun ve Clarke tarafından formüle edilen Yansıtıcı Tematik Analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Veri analizi sonucunda beş üst tema oluşturulmuştur. Bu temalar sırasıyla (1) Cinsiyet Temelli Stresörler, (2) Psikolojik Yardım Almaya Yönelik Riskler ve Tehdit Algısı, (3) Yaşam Olaylarının Psikolojik Bir Farkındalık Temelinde Ele Alınmasına Yönelik Zorluklar, (4) İfşa Tehdidi İçermeyen Baş Etme Stratejileri ve (5) “Psikolojik Destek Tabii Önemli” olarak kavramsallaştırılmıştır. Tüm temalar birlikte incelendiğinde, katılımcıların psikolojik yardım almaya yönelik risk algılarının yüksek olmasının yanı sıra ruh sağlığı hizmetlerine yönelik eleştirel bir tutuma da sahip olduğu, söz konusu olumsuz tutumun ise temel olarak erkeklik statüsünün kaybına yönelik kaygı ile yakından ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgular, kırılgan erkeklik ve psikanalitik kuram çerçevesinde tartışılarak, olası psikososyal ve kültürel müdahalelere yönelik öneriler sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırılgan erkeklik, kastrasyon kaygısı, psikolojik yardım, toplumsal cinsiyet

Yürütücü İşlev Becerileri ve Sosyoekonomik Düzey İlişkisinin Sosyokültürel Kuram Açısından İncelenmesi

Şiir Şeren

Ege Üniversitesi

Yürütücü işlevler amaç yönelimli davranışları gerçekleştirmeye yarayan bilişsel süreçler bütünüdür. Amaç yönelimli davranışları gerçekleştirmek üzere harekete geçirilen bu bilişsel beceriler kişinin yaşı, duygusal süreçleri, içinde bulunduğu sosyokültürel bağlam gibi diğer psikolojik süreçlerden de etkilenecektir. Bu işlev üzerinde etkili olduğu bilinen faktörlerden biri sosyoekonomik düzeydir. Düşük sosyoekonomik düzeyde büyüyen çocukların yürütücü düzey performanslarının akranlarına göre olumsuz etkilendiği bilinmektedir. Yoksulluk, aile içi stres, kaynaklardan mahrum olma, uyaran yetersizliği gibi faktörler bu duruma sebep olabilmektedir. Ancak literatürdeki çalışmalar birbiriyle çelişkili sonuçlar ortaya koymaktadır. Çalışmalar, düşük sosyoekonomik düzeye sahip dezavantajlı çocukların, bağımsızlık gerektiren görevlerde beklenenden daha iyi performans gösterebildiğini bulmuştur. Düşük sosyoekonomik şartlara rağmen korunan yürütücü işlev performansı farklı kültürel normlar ve bağlamların özelliklerinden etkilenebilmektedir. Sonuç olarak, sosyoekonomik düzeyin yürütücü işlevler üzerindeki etkisi karmaşıktır ve çocuğun yaşamındaki farklı faktörler performansın korunmasında etkili olabilmektedir. Gelişim psikolojisi alanında sosyokültürel kuram, çocukların bilişsel gelişimini çevresel etkileşimler ve kültürel beklentiler çerçevesinde açıklamaktadır. Ebeveynlerin erken dönemdeki etkileşimleri, çocukların problem çözme ve öğrenme becerilerinde önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin çocuğun bilişsel performansındaki belirleyici etkisi Lev Vygotsky tarafından yapı iskelesi oluşturma kavramı ile ele alınmaktadır. Bu sunumda literatürdeki örneklerinin aksine sosyoekonomik düzeyin kapsamlı şekilde ölçülmesinin yürütücü işlev performansını nasıl etkilediği ve ebeveyn yaklaşımlarının hangi durumlarda olumlu anlamda yapı iskelesi oluşturma görevi gördüğü ele alınacaktır. Amaç, yürütücü işlev becerilerindeki performansın, erken çocukluk döneminde düşük sosyoekonomik durum gibi dezavantajlı bir bağlamda bile uygun iskele desteği ile sürdürülebileceğini göstermek ve bu desteğin niteliğini ortaya koymaktır. Araştırma aynı zamanda Türkiye’deki sosyokültürel bağlama özgü bazı faktörlerin belirlenmesine olanak sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yürütücü işlev becerisi, sosyoekonomik düzey, sosyokültürel kuram, erken çocuklu

Sağlıkta Baba Katılımı Ölçümü Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Buse Şencan Karakuş, Sait Uluç

Hacettepe Üniversitesi

Giriş: Okul öncesi dönemde baba katılımı; çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim dâhil olmak üzere bir dizi psikososyal ve biyo-davranışsal sonuçlarla ilişkili olduğu bulunmuştur. Ek olarak baba katılımının çocuğun fiziksel sağlığı ve sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazanması ile ilişkilendirilmesi, baba katılımının çok boyutlu ve bütüncül bir şekilde değerlendirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, ilgili ulusal alanyazında okulöncesi dönemde sağlıkta baba katılımına yönelik herhangi bir ölçme aracının henüz bulunmadığı görülmektedir. **Yöntem:** Bu çalışma, baba katılımının çok boyutlu ve farklı koşullara yönelik ölçümlerinin geliştirilmesi ihtiyacını vurgulayarak sağlıkla ilgili alanlarda baba katılımını değerlendirmek amacıyla Okul Öncesi Sağlıkta Baba Katılımı Ölçümü'nün (SKBÖ) Türkçeye uyarlanmasının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yapmayı amaçlamaktadır. SKBÖ 20 madde ve dört alt boyuttan oluşan bir öz bildirim ölçeğidir.

Bulgular: Araştırmanın örneklemini 3-6 yaş aralığında çocuğu olan 143 baba oluşmaktadır. Katılımcılara Sosyodemografik Bilgi Formu, SBKÖ ve ölçüm aracının dış ölçüt geçerliğini değerlendirmek için Baba Katılımı Ölçeği (BAKÖ) verilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, 20 maddeden oluşan SBKÖ'nün Genel İyi Hali, Akut Hastalık, Duygusal Sağlık ve Model Olma olmak üzere toplam dört faktörlü yapısının doğrulandığını görülmektedir. SBKÖ toplam puanı ve alt boyutları ile BAKÖ ve BAKÖ alt boyutları arasında saptanan anlamlı ilişkiler, SBKÖ'nün ölçüt-bağıntılı geçerliğe sahip olduğunu göstermiştir. Güvenirlik analizlerinde, SBKÖ alt boyutları için Cronbach alfa katsayısı .58 ile .92 arasında değiştiği; SBKÖ toplam puanı için .91 olarak bulunmuştur. 1 ay arayla gerçekleştirilen test-tekrar test çalışmasında ölçeğin tamamı için güvenirlilik katsayısı .76 ve olarak bulunmuştur.

Tartışma: Mevcut araştırma bulguları, SBKÖ Türkçe formunun kabul edilebilir düzeylerde geçerli, güvenilir olduğunu ve araştırma, uygulama ortamlarında kullanılabilir olduğunu göstermektedir.

Sonuç: Bu çalışma, okul öncesi dönem için ülkemizde sağlıkta baba katılımını değerlendiren kapsamlı bir ölçek sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: baba katılımı, sağlıkta baba katılımı, geçerlik, güvenirlilik

İkiz Kardeşlik İlişki Dinamikleri: Yetişkin Örnekleme Dayalı Fenomenolojik Bir Çalışma

Feyruz Usluoğlu, Arzu Uyar

Toros Üniversitesi

İkiz kardeşlik ilişkisi özel ilişki türlerinden biri olarak görülmektedir. İkizler diğer kardeşlik ilişkilerinden farklı olarak genellikle birbirini bir bağlanma figürü olarak deneyimleyebilmektedir. Bu ikizlerin gelişimsel süreçlerinde kimlikleri ve diğerleriyle olan ilişki biçimlerinin yapılanmasında oldukça önemli olabilir. Bu nedenle araştırmada ikizlik ilişkisinin ikiz kardeşlerin psikososyal açıdan çok boyutlu yönleriyle nasıl deneyimlendiğinin anlaşılması amaçlanmıştır. Bu araştırma nitel yöntemlerden betimleyici fenomenolojik desene göre yürütülmüştür. Araştırmanın amacı doğrultusunda 18 ile 35 yaşları aralığında 8 çift (5'i çift, 3'ü tek yumurta ikizi) ikiz kardeş olmak üzere 16 kişiyle yarı yapılandırılmış derinlemesine bireysel görüşmeler yürütülmüştür. Görüşmelerden toplanan veriler tümevarımsal tematik analiz yaklaşımı kullanılarak analiz edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen nitel verilerin tümevarımsal tematik analiz sonuçların göre dokuz tema belirlenmiştir: (1): İkiz kardeşlerin çocukluk deneyimleri (2): İkiz kardeşlerin kardeşlik ilişkileri (3): İkiz kardeşlerin benzerlikleri ve farklılıkları (4): İkiz kardeşlerin eğitim süreci (5): Sosyal yaşantının ikiz kardeşler üzerindeki etkisi (6): Kişisel kimlik gelişiminde kardeşlik dinamikleri (7): Aile ilişkileri ve ikiz kardeş ilişkileri (8): Diğer kardeşlerin ikiz kardeşlerle ilişkisi (9): Zaman içerisinde değişen ikiz kardeşlik ilişkileri. Araştırmanın sonuçları ikiz kardeşlerin çocukluk döneminde güçlü bir kardeşlik bağına sahip oldukları, birbirlerini destekledikleri ve aynı arkadaş çevresini paylaştıkları belirlenmiştir. İkizlerin üniversite yıllarıyla birlikte yakın kardeşlik bağının azaldığı gözlenmiştir. Bunlara ek olarak ikiz kardeşlerin diğer kardeşler ve ebeveynleri ile olan ilişki dinamikleri ortaya konmuştur. Böylece araştırma ikiz kardeşlik ilişkisinin ikizlerin her birindeki psikososyal gelişimleriyle olan ilişkisini ortaya koymuştur. Bulgular, özellikle psikoterapi süreçlerinde ikiz ilişkisinin anlaşılması katkı sağlamada önemli olabilir.

Anahtar Kelimeler: İkiz kardeşler, çocukluk deneyimleri, ergenlik süreçleri, eğitim yaşantıları, ikiz kardeşler ve sosyal yaşantılar, ikiz kardeşlerin benzerlik ve farklılıkları

